శ్రీ రస్తు.

సత్యవిజయము.

అను

నామాంతరముగలశుద్ధాంధ్రనిర్వచనహారిశ్చంద్రోపాఖ్యానము

ఇది

కులాలకులుండును, ఆంగ్లేయభైషజ్యకర్మచాతురీధురీణుండును,

ప్రస్తుతము అనంతపుర మండలములోని పెనుగొండ

పురనివాసియునగు,

అయ్యనకోట పార్థసారథి శ్రేష్ఠి

విరచితము.

మొదటికూర్పు

బళ్ళారి డి. వి. క్రిష్ణణ్ అండుకంపెనివారి
రమావిలాస ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపంబడియె.

1897.

దీనివెల రూ ౧—౦—౦ అంచెకూలి ౦—౨.

OPINIONS OF THE PRESS
AND
PUNDITS.

శ్రీ సత్యవిజయకృతివిమర్శనము.

—*శ్రీ యాంధ్రభాషా సంజీవని.*—

చెన్నపురి — హేవిళంబినామ సం॥ జ్యేష్ఠమాసము.

సత్యవిజయము — ఇదియొకయచ్చతెలుఁగుపద్యకావ్యము. ఇద్ది, అనంతపురమండలములోని పెనుగొండలోనుండెడు, మ॥రా॥రా॥శ్రీ, అయ్యనకోట. పార్థసారథిసెట్టిగారిచే రచింపఁబడినది. ఈయది మిక్కిలిచక్కఁగానున్నది. ఇయ్యది సర్వకళాశాలాధ్యక్షులు వీక్షించిరేని, బి. ఏ. పట్టపరీక్షకుం దెలుఁగునఁబఱనీయగ్రంథముగా నిర్ణయింతురనియెంతుము.

సీ॥ కబ్బమచ్చతెలుంగుగంగడు నొప్పెడుసత్యవిజయనామ సముచితంబు। ఘనహరిశ్చంద్రసత్కథపద్యమయమగుఁ బార్థసారథిబాల్యపరిచితంబు। నగుటనియ్యదిగనవయ్యెడు నవనీతభాండంబనంగను బ్రబ్బునుబ్బు। భాగ్యవంతులకబ్బుఁబరికింపఁజవులుబ్బునెఱపజ్ఞానాగ్నినిజమనియెడి। నేయిగొదవెడునొక్కరూపాయనిచ్చి। కొనుఁడుచవుకగజనులు పెన్గొండనుండు। నట్టియయ్యనకోటన్వయాబ్ధిఁబరఁగు। పార్థసారథిసెట్టిపౌఢవ్యకృతిని॥

—:o:—

శ్రీఅముద్రితగ్రంథ చింతామణి.

సంపుటము. 10.) నెల్లూరు. జూన్ 1897. (సంచి. 6.

కృతివిమర్శనము.

1. పెనుగొండలోఁ బ్రస్తుతమునందాంగ్లేయ క్లైమబ్బక [illegible] పరిణయించిబాలనేయుచున్న మహారాజరాజశ్రీ, అయ్యనకోటపార్థసారథి సెట్టిగారుచే రచి

యిఁవఁబడిన "సత్యవిజయమను నామాంతరముగల శుద్ధాంధ్రనిర్వచన హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము" విమర్శనమునకై గ్రంథకర్తగారిచేఁ బంపఁబడి మాకార్యస్థానమలంకరించి నందునఁ దదముట్టద్దిలకించితిమి. ఇక్కవి కులాలకులుఁడు. మానెల్లూరు పట్టణవాసుఁడు. రాజకీయోద్యోగమునకై పెనుగొండలోఁ గాఁపురమున్నవాఁడు. కుమ్మరవారిలో నొకకుమ్మరమొల్లదక్కఁ దక్కినవారెరును గ్రంథముల వ్రాసినట్లగపడదు. శ్రీమత్తిక్కనగారు నెల్లూరునందు భారతము రచియించుకాలమునఁ గుమ్మరగురునాథుండను నొకరుఁడు లేఖరిగానున్నట్లు లోకప్రసిద్ధమైనవదంతియున్నది. అది యటుండనిండు శ్రీపార్థసారథిశ్రేష్ఠిగారీగ్రంథమును మిగుల రమణీయముగ వ్రాసియున్నారు. వీరుశంకరకవి విరచితహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానమును మాతృకగాఁగొని దీనినిశుద్ధాంధ్రనిర్వచనముగా రచియించియున్నారు. వీరు కొన్నిస్థలములయందు దానినతిక్రమించి మంచిమార్గములం బోయియున్నారు. అర్ధానుస్వారనియమమున్నీడక, రేఫశకట రేఫసాంకర్యము లేక, క్త్వార్థకసంధిరాకుండునట్లు నియమముగా రచించియున్నారు. శైలితోఁబాటు తెలుఁగుసామెతలనేకములగపడుచున్నవి. శ్లేషగలపద్యములచటచటఁ గనఁబడుచున్నవి. ఈగ్రంథమునందలి చమత్కారముం జూపుటకు మాయభీష్టము చొప్పున విమర్శించినఁ బ్రతిపద్యమును మరలనిందుఁ బ్రకటింపఁబడవలసియున్నదిగాన నాపద్ధతిని విరమించుచున్నారము.

2. ఈగ్రంథమునందలి తృతీయాశ్వాసమున 205వ మాలినీవృత్తమున "సిరిపడఁతిబోజుంగా చేవరా కాసిగొంగా" యనియున్నది. బోజుంగనవిటుఁడనివిస్పష్టముగదా. సిరిపడఁతిబోజుంగాయను సంబుద్ధిపరముగానని తోఁచుచున్నది. బోజుఁగుశబ్దము భర్తయందుఁ బ్రయోగింపఁబడియుండలేదు. సిరిపడఁతికి విష్ణువుభర్తగాని విటుఁడుగాదుగదా. అచ్చతెలుఁగురామాయణమున బోజుఁగుశబ్దము విటునిపరముగఁ బ్రయోగింపఁబడియున్నది. ఎట్లన,

క॥ సిరులచెలిమగనియడుగునఁ। గరమరుదుగఁ బొడమిము జ్జగంబులయందుణ్।
గిరగరికనెఱవుజక్కర। విరిఁబోఁడిబోజుంగప్రోఁతవేల్పులగొంగా॥

అని ప్రయోగింపఁబడియున్నదిగాన నీపదమునుగుఱించి గ్రంథకర్తగారియభిప్రాయమును నుటకుఁ గుతూహలపడుచున్నారము.

మఱియుఁ బంచమాశ్వాసమున 308వ పద్యము.

క॥ ఎందాఁకఁ బ్రొద్దుజాబిలి। లెందాఁకిఁకఁ బ్రేతమినుకులెందాఁకజగం।
బెందాఁకఁ జుక్కలుండును। యందాఁకీకబ్బమెందు నలరుఁ గాతన్॥

అనియున్నది. దాఁకశబ్దము దనుక యొక్క రూపాంతరముగదా. ఇది ద్రుత ~~ప్రకృతికము~~ లేకకళా. సైపద్యమున రెంటం బ్రయోగములగపడుచున్నవి. అం దాఁకీకబ్బము'' అనునపుడు కళగాను దక్కిన స్థలముల ద్రుతప్రకృతికములుగాఁ బ్రయోగించుటకుఁగల కారణమును వినఁగోరుచున్నారము. ఈ గ్రంథమున 1189 పద్యములున్నవి. గ్రంథము వెల యంచకూలితోఁజేసి రు 1—2—0 లు భాషాభిమానులందఱుఁ దప్పక తెప్పించుకొని చదివి గ్రంథకర్తను గౌరవింతురని కోరుచున్నారము.

———:o:———

ప్రభావతి.

కడప 1897సం॥ సె నెల 24 తేది.

సత్యవిజయము:—ఇయ్యది అయ్యనకోట పార్థసారథి శేష్ఠియను కులాల కులాలంకారునిచే శుద్ధాంధ్రమున నిర్వచనముగ రచియింపంబడినది- ఇక్కవి నెల్లూరు శంకరకవికృత హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానమును మేలుబంతిగఁ గొని నిజచమత్కృతిం జేర్చి యిద్దానినైదాశ్వాసములుగ రచియించినాఁడు- శ్రీమద్రామాయణము నాంధ్రమున రచియించిన మొల్ల అను నిక్కులపు గరితకు నిప్పటివఱకుఁ గలిగియున్న నద్వితీయత్వమునకు నిక్కవివరుండు హాని దెచ్చె- ఆయమ కవిత్వమున ఛందోవ్యాకరణశాస్త్ర విరుద్ధ ప్రయోగములు పలుచోట్లఁ జూపట్టుటం బట్టి యక్కొ అంతవాపికొననాయమయె యీయన గాఁబుట్టిర వింశజుఁడగుట నీహరిశ్చంద్రచరిత్రంబున లక్షణముగాను- సరసముగాను రచియించెనా జూపట్టెడు- ఈకవి వ్యవహారదశలోఁ దనకుఁగల ఆంగ్లేయ భైషజ్య కర్మసంబంధములగు తొందరలెన్నియున్నను నీకృతిం వ్రాయుటకవకాశము గలిగించుకొనుట మిగుల శ్లాఘ్యమైయున్నది- ఈయనకుఁ గల యాంధ్రభాషా పాండిత్యమసదృశము- కవితానైపుణ్యమును అర్థసౌలభ్యమును పాకసౌష్ఠవమును సెన్నఁదగియున్నవి- శ్రీకుమారాభ్యుదయకృతికర్తయు వీరును శ్రీవైష్ణవమతానుసారులయియున్నను నామతమునందు వారికున్న పక్షపాతము వీరికి లేనట్లు వారి గ్రంథములో రతిశివసంవాదమున్ను, దీనిలో హరిశ్చంద్రుఁడు విశ్వేశ్వరు నిదర్శించుపట్టును జూచినవారికి విస్పష్టమగు- మఱియు లోకోక్తులను నా

నము. నిమిడింపుకొను నేర్పు వీరియందు తెప్పగా గనుపడుచున్నది- దీని పద్య శ్వాసములోని శుద్ధనిరోష్ఠ్యసీసము- కందగర్భితమణిగణనికరము వీనింజూడ వీరికి చిత్రబంధకవితానైపుణియును గలిగినట్లు తెలియుచున్నది- అప్పకవిమతము ననుసరించి యితని గ్రంథమును నిరసించువారికి గాకపోయినను నిష్పక్షపాతబుద్ధిం జూచువారికి మాత్ర మీప్రబంధ మధునాతన గ్రంథములలో వన్నె మీఱుచున్నట్లు గనపడక పోదు

:o.

ఆంధ్రప్రకాశిక.

చెన్నపురి.—1897 సం॥ ఏప్రేలు 14వ తేది

దీనిని రచియించినకవి ఆయ్యనకోట పార్థసారథిశెట్టి. యీతండు కులాలకుండు ఇప్పుడు పెనుగొండలో హూణవైద్యమును చేయుచుండువాఁడు- యిదివఱకెందఱో కవులు పూర్వకులు నాధునికులుంగూడ నీసర్వోత్కృష్టంబగు సత్యహరిశ్చంద్రుని కథను పురాణమువలెను ప్రబంధశైలిని నాటకముగను రచియించియున్నారు. అందు శంకరకవి విరచితంబగు హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము మొదటిది- దీనియందలి శైలి పురాణశైలిగా నుండును. ఈసత్యవిజయము నందలి శైలి యన్ననో ప్రబంధ పక్కికిం బోవంగియున్నది- ఇందలి కథాభాగము "ఆబాలగోపాలము" నకుఁ దెలిసినదియయినను దీనికి కవి తేటయగు నచ్చ తెలుగున పనకవితాచాతురీధురీణతవలన హృదయరంజకముగ రచియించి యుండుటంబట్టి ఈగ్రంథ మెంతయుంజదువఁదగియున్నది. ఇతని కవిత్వము సులలితము- అచ్చతెలుఁగుగనుండవలయునని యు సర్వపదముగా నుండవలయునని యుం గష్టుబాట్లేర్పఱచుకొనినను గ్రంథము యొక్క నడక బహుశ్లాఘ్యతరముగా నున్నది- కొందఱు పురాతనకవులవలెగాక యీనాయకునికి కవి పురాధీయష్టాదశవర్ణనలయందు నమితముగ దేలిసోలయకనపు ఔచిత్యంబులగు శబ్దార్థాదియలంకారంబులఁ గొన్నిటిని మాత్రమే మితముగఁ బ్రయోగించి నూతనములగు పమానాదులఁ గల్పించి యెంతయు రమణీయముగఁ జేసియున్నాఁడు- మొట్ట దియగు నింద్రసభారంగమును వసిష్ఠవిశ్వామిత్రులకోపాటోపంబులను జక్కఁగ వ్రాసియున్నాఁడు- ఇక్కథాభాగము కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారిచే వ్రాయంబడిన హరిశ్చంద్రనాటకము నందలి మొదటియంకమునం బోలి

యున్నది పేటవర్ణన పెద్దనగారి వర్ణనవలెనున్నది- రెండవయాశ్వాసము అలంకారభూయిష్ఠమయి రసికజనమనోభిరామంబుగనున్నది- అయిన నీగ్రంథమునందెల్లయుత్తమోత్తమంబగు భాగము నాల్గైదవ యాశ్వాసంబులేయని నొక్కివక్కాణింపఁదగియున్నవి- ఇందు శోకరసంబు అమితంబు- భీభత్సభయానకరసంబులు చెలువొందియుండుటంబట్టియు లోకోక్తులనేకములు సమయోచితంబుగఁ బ్రయోగింపఁబడుటబట్టియు చంద్రమతిహరిశ్చంద్రులయొక్క దుఃఖము కఠినచిత్తుల మనసులంగూడఁ గరగించునంతటి స్వాభావికముగనున్నది. కాలకౌశికుని కఠినస్వభావము మిగుల నసహ్యముగనుండునటుల కవి బాగుగ వ్రాసియున్నాఁడు- ఈకవియొక్క కవితామాధుర్యప్రాశస్త్యంబులఁ బ్రకటింపనీయొక్క గ్రంథమే చాలును. చదువఁజదువనితనివాక్కు నిరర్గళమై క్లిష్టరహితమై సొంపుగనియున్నది, ఇతండీయచ్చతెలుఁగునందు యమకములను వృత్తములను దండకమును సహజముగనుండునటుల కవనము చేసినరీతియెంతయుఁ బొగడఁదగియున్నది- అంత్యప్రాసములున్ను ముక్తపదగ్రస్తములును గాక శ్లేషాద్యర్థాలంకారములచే నీకవితయను బాలికారత్నమునలంకరించియున్నాఁడు- ఈయనకవిత్వమునందెల్లెడల సురమణీయంబులగు పద్యంబులనేకంబులచ్చటచ్చటఁ గానవచ్చెడి.

———:0:———

శశిలేఖ.

చెన్నపురి. 1897సం॥ మేనెల 4వ తేది.

సత్యవిజయము అను నామాంతరముగలశుద్ధాంధ్రనిర్వచన హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానమును కులాలకులుండును, ఆంగ్లేయభైషజ్యకర్మ చాతురీ ధురీణుండును ప్రస్తుతము అనంతపురమండలములోని పెనుగొండపురనివాసియునగు మ॥రా॥శ్రీ అయ్యనకోట పార్థసారథిశ్రేష్ఠిగారిచే వ్రాయంబడి మాకార్యస్థానమున కనుపంబడినది- హరిశ్చంద్రకథమనదేశములో నెల్లవారికిందెలిసినదైనందున దీనిగుఱించి వ్రాయవలసిన యవసరమంతగా లేదు- పాకము సరసముగానున్నది- సెట్టిగారికౌశలమును జూపుకొన్నపద్యములనిటుముద్రించితిమి. * *

గీ॥ పాలబుగ్గలు చేరెల్లక్రాలుగనులు। మొలకహూఁకటులపరంజితశుకుటొడలు।
సిగ్గులుంగనిపిఱుఁదులుఁ జిన్నినగవు। లలరనడచెదుఁబడితప్పుటడుగులిడుచు॥

గీ॥ అలవసిష్ఠునిపద్దేటఁగలిపిపేరు। వడసెదనటంచుఁదలఁచిన, "వస్ట్రియాన।
మొదలుచెఱచె"నన్నట్లు నామొదటిపలుకు।ప్రతినకేచేటు నేఁడు పొల్పడఁగనయ్యె॥

క॥ మగవారికంటెమగువలు। తెగువన్ వెసనాఱురెట్లుదేరుదురనిచె।
ప్పఁగఁబెద్దలకడవింటిని। దగనీయెడనద్దినేఁడుతా రాణించెన్॥

సెట్టిగారు ఆస్పిటల్ అస్సిస్టెంటుపనులంజూచుచు, ఆంధ్రభాషమీఁదయింతయభిమానముంగలిగిగ్రంథరచనకువ్యవధికలిగించుకొనిన దెంతయుశ్లాఘనీయము. గొప్పయుద్యోగములందుండువారికినీభాషయందిట్టి యభిమానముండినచో నిదివన్నెకెక్కుననుటకు సందేహములేదు.

———:o:———

ఆంధ్రభాషయందుశబ్దసామగ్రియత్యల్పమగుట- గ్రంథములరచించుటమిగులకష్టముగనుండును; అయినను నీగ్రంథము బహుశ్లాఘాపాత్రముగ నిర్వహింపఁబడియున్నది,

2. శైలి:—ప్రశస్తములు- కవిసమయసిద్ధములు- మృదుమధురములు-సందర్భోచితభావరసోత్పాదకములు- విస్పష్టార్థసూచకములు- నగు, శబ్దములు, సమాసములు, వాక్యములుంగలిగి హృద్యములగు పద్యములచే నిర్దుష్టభాషాభూయిష్ఠంబును, కదళీపాకవిపాకమహితంబును, శయ్యార్థచిత్ర- శబ్దచిత్ర, స్వభావోక్త్యాదికాభిరామంబును నై మిగులసొంపుసంపాదించుచున్నయది. ఈయంశములకన్నిటికి నీగ్రంథమునుండి యనేకోదాహరణములం జూపవచ్చును- గ్రంథముసశ్రద్ధతోఁజదువనవకాశములేనివారలు,సులభముగఁజూడనవకాశముగలుగునట్లు- కొన్నిటినిమాత్రమిటఁజూపుచున్నాను- పరిశీలింపుఁడు.

విషయము.	ఆశ్వాసము		పద్యసంఖ్య.
1. శైలి:—	1	...	54- 55- 149-160- 169-170.
	2	...	14-26-74-101-103-105-110-130-131-148-165-177-183-186-193-198
	3	...	4- 18- 126- 160- 173- 193.

	4	... 4-5-14-19-69-76-83-103-104-149-193-208.
	5	... 29-32-33-36-37-45-57-76-114-145 243-253.
2. శయ్య.	1	... 119.
	2	101-103-106-125-129-130-131-172-177
3. శబ్దచిత్రము	1	... 129-170.
	2	... 29-54-55-101-103-149-165-239.
	3	... 158-188.
	4	... 19-76-257.
	5	... 86-94-106-153.
4. అర్థచిత్రము	1	... 1-50-51-61.
	5	... 113.
5 స్వభావోక్తి	2	... 17-130-163.
	4	... 115-169-180.
	5	... 18.

3 కవిత్వధారనిరర్గళప్రచారంబై విలసిల్లుచున్నయది- పద్యములు ప్రయత్న పూర్వకంబుగఁ గూర్చఁబడినవి గాఁ దోఁపవు- శబ్దములు- తాముగాఁ దమతమ నెలవుల నెలకొని, పద్యములుగా నేర్పడి, కవికిస్ఫురించినవో యను భ్రమ కలుగుచున్నది.

4. అల్లికబిగియనన్యసామాన్యంబై విరాజిల్లుచున్నది- మొదటిమూఁడాశ్వాసములయందలి పద్యములు ప్రౌఢమృదుతరబంధములుగాను, తక్కిన రెండాశ్వాసములయందలి పద్యములు ప్రౌఢతర- మృదుబంధములుగాను దోఁచుచున్నవి.

5. గణవైరళ్యంబును- యతిప్రాససౌలభ్యంబును గ్రంథంబు నందంతట నేకరీతిగా నిండి, యత్యంతహృదయంగమములై యున్నని.

6. శబ్దసామగ్రియన్ననో- యాంధ్రశబ్దగ్రామమే- [illegible]కిపాసగ్రామ మనిరూఢిగాఁ జెప్పవచ్చును.

7. ఇతరశుద్ధాంధ్రగ్రంథకర్తలవలెఁగాక, యీకవితనగ్రంథమున నిరంకుశ కవితాపాండిత్యసూచకములగు ననేకవృత్తములను రచించియున్నాఁడు యిదిమిగులశ్లాఘనీయ్యము.

8. ఈగ్రంథమిదివఱకుఁగల శుద్ధాంధ్రగ్రంథములకెక్కువయని- కాని- తక్కువయనికాని వివరించుటకుందగిన తారతమ్యపరిజ్ఞానము నాకులేకున్నను, నానితోనిదిసర్వవిధములఁదులఁదూగఁజాలియున్నదని మాత్రము నేనునొక్కి వక్కాణింపఁగలను.

9. ఈకవి- నణ- ప్రాసమైత్రినంగీకరించియున్నాఁడు (2 యాశ్వాసమున 209 పద్యము)- ఇదిప్రమాదవశమునఁగలిగియుండవచ్చును, మతాంతరమనిభావించినదోషముండదు,

10. కొన్నిపద్యములయందుఁ పాదాదినిఅర్థానుస్వారములును పఁబడియున్నవి. (1ఆశ్వాసము 121-125-138, 2ఆశ్వాసము 18-19) ఇవియచ్చుతప్పులుగానుండవచ్చును. కొందఱిది సరియనిభావించి యుండునట్లుందెలియ వచ్చుచున్నది. పూర్ణార్థబిందువులు, అన్వర్థమగు-అనుస్వారనామముకలవి- వాఁడు-వీఁడు మొదలగుశబ్దములయందదియే యక్షరముననుసరించిపలుకఁబడునదియు సువ్యక్తముకాకున్నను, అతఁడు, ఇతఁడు- మొదలగువానియందదిపూర్ణబిందువై, తకారమున ననుసరించియుచ్చరింపఁబడి, యాతకారమునుగురువర్ణముగాఁజేయుచున్నది. ఇందువలననీయనుస్వారములు వెనుకటియక్షరములననుసరించి యేయుండునని చెప్పనగు- ఈకారణముచేనట్టియర్థానుస్వారములు పాదాంతములయందు నిలువఁదగియుండునుగాని పాదాదియందునిలువవు.

రొద్దము॥ హనుమంతరావు,

ప్లీడరు, పెనుగొండ.

———:O:———

సీ॥ జల్లిపదంబిడకల్లుపథంబునఁదెల్లమిఁజనునచ్చఁదెలుఁగులందుఁ। దొలికవివర్ణనల్దాలఁగకవానికిన్వన్నెవెట్టునవీనవర్ణనలను। బాకశయ్యారసభావముల్దఱుఁగని శబ్దచిత్రార్థపాష్కల్యములను। దోషంబులేశముద్దారయనివ్యాకృతినలయలంకృతిలక్షణానుకృతులు। కృతులకేకాకకృతులిటుకృతములగునె। యగునుగద పార్థసారధియగుటఁదనకు। సత్యపూర్వవిజయపరిష్కర్తయగుచు। మఱినదార్జునకీర్తిచేమలయానగుట॥

పంచాంగం. దేవరాజపెరుమాళ్,

తెలుఁగు పండితుఁడు,

S. P. G. College Vepery, Madras.

శ్రీలక్ష్మీనృసింహాయనమః.

క॥ అయ్యనకోటాన్వయభవుఁ । డయ్యనవద్యగుణమణిగణాస్తిన్ సిరిగ ।
న్నయ్యనగుపార్థసారథి । యయ్యనడపెసత్యవిజయమచ్చతెనుఁగునన్ ॥

క॥ సత్యహరిశ్చంద్రకథన్ । సత్యాధిపసత్యధీశసత్యవులకృపన్ ।
సత్యవిజయమనుపేరన్ । సత్యాచ్ఛాంధ్రోక్తిఁ బార్థసారథిసెప్పెన్ ॥

క॥ ధరశుద్ధాంధ్రగ్రంథము । లరుదగుటంజేసికవులకక్కుబ్బమ్ముల్ ।
విరచించుశక్తిలక్ష్మీ । నరసింహుండొసంగుగాతనవసత్కరుణన్ ॥

గంజాముమండలము
పర్లాకిమిడి.

ఇట్లు.
మచ్చ- వేంకటకవి.

19—4—1897. శ్రీశుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్యనిర్వచనకుశచరిత్రాద్యనేక గ్రంథకర్త.

:O:

సీ॥ ముచ్చటగానున్నదచ్చతెనుంగిది, కతయన్నఁ బుణ్యంపుఁగలిమికాదె । పదము
లన్ననౌరసాస్పదములు, భావంబు భావరంజనమయివలరుచుండు । శబ్దాద్య
లంకారసారస్యమునమించు నర్థగౌరవతచేనధికతఁగను । పద్యపద్యమునం
దుఁబరఁగులోకోక్తులు వృత్త్యనుప్రాసంబువిస్తరిల్లు॥

గీ॥ నౌరకవిపార్థసారథిభూరికీర్తిఁ । గంటివిదినీపురాకృతకర్మఫలము ।
మించెనీకృతితెనుఁగునమిన్నయనఁగ । హెచ్చుపలికెననదిమొగమిచ్చకమగు॥

క॥ ధాత్రినినీదగుసత్కృతి । చిత్రచమత్కృతులవెలసిచెల్వొందుక్రియన్ ।
మిత్రమ, నీదగుకీర్తియుఁ । బత్రిరఘునికృపనుబ్రబలిప్రస్తుతికెక్కన్ ॥

బళ్ళారి,

కోలాచలం శ్రీనివాసరావు,
2వ గ్రేడు ప్లీడరు.

:O:

సుధీరత్నమా॥

భవత్ప్రేషితంబగుసత్యవిజయంబను నామాంతరంబుచేఁ గ్రాలెడుశుద్ధాంధ్రనిర్వచన హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబను కావ్యరత్నంబునేనంది సంతసించితి. అదిమృదుమధురపదసందర్భములుగలిగి చక్కనిస్వభావోక్త్యాద్యలంకారములచేతను, మహాకావ్యోచితవర్ణనలచేతను శ్లాఘ్యతరమగు కవిత్వములచేతను జెన్నొంది తెలగనార్య కూచిమంచితిమ్మకవి వగులకవిత్వమునసుకరింపుచున్నయది. ఇట్టిశు

ద్రాంధ్రగ్రంథములఁ బాఠశాలాధిపతులు ప్రథమశాస్త్రపరీక్షకుం బఠనీయములుగ నేర్పఱచుట యొప్పగునని నాయభిప్రాయము.

బళ్ళారి.

ఇట్లు తమ నెచ్చెలి,
శ్యామజి. ఆనందరావు.

———:o:———

సన్మార్గబోధిని.

Bellary, 28th August 1897.

REVIEW.

ఓం.

ఈ యిహలోకమునందు మానవుల కనుభవింపదగిన యానందములలో కావ్యామృతరస పానానందము ముఖ్యమని యార్యులు చెప్పియున్నారు. అటులుండ, ఈ సత్యవిజయంబను గ్రంథపఠనముచేత యట్టిఆనందమును పొందుదుమో యను సందియంబువలదు. ఏలయనదీనినిరచించిన మ-రా-శ్రీ, (I. Parthasarathy Chetty) అ. పార్థసారథిశెట్టి అనువారు, సర్వజనానందకముగా జేసినవారేగాని తనపాండిత్యమును లోకమునకు వెల్లడిజేయఁబూనుకొన్నవారు కారు. ఈ భావము ఈ కృతినిపఠించిన తెలియఁదగును. ఇందుకు నిదర్శన మీగ్రంథమును పామరజనులకుఁదెలియునటుల వ్రాసియుండడమే. ఈగ్రంథమునందలి పదలాలిత్యము, పాకసైలక్షణ్యము, శబ్దసౌష్ఠవంబు తత్తద్ఘట్టోచితానాద్యృశానవద్యచ్ఛేక పదాద్యర్థనివేశ చాతుర్య సాహిత్యము, తత్తద్వర్ణన సందర్భ సముచిత సాభిప్రాయ పద్యములును గొనియాడదగియున్నవి. ఇందుకు నిదర్శనములైన నీక్రింద కొన్నిపద్యములు వ్రాయబూనెదము.

సీ॥ కడిమిరావులుదండ నడరనుంటిమి కానఁగడిమిరావులుదండ నడరఁగలిగె,
నెత్తమ్ములఁదలిర్ప నేర్చియుంటిమికాన నెత్తమ్ములఁదలిర్ప నేర్పుగ[illegible]। వే
గులుగనుసన్న వెలయునంటిమికాన వేఁగులుగనుసన్న వెలయఁగలిగె।
లేఁకలుదరిఁగ్రాలు వీఁకనుంటిమి కానలేకలుదరిఁగ్రాలువీకగలిగెఁ।
[illegible]చెపైదగమన్నికకంబుపవవిఁ। దొలఁగివచ్చియు నయ్యదిగలిగె మగుడ।
నను[illegible]పుఁజలుకుల ననుఁగుఁజెలియ। నడజడిదొలంగ నడజడినుడిపి
మంటియు॥

సీ॥ కిరలార నీటిజక్కెరలార మీరైనఁజూపరే నాముద్దుపాపనిందు। దరులార
చెంచుచౌదరులార మీరైననరయరే ననుగన్నయనుఁగునిందు। మయులారరే
యింద్రిమ్మరులార మీరయినఁగానరే నామేలికందునిందు। గడులార మెకపునం
గడులార మీరయినఁగంటిరే నాకూర్మికొమ్మనిందు॥ కొమ్మలార నిరాఘారికొ
మ్మలార। మావులార నెజౌగాడ్పుమావులార। దారులార జగాజడదారులార।
ఏడనున్నాఁడో యెఱిగింపరే కొమారు॥

సీ॥ చిగురాకుతలిమంబుఁ జిన్నబుచ్చెడు నీదునునుగేలు గవకె యిప్పెనపుగంట్లు।
నెత్తమ్మితూండ్లమన్నింపనీదుకై దండలకాయిట్టిదడపుగట్లు। పూదుమారంబిం
తపాలయనొర్వనినీదు నంజలకాయిట్టియరిదిత్రొక్కు। అలరింతమోవఁబేరల
యు నీజిగిమేనికాయిట్టి కడిఁదిపగ్గంపుటురులు॥ అనయమునవళ్ళనైనిండ్లనం
తిప్పరిని। గలిమిమెలఁగెడు నీకెయీవెలుచపాటు। కటకటాయల్ల తొలిజన్మి
గట్టువ్రాఁతఁ। దరమెతప్పింపఁ బుడమినెవ్వరికినేని॥

చ॥ అనియనిఁదీయువాని ననునారయరేయని వేఁడువానిఁజి। వ్వనుబుఃబునంటు
వానిఁగయివాలిడకే మయువానిఁబ్రోవఁగాఁ। జనుపదు నేను సేఁడరయంబ్రైద
దలి, నందున- నాలి, నేతెఱం। గునఁగొలనాక యిక్కడిఁదికొంతమునన్ దెగ
టార్తునక్కటా॥

ఉ॥ ఏటికి వేల్పు తేనికడకేగితి, నేగితిఁ బో, యతండునం। దేటికినిక్కువంబుపలుకై
త్తైనొ, యొత్తైనుబో, వసిష్ఠుఁడం। దేటికి వీని నెక్కువగసెంచెనొ, యెంచెనుబో,
యెఱుంగకే। నేటికి నామికన్ బ్రతినవెన్నితిఁ గల్లరివీనిఁజేయఁగన్॥

తాత్కాలికపు స్థితినిఁబట్టిచూచిన భూమండలమంతయు రాజభాషయైన హూణభాషాచ్ఛాదనమై యున్నదనుట తెల్లంబైనవిషయము. హిందువులు మన స్వదేశభాషలయిన ఆంధ్రద్రవిడము మొదలయిన భాషాపఠనములను మూలకుఁద్రోచి, విశేషముగా తనయొక్కయు, తమసంతానములయొక్కయు కుశలత్వమును హూణభాషాభివృద్ధియందే తనమాతను విడిచిపెట్టి లంజ తల్లిని గౌరవించురీతి, ఉపయోగపరచుచున్నారు. ఇటువంటి కాలములో ఈ సత్యవిజయంబను గ్రంథంబు బయలుపడినది ఆశ్చర్యమయిన అంశమై కొనియాడదగియున్నది. పూర్వపుకవీశ్వరులచేత రచియింపబడిన అన్ని కావ్యములలో శుద్ధాంధ్రమున రచియింపబడినవాటిసంఖ్య మిక్కిలికొంచము వాటిలో నిర్వచనరూపముగా నుండునవి లేనేలేవనితోచుచున్నది. ఇప్పుడుండు శుద్ధాంధ్రకావ్యములన్నియు

ఆధునిక కవులచేతరచింపఁబడినవి. అటుండ ఈ గ్రంథముశుద్ధాంధ్రనిర్వచన రూపమైవ్రాసియుందుటనుబట్టి ఈ గ్రంథకర్త వాణీకటాక్షమును బొందినవారై నెగడువారుగానున్నారు ఈరివంటివారు యికకొందరు శ్రమపడి మనస్వదేశభాషలనుఅభివృద్ధిచేయుదురని నమ్మియున్నాము. పాపీచిరాయుః, సుకృతీ గతాయుః అనుటకువిరోధముగా, విశ్వాత్మకుడయిన యాపరమాత్మ, ఈసత్యవిజయపుగ్రంథకర్తలయిన మ-రా-శ్రీ. పార్థసారధిశెట్టిగారికి ఆరోగ్యములనిచ్చి యిటువంటిగ్రంథములనింకయుననేకము వ్రాసి లోకమునకుపకారమొనర్చి, యెల్లర స్వదేశాభిలాషులుగఁజేయుటకు ప్రోద్బలపరచవలెనని ఆ పరమాత్మనుగూర్చి వందనములొనర్చుచున్నాము.

C. R. N,
Bellary.

— * శ్రీమతే రామానుజాయ నమః * —

ఉత్పలమాలిక

శ్రేష్ఠకవిత్వనవ్యమణిసింధువతంసము పార్థసారథి।
శ్రేష్ఠికృతంబుఁదత్కవివరేణ్యసమర్పితకావ్యసన్మణి।
ప్రేష్ఠముఁగేవలాంధ్రమునరీణవచోవిభవాతిరేకబృం।
దిష్ఠమునందినందితమతిన్ సరవిన్ బరియించినాఁడనే।
నిష్ఠనుదత్ప్రబంధమకనిష్ఠమనస్కృతినాదినుండిభ్రా।
జిష్ఠము సాధువృత్తతతిచే స్తవనీయగుణక్రియాళిభూ।
యిష్ఠముచిత్రచిత్రతరనైకవిధావృతసద్రసాళిబం।
హిష్ఠము సౌమనస్యజనతేడితభావ్యదలంక్రియాళిబృం।
దిష్ఠముచూడఁజూడఁగప్రదిష్ఠమనోహరవాక్యపుంజసా।
దిష్ఠముబంధరీతులఁబ్రతిష్ఠముగర్భకవిత్వనైపుణీ।
స్పేష్ఠముదోషరాశికిదవిష్ఠముచిత్రకవిత్వచాతురీ।
ధైష్ఠముశ్రీవిలక్షణసుశిక్షితశిష్టప్రయోగయోగవ।
ద్రిష్ఠముధీభ్రశిక్షాంతరీతినిలక్షణలక్ష్యకోటనా।
లష్ఠము పాతకాళికఁద్రవిష్ఠమటంచుఁదలంచువాఁడ శ్రే।
పిష్ఠప్రధావిధాననయవిష్ఠగతిన్ సుధురీణమార్యనే।
దిష్ఠచరిష్ణువాటనుబ్రతిష్ఠఁగనన్ ధరనందియుంబె, శ్లో।

దిష్టగుణాంకులై తమప్రతిష్ఠకుఁగాఁబరకావ్యదూషణల్।
నిష్ఠురవృత్తిఁజేయునవినీతులులేనివిశిష్టశిష్టనల్।
గోష్ఠులవాసివన్నెఁగనితోరముగాఁగధరిత్రిపైనిదా్రి!
ష్టిష్ఠశుభంబుఁగూర్చఁగవికి౯ గృతిభర్తకృపావశంబున౯॥

కం॥ విశ్వామిత్రుఁడుదక్కఁగ
విశ్వంబుననెవఁడుసత్యవిజయమురోయు౯।
విశ్వామిత్రుఁడుదక్కఁగ।
విశ్వంబుననెవఁడుసత్యవిజయమురోయ౯॥

ఉ॥ తిమ్మనయాంధ్రసత్కృతులఁదీరిచిచెరిచినేర్చినట్టిపా। కమ్ముసపార్థసారథిజగన్ను
తకీర్తినిదొట్టతొల్తనే। న్వమ్ముగఁజేసికోఁగలిగెఁజంద్రమతీశుకథ౯ దెనుంగుప।
ద్యమ్ములవ్రాసి, సత్యవిజయమ్మనశారికృపావశంబున౯॥

ఇట్లు
సుకవిజనవిధేయుఁడు,
వావిలికొలను సుబ్బరావు.

—:o:—

వైజయంతి. *Septr, & October. 1897.*

కృతివిమర్శనము — సత్యవిజయము.

—:o:—

మ-రా-రా-శ్రీ, అయ్యనకోట పార్థసారథిశ్రేష్ఠిగారిచే రచితమైన సత్యవిజయం బను శుద్ధాంధ్రనిర్వచన హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానముఁ దత్కృతికర్తగారివలనం గృతజ్ఞతాపురస్సరంబుగఁగైకొంటిమి. శుద్ధాంధ్రనిర్వచననియమ వాగురాబంధనంబులకు లోఁబడియునిక్కవి నిజానుపమరచనాపాటవంబు తేఁటపడ నీకృతిమణి నాంధ్రజనులకొసంగికృతార్థులగుటకు సంతసించితిమి ఇక్కావ్యంబునందలిశైలియెంతయు హృద్యంబై వఱలుచున్నది.

వర్తమానకవితిలకస్తుతిపద్యంబిందుం బొడగాంచుచున్నది.

తే॥ ఇప్పటికయీనరులమఱిమెప్పఁగన్న, కందుకూరివీరేశలి[illegible]మునకెరఁగి
పార్వతీశ్వరశాస్త్రికిబత్తినలిపి, మదినివేంకటరత్నశర్మనుదలంతు. పు. 3 ప. 14

అసమానశేముషీవిభవులగు నిక్కవిత్రితయంబును వినుతించు నిష్పద్ధియంబే కృతికర్తగారియార్జవంబును, గుణాగుణవివేక పరిజ్ఞానవిచక్షణత్వంబుఁ జూపుచున్నది.

తనయోషిద్రత్నంబు నొక్కకటికిపాఱునికివిక్రయించియుఁ దానొక్కచండాలునికి సేవకుండయి శ్మశానవాటి నెలకొని నీచవృత్తిఁ జరించుచుండియుఁ సత్యవ్రతంబు రసనాగ్రంబునఁ బొరయింపనిచ్చగొనక యార్తరక్షకుండగు దేవదేవుండె దిక్కుగుంగాత్మని కాలంబుఁ బోఁదట్టు నచ్చండాంశుకులమండనుబిట్టు డికింపఁ దలపోసి యాగాధిపట్టి కట్టిఁడియయి యామహీధవునకుఁ బుత్రవియోగజనిత చింతానలంబును గూర్చియుఁ దనివోందక యాచంద్రమతీసాధ్వికొక్క యపవాదంబు గల్పించి యతనిచేఁ దత్సతీశిరంబుఁ దెగవేయనుంకింపు డాముకుందుం డెడందఁగరుణించి యింకనొప్పరికించుట తగదని కడలివెడలికడువడిం జంద్రమతీ రక్షణార్థంబా శ్మశానవాటికకు నేగుదెంచువైఖరి యీక్రిందిపద్దెంబుల వర్ణితంబులయ్యె.

మ॥ సిరికిన్ జెప్పఁడు, చిందమున్ గనఁడు, వాసిన్ జుట్టువాలుంగొనం
డరయండొద్దబలంగమున్, గరుడిఁడాయన్ జీరఁడొక్కింతయేఁ,
గురులన్ దీర్చుకొనండు, సాల్వోడలఁగేలొక్కల్పండు, కేల్పాఁచుకొం
చరితిన్ జంద్రమతింద్రిశంకుచో ఉనాయ్యన్ బ్రోవవిచ్చేయుచో.

పు. 199ప 214

ఉ॥ వెన్నునివెంట, లచ్చిసిరివెంటవటారుబలంగమాపయిన్
బ్రన్నఁబక్కిఱేఁడు, నటవానిపయిన్ సుడివాలునాబడిన్
గ్రన్నఁజిందమున్ మొదలుగాఁగలయత్తెలిదీవిహాశెమే
పన్నిననివ్వెఱన్ వెడలివచ్చెనువచ్చినఁజూచిగుంపులై. ప. 215

క్రీడార్థంబు కాసారంబుఁజొచ్చినకరణీనాథుండు నక్రదంష్ట్రావిటంకంబులకుఁజిక్కి విడిపించుకొననేరక ప్రపన్నభావంబు దేఁటపడ నామొసలితోడి పోరు మాని యుచ్ఛ్రలితకుండాచండుండయి మునిమండలాఖండలాదులకును రక్షకంబులును, నతజనార్తిలతాలవిత్రంబులునగు వైకుంఠవాసుపదకంజంబులం భక్తిపురస్సరంబు[illegible]యాతజె నాచతుర్భుజుండు కరుణించి కరివరదుండయి కాసారతీరంబున నావిర్భవించు ఘట్టంబున నాపోతనామాత్యుఁడు భాగవతపురాణంబున రచించిన పద్యంబు లిచ్చటజ్ఞప్తికివచ్చుచున్నవి.

ఇట్టి నూతనగ్రంథములఁ బరీక్షలకుఁ బఠనీయంబులుగఁ జేసి తత్కవివ రేణ్యులనింకయుం గావ్యంబులను రచింపఁ బ్రోత్సాహపఱుప మనసర్వకలాశాలాధిపతులు దొరకొందురని కోరెదము.

ఇక్కవివర్యులశైలీ రామణీయకంబుఁ దెలుప నొక కొన్నిపద్యంబుల నిందుదహరించెదము.

సీ॥ గొనబుమిఱుఁగనల్లుకొనియున్నమవ్వంపుటీరంబుపడకటిల్లెరహింప
లలిఁగ్రిందఁ బ్రాఁకుమల్లెలపూలజొంపంబు తలిమంపుఁబానుపై చెలువుగొలుపఁ
బొన్నగున్నలఁదివెప్రోవు పెనంగినడంబుపూవిల్తుకయ్యంబుఁదెలుప
నాగఁగొమ్మలనుఁగ్రమ్ముచిగురుక్రొమ్ముగ్గులువాడముసైపులకల పొలుపుజూపఁ
దలిరుఁదిండెలనులిగిల్కుపలుకుగాఁగఁ, జెలఁగుననతేనెసోనమై చెమటగాఁగ
నాలయుపయ్యెరవెడలునిట్టూర్పుగాఁగఁ, గలసిరయా, మనివలంతికాన చెలియు.

పు. 22

చ॥ తలిరయనునేఁతగాఁడుదొలిదానొడఁబడ్డవితంబుఁదోఁపవి
న్నెలవకు వెన్నెలన్ జిలుఁగుఁదెల్లనిరెంటము నేసి వెండిపూల్
కొలఁగనంతటన్ బయఁటకొంగునమల్లెరిఁదమ్మినల్లెనా
వలెనుచుక్కలన్ నెలయువాసిగనాకనమందునత్తఱిన్. పు. 29 ప. 164

P. S. CHARLU.

—:o.—

No. 4, Mallikeswaran Covil Street, Madras,
29th September 1897.

Dear Sir,

I have not had time to read your "Satyavijayam." On receipt of your reminder, I have read portions of it in order to form opinion. I am extremely happy to say with confidence that your work is sweet and readable, possesses much poetical merit, exhibits good taste and highly repays perusal. It is a happy exception to the general run of insipid literature now issuing from the press. The restriction of "Suddhandra" a very unhappy one in the case of other writers generally, one which is held up as an excuse for all short comings, is in your case under perfect and admirable control. In short, I seldom liked contemporary literature, but I like your work very much.

Yours very truly,
(Signed.) V. VENKATARAYA SASTRY,
Senior Sanskrit Pandit, Christian College,
Madras.

Printed at the Rama Vilasa Press :— Bellary.

OPINIONS OF THE PRESS
AND
PUNDITS.

శ్రీ సత్యవిజయకృతివిమర్శనము.

సత్యసాధని.

Madras, 30 November 1897.

గ్రంథవిమర్శనము.

సత్యవిజయము, అను నామాంతరముగల శుద్ధాంధ్రనిర్వచన హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము:— ఇయ్యది ప్రస్తుతము (అనంతపుర) కుండలీపుర మండలములోని (పెనుగొండ) బృహచ్ఛిలమునందాంగిలేయ భాషాశాస్త్రమునం దాధునికము న్నిలచే నెన్నికఁగని తద్వృత్తి నవలంబించియుండు కులాలకులావతంసమగు మ-రా-రా-శ్రీ, అయ్యనకోటయను గృహనామముగల పార్థసారధి శ్రేష్ఠిగారిచే మాకు పనుపందిలకించి మంచికైతయని మెన్నితిమిగాన మాయభిమతంబు నొకింత యిటనుగ్గడించెదము. మున్ను కబ్బంపుముల్లెయనందగు మొల్లయు, తిగకంటి పానకీడగు తిక్కన్నగారికి లేఖకులు మెచ్చునట్టి లేఖరియునగు గురునాథుండను వై కవివంశజులగుటంజేసి యిక్కవికృతి యొనర్చుట నవీనంబుగాదు. అయినను నీకబ్బంబబ్బురంపై వెలయుచున్నది. అచ్చతెలుంగున శబ్దజాలంబుమిక్కుటంబుగ లేనికతన యనేకులు శుద్ధాంధ్రగ్రంథంబులు రచించుపనిని నాపుకొనిరి. ఇతండికాలంబున శుద్ధాంధ్రగ్రంథంబులన్నిరచించిన వారికన్న వన్నెకెక్కునట్లు రచియించినది యత్యంతశ్లాఘనీయము. మఱియు రాచకార్యంబులందు కాలం బెల్లఁ గడవవలసిన నీతండెంతటి యోపికతోడనకుఁ దీనికగ్గానకొంచెపుసేవును

ఊరకపోనీయక సత్కార్యంబులందే వినియోగపఱిచిన వీరి సాహసంబులందఱు నచ్చెరువొందునట్లు చేయుచున్నదిగాన నిక్కవినెంతయుఁ గొనియాడందగియుం డుటంబట్టి దీనినింతటితో విరమించి కవిత్వవిషయముం గూర్చి మా యభిమతంబు-నొకింత ముచ్చటించెదము.

ఇందలి పద్దియంబుల యల్లిక ధారాళంబుగను శబ్దవైచిత్రి ప్రకరణానుసరణ బద్ధంబుగను, రసంబు సమయానుసారంబుగను, పాకంబు పరిపక్వాంశుమత్ఫలా పాకంబుగను, సందర్భోచిత పదయుక్తంబుగను, అలంకారసంయుతంబుగను, కావ్యజనానుమోదంబుగను, సమ్మిళితంబై చదువఁజదువనింపు పుట్టించుచున్నది.

ఈకవి పాండిత్యాతిశయంబు నీదిగువనుదహరించిన సత్యవిజయంబునందలి యొక్కపద్యంబువలన దేటపడఁగలదు.

గీ॥ విన్నుకల్వంబునను దఱిపెజ్జుమందు।
సూఁదినూఱుంగఁజెవరినపాదరసపు;
గుళికలసఁజుక్కలమరెనుకూర్చికలుప।
నిడినవెన్నయనన్నెలపొడపుదోఁచె॥

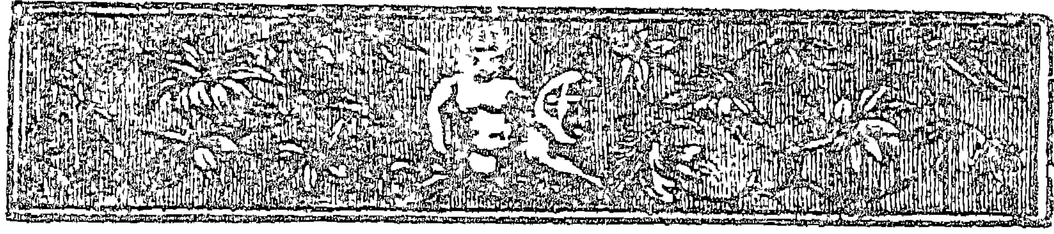
ఇట్టినిర్దుష్ట ప్రబంధంబును మనవిద్యాశాఖవారు బి-ఏ-పరీక్షకుఁ బఠనీయ గ్రంథముగా నుంతురని నమ్మెదము. మఱియు నిక్కవిమతంబును నాపద్యంబు వలనఁగనుఁడు —

సీ॥ తేటమాటలతోడసీటుగాఁదనకృతుల్వ్రాలిపేయమదినెంచి తెలుఁగునేర్చె।
రాజులసభలలోరాజిల్లగానెదభావించి యాంగ్లేయభాష నేర్చె।
రోగసంకటములభోగభాగ్యులఁజేయఁదలపోసి వైద్యంబు నెలమినేర్చె।
సత్యపాకప్రసిద్ధిమసాటింపఁగా నిదె సత్యవిజయకృతిసల్పనేర్చె॥
గొమరుమీఱఁగనయ్యనకోటపార్థ।
సారధిశ్రేష్ఠి, శ్రేస్తుతానవనజనులు।
చేతులారంగనె తంగఁజేసెనౌర।
చిన్నవంతాన్నసత్కృతిప్రేమనిటుల॥

———:O:———

46	16	వతి	వలఁతి
48	17	తపసి	తబిసి
49	15	హూరుమిటఁ	కూర్కుమిటఁ
56	8	నలవడ	నెలకొన
	23	నింతిఁగొమరునితోఁ	నింతిగొమరులతోఁ
57	7	నట్టువుల	నట్టువల
	18	ప్రోకఁ	పోఁక
58	6	జమిల	జమలి
59	14	నింపునీ	నింపుటీ
60	15	విటతం	విటతటం
61	3	వాల్చ్యాపులూపులు	వాల్చ్యాపుఁదూపులు
	21	చక్కదనము	చక్కఁదనము
65	5	ప్రచ్ఛెనద	ప్రచ్ఛెదన
67	2	ఁజేసే	ఁజేసె
74	1	బడంతియుక్ తబుసు	బడంతియుక్ దబుసు
82	18	వాసిక్	నానల్
88	23	గాళా	గాళి
114	10	వెలివాఁడ	వెలివాడ
	17	టిముత్తి	టముత్తి
115	15,16	కన్దరట	కన్దంట
	22	పసింతోలుక్	పసితోలుక్
118	4	నుంగురాకాసి	ను॥ గున్నెటిరాకాసి
120	17	ముంజదారిబెనిం	ముంజదారిఁటేనిం
122	16	దెవుల	దెవులు
123	22,23	మజేయట్టి కన్నకొమాళ్ళు నూఱ్వరకంటె	కొలముఁబ్రోచెదు వేయికొడుకులకంటెను
128	23	పాలిస్నెంపు	పాలిపుస్నెంపు
130	8	నన్నయా	నన్నసా
133	19	బడఁజిల్లి	బడఁజల్లి
134	20	వోచి	దోఁచి
136	13	ముస్పెట్టి	ముస్పెట్టి
141	7	జయ్యాక్	చాయక్
	12	యేర్చి	యేర్చు
147	10	బాపనిత	బాఁపనత
	15	పొరట	పురఁటు

152	15	దనట్టు	దనపట్టు
	23	వెండిమియేటన్	వెండియేమిటన్
156	17	వైష్టవ	వైష్ణవ
	23	చతుథాన్	చతుర్థా
160	14	నయన్సయుఁచు	నయ్యనన్సయుఁచు
162	10	వాఁడిపుడు	వాఁడపుడు
164	6	బాగలు	బాగులు
165	17	క్రి	క్రిం
171	6	బాగలు	బాగులు
	13	కంద	కందు
173	10	కందన్	కందున్
174	4	కందను	కందును
177	15	హరిశంద్రుని	హరిశ్చంద్రుని
181	11	బుడతకు	బుడుతకు
183	2	నరతి	నరితి
184	5	తిరుమా	తిరమా
	7	కలయుం	కలయం
	14	కొడకవై	కొడుకవై
	25	ప్రొద్ధుబఢి	ప్రొద్దుబడి

—*శ్రీ ర స్తు. *—

స త్యా వి జ య ము.

—*శు ద్ధాం ధ్ర ని ర్వ చ న కా వ్య ము.*—

ప్ర థ మా శ్వా స ము.

చ॥ సిరియునునీలయున్బుడమిసిబ్బితిచెల్వయుఁగొల్వమింటిత్రో।
వసులుపరాకుఁదెల్పఁదొలిపల్కులకున్నెలవైతిరంబునై।
పరఁగెడివాఁడువీఁడెయనివాకొనవేల్పులుపాలవెల్లిపైఁ।
బెరిమఁబరుండిముజ్జగముఁబెంచెడిమాపెరుమాళ్ళనెంచెదన్॥ 1

చ॥ కలిగినవాఁడవా, యురవుగల్గిచెలంగితె, తొల్లినీకొలం।
బిలువడియేదియో, తెలియకించుకయున్ననుఁగన్నసంద్రుఁడి।
మ్ములననునీకొసంగితన్రమోలనెడంబొకకొంతనీయఁబే।
ర్వెలసితివంచుఁదామగనివేడ్కకునాడెడులచ్చినెంచెదన్॥ 2

చ॥ కొలిపెడివింత! నెన్నుదుటఁగుత్తుకనగ్గివిసంబుఁగాంతువి।
బ్బలునెగకెట్టులోర్చితనివలెడుగుబ్బలికూఁతుఁగాంచిచ।
ల్వలయొడయుండటుండవినువాఁకనుబల్వలిగట్టుపట్టిసీ।
కలిమినివేంద్రమానెయని।కాలెడునెక్కటికంటిన్రెముకెల్దన్॥ 3

కం॥ అలనాఁడు సవతి మెయిఁగల। కలువలు వాఁడునని తేజుఁగలిగింపర
హిన్। నెలఁదాల్చితీవయనిది। ల్వలదారిన్ గేరుగట్టుపట్టిన్ గొలు
తున్॥ 4

కం॥ తెలిదమ్మిది మ్మెగద్దియఁ। గొలువైము వ్వేల్పు వేల్పు గుబ్బలిదాల్పున్
నలుమొగములఁ దొలిపలుకుల। కలిమిన్ దగఁబొగడుజన్నిగట్టున్
దలఁతున్॥ 5

ఉ॥ కూరిమిపట్టి! నీ వెలఁదికోటజికంబిఁకఁజాలు, మాటలన్।
జీరిబిటూరి పాటెనసి చేపడుఁబల్గురి నోళ్ళనంచులో।
వేరమునల్వకున్ దెలుపు వెన్నునియన్నవఁగాంచి చాలునీ।
తీరన నాతరంబెయని దెప్పెడివిద్దెలచాన నెన్నెదన్॥ 6

చ॥ తరలకతల్లి మాటవిని తజ్జవదాఁటితినంచుఁ దండ్రియి।
ర్వరకును సూడుఁబూన్ప నరువున్ గనియూ మెపటాణిసింగమై।
పరఁగఁగగౌరు మోమిడెను బాపురె నాకనిమిత్తిగొంగకున్।
గరముఁదలంకి మ్రొక్కి వెనకయ్యఁదలంచెదనిచ్చనిచ్చలున్॥ 7

సీ॥ ఎవ్వాఁడుచిన్నప్పు డెలమిఁబండనియెన్నినింగిమానికము వే మ్రింగ
ఁజూచె।ఎవ్వాఁడుతొవలరాయిడికాని చూలికిఁబడయనిబలునండ
నడరఁగూర్చె। ఎవ్వాఁడుమున్నీటి నేటికాల్వగదాఁటి కడిమిసోఁ
కులప్రోలుఁగాల్చివచ్చె. ఎవ్వాఁడుతనకూర్మియేలికతమ్మునిమనుప
వేమందులమలను దెచ్చె। బలిమిఁబదిపదులంచులబాకునెవఁడు।
డీకొనియడంచిసోఁకులపోకఁగొట్టె। నట్టిజగజెట్టికరువలిపట్టినా
కుఁ। దోడునీడైనుకంబిచ్చుఁదోరముగను॥ 8

క॥ మినుకులఁదెలుపుచుముగితికి। మనుకువనెజిదారిఁజూపిమతకపుఁ
దొగలన్। దునుముచు వెన్నుఁడెవేల్పొ। ననియెడురామానుజార్యు
న[illegible]గొలుతున్॥

క॥ నిద్దంపు టెలుకఁ గనుప। న్నిద్దఱనాళ్వార్లఁ గొలిచి నెగడెడియల
మా। యద్దంకి తాతయార్యులఁ। దద్దయుఁ జెన్నారు బత్తిఁ దవిలిత
లంతున్॥ 10

ఉ॥ కోరికలూడ్చి లోపగఱఁ గూల్చి గొనంబులఁ దోర్చి నిచ్చలే।
పార వెలుంగు పేరెలుకపాల్గినుదిన్ నెఱిఁ జేర్చి తానయై।
పేరిమిమీఱి తన్దలఁచి పేర్కొను వారికిఁ గోర్కెలీయనె।
ల్లూరఁ జెలంగు నాతబిసియుక్కరిఁ గొల్చెద పిల్లి సాహెబున్॥ 11

ఆ॥ కొలువుమీఁదఁ దొల్లి గోదావరికడనే। యూరనుండ వేడ్కలూరనా
కుఁ। గయితలక్కనంబుఁ గఱపినయలనంది। రాజువీరరాజు రహిఁ
దలంతు॥ 12

క॥ మున్ను దెనుంగుఁ గయీసరి। మిన్నలనన్నయనెఱన్న మేటిల్లినతి।
క్కన్ననుసోమనఁ దెలగన। నన్నువమెల్లమ్మఁ దిమ్మయన్ మదిఁ దలఁ
తున్॥ 13

తే॥ ఇప్పటికయీసరులమఱి మెప్పుఁగన్న। కందుకూరివీరేశలింగము
నకెరఁగి। పార్వతీశ్వరశాస్త్రికి బత్తిసలిపి। మదిని వేంకటరత్నశ
ర్మను దలంతు॥ 14

క॥ చేరి పెనుగొండబడియయ। వారై నాకయితదిద్దివఱలించినయా।
నారణవరమిలు పేరిటి। శూరత్తాళ్వార్లమదినిఁ గోరితలంతున్॥ 15

క॥ తెనుఁగు మఱి వేల్పుబాసయుఁ। బెనఁగొనఁగబ్బంబుఁ జెప్పఁ బేర్కొ
నుటగునా?। తెనుఁగున్ గయితగ, నచ్చపుఁ దెనుఁగున గూర్చినను
గాకతీయనినుడులన్॥ 16

చ॥ ఇదివఱకెందఱో కయితలేర్పడఁ బూని త్రిశంకుపట్టియ।
ప్పిదముగ శుద్ధిఁ బల్వగల వేలుపుబాస పెనంగఁ దెల్పునన్।

సుమరుగఁ జెప్పిరే నిపుడు కూర్చెద నచ్చ తెనుంగులోనని।
బ్బదిగలయావజీరుకతఁ బన్నిన నెన్నినఁ బున్నె మేకదా॥ 17

తే॥ గీ॥ కబ్బ మొనరింపు నేర్పు నాకడను లేమి। తెలిసి తెలిసియు దొర
కొంటిదీని నేను। దొరహరిశ్చంద్రు నిజము నిబ్బరముఁ గూర్చి।త
వులుమ దియబ్బురంబుబ్బి తార్పఁ దార్ప॥ 18

తే॥ ఇటుల వేల్పులకందఱికెఱగిఁ కయిత। జాణలకు మ్రొక్కి లిడి హరి
శ్చంద్రుకతను। "సత్యవిజయంబు" పేరిట సరవిఁ జెప్పఁ। దొలు
త నెఱఁగింతు నిందు నా కొలము తెఱఁగు॥ 19

సీ॥ ఏ వేల్పు వేల్పు మున్నిజగంబులకెల్ల యండమై మఱిఁ గతంబై చెలం
గు। ఏ వేల్పు వేల్పు రూపెన్నిక చెయ్వులఁ దవిలియుఁ దవులక తగుల
మొందు। ఏ వేల్పు వేల్పు పేరావలిఁ దొలగించ బడుబు మైఁ బెక్కువే
సంబులందు। ఏ వేల్పు వేల్పు పెల్లేపారి పాల వేఁతరుల నేతరులఁ
ద్రుంచి యెలమి నించు। నట్టి వెన్నుని యందంపు టజ్జదోయిఁ। బుట్టి
విను వాఁక చెలియతోఁ బుట్టులగుచు। వఱలు నాలవవారి లోవన్నె
వాసిఁ। గలిగి యొప్పారు కుమ్మరకొలము నందు॥ 20

సీ॥ ఎవ్వాఁడు తనతండ్రి మవ్వంపు బత్తి చేమిను వెల్లిదాల్పు మెప్పునను
గలిగె। ఎవ్వాఁడు బతమందియొపుడు జక్కులఱేని చెలికాని ప్రాజై
లసలిపి నెగడె। ఎవ్వాఁడు తనబత్తి నెఱుఁగ జంగము మాడ్కి వచ్చి
నముక్కంటి నిచ్చఁ దనిపె। ఎవ్వాఁడు వంగడం బెసఁగఁ గ్రొన్నెల
దారి చనువంది తనచాన సంతుఁ బడసె।ఎవ్వఁడు జగంబులందు మిన్నె
టిదాల్పు। పాత్తమ్ములలోన నెక్కుడు బత్తుఁడగుచుఁ। బేరుఁ బెంపు
తుగిడ్డిఁ బెచ్చుగాంచె। నట్టి గుండయ్య వంగసమందుఁ బొదలి॥ 21

క॥ లలి "వట్టివేళ్ళ" యిలువడి। బలుకొనఁ దొలిఁ గొర్నె పాటివారన

మాపె। ద్దలు వెలయఁగఁ గొన్నితరం। బులు సననటఁ గొండఱందుఁ
బొదలినబలిమిన్॥ 22

చ॥ అలవుననంపవిద్దె మెఱయన్ గడు నేరిచి యెందుఁ బేరు వెం।
పులును గరంబు మేటిలిన ప్రోలగు నయ్యనకోటఁ జొచ్చియ।
మ్ములయలవవ్విలాతిదొరవ్రోలను జూపిన నాఁట గొలెపే।
రలవడ నింటిపేరు బిరుదందిరి “యయ్యనకోట” వారనన్॥ 23

తే॥ ఆయయనకోటకొలముననలరఁ బాల। కడలిఁ బుట్టిన రేవల్లు కరణిఁ
బైఁడి। వలువదాలుపు కూరిమి వలనఁ బొడమి। తనఁ రెదిరుమలసె
ట్టియాతనికినంత॥ 24

తే॥ పుట్టి పెంపొందె నరసింహసెట్టియతఁడు। కూర్మిమంగమఁ బెండ్లియై
కొలము నెగడఁ। జేయు చెన్నయ్యమఱి నరసింహుఁ గాంచి। యం
తజకిని గాఁగ మంగమ్మ చనిన॥ 25

సీ॥ చెలఁగి యానరసింహసెట్టి యచ్చమ నంతఁ జేకొని తిరుమలసెట్టిమ
ఱియు। వేంకటసెట్టిని వెనుక వీరాసామిసెట్టినిఁ గాంచ నాదిట్టలం
దుఁ। దొలుతటివాఁడయి యలరిన తిరుమలసెట్టి లక్ష్మమ్మను జెట్టబట్టి।
పెరుమాళ్ళసెట్టి నప్పిదప రామస్వామిసెట్టిఁ బదంపడిఁ జెలువుమె
ఱయ॥ పార్థసారధిసెట్టి నాఁ బరఁగు నన్నుఁ। బడయఁగా నేను మును
జెన్నపట్టణమునఁ। బుట్టియును వెనఁ నెల్లూర బుద్ధి తెలిసి। తెనుఁ
గుఁ జదివియుం గ్లిషునఁ దేఱికొంత॥ 26

తే॥ పిదప దొరతనపువారి వెజ్జుబడినిఁ। జదివియట వెజ్జనై కొల్వు కుది
రితడవుఁ। దెనుఁగువడనాట నెల్లను దిరిగి యిపుడు। కృష్ణరాయలపె
నుగొండ నెసఁగువాడ॥ 27

సీ॥ పవేల్పుతుద మొనలెట్టి విన్నాణములకైన నిట్టట్టనలవికాదు। పమే

టిబోజ్జలోనిజ్జగంబులువుట్టిపోనరిమాయనునీటిబుగ్గలట్లు। ఏదం
టcగూర్చిలోనిచ్చలూడిచి మేయిదాల్పరుల్ తబుసుమైcదగుదుర్గా
రిమ। ఏదిట్టతటిcబేర నెడమునcదలcపునc గొనమునcజిక్కి-కకొఱ
లుసతము॥ ఎజ్జగాప్రోడగిటికొనియుజ్జగంబు। తానెవ్వైవెండిమె
ల్లచెయ్దంబులకును। సాకిరిగమీటిమాఱువు లేకయెపుడు। వెలయు
నోయట్టినిజమైన వేలుపునకు॥ 28

క॥ తలcపూనిపసిcడికడుపుణ। వలcతిణబుట్టించి తొంటిపలుకుల నె
ల్లణ। దెలియంగcగఱపిజగములc। గలిగింపcగ నాననిడినకటి వే
ల్పునకుణ॥ 29

క॥తుంటవిలుతుcగాంచినజగ।జంటకునొంటమినిcబగఱcజమపలకోరి।
మంటణగెంటినదంటకు।cబంటజగావలcతిపాలిపంటకుదొరకుణ॥30

క॥ చెట్టలcదబుసులకుణ వెతc। బెట్టినరాకాసిమట్టువెట్టినగారా। జె
ట్టికిగాథియనుంగుణ। బట్టికిమదివచ్చురాచబలుబొట్టియకుణ॥31

క॥ గుజ్జైవేడబమునమూ। డజ్జలమెడమడిగిబలినినడcగించిపోరిణ। ము
జ్జగముcగొన్న వేలుపు। టొజ్జకుcగొల తెవులుcదొలcచునురువెజ్జు
నకుణ॥ 32

క॥ బలుచిలువపాన్పగఱువకుc। బలు వేసములందిబలిమిcబలువలనని
లో। నలిపినవలంతివలcతికిc। దొలిచమవులగనికిcగొలలcదొలె
డుధణికిణ॥ 33

తే॥ అప్పనంబుగనానేర్చునట్లుకరము। నెందుజగముల వెలయcగానే
నొనర్పcగడcగునీసత్యవిజయమన్గబ్బమునకు। నేరుపడినట్టికత తె
ఱంగెట్టులనిన॥ 34

క॥ వలనుడిగి నెత్తమున దా। యల కోడి సిరుల్ దొలంగి యాలరియైత।
మ్ములతోడ నడవికంగద। దొలఁకుచు విచ్చేసి గొంతి తొలిచూలియ
టన్॥ 35

సీ॥ కమ్మతెమ్మెరల వెన్కకు ముందటికి నూఁగు వలఁతి ప్రాఁకుల బారులల
లుగాఁగ। నచ్చటచ్చటఁ గొమ్మలందు విచ్చిన పూలగుములు నురు
గు ముత్తములుగాఁగ। నెడనెడఁ గుప్పలై పడిన పుప్పొడి చెంత నెసఁ
గెడి యిసుకతిన్నియలుగాఁగ। క్రొవ్విరి తేనియల్ గ్రోలి ప్రామోసెడు
తేంట్లసందడి తరఁగలసద్దుగాఁగ॥ కరముఁ జెలువారు తబిసి రాక
న్నెపిండు। నిగ్గుపగడంపుఁ దీఁగెల జగ్గుగాఁగఁ। దనరి మున్నీటి సొబ
గొప్పు ద్వైతవనముఁ। జొచ్చి జముపట్టి యటఁ దటిఁ బుచ్చుచుండ॥36

సీ॥ వెలిబూది తిగరేకలలఁది నెన్నుదుట నుడంబుమై మెయిబసుమంబు
మెత్తి। నిడుద కెంజడగుంపు నడినెత్తిఁ గీలించి। పులికళాసము వల్వ
మొలన మార్చి। జగజంపుఁ బటికంపు సరముఁ గేల్గవనంది యెదనిండ
రుదురాకపదుగుఁ దాల్చి। తెలిరంగు లీను జందియముల సవరించి చే
త మోమగయూఁతలాతమూని। మినుకుకొనలందు నేర్పడు మేటి
వేల్పు। సతముఁ దలఁచుచు రెండవజగము విందు। చందమున నిండు
తేజునజ[illegible]నికొమరుఁ। గదియఁజను దెంచెఁ దబిసిమ్మృకండుపట్టి।37

క॥ చనుదెంచిన జడదారిం। గనుఁగొని తమ్ములునుఁ దానుఁ గడువడి నెదు
రం। జని సాగిలి పడి పూజెలఁ దనుపుచుఁ దోడ్కొనుచుఁ దెచ్చి తనరి
నబత్తిన్॥ 38

ఆ॥ దబ్బతలివు మొండుఁ దడయక తెప్పించి। యందుఁ దబిసి నునిచి యం
డ నిలిచి। సేమమడిగి కొంత సేపటికటఁ గొంతి। తొలికొమారుఁ డి
టులఁ బలికె నొదిఁగి॥ 39

క॥ మత్తిలి పైఁజొత్తెంచిన। మిత్తిన్ డాకాల మొత్తి మినుసిగదొరఁ బెం
పెత్తునఁ బోలిన వాఁడవు। ముత్తాతవు నీవు తబిసి మొత్తంబునకున్॥ 40

గీ॥ ఇటుల మీరు చూడ నెందఱు రాజులు। గడచిచని రోమఋషిజగంబు లెన్ని। మార్లు వెల్లి గ్రుంకి మడఁగెనో మీరించు। గననిపుడమికతలుగల వెతబిసి॥ 41

క॥ ఒడయుల లోమును బుడమియు। విడిముడి రాఃబువయు సిరుల విడియిడుములఁ జే। ద్పడిమ గుడదొరతనంబున్। గడిమిన్ గని వెలయు వాఁడు గలఁడె జగానన్॥ 42

క॥ అనియడుగు పాండుకొమరుని। గనుఁగొని జడదారి మిన్నగని కరమెడఁదన్। గనియిటులనుడువఁదొడఁగెన్। జనవిభ హరిశ్చంద్రుసుద్దిఁ దెలుఁగని వేడన్॥ 43

క॥ పుడమికిఁ బాపట బొట్టై। యెడపక ముగితినిడు ప్రోళ్ళ నేఁడిఁటఁ దొలిదై। కడలి వెలందికి నీడనఁ। బడు సరయువు దరిన యోధ్య పరఁగు జగానన్॥ 44

క॥ అగడితఁ గని సంద్రంబని। దిగి గ్రుంకునొయనుచుఁ దమ్మి తెగ చెలికిని జం। బొగి నెతిఁ గింపఁగఁ జనెనన। దగు మైనవ్వోటి కోటఁ దాఁకుం జదలున్॥ 45

తే॥ కోట ప్రకరాల రతనాలగు మిన గట్టఁ। గల మొసళ్ళైర లంచు మెకరంగఁ దోలఁచఁ గ్రిందఁ జాఱినఁ జిల్వ వెలందులంది। తాల్తురీ నేఁటికి నిదమతలల వాని॥ 46

చ॥ అలరనగడ్తనీటఁ దమి హత్తి కొలంబుమునుంగఁ జూచి పె।
న్మలలని గట్టు నూడలిగి మారొరానరానఁ టగారులంతనీ।

ర్వలుచగఁబిల్చితొండములఁబైకెగఁజిమ్మిననీటిబొట్లుము।
లుక్కలబలెనాలవేల్పుదొరకున్ మెఱుఁజిల్లులుమీఱఁగన్నులై 47

చ॥ పొడవయికుందనంపుఁబనిఁబొల్చుగుమేడలుమిన్నుముట్టఁబో।
నెడమిఁకలేదటంచునెలయీఁగుచునోరణగండ్లనూరియే।
నెడుతజీవంటయిండ్లఁబొగఁగీడ్పడికందెనుగాదటన్నఁబా।
ల్కడలియనుంగుఁబట్టికెటుకల్గెననప్పైదఁజూడఁగుబ్జుగన్॥ 48

కం॥ కొలలువిడివడఁబుచ్చిన। నేలపన్రాలకయిపోవనేర్చినవారిన్
బొలుపఁగవచ్చునించుక। వాలాయంబచటి వారువంబులకువ
డిన్॥ 49

సీ॥ మినుకులమనికినాఁదనరుకల్వలదాయ పగలుసేసెడివానితగవ
దెంత। చదువులకుదురునాఁజనునల్వతలగొట్ట మారిఁగూతనితె
ల్విసారదెంత। విద్దెలమేటినావెలయువేలుపుటొజ్జ మోటొక
వ్వడువానిమాటదెంత। సుడులనేర్పరిదిల్వయొడయండురెండు
నాల్కలుగలాఁడతనినికఱంబదెంత॥ యనుచుఁబల్కుచురహ్వటి
నలరునేల। వేలుపులునిండుతేజునఁగ్రాలిమొదలి। పలుకుగమువం
పుజాణలైతెలివికలిమి। నఱలినికఱంపుఁబ్రోడలైవాసికెక్కి॥ 50

సీ॥ పుడమిదాల్పులుగానిపుడమిదాల్పులుగారు వేలుపుదొరకళ్లనే
లఁగూల। నెఱసరిగమిగానినెఱసరిగమిగాదు గొబలడాఁగుచు
నార్చిగొడఁగుచుండ। వాఁగుమిన్నలుగానివాఁగుమిన్నలుగారు
వడినెత్తములజాఱకడలిఁగలయ। బలిమిరాగుమిగానిబలిమిరాగు
మిగాము పసుకులగుట్టలఁబడిచెలంగ॥ ఁగడిమివిలువిద్దెచేవయుఁ
గలిగిమొలమి। మరములనుమించిపగతుఱఁదొడరిమూఁగి। పించ
మడఁచెడువారలవ్వీటనుండు। రాయసముమీఱిమెలఁగెడురాచ
వారు॥ 51

తే॥ కొలిచితొలిచిచ్చుపుట వేల్పుఁగొంతసొమ్ము। నడిగితానొకఱేరొ
కఱంపుటూడయుఁడయ్యె। ననుచు గారాజునలఁతిగనాడునచటి।
కోమటులుకల్మిగొలుచులఁగొఱలుచుంద్రు॥ 52

గీ॥ పక్కి నెఱరౌతునఘుగులబత్తిఁగలిగి। నెగడినాఁగేటిదారిబల్లగవె
ఱెంగి। పాడిపంటలజెలఁగిమైవడిమెలంగి। వఱలుదురుకాఁపులట
మిన్నవాఁకకరణి॥ 53

సీ॥ కొమ్మలోపూవిల్తునమ్ములోచెలువంపుగుమ్మలోయపరంజిబొమ్మలో
కొఱ। ఇంతులోచెలువపూబంతులోనాడెంపు దొంతులోవేల్పు
పడంతులోకొఱ। కన్నెలోవలరాచతిన్నెలోక్రొమ్మించు వన్నె
లోనెత్తావిగిన్నెలోకొఱ। ప్రోడలోవలపించువాడలోవెలలేని
మాడలోపసిఁడిక్రొన్నీడలోకొఱ॥ వెలఁదులోలేకతమినింపుకొ
లఁదులోకొఱ। పొలఁతులోలేకమిసిమించువలఁతులోకొఱ। య
నఁజెలంగుదురవ్వీడనలరుఁబోండ్లు॥ 54

సీ॥ తనఘ్రుసంబనునంచకునుముజ్జగంబెంచ రహిఁబెంచనొకపంజరం
బుగాఁగ। తనలావుమగఁటిమితగరురౌతునకెల్లకానిరారాపిండు
కానగాఁగ। తనబ్రూవిమున్నిటికినివిన్నపజాతపైఁగొట్టిన యలని
టిబొట్టుగాఁగ। తనపల్కుపలుకుపైడలికినిబువియెల్ల తగనిల్వని
కఱంపుజగముగాఁగ॥ పాడినేమంబులకునాటపట్టుగాఁగ। వెలసి
వెన్నునివలకన్నకొలముకడలి। నిండుజాబిల్లిమైతుదకొండదనుక।
ఁగ్రాలునేలహరిశ్చంద్రుఁడేలెఁగడిమి॥ 55

సీ॥ క్రొన్నెలనెమ్మోము వెన్నెలనగవులు తెఱగంటిబువ్వవాతెఱలచ
వులు। పావరాజడయుఁగప్రంబుబలుకులతీరుక్రొమ్మ్యూలరాలుపల్లు
దురుసొర్కు తెలిదమ్మికన్గవవలమురికుత్తుక వేలుపుప్రమాందివకేలు

దోయి। వెలిగొండసిబ్బెంపువలిగబ్బిగుబ్బలు చదలేటితరఁగలచా
లుతరులు॥ సింగపుంగౌను తెలిగారుచేయితొడలు। చుక్కలబెడం
గుగోళ్ళుపెంపెక్కుటేని। యసమువిరిబోణిమెఱసిరాయంచన
డల। మొనసిచెరలాడుచున్నదిముజ్జగాన॥ 56

తే॥ ముజ్జగంబులెఱుంగఁగనిజ్జగాన। దొల్లినేలినమగమూఁడుబల్లిదం
పు। దొరలలోననితండెన్నఁదొంటివాఁడు। బలిమిగలవాఁడుని
క్కపుంబ్రతినవాఁడు॥ 57

క॥ అద్దొరముద్దియక్రొత్తడి। పెద్దలమిన్నయయికలిమివిరిబోణిజగా।
యుద్దియయిచంద్రమతియన। ఁదద్దయుఁజెలువారుమగనిఁదవిలిన
బత్తిన్॥ 58

క॥ అయ్యిరువురకుంగలుముల। తొయ్యలికిన్‌బక్కరౌతుదొరకున్నన
విల్‌। జియ్యలలిఁబొడమినట్టుల। నొయ్యనలోహితుఁడుగలిగెనొ
అపరియగుచున్॥ 59

కం॥ తొలిదెసవజీరుకొల్వున। ఁగలవేలుపుటొజ్జఁబోలి క్రాలఁగనా
క। ల్వలసూడుకొలముదొరకడ। నలరారున్‌సత్యకీర్తియటఁబ్రె
గ్గడయై॥ 60

సీ॥ పరుసఁదనంబెన్నఁబడఁతులపాలిండ్ల వెలయవేటిమిపొలయలుక
లంపు। లేమిడిమిసిమించులేమలకౌనులగాటంపుఁబెనఁకువకూట
ములను। కలఁతయెక్కుడులోఁతుకొలఁకులమడుఁగులనెత్తమ్ములో
గిఁగొండముత్తములను। విన్నఁదనంబనివెనుదీయుపగఱయందొట
మివాఁకలనొలయునీళ్ళఁ॥ గానియొండెడనించుకేఁగలుగనిక్క క
డిమినెఱపాడికలిమినిఁబుడమినేలెఁ। దడవువినుమ్మానికింబునంగ
డపురాచ। చందురుండుహరిశ్చంద్రుఁడందముగను॥ 61

ఉ॥ ఒక్కఁడుఁ బచ్చఁ జాల్పసిమి పొలుపున్న పొలు రంగుతు జంగలింపనొం।
డొక్కఁడుఁ గప్పుజాల్మిసిమి యొప్పిద మొప్పఁగ నీల్గుచుప్ప వే।
ఱొక్కఁడు మాల జాలజిగి యొద్దిక నెండలు నిండఁ జేయని।
ట్లొక్కఁటమిన్నమిన్నలకును నిక్కఁ గ్రాలెడు నట్టికొల్వునన్॥ 62

సీ॥ ఒకచాయ విన్నాణ లొరిమఁ బ్రాఁబలుకులఁ దేట తెల్లమిగాఁగఁ
దెలియఁ బలుక। నొకయోరగు పెదాల్పు సెకవేల్పు మొదలుగాఁ
గలదెసయేలికల్ బలిసికొలువ। నొక పజ్జ ఘల్లనియుదిరి గజ్జెలు మ్రో
యఁ దవిలియచ్చరలు నట్టువలు సలుప। నొక చెంతఁ గుమిగొని యొ
లసి క్రిక్కిఱులు గెల్పు గద్దెల నెలుఁగెత్తి కరముఁ జాటఁ॥ బుడుకు మ్రాన్న
న నెత్తావు లొలయఁ గన్న। తెమ్మెరలు వీవఁ దలఁపు రాయొమ్మె గద్దె।
ఁ గేలు గెండమ్మి మొలతాపాలు మెఱయ। వేలుపుల ఱేఁడు వెలసెఁ
జేరోలగమున॥ 63

గీ॥ అట్టికొల్వునఁ దనరి తానచట మూఁగి। యున్నతబుసులఁ గని యిట్లువి
న్నవించె। ముజ్జగంబు లెఱింగిన యొజ్జలీరు। గానమీ కెందుఁ దెలి
యని కతలు గలవె॥ 64

చ॥ కడచినవారిలో నిపుడు గన్గొనవారలలోన లేకమున్।
బొడమెడువారిలోఁ బలికి బొంకని యేలికముజ్జగాననే।
యొడ్డన గలఁడింతె విననింపగు పల్కుల నానతిండు నా।
వుడు నటవారలట్టియుటి ప్రోడయొవండని యెంచితోఁచమిన్॥ 65

గీ॥ వినివిననితీరు వారుఁ బైఁగ నెడివారు। మగుడ నానతిండను వారుమ
ఱుఁగువారుఁ। బెద్దలెఱిఁగింతురను వారుఁ బెడమొగంబు। గలుగు
వారైరి కొండజాకొలువులోన॥ 66

గీ॥ కొండఱేఁ డెఱఁగియు నేలొకో యుండఁ దలఁచు। నుండుటది గాదు వేల్పు

రాయొడయఁడిప్పు। డాడినదివేఱటంచెంచియవలియివలి। హా
రిగుసగుసనడుగువారైరిమఱియు॥ 67

గీ॥ తెలుపనేరకచ్యవనుండు దెసలుగాంచె। నింగిఁగనెనత్రిజమదగ్నినీ
ళ్ళునమటె। వామదేవుండు నేలపైవ్రాయుచుండె। శేవఁదలపో
యఁగడఁగెగౌండిన్యుఁడెడఁద॥ 68

సీ॥ అప్పుడు లేనవ్వునననిదిండిజడదారి పలుకుఁడంచుఁబులస్త్యుఁబలుక
రించె। నతఁడుముందరనున్నహారితుఁగనుంగొనెనతఁడగస్త్యుఁడు
గలండనుచునుడివె।నతఁడుజైమినివంకనారసికనుగీఁటెనతఁడుభ
రద్వాజునడుగుఁడనియె। నతఁడుమున్నరిగికశ్యపుఁజేరిమెయిగోఁ
కెనతఁడుకణ్వుఁడుదెల్పుననుచుఁజూపె॥ నిటులజడదారులెల్లరీ
వీవటంచు। నొండొరులుదారుగన్గొనుచుండనపుడు। గొలువుదీరిన
తెఱగంటివలఁతిఁగాంచి। పలికెనిట్లువసిష్ఠుండుకలతెఱంగు॥ 69

క॥ వినుమోవేల్పువజీరా। వినుకెంపుకొలంబుకడలివెన్నెలతేఁడై।
తనరారుహరిశ్చంద్రుం। డనుదిట్టయయోధ్యకొడయఁడగుచుజగా
నన్॥ 70

గీ॥ ఆతఁడీరేడుజగములనాడిబొంక। నట్టిమన్నీఁడువెండియుగట్టిదిట్ట।
దెసలనిండినయసముచేనెసఁగువాఁడు। నెఱిగొనంబులప్రోకక్రొ
న్నెనరువాఁక॥ 71

గీ॥ అనినగాధిపట్టిగినిసిపేరుఱుమున। కట్టెసింగమార్చినట్టుచమరు।
బిట్టువడఁకఁదబిసిదిట్టవసిష్ఠుని। ఁగాంచిపలికెనిటులఁగఱకునుడు
లు॥ 72

క॥ ఏలాయీతెఱఁగుననీ। వేలుపుదొరకొల్వునందు వినదబ్బఱలన్।
బాలసుఁడవగుచుఁబలికెద। వాలముగదదొరలునిజములాడుదురన
నుటల్॥ 73

క॥ తినిమ త్రిలియనయముజ। వ్వనులన్ దమిఁదగిలివలపువలలకులో
నై। మనుదొరలకునిజమెక్కఁడ। వనిమాలివసిష్ఠయిటులఁబల్కెఁ
దవేలా॥ 74

క॥ కనియున్ గానకవినియున్। వినకయపెఱవారికెగ్గు వెసఁజేసిపో
రన్। గనినేలమనిక్కసతమని। పొనరారెడుపుడమిదాలుపులుని
జమరులే॥ 75

గీ॥ రాచవారేడనిజమేడత్రాఁచులకును। మేలుగానముండునేనీవుమి
క్కుటముగ। దెలిసినట్టులవేల్పురాదిట్టమోల। జిగురునకుఁజే
వయిసుమాడిక్కఁజెప్పెదింత॥ 76

గీ॥ పొలువతనమాఁగివినుతల్లిపుట్టినిల్లు। మేనమామకుఁదెలియదామే
టిరాచ। వాఁడనైదొరతనముదివట్టిదనుచు। దోలఁదిపొఱుఁడయి
ననాకుఁదెలియకున్నె॥ 77

క॥ అనవుఁడువసిష్ఠుఁడంతట। గనుఁగొనియోగాధిపట్టికర్జంబునకై। కన్నిమాటలాడఁగడఁగితి। గొనకొనునీసాజమైనగొనముదిమెక
దా॥ 78

క॥ తెలిసిననదిగావనియుట। బలువురుమెచ్చంగఁదెలియఁబలుకఁగ
వలెఁగా। కలుకన్ దొలఁకన్ గలఁకన్। బలుకన్ దగవగునెతబిసిబా
గరివంమున్॥ 79

కం॥ పెఱిగితివితబుసఃకలిమిన్। వఱలితివలనలువసవతువాఁడవటం
చున్। మెఱసితివినెఱుకనకటా। తొఱఁగఁగలేవైతికొనకుదొసఁ
గగుకినుకన్॥ 80

గీ॥ అనుసుగాదిమాలియజ్జడదారివ। సిష్ఠుఁగాంచికనులుజేవురింప। బలికెనిటులనోరిపా[illegible]యొఱంగిన। వానిఁబోలిమిగులవదరెదిచ
టం॥ 81

క॥ 'ఎఱుఁగంగ "వట్టుగొడ్డున। కఱవులు మెండ" నఁగఁ దబుసులందొ
ఱునిచోటన్। గొఱలఁ దెగవ్రానియుత్తఱి। మొఱకుఁదనంబుననుబ
లక్క మొనసితి వేలా॥ 82

క॥ నెలజోడుకొలఁపుటోడయల। కిలునొజ్జవుగాన వారికిచ్చకములనీ।
కొలువుననుడివెదుబట్టున్। బలెఁబొగడుచు నేనెఱుంగువారలు
గారే॥ 83

క॥ కలఁడే నిజమరియనిలో। దలఁచుచు నెఱతబుసులుండఁ దఱుసలివ
గుచున్। "బిలువని పేరంటము" నాఁ। బలుకఁగనీ కేలతగవు బాసి
వసిష్ఠా॥ 84

క॥ నిన్నెవ్వరైన మిన్నగ। నెన్నియుటన్ దెలియఁబలుకరే యనిమిగు
లన్। మన్నించినారె వేలుపు। మన్నియకడఁ దగునెయిట్టిమాట
లుపలుకన్॥ 85

గీ॥ సరెయొకప్పుడు తబిసిరా సకియకోడు। కానికింపగుఁగానిమ్ముపూ
నినీవు। వలికిన తెలుఁగు వెండియుఁ కొలువునందు। దక్కఁగలవా
రికద్దియితంబుగాదు॥ 86

క॥ అనవుఁడు వసిష్ఠుఁడంతటఁ। గనలుచు నల గాధిపట్టిఁ గనుఁగొని యోరీ।
వినరాని రజ్జులీయెడఁ। గొనకొని పలెక్కదవదేఁ కొంచెతనానన్॥ 87

గీ॥ గిబ్బఱంకెకుఁ దలఁకు నే బొబ్బ మెకము। వినుము నీయార్పులకు నేను
వెఱచువాఁడ। గానుమిన్నక చెనఁటివైకయ్యమునకు। గాలు
ద్రవ్వెద వేటికి గాధిపట్టి॥ 88

ఉ॥ ఎక్కుడుకినక్కఁ బూని వెరవించుకఁ గానకపోసరంబునన్।
నిక్కుచునార్వ్యజంకుమనె నేనుదలంపఁగ జాతిబ్రహ్మకా।
చక్కిలిగింతలీతబిసిచందములీయెడ నేవగింపనీ।

వికటరణికా బిసాళ్లితన మేర్పడఁ బ్రేలెద వేలకాఱులన్॥ 89

చ॥ గరుడునికిం డెపిచ్చుకలు గానవు గాకల హెచ్చుతక్కువల్।
చొరవతనాన సిగ్గువిడి సోటికవీడ్వడఁ బల్కుటొక్కటే।
యరయ నెఱుంగు దీవు విను మా తెలియంగ త్రిశంకు పట్టితో।
సరియొక డేఁడు వచ్చు నెనిజంబునఁ బాడి నిముజ్జగంబులన్॥ 90

గీ॥ ఆహరిశ్చంద్రు నీవిట్టు లలఁతిఁ జేసి। పలికినంత నెనీ కేమివచ్చె హె
చ్చు। వెండితగ్గనె యాతని దండియసము। కొనకు నిను నీ వెఱింగి
చికొంటి విపుడు॥ 91

క॥ కలనైన బొంకి యెఱుఁగని। వలఁతి హరిశ్చంద్రుదూఱఁ బాడియె నీ
కున్। దలఁచితివో వానిఁ బుడిమిన్। గలయొడయలనొకనిఁ గాఁగ
గాఁ ధేయయనన్॥ 92

చ॥ ఒఱటుతనంబునన్ మిగులనుక్కివ మూని పరాకుసేసి ప।
ల్లఱపులు వల్కినంత నెతలంగుడు రేయిట నెవ్వరైనన।
న్నెఱుఁగ వెయో వసిష్ఠచద లేటి మగండును వెన్నుఁడున్ గడున్।
వెఱకుఱు గాదె నాతబుసు పెద్దఱికంబునకంచుఁ బల్కుడున్॥ 93

సీ॥ నగవులాటలు మీఱి తగవులాటల కెక్కి రనవీరు పోరికి మొనసిరి పు
డు। చనుట మేలనిదండఁ దనరారు విన్నాణి కెనగంగఁ గనుగిఁ బెరు
సియొకండు। తడయరాదిందని జడదారి యొక్కండు జింకతోలు
విదిర్చి చంకఁ బెట్టె। మనకేల యిందుండనని లేయనొక కేల నూ
నె నూఁతగలాత మొక్కతబిసి॥ వచ్చెద రెమీరటంచటఁ బజ్జవారిఁ।
జీరికక పాలని డెని రాబారి యొకఁడు। పొదఁడు పొదఁడింకఁ జూచి
వచ్చెదమటంచుఁ। గొందఱా గనిల్చిరట మోనపుం మనీంద్రుల॥ 94

సీ॥ అగుహరిశ్చంద్రుండె యానౌను నిజమరి కొలడింకె వఁడంచుఁ గొం
దఱంద। కనుఁడు వసిష్ఠుండు గలసుద్దిఁ దెలిపినఁగూడె వేరమటం

చుఁ గొండఱందు। ఎప్పుడుముక్కునఁగినక్కయీగాధిపట్టికిఁ జెం
దఁడోరుపటంచుఁ గొండఱందు। తెఱగంటిదొరమాట తెఱఁగెద్దివీ
రాడుకొను పెద్దవినుఁడంచుఁ గొండఱందు॥ లేరె? తగవ్రానియిట
వీరిపోరుదీర్చి। సందియముమాన్ప వారంచుఁ గొండఱందు। ఁజమ
రుగూడినవిన్నాణిచదురలిటుల। నొండొరులతోడననుకొనుచుం
డిరపుడు॥ 95

గీ॥ వెండిగాధికొమారుండుగండుమిగిలి। తీండ్రమాకినక్క చూడుక్కలు
వేంద్ర మెనయఁ। బండ్లుపటపటఁగొఱికియేర్పడఁగాంచి। కరు
సులడరవసిష్ఠుతోఁదరకటించి॥ 96

సీ॥ పుడమినంతయుఁదనతొడమీఁదదాల్చిన జడదారి మేటికశ్యపుఁడ
టుండ। కడలినంతయునొక్కపుడిసిటఁగైకొన్న పరఁటిపుట్టువుని
రాబారియుండ। అలగట్టుదాయ మేన్గలుఁగు లేర్పడఁదిట్టి దట్టించిన
ట్టిగౌతముఁడటుండ। బటువుఁగైదువజోదుఁబాటింపక ఱకాలఁబిట్టు
దన్నిన మేటిభృగువటుండ॥ నుద్దపిడి వేల్పు పెద్ద పెన్నుద్దియనఁగఁ।
దద్దయునుమీఱి నేనుండఁదక్కినట్టి। దండిజడదారులుండనీదుండ
గంపు। ఱుబుసుపోకలునీకేటికో వసిష్ఠ॥ 97

క॥ ఈమాయందఱకంటెఁ। గామిడివాయేలమించిగఱువంబలెనొ।
గాములుదలఁపకపలికితి। వా మేటికినింతనీకునౌరవసిష్ఠా॥ 98

క॥ నెలదారియానమెయిదా। ల్పులఁజిల్వలఁదొంటి వేలుపుల వేల్పుల
లో। ఁగలుగఁడునిజమరియొక్కఁడు। గలయఁగ వెదకినను ముజ్జగం
బులననుడుఁ॥ 99

మ॥ పెఱవారిఁగడులొచ్చుగాఁగనుటకీవిందీఱితందానీబల్।
గఱువంగాఁదగవింకవాకొనుటలేకర్ణంబుదానంగొలల్।

వెలుగుఁ నేనికఁ జెప్ప నేటికిచటఁ బెంపారువిన్నాణులం।
దఱుముం దేమన హెచ్చుతక్కువలచందంబుఁ బాదింగానరే॥ 100

క౦॥ పలువురుకూడినపట్టున। గలిగినయొకసందియంబుకనుఁగొనితన
కుఁ। దెలిసియుఁబలుకమిదోసము। గలుగునటంచెఱుఁగఁబల్కఁ
గల్గెనిజముఁ॥ 101

క౦॥ ఏటికినీయెడఁదగవుఁ। బాటింపకజగడమునకువచ్చెదువినుము।
మ్మాటికిలహరిశ్చంద్రుఁడు। పోటరినిజమరియుమాఱియుముజ్జగమం
నుఁ॥ 102

క౦॥ తలఁపునఁబలుకునఁజేతను। గలనైనన్మఱచియైనఁగడకెట్టిదె
సన్। దెలియఁగబొంకియెఱుంగని। వలఁతిహరిశ్చంద్రుఁడొకఁ
డవఱలుజగానన్॥ 103

క॥ పెఱచేడెతల్లినిక్కమె। నెఱనెచ్చెలియోర్పెకల్మి నెనరదెత్రాడ
పుఁ। నెఱితగవెనడకగాఁగల। యొఱపరియతఁడెంతకేనినూను
నెబొంకుఁ॥ 104

సీ॥ అలప్రొద్దుపడమటిమలచక్కిఁబొడమినఁబొన్నెలదాలుపుప్రుంగు
పడిన। దలఁగిగాములుమింటఁదమపోకమానినఁ గరువలినెచ్చెలి
కాఁకవిడిన। బ్రాఁతమిన్నుఁలజేజెప్రాఁతదప్పినముజ్జగంబులుదల
క్రిందుగాఁగఁబడిన। వేలుపుదొరచేతివేఁడివాలఱిగినఁదొనికిప్రా
ణెఱులింకిననుమఱియు॥ బుట్టరానట్టిగోరపుంజెట్టలన్ని। పుట్టి
ననుహరిశ్చంద్రుఁడుబొంకఁడనినఁ। గినిసికనుఁగవమిడుఁగుఱుల్
గెఱలగాధి। పట్టియిస్మాడిఁబలికెఁగోల్వక్కైతలఁక॥ 105

ఉ॥ ఒట్టుసుమీవసిష్ఠతుదకోటరివాదుత్రిశంకుపట్టిదాఁ।
గట్టిగఁబట్టినట్టినుడికారముడింపఁగడిందిచెట్టలన్।

బెట్టిదిటంబుపట్టుడిపి బెట్టిడలం బెనుఅట్టు దొట్టఁగా।
బిట్టలయించికట్టలుక పెట్టునఁగల్లరి తేపె చేసెదన్॥ 106

చ॥ తలఁపు సెలంగ నేనిఁజనితర్థయు వానికిదీనిమున్నమున్।
దెలపితిరంబు సైరణయుఁదిట్టతనం బెనయంగఁజెప్పియే।
వలనునసైనబొంకకనివై పొగి నేరిపి వేఁడుకొమ్మునీ।
యలవును వాని పెన్నెలవునాపయి నేఁగనుగొందునావుడున్ 107

క॥ వింటినుడి ‟తానుబట్టిన।కుందేటికిమూఁడెకాళ్ళు” గూడెననంగా।
బొందెలుఁగవొరులపిన వే। మందును నెఱజాణనంచు ననుకొం
దు వెదన్॥ 108

క॥ తగవునకు లెంకిపుడుపం। దెసువపు నెఱపాదినిజము తెఱుకువకిసైౖ।
తగు వాఁడదినీ వెఱిఁగెదు। ‟జగ మెఱిఁగినపాఱునకునుజన్నిదమే
లా”॥ 109

గీ॥ తొలుతఁబుట్టించినప్పుడే నలువ వానిఁ। గడిఁదినిజమరిగాఁ జేసెఁ
గ్రమమునకుఁ। బుట్టుతోడ నె నెత్తావిపొనరినట్టు। లతఁడునికరపుం
బ్రతినకునైనవాఁడు॥ 110

గీ॥ సొరివినినుఁబోలు వే వేలుజోగి తేలు। గూడిరూతని డెందంబుగుత
లపఱవి। జెప్పరంబునముంచినఁ జెప్పఁడెపుడు। మఱపుననునైననొ
కకల్లమాటనోట॥ 111

చ॥ విడిముడిఁబాసినన్ నెలవుపీడినఁజుట్టలఁగోలుపోయినన్।
బడఁతిదొఱంగినన్ బసుపుబన్నముఁజెందినమాలఁగొల్చినన్।
కొడుకటునీల్గినన్ దుదకుఁగొంతము చేఁదలిద్రేయనున్న నే।
ప్పు కొనుద్రిశంకుపట్టివినుబొంకఁడు వెండియు నెట్టివంతలన్॥ 112

గీ॥ అటులబొంకినఁదబిసి రాతుటుమునకును। దొలఁగి వెలినయి నేర్చిన
తొంటిమినుకు। లెల్లదిగనాడి జందియ మేటఁగలిపి। బోడిపైనెమాఱు
వేసంబుఁ బూనిచనెద॥ 113

గీ॥ అనుచుగొల్వట్టె బెగ్గిలమందగాధి। యనుఁగుఁగొడుకుదిగ్గున లేచి
యగ్గలంపు। టలుకవొడమఁగ నటదండనడరుతబిసి। మిన్నలను
గాంచి వేలుపు మున్నెఁజూచి॥ 114

గీ॥ వినుఁడు నే హరిశ్చంద్రుని వెగ్గలంపు। టుక్కివములకులోఁజేసియు
కుక్కెరెడపి। పెకుక్కెకడగండ్లపాల్పడఁబెట్టి మాట। ఁదప్పఁజేయు
దుఁజేయకతప్పిచనిన॥ 115

సీ॥ ఓలిగాలియునీరు గ్రోలిపెకేర్పడులు వలిమల నెలవుననిలిచితొలు
త। ఁగడిఁది నేమంబున వెడకన్నదొరఁగూర్చి తనివినేఁజేసినతబు
సులోన। సగమిచ్చియాపైనజగములుదగునన దడవు వేలేఁడులు
పుడమివాని। యసమువెసల్ నిండఁబోసఁగంగ నేలించి వెండి
యువానిని నిన్నువీడ॥ ఁగడిమిఁబదునాల్గుమనువులుగడచుదాఁక।
ఁగ్రాలునీ తేనిదొరసరిగ దైమీఁద। బటువుఁ గైదువ వేల్పుమిన్నుఱత
దాల్పు। నలువయు నెఱుంగని బుపుమఁదలఁగకనుడు 116

కం॥ చదలదిరెఁ బుడమిప్రిదిలెఁ। జెదరెఁ సంద్రములు మొదటిచిల్వ
యుఁగదలెఁ। విదిలెఁ జుక్కలు దెసలుఁ। బదరెఁ గొందలొందవ
వేల్పు పదుగుఁ బెదరెఁ॥ 117

సీ॥ చూచెదీవనిపోవఁజొచ్చె వసిష్ఠుండు కనియెదవని లేచె గాధిపట్టి। ప
రిందు గెలిచెడివారం చు వేలుపు దంటవీడ్కొనెఁ దెటుగంట తబిసి।
విరలనడుమహోవైతలపాలా హరిశ్చంద్రుఁడంచనిరుసుల్ జాలిఁ
వెడలి। రింతమట్టుననన్ను నేమనకేవీరు చనిరంచుమలసూడుబ్బదు

రుపడిచె। తరుఁగలవేల్పులకుఁటాతబుసుఁజేసి। యాసలను
గోసిచెఱురోసియీసుఁదుదకు। బాయలేఁదైరియీనిరాబారులం
చు। వెడలిరఁతటతమతమవిడుదులకును॥ 118

ఉ॥ మావులనోముపంటమరుమావులపండువుజాజిమంచునె।
త్తావులపట్టుఁగొమ్మబలితంపువిరాళికిఁబుట్టినిల్లుగ్రొం।
దీవెలపెట్టుఁజెట్టుపిరిద్రిమ్మరితుమ్మెదదాఁటుమేలుబల్।
కోవెలదండుతోడుకడుగోమునమామనివచ్చెనంతటన్॥ 119

గీ॥ కానసిరివచ్చునామనియేనిఁగాంచి। తమనిఁగేల్సాఁచినీరిచ్చితావి
దూప। మునిచెననఁదీవియల బారుననలఁగాలు। తేనియలసోరు
క్రొందేఁటితీరుమీఱు॥ 120

సీ॥ కమ్మనినెత్తావిగ్రమ్మెడుక్రొమ్మావులగుగుదెంచినపేరఁటాండ్రుగాఁ
గ। చెలువుబల్గులుకుఁరాచిలుకక్రొంబలుకులు దనరమ్రోసెడు
వాయిదములుగాఁగ। నోలిమైననతేనెఁగ్రోలియాఁడెడు తేంట్ల
తెగకప్పురవేలిమిపొగలుగాఁగ। చలువతెమ్మెరనేలవలపుగొల్పఁగ
రాలుపూలుపైనిడుసేసఁబ్రాలుగాఁగఁ। బూవుఁదీవియతెవతాలి
బొట్టుగాఁగ। నలరుపుప్పొడిచాల్పెండ్లియరుగుగాఁగ। బరఁగెలగ
నంబుకన్నులపండువగుచు। గానకన్నెకునామనియేనికపుడు 121

గీ॥ కానచానకునామనియేనికపుడు। పరఁగముత్తైదువలుసేరిపాటపా
డి। దిగదుడిచితీయఁబట్టినతొగరునీళ్ళ। నంగఁదీవెలఁజివురులున
లువుమీఱె॥ 122

గీ॥ చెలిమిననకారుదొరకానచెలియఁగూడి। యొండొరులుదండఁబా
యకయుండునట్టు। బాసగొనఁదామువ్రేలిమిఁజేసికొనిరొ। యన్నఁ
గనునుకెంపుమోదుగయలరులలరు॥ 123

చ॥ పుడమిపడంతి వేడఱఁదనముద్దుకొమారితఁగానకన్నెన।
ప్పుడునన కారుమన్నియకుఁబొల్పుగనిచ్చియుఁబచ్చవన్నెమే।
లుడుగరలూనవారలకునోలినొసంగెననంగఁజెట్లనే।
ర్పడఁదనరారెనంతనునుపచ్చనియాకులుదట్టమైరహిన్॥ 124

సీ॥ గొనబుమీఱఁగనల్లుకొనియున్నమవ్వంపుటీరంబుపడకటిల్లైరహిం
ప। లలిఁగ్రిందఁబ్రాఁకుమల్లెలపూలజొంపంబుతలిమంపుపాన్పుపై
చెలువుగొలుప। ఁబొన్నగున్నలఁదీవెప్రోవుపెనంగినడంబుప్రావి
ల్లుకయ్యంబుఁదెలుప। నాగిఁగొమ్మలనుఁగ్రమ్మిచిగురుక్రొమ్మొగ్గలు
వాడముమైపులకలపొలుపుఁజూప। ఁదలిరుఁదిండులనులిగిలుఱప
లుకఁగాఁగ। చెలఁగుననతేనెసోనమైచెమటగాఁగ। నొలయుపవ్యో
రవెడలు నిట్టూర్పుగాఁగ। ఁగలసిరయ్యామని వలంతికానచెలి
యు॥ 125

సీ॥ చలువతెమ్మెరలఁజెంగలువ కేళాకూళినొలయుతుంపురులుచిట్టు
ములుగాఁగ। నెత్తావిక్రొంబూవుగుత్తులపైవ్రాలుబలుతేంట్లుచ
న్మొనలుపుగాఁగ। బొలుపొప్పుబలువివ్వతెలిదమ్మిపూఁచొప్పుచెలు
వారనెమ్మోముతెలుపుగాఁగ। గలువదూఁడులమెకిఱకదలనొల్లని
యంచనడలుబత్తిన్ననినడలుగాఁగ। నటులఁజూలాలుఁదనముననద
నెఱింగి। యొట్టకేలకునకాఱనయిగురుబోఁడి। కోరెఱలలరంగఁగొ
మరులన్గొమరుఁబంట్ల। ఁగాంచెఁగన్నులపండువకలిమిదోఁప॥ 126

గీ॥ అట్టిననకారు నేలఁబేరరిదిఁగ్రాల। జన్నమొనరించి వెసహరిశ్చం
ద్రుఁడప్పు। డీవులను నేలవేల్పులనెల్లఁదనిపి। పరఁగుటయునంతవిని
గాధిపట్టియపుడు॥ 127

క॥ ఇదియదను నేనువడిఁజని। పదపడిజన్నంబు పేనుఁబన్నిదునీనిఁక।
గొదగానియొడమె వేఁడియు। మదిగలఁచియు వానిప్రతినమాన్చె
దనన్నుచుఁ॥ 128

సీ॥ తొగచాలునగఁజాలువగడాలు తెగనేలు నిడువాలు జేగుఱుజడల
తోడ। లలివెన్నెలనుగన్న తెలివన్నియలఁజెన్ను దేఱెడి వెల్లజం
దెములతోడ। తెలిమబ్బుబలుగబ్బు వెలిద్రొబ్బు చెలువబ్బుబసు
మంబుతిగరేకనొసటితోడ। నును కెంపులనునొంపుపని పెంపుఁగని
మంపుఁబొనతుమేల్ రుచురాకప్రోవుతోడ॥ వెలయ మొలఁగ్రాలు
పులితోలువలువతోడ। నొలిప్రేవెలెడు చిఱుకక్క పాలతోడ। ప్రాఁ
తమినుక్కలకుదిపేల్పు పలుకుతోడ। ఁగ్రన్ననవయోధ్యకరుదెంచి
గాధిపట్టి॥ 129

సీ॥ మగరాలనిగనిగల్ జిగులీన నొకచోట నొకచోటఁబచ్చరాలొరిమ
ఁదెలుప। ఁగప్పురాల్నిడలుగుప్పింప నొకచెంత నొకచెంతఁగెంపు
ఱాలొఱపునింప। ఁబిల్లికన్నతనాలబెళుకొప్ప నొకమ్రోలనొక
మ్రోలముత్తెంబులురువడింప। ఁజిలువఱాఱాడాలుదులకింపనొ
కక్రేవనొకక్రేవఁబవడాలయొప్పుగుప్ప। ఁనొక్కపజ్జనువిన్నాణు
లొలిఁగూడ। నొక్కచక్కినిమన్నియలొదిగికొలువ। నిండుపేరో
లగంబుననుండుతేని। లలిహరిశ్చంద్రుఁజేరముంగలికిడాయ॥ 130

గీ॥ అటులఁజనుదెంచుజడదారినరసి ఱేఁడు। గొలుపుపీటనుడిగిబత్తివె
లయనతని। నెదురుకొనియజ్జదమ్ములకెఱఁగి తెచ్చి। దీవెనలుఁగాం
చిపలికెఁదా దెలివికలిమి॥ 131

గీ॥ వాసినేఁదొలిబాములఁజేసినట్టి। తబుసుకతనఁగడామీరుదఱిలియి
టకు। వచ్చుటలులేకనాబోఁటివానికెటులఁ। దమ్ముఁగన్గొనుటబ్బు
నోతబిసిమేటి॥ 132

గీ॥ నేనొనర్చినజన్నంబు నేఁడుగాదె। తనరఁగొనసాగెఁగోరుకలుదని
విఁబండె। తాము వేంచేసినట్టికతంబదేమొ। యానతీయ రెయన
గాథియనుఁగుఁబట్టి॥ 133

గీ॥ అలరమానిసిరూపూనినట్టియీవి। చెట్టటందురునిను ఱేఁడబెట్టు
లోన। ఁబెట్టులోననునినుబోలుదిట్టలెచటఁ। బొడమియుండరులే
రిప్డుపుట్టరింక॥ 134

గీ॥ చెల్లఁబో? వేల్పుమొదవును జిక్కెడంత। పాలు వేఁడెదుకరణిశిసినొ్
లి నేఁడు। సుద్దులాలయంగ నేనొక్కకొద్దిపాటి। యీవినడుగంగ
వచ్చితినో వజీర॥ 135

క॥ నిడుపలతొడవుల యొడయఁడు। గడుమెచ్చఁగజన్నమూనగడఁగి
తినాచే। విడిముడిలేనికతంబున। నడుగఁగ వచ్చితిని బ్రేల్మికై తగుల
పకఁ॥ 136

గీ॥ ఎదిగిమానిసియేనుఁగునెక్కఁగవ్వఁ। జదలమీటినపొడవుసామ్మొదవ
బ్రేల్మి। పూరటిల్లును జన్నంపుఁబున్నెమునను। బొమ్మువిడిముడినొ
సఁగిమోపుడమిఱేఁడ॥ 137

క॥ అనుడుహరిశ్చంద్రుఁడుమది। దనివిఁ సంతసముఁగాంచితబిసివ
లంతీ। కొనుఁడిదిగొయొడమెఁగడుచ। య్యననింతటిపున్నెము బ్బె
నా నాకనుడుఁ॥ 138

గీ॥ ఏనునీమదిఁగనసంటినిటులఁగాక। ఱేఁడజగమున నీవంటివాఁడుగ
లుగ। గొఁజంతయేనాకుఁబసిఁడికిముదువ్వకైన। వచ్చికొవియొదనె
ప్పఁదేవలయునెడల॥ 139

క॥ అనిపలికి గాధికొమరుఁడు। చనియెన్ దనత్రోవ తేఁడు చాలఁగఁ బొ
డిలో। వనలగనితబిసియొడమెన్। గొనకేటికినప్పు మోపిగొబ్బ
ననరిగెన్॥ 140

క॥ అనివగ బియొట్టితఱిఁదాఁ। జనుదెంచునొసొత్తుగొనఁగ జడదారియ
టం। చనియొట్టకేలకాలన। ఁగనుగలిగియొనర్చుచుండఁగౌశికుఁడం
తన్॥ 141

క॥ ఎక్కరణిన్నైన తేనిన్। నిక్కముమాన్పించు వెరవు నెవ్వఁ కివడిన్ దా।
నెక్కువగుతబునుబలిమిన్। బెక్కు మొకంబులనొనర్పఁ బెనుపడి
యవియున్॥ 142

సీ॥ ఆమెక్కియొక్కడఁదాపున్నైయుచ్చకు వచ్చినట్టుల నెల్లపట్లఁదిరిగి।
యూళ్ళపై కెగఁబ్రాఁకియురవడివరిచేలఁ గడుమేసితోఁపులఁగడ
కుఁద్రోసి। యారాములనుజొచ్చియారంబులనుదుల్చి పల్లాడి
మావులఁగొల్లలాడి। మడుగులఁగలగుండువడఁజేసి చెలరేఁగి కుం
చికొట్టంబులఁగుప్పళించి॥ వెండిపళ్లెలఁగలసెక్క బీదపజల। యు
సురు లెడలంగఁ గుమ్మివమ్మైనఁగదొమ్మి। సేయసైరింపఁజాలక చేరి
యూరి। కాఁపులరుదెంచి చాఁగిలి కాంచి తేని॥ 143

చ॥ ఇదివఱకెప్పుడే ... గమే వెతలున్ దమిఁ పల్లిబిడ్డలన్।
బొదిగిఁటనుంచి ... యు నెందువంతయున్।
గొదవయుఁజెందనీక నుముఁగూరిమినీకడకంటిచూడ్కి చే।
బ్రదిమినిగల్మిబల్మినెఱిపాడినిఁబాఁడినిఁగంటిమున్మిలిన్॥ 144

చ॥ కొనఁటిచెనంటియున్ ములచకూళ్ళయుఁగల్లరియేబ్రాసియున్।
పనకలివేమలున్ ... బ్రాబయు ... కేని ...

తనఁబజ వారివారి చెయిదంబులఁ దప్పక ప్రాని యొండొరుల్।
చనువున నుంచు రేపగలు సంతసడి దండడిఁగాన కేయెడన్॥ 145

చ॥ వలసిన యుప్పుడే సిరియు వానలు మున్నగ రాలి నట్టిగిం।
జలుపడి పండుచున్న కయ సంతసమందుచు మయ్యనిచ్చలున్।
గొలుచులఁ బాఁడి చేఁబసులకున్ గడుఁబచ్చిక లేమి యెట్టిదో।
తెలియక యుంటిమై నవిను దేవర నిన్నఁటి నేఁటినుండియున్॥ 146

సీ॥ పలువన్నె పులుఁగులు వాత్మకంబులు నేలయీగాని నక్కైవడి నెన్నరాని।
వగుచుఁ గానల పిడియస్థాడి పజ తెల్లమండాడఁ జెలువుల మంట గెడ
పి। దొడ్డితోఁటల నెల్లఁ దోనబోకారిచ మఃశ్చఁ బైరుల రూపుమాపి
యంతఁ బోవక పెంపెక్కి కావరంబునఁ గొట్టికలఁ జొచ్చి పజలపైఁ
గదిసి మిగులఁ గాసిపఱచుచునున్న పికాఁపురములఁ జేయు నీయపు
మస్మైం మసిలుగులంది। యూలుబిడ్డల వదలి నేఁడరుగుదెంచి। నా
రమాదట ప్రోపు వజీరమమ్ము॥ 147

చ॥ అనవుడు గాఁపులన్ మిగులనక్కటికంబొలయంగఁ గాంచి వేఁ।
జనుఁడి దెవచ్చి మీ వెరపు జాఱఁగ వేఁట మెకాలఁ జంపి మే।
లొనరఁగఁ గూర్తు మీకు వగపొందకుఁ డుల్లమునందు నంచుఁ జ।
య్యన దొరవారి వీక్షాలి పెనంతటఁ దోఁచెను సంజ క్రొంజిగుల్॥ 148

సీ॥ వన్నెత్రాడుమనీని వాల్గంటి కేంగేలఁ దనరంగ నిద్దకెందమ్మి యనఁగ।
నాలవింటి దొరగొండ్లిసలు పనజ్జఁదొఱంగి క్రిందికై పడునందె కెం
పనంగ। ఁదఱిబోయ చేఁగూలి యొఱగినపగలను నెరసరి మెడనె
త్తురి కరుడనంగఁ। గటిక చీఁకటి కాటుకను బట్టఁబడఁగాటి తెఱవము న్వె
ట్టినది వ్వెయనఁగ। గ్రుంకు చట్టునకవ్వలఁ గొఱలు పుడమి। సరవి నే
లంగ వెసహరిశ్చంద్రు తేని। పనుపునను బోవు బలుచుట్టువాలనం
గ। ఁబొనఁగఁ బడమటి గుబ్బలిఁ బ్రొద్దు వ్రాలె॥ 149

గీ॥ ఇంతవఱకును నన్నేలి యిపుడు పీఁచ। నగునె ముందెన్ని బాములకే
నినిన్ను। (ఁబాయనని ప్రొద్దువోఁడ మెడుచాయకపుడు। చనియె ననని
డతోఁలిగట్టుదసుకసాగె॥ 150

సీ॥ తెఱఁగంటి చెలుబుపిన్న బతసీరాడమున్నారగట్టిన కెంపు చీర లేమొ।
పడమటిగట్టుకుఁ వడఁ బ్రొద్దు తేజీల కాళ్ళ రేఁగిన దుమ్ము కావియే
మొ। ముసిమూపు చీఁకట్లఁగని జేపె తెగటార్తునని ప్రొద్దు సూపు కన్ని
సుకయే మొ। సూడురా కాసుల తోఁడఁ బ్రొద్దనిఁ జేయఁబాఱిన నెత్తు
రువఱదయే మొ। పడమటి పడంతితోవ సూడు వచ్చుటరసి। యలరి
యారతి నిడనెత్తినట్టి కెంపు। పళ్ళెరపుఁ జాయలోయనఁ బరఁగన
పుడు। జక్కునిక్కుల కెంజాయ సంజదోఁచె॥ 151

గీ॥ నింగి పైదలి వంటఁ జేయంగ డంగి। పరఁగు పడమటి సంద్రంపు బావిసీ
రు। (ఁగోనఁగ హాలు వ్రాళ్ళ బలు కెంపుఁ గుండఁగట్టి। విడిచె ననఁ బ్రొ
ద్దు పడమటి కడలిఁ బడియె॥ 152

గీ॥ వేల్పు రాచానజడి సామి వెలఁది కపుడు। నంద చెలికత్తె చేజగా చెం
దిరంపు। బరణిఁ బంపెనో యనఁ బచ్చవారువంపు। టోడయుఁడు
మునింగెఁ బడమటి కడలిలోన॥ 153

గీ॥ చనెడుఁ జెయిదపు సాకిరి జంకకింక। వచ్చి మావల వంతఁ దీర్పంగ రా
డె। యనుచు నెలఁగూర్చి తోవకన్నె లడిగిరనఁగ। నెలవులకుఁ జేరఁ
బులుఁగులును లివ్వోసర్చె॥ 154

చ॥ వెడలఁగ నెట్టితిఁ బగటి వెల్గు వజీరుని నెవ్వఁడింక నన్।
దొడరఁగ లండటంచు బలుతోరపుటామిన మేను వెంచి పే।
రడరుచు రేయి సోఁకుబు వియ్యాకసముల్ వెస నిండ నొల్లెడన్।
గడఁకఁ బఱుందెనో యనఁగఁ గాఱిగులో పైజగానఁ నంతటన్॥ 155

సీ॥ ఇదిగదా వెలిగొండ యేకిమీనిసుత్తుక రాణనింపగు మేల్మిరవణము
వ్వో। ఇదిగదా నెఱజాణ పదివేసములసామి పూయని మైకప్పు
పూఁతయవ్వో। ఇదిగదా తోఁగచాలు నేలుచల్వల తేని కదఁగ్రాలు
చెన్నారుపదకమవ్వో। ఇదిగదా జేజేలయేలికకింపైనరతనాలకీల
పుటాల్జతనమవ్వో। ఇదిగదా జాలులకలయుంటిబంటి। నెఱులనూ
గారుకురులకు నెఱిబెడంగు। పన్నె యయ్యొంటుం చెల్లపజలుపలుక।
నెనఁగజగమెల్లఁగారొ నెనరులనెలుఁగు॥ 156

గీ॥ ఇరులనెనడొంగ పటుత్ర పరిపసించె। నాఁడికోనిపాటిగీలుల
టాఁచుకొనుట। గనుచుఁబట్టుపైక్రొ వ్వపనుపవచ్చి। నట్టిబంట్లని
దివ్వయలమరెనిం॥ 157

సీ॥ తఱివేసు రేపేఁడుదరలివచ్చునటంచు వినువీదినిడినదివ్వె లొయ
నంగ। గ్రొన్నెలరాకకైవిన్నకేళాకూళిపచ్చిన తెలికల్వ పరుల
నంగ। దనముగండరుదెంచునని వేడ్క పడిరేయిమిగుదకొప్పునని
డ్డమొల్లలనఁగ। గటికచీఁకటిమబ్బుగా నెంచి వెఱపొందియరుగఁ
బై కెగరినయంచలనఁగ॥ సందయసటయుఁజెన్నారుచందమదా
ల్పు। నట్టువఝొనర్పనాదలిపట్టువాఁక। నుండిమొగిరినతుంపరలో
యనంగ। నుప్పరంబునరిక్క చాలొప్పెనపుడు॥ 158

చ॥ కొమరుసెలంగఁగల్వ తెగకుందెడలంగఁగనింగిపీదిరే।
కొమయొడయుండుస్వారినిబకుఁజను దెంచుచున్నవాఁడటం।
చమరఁగఁదెల్పుమున్నయనవ్యోడివేగులవారివెండిబె।
త్తముల బెడంగనంగఁదొలితట్టునమున్దెలుపొప్పునొప్పుగ॥ 159

సీ॥ అదిశేలుపులబువ్వయాకాడుమిన్నెట దొరుగంగఁదేలెడు సురుగు
నాని। అదినిండురేవెలుంగాకాడు జేజేగాచెలియచేఁగలమల్లె

చెంపుగాని। అదియిర్ల వేరువిత్రాకాముమరుఁడొత్త దంబుమైనె
త్తువిందంబుగాని। అదికల్వచెలియవిందా కాదురే చానక్రొవ్వె
దముగజాలకుప్పెగాని।అదికడలివెన్నయూ కాదుపమురునిరుల।గౌ
రుజంపఁగఁగడఁగుసింగంబుగాని। యంచుబఁజలాడనించుపిల్చెం
చుటనుఁగు। మించుసంచులమినుపంచమించెనపుడు॥ 160

చ॥ విసురతనంబుగ్రుంకనెలవేగిపరాళిఁదలిర్పుచూడిరఁగ।
స్తోనవిరినమ్మికొన్మతనకూరిమియేలిక మోముఁదప్పలాఁ।
తినిదిలకింతునేయనినతీరున మోడ్చె మొగంబుఁగల్వజ।
వ్వ...తెగతాళి రేవలఁతిఁబన్నిరనన్ వెసవిచ్చె మోములన్॥ 161

సీ॥ తమ్ములఁజెనకు రేద్రిమ్మరియని పేరువాసిద్దె వాటినవాఁడితండె।పిన
నాఁడెవంకరతనమూనియొరుల మేల్పాటులుచూడ్కికిఁగానివాఁడి
తండె। దూపరియునినికిఁ దూపటిమైచనుఁబదియాలుపాళ్ళ మైవ
లఁతియితఁడె। పుట్టిననాఁట నేపుట్టినింటినిఁబోటు పాల్పడఁజేసిన
వాఁడితండె పాలుసీరుగఁగరగింపఁజాలుకడిఁది। వేఁడఁడే తెఱడు
చూడుఁలవాఁడితండె।యనుచునత్తఱివలవంతయగ్గినుడుకు। ము
గుదలాడంగఁదోఁచెఁజెందొగవటూరి॥ 162

గీ॥ విన్నుకల్వంబువనుదఱివెజ్జుఘంము।నూఁదినూఱంగఁజెనరినపాద
రసపు। గుళిగెలనఁజుక్కలమరెనుకూర్చికలువ। నిడినవెన్నయన
న్నెలపొడుపుదోఁచె॥ 163

చ॥ తఱియను నేఁతగాఁడుదొలిఁదానొడబడ్డవితంబుదోఁపవి।
న్నైఱవకు వెన్నెలన్ జిలుఁగుఁదెల్లనిరెంటమునేసి వెండిపూల్।
గొఱలఁగనంతటన్ బయఁటకొంగున మేల్జరిఁదమ్మినల్లనా।
వఱలెనుచుక్కలున్ నెలయువాసిగనాకసమందెసత్తఱిన్॥ 164

గీ॥ రేవెలందుకచను దెంచు రేవలంతి। గప్పుఁగలిందినఁదినదుచన్నవన
లందు।పునుఁగుకస్తురియొదనం టెననఁగ నెలను।గందు వాఁడగఁ గ్రొత్తైఁజూ
డిఁ-కినందముగను॥ 165

సీ॥ నల్లెమొల్లల రెల్లువల్లి బిల్లిఁ బెనంగి వెల్లయొల్లుల డాలుఁ గొల్లలాడి।
వెండికొండ బెడఁ గుఱపిందు మెందుఁగఁ జెండ కండచక్కెఱ రపిండిదం
డఁబండి। కందువ చెందమ్మియందంబు గ్రందించి చిందంపు బిందం
పుఁజంద మొంది। ముత్తెంపు టెత్తుల నత్తమిల్లి చెలంగి సత్తిత త్తడితో
డ నెత్తనాడి। పాలనిగ రాలనగి మూలజాల ప్రాలి। క్రాలు నెలరా
ల నేలిక ప్రాలఁ దేలి। సోరిమిను ప్రోలిజాలులోనోలలాడి। యలరనె
ల్లెడ వెన్నెలలల్లుకొనియె॥ 166

గీ॥ కొడుకు పుట్టిన వేడుకఁ గూడి మిగుల। బాలసంభ్రమంబు మిన్నందఁ బ
ర-గనంప। గ్రాలు వెన్నునికై వడిఁ గానుపించు। నందముగఁ గం
దు చెందొవపిందు నందు॥ 167

క॥ అడలకుఁడు మిమ్ము నే లెదు। నొడయుం డరుదెంచునంచు నొగిఁ దమ్ముల
కున్। నుడువఁగ వేగరి వచ్చిన। వడువున మును వేగుచుక్క వాసిన్
బొడిచెన్॥ 168

చ॥ తొలిదెసవాలుఁగంటి నెలతోడు కొమారునిఁ గాంచఁ గాన్పునొ।
ప్పులు వడుచుండఁగాఁ గెలనఁ బ్రోడలు గన్గొని తాఁ ఘుముజ్జగం।
బుల నడరించు మేలొక్క-డు కు పుట్టెడు నీకెపుడున్ శుభంచుమం।
చలరఁగ నూఱడించిరన నత్తఱిఁ బుల్గులు గూసె నెల్లెడన్॥ 169

చ॥ త్రొగలు గలంగఁ దమ్మి తెగ దోరపు వేడ్క-ఁ జెలంగ జక్కవల్।
బెగడెడలింగఁ బేరడలి వెన్నెలపిట్టలు బల్లలంగని।
గ్లొగి-దొలగంగఁ దేఁటిగములో రెములన్ గొఱలంగ నింగిపై।

ఁబగటివెలుఁగుఱేఁడపుమ్రాఁకెఁబెడఁగుమెఱుఁగురంగులన్॥ 170

సీ॥ తొలిదెసమాగాణిదొరపాన్పుపైనిడ్డ దిట్టమౌకెంబట్టుదిండనంగ।
సంపతిర్నాళ్ళకై చనుతఱిదాహరి కైసమ్మివెలయు జేఁబలియనఁగ।
పడమరదెసచానయడరఁగ్రొ సేయ ముందరనిడుకొన్నయద్దంబనం
గ। తొలిసుట్టగవియనుకొలిమినితఱికమ్మ తీఁడుకాచినయుక్క తెట
యనఁగ॥ ఁగడలిదొర వేల్పుసామికిఁగానుకఁగాఁగ। ఁబంపినని
గారపుంగెంపుబంతియనఁగ। ఁదోఁచె నెలజోడు చీఁకట్లఁదోలువా
ఁడు। కలువవిరిసూడు కెందమ్మివలపుఱేఁడు॥ 171

కం॥ తెలతెలవేగెన్ జుక్కలు। పలపలఁదే జెడలి నెల్లనా ఱెన్ బులుఁ
గుల్। కలకలకూయఁదొడంగెన్। దొలిసులపైఁబ్రొద్దు దోఁచె.
దొరపుజిగితోన్॥ 172

క॥ అనిమార్కం డేయుఁడు చ। క్కనిమాటలవిన్నమానికపుమునుము
నికిన్॥ వినిచిననవ్వాలికతయున్। వినిపింపుమటంచుఁదన్ను వేవేఁ
డుటయున్॥ 173

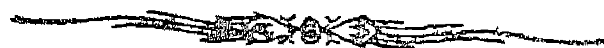
శా॥ ఎన్నేవేఁడివెలుంగు వేలుపులపేరేరాళపుం జేజుచే।
నెన్నంగాఁగడుమించి ముజ్జగములన్ హెచ్చిల్లఁగాఁ బాడిపా।
డిన్నిండించి నెఱాజగాముగితిపాటిన్ జేర్పఁబ్రాపాచుఁగ్రా।
లన్నేటించినచుట్టువాలువలకేలన్ దాల్చు పెన్వేలుపా॥ 174

క॥ సరిలేని వేల్పసోఁకున్। దొరచాల్పునడంచు పైఁడిమప్పటిదాల్పా।
ఉరుకూర్మితావకొరిన। సిరులిడు వెలియూవచేవచెలువులప్రోవా॥
175

భాస్కరవిలసితము॥——గొల్లతలనుదమిగొల్పినవాఁడా కూరిమినెన
రులకునరగుపిడా। వెల్లువయమునున వెన్నెడుఱేఁడా వేసఱఁబొఁగ

తుఱవిఱదినప్రోడా। కొల్లగసిరులిడుఁగుబ్బెతతోడాగుబ్బలికోమ
రితఁగొనుదోరయీడా। కల్లరితెగలఁబోఁకార్చెడుసూడాకాపు
రమునుబలుకడలికినోడా॥ 176

గద్య॥ ఇది శ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధపరమేశ్వరవరప్రసాదసంభూతసకల
కలాకుశలకులాలకులపారావారకళానిధిమండలమండనాయ
మానోర్వీమండలాఖండసత్కీర్తివిభవమండితగుండయ శ్రేష్ఠి
నాగార్యకులసంజాత శ్రీమద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధారకాగ్రంకితిరు
మలతాతాచార్యవర్యశిష్యప్రశిష్యవట్టివేళ్ళగోత్రోద్భవ అయ్యా
నకోటతిరుమలశ్రేష్ఠితనూభవ ఆంగ్లేయభైషజ్యకర్మచాతురీధౌ
రేయసరసకవితానికాయ విద్వజ్జనవిధేయపార్థసారథిశ్రేష్ఠి
నామధేయప్రణీతంబైన శుద్ధాంధ్రనిర్వచనకావ్యంబును సత్యవి
జయనామాంతరంబునునగు హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము॥ 177

శ్రీ

—*ద్వితీయాశ్వాసము*—

క॥ సిరులడుగఁబడుగుపాఱుం। డరుదెంచినఁగాంచితొంటియనుఁగగు
టమదిన్। గరమలరిపూజెలిడియు। బ్బురపున్గోరికలనిడినపున్నె
పుదిట్టా॥ 1

క॥ వినువాఁకయలలరవళికిఁ। బనుపడుఁగ్రొన్నెలుఁగునుడులపన్నికవె
లయన్। వినిచెమ్మకండునికొడుకి। య్యనువుననాగొంతిచూలిక
వ్వలికతయున్॥ 2

గీ॥ అట్లు వేఁబోకయగుటయు నవ్వజీరు। ఁడగుహరిశ్చంద్రుఁడట ము
న్నెయలరమేలు। కాంచివలువాతిచేయ్వులఁగడఁకఁదీర్చి। వేఁ
టఁబోవీటఁజాటింపవేడ్కనంత॥ 3

సీ॥ పల్లజుంజులు నెఱుల్ పసమువ్వపైఁగోర తలరుమాలులఁజుంగులా
లయఁజుట్టి। గజ్జెలంచులమ్రోయఁగావిచల్లడములఁ దొడిగిదిండీఁ
డునైపిడియములను। బూనిజేగులుచుక్కబొట్లనెమ్మోముల నిడి
పూసలసరాలమెడలఁదాల్చి। గిలుకుసంబువులనజ్జలమెట్టి యెడ
యాక కప్పురొప్పునొడళ్ళఁగావిమెత్తి॥ కత్తులుఁగటార్లుఁగేడె
ముల్ కరగసములు। బల్లెములుబంట్రకోలలుఁబట్టియములు। గండ్ర
గొడ్డండ్లుబలువిండ్లుఁగరకణీలుఁ। గలిగిచనుదెంచిరటవేఁటకరులు
మఱియు॥ 4

క॥ సెలకట్టెలురులు తెరలున్। జిలుకులు దీమములు వలలుఁ జిక్కంబు
లుబోనులుఁ ద్రాళ్ళుఁ బసులుఁ బోఁగులుఁ। గలిగి రహిన్ గొందఱం
డుఁగన్గొని ఱేనిన్॥ 5

సీ॥ బూవిదేవర కేలఁ బూనరు లేడిన్నైన వలలకులోఁ జేయునలవు నేర్తు।
మిత్తిదేవర మోయుతత్తడి నెనుఁబోతునైనఁ జేతులఁ గ్రుమ్మి మెసుప్ర
త్తు। మలపట్టికడడాసి మెలఁగు సింగమునైనఁ గఱకుమీసలఁ బట్టి
కదిసి తెత్తు। కడలబల్ రెంటఁ ద్రాగుడులనైనఁ బెనంగి తొండముల్
తుండింపఁ దొడరనోర్తు॥ వెకరిదన మొప్పఁ దోలిముట్టె మెకమునై
న। ఁబట్టి గిట్టింపఁ గలగట్టిదిట్టనయ్య। నంచు వేర్వేఱుఁ దమతమయల
వుబలువు। నుగ్గడింపుచునుండిరి పెద్దలెసఁగ॥ 6

సీ॥ గొలుసులు సడలింపఁ బులులఁ బట్టెదమంచు నెఱిఁ గించువపిమ్ముం
దుకీడ్చునవియు। మేకొల్పఁ దొంటి తామేటిఁ జీల్చెదమను తీరుఁ దె
ల్పఁగ నేల జీరునవియు। నుసికొల్ప నిరునాల్గు దెసల హత్తుల ద్రెత్తుమని
తెల్పు మాడ్కిఁ బిట్టఱచునవియు। చెలరేఁప మెకపు రాశియ్యె ద్రిమింగ
దమంచుఁ దెల్పునైకైవడి నోళ్ళఁ దెఱచునవియు॥ నగుచు బెబ్బులిసు
డిగాలి బిగితుపాకి। యడవి ద్రిమ్మరి గడివోతు పిడుగు తునియు। మొద్ద
లుగాఁ బేరులందిన మొఱసడములు। సరిపెణలఁ బట్టి తెచ్చిరాకరులు
వేగ॥ 7

గీ॥ ఇటులఁ జెంచులు బుజములు పటితళ్ళింవి। కొనుచునట వేఁట కేఁకారి
కొనుచు రాఁగ। ఁగనిహరిశ్చంద్రుఁ డడవికిఁ గదలఁ దేరు। నాయితం
బంతఁ గావింప నానతీయ॥ 8

సీ॥ పసిఁడి ఫ్రౌరంగుబల్ పడగల చిఱుగాలిఁ దెలివాఁకఁ గలనీళుల
లలు నెఱప। ఁగట్టిన గంటలఁ గలుగురాయిడివించుఁ గొమరునచ్చ

రు వెల్లగొండ్లినలుప। వెలిజన్నియల్లులఁదిలకించి తెలిదమ్మ లంగా
మి న్నేటిరాయంచలడర। మగజాలబండ్లబల్లిగఁగాంచి నెల ప్రోష్ఠ
లనివిచ్చితోవతమ్ములలరనొకట॥ బు త్తళిహొంబరంగుబ త్తళిపా త్ర
ళంబు। గ త్తళంబులుఁజెలువారఁగ త్తళాని। ము త్తవెంపంపయుమా
త్తినక్రొ త్తతేరు। ద్రోలఁదెచ్చినఁగనుఁగొని నేల తేఁడు॥

సీ॥ పులుఁగుదాల బెడంగుబొమ్మడికంబును దాల్చికట్టాణి మేలుచొకట్లఁ
బూని। హురుమంజిముత్తెంపుసరములఁగీలించిపగటుచెందమ్మికా
పసకమూని। తలిరుచందురుకావిదట్టిగట్టిగఁగట్టి వలిపెరెంటను
వల్లెవాటువైచి। సిరిగందమున్ దావిచెలువులీను మెత్తి కస్తూరినా
మంబుఁగాంచినుదట॥ ఁగేలసింగాణితూపులుగీలుకొలిపి। కెంపు
పావలమెట్టివిసెఱంపు తేజు। ననుహరిశ్చంద్రుఁడప్పు డాతన నెలం
తఁ। గొమరునింగూడి తేరెకఱఁగోరివచ్చె॥ 10

ఉ॥ వచ్చికొమారుఁదేరుపయి వైశ్యముబంగరుపీఁటనుంచి కే।
లిచ్చి వెలందిచంద్రమతి నేర్పడనాయరదంబు నెకఱఁగాఁ।
బుచ్చిపరాకు వేగరులుపొల్పుగఁదెల్పఁగ నెకిఱతానుపెం।
పచ్చుపడంగఁదేర్నడుపనానతినిచ్చిననంతఁగ్రచ్చులన్॥ 12

ఉ॥ బంగరువాగెయున్ దళుకుఁబకెఱరయున్ ననుపట్టుపల్లమున్।
సింగిణియున్ లకోరితెగఁజేర్చినబల్లాదియున్ సిరాజిడా।
లుంగరవాలుచేసురియలోనగుకైదువలున్ దలాటమున్।
రంగుగఁగ్రాలు తేజినడరన్ వెససాహిణిదెచ్చెఁదెచ్చినన్॥ 11

చ॥ అరసిజరీరుమాలునిడియంగిరకంబుగఁదాల్చిజాళువా।
సరిగహొంబరంగులాగునఁబసందుగఁగా నెబిగించివల్వఁజె।
చ్చెరఁగయి సేసిబత్తళికఁజిలుకలుదాలును గేలఁబూనిచం।
తిరియగుసత్యకీర్తియటఁదేజిపయిన్ నడినెకఱవేఁటకున్॥ 13

సీ॥ సైదువల్ బట్టియాఁకరులు రా నొకయూర నొకయూరఁ బలుచెంచు
లు జెదిఁ బాఱ। బాబాలతుటుములు బలసి రా నొకప్రకర నొకప్ర
కర నేనుంగులో లిఁగదల। బల్లిదులగు పెకుర బంట్లు రా నొకచక్కి
నొకచక్కిఁ గాలరులు బికిన డవ। తగువారు జోదులున్ దవిలి రా నొ
కచాయ నొకచాయఁ బ్రెగ్గడలొరిమఁ గ్రాల॥ దప్పెటలు బేర్లుఁ బ
లు వాయదములు రవలి। గడలగా రులజానుగల్ గడెలువడఁగ। బ
డవలంబున నడిదంపు బెడఁగులడర। వెడలె నొడయుండు గడువడిన
డవికపుడు॥ 14

సీ॥ వరికయ్యలకు నీళ్ళు వాటించి కొలఁదిగఁ గలబెట్టి మడకలఁ గట్టువారి।
గనిమ లేర్పరచి చికరఁ గనాకు నెరువులఁ ద్రొక్కి వెంబడి ద్రమాను
దోలువారి। విత్తి పైరొక యింత యెత్తు ప్రోదినిఁ గన్నఁ దేకువఁ గలుపె
డదీయువారి। విరివిచోటుల పైరు వెలితిపట్టుల నెల్ల నాటుకొన న్నా
టువాటుపెంరి॥ బండగాఁ గోసి కట్టలఁ బన్ని తెచ్చి। కళ్ళములఁ గొ
ట్టి బంతులఁ గట్టఁ జేసి। గడ్డిఁ ద్రొక్కించి వడ్లు రాఁగాంచువారి। గ
నిహరిశ్చంద్రుఁడవ్వలఁ జనుచుఁ ద్రోవ॥ 15

చ॥ ఊలవలుఁ గొఱ్ఱులున్ బెసలు నుద్దులు నూవులుఁ గంది ప్రత్తిస।
జ్జలు నలసందలున్ సెనగ చామలు మున్నగు మెట్టపంటలన్।
జెలఁగెడి చేలయొప్పిదముఁ జెంతలఁ బ్రెగ్గడలో లిఁ దెల్పరా।
వలఁతి పొలంబులన్ గనుచు వైభవము న్ననుచుండి వెండియున్॥ 16

సీ॥ పసులెంచుఁ జేల పైఁ బడునంచుఁ జెలకోలఁ గలిగియిట్టటుఁ జూచి కా
చువారి। మంచెలనుండి హోహో యంచుఁ బుల్గులు దాయ నీయక వ
డిసెల లేయువారి। నజ చేతనలిచి పొట్టా అగనూదిన జొన్న పిసుకుళ్ళ
వాయూడ మెసవువారి। కంకిఁ బట్టినఁ బాలుగా అదంటులఁ బంటన

మలిపిప్పి మొకింతయుమియు వారి। ప్రత్తివిడిపించు చేలలఁబాడు
వారి। పెరిగియదన్నైనయులవను బెలుకువారి। కొఱ్ఱసజ్జలచామ
మలఁగోయువారి। గాంచుచూరులఁబల్లెలఁగడచియిట్లు॥ 17

క॥ వంటెంబులవణితంబుల। బంటలమఱితనవిలాతి పజనుకములఁ
దా। గంటఁ గనుచుఁ దనవా। ల్గంటికిఁ గాన్పించుచరిగెఁ గానఁ
దటియఁ॥ 18

చ॥ చనఁజనఁ జేఁడుకాఱడవిచాయనొకానొకచోటఁ గాంచెఁగా।
రెనుములపాలుజాలుగొనియేర్పడు నావఱదఁ మునింగిచ।
య్యనఁబడియీాదలేకనుఱులయ్యెడఁ బాసినవాత్మకాలవే।
దిననరుదెంచి వెల్లువను ద్రెళ్ళినపికుఁ మెకాలపెకుఁవఁ॥ 19

గీ॥ పనుఁగులమస్తి వెల్లువలేదుపంది। నేయికాల్వలుఁ జేరిముస్నీరులగు
చు। నడరె వెదురులనుండి రాలెడిసుపాణి। సందరపుముత్తియం
బులజాడఁదెలుప॥ 20

సీ॥ చఱియలపైనుండిపఱతెంచు సెలవాఁక మొసగనొదలవేల్పు టే
ఱుగాఁగ। విన్నంటుమ్రాఁకులవ్రేలుపేరూడలు బెడఁగులీనెడుకా
విజడలుగాఁగ। దవిలివేసఁగిగానరవులుమంటల తేజు కనరెడిచి
చ్చఱకన్నుగాఁగ। దెఱనోటిమెకముల తెలివన్నెయల చెన్ను రా
ణనొప్పారుమైరంగుగాఁగ। వ్రాలుమొయులుల దాగ్దారుతోలు
గాఁగ। గ్రాలువెదుతులుమున్మొనవాలుగాఁగ। విన్నుసిగదాలుపరిఁ
బోలువింజగట్టు। గదిసియద్దొరయటనాల్గుకడలనరసి॥ 21

మ॥ నేరెడుల్ కలజువ్విమోదుగునెమ్మిగున్మడునివ్వఁ।
మారెడుల్ పులిచింతకానుగుమావిక్రోవులురావులుఁ।

బూరుగల్ గలగొట్టుబొట్టుగు బొద్దిలొద్దుగు మద్దులున్।
బీరలున్ మొదలైనచెట్టుల పెంపునన్ గడుదట్టమై॥ 22

సీ॥ మెకపు రాదారి బీతి మెయిఁజిక్కి తలఁకునేని కలెల్లు లోడుఁగు మ
నీలు గాఁగ। బ్రబ్బునీఱపు టిర్ల మబ్బులంచని యాడు సిగపుల్గు లెల
యాట చెలులు గాఁగ। బండు వెదుళ్ళపైనుండి రాలుసుపాణిబలు
దీవిదారలకప్పములు గాఁగ। నెడనెడఁ బలుకు కోయిలలుఁ జిలుకలుఁ
గైతఁబరఁగించు మేలుక యీనరులు గాఁగ। బ్రోలప్రాఁకుల నొం
డొంట్ల మొనయు కొమ్మ। టెంకి మెకములు గరిడి జెట్టీలు గాఁగ। జడ
ల మెక మొండు దొరగాఁగఁ జదురుఁబోలఁ। జాలు నొక కానఁ గని
హరిశ్చంద్రుఁడెదుట॥ 23

సీ॥ మత్తిల్లు పెనుహత్తి మొత్తంబు వడి మొత్తి మెదడు మెక్కెడు గండు
మెకపుదొరలు। పుట్టపట్టుల బారుగట్టి కన్నట్టెడు చలిచీమలను బీల్చు
నెలుఁగు పరులు। చఱియలం గలకొండ గొఱియలన్నుఱుమాడి యె
అనెత్తురాను బల్చి ఱుతగములు। కుబుసంబులను వీడుకొని యొండు
సందడి సైఁచని మసకపుం ద్రాఁచు గుములు। యీరములఁ జూఱిపా
ఱెడు నేమబందు। లేటులాడెడి యెనుబోతులెగుగుకొదము। లేళ్ళు
దుప్పులు మంతతో డేళ్ళు కణుజు। వఱదుకుం దేళ్ళు వెలసిన వలఁకుల
రసి॥ 24

క॥ చెంచులను గాంచి యిచ్చట। మించున్ గడు మెండు గండు మెకము
లుమీరల్। డించని యలవున బైఁజని। త్రుంచుండనఁ జోపు వెట్టి తో
డరుచు వారల్॥ 25

ఉ॥ కాంచి మెకంబులన్ వలలఁ గాలురులన్ బఱపించ జాడలే।
త్తించి మెఱంగు బల్లెములనీటెలబల్ని గుడించి ప్రోగు వా।

ఱించిరకంపుదీములగుఱిన్ మెలఁగించికడంగిబోనులో।
డ్డించిహుటాహుటింబరఁగి రేడ్తెఱ వేఁటకు ఱేఁడునత్తఱిన్॥ 26

ఉ॥ తేరును వేడిగ్గితన దేవెరిముద్దుకొమారు వేఁటతీ।
శారయనొక్కచో నిలిపియంగుగనంగబిగించిచుంగులన్।
జేరి ఁ పల్లైపాటుడిపిసింగిణిఁగోలలదూసిసింగపున్।
బాసలనేసె వేఁటరులుపల్మలుఁదన్గని మెచ్చఁబెచ్చుగన్॥ 27

క॥ ప్రముక్కిడి మెకములనొడయఁడు। లెక్కింపకతక్కువాని లేసున నె
లలన్। జక్కాడె మొక్కటీలన్। జిక్కనిసింగములఁబులులఁజిఱు
తలనంతన్॥ 28

సీ॥ నెరసరిపిండుపై నెఱసరుల్ గండుమైఁదాఁకిరిబాకుతుపాకులాడి
సి। యొంటరి తెగదూలనొంటరి తెగబ్రీల కరిగిరిగరగరసురియ
లెత్తి। మొక్కటీలడలంగ మొక్కటీలదరిరి ప్రబ్బియోదంబులఁ
బొదకొలిపి। వేఁగులువడికూల వేగులువడిఁగ్రాల వెడలిరికోలల
విండ్లుఁబట్టి। మఱియు వేఁటరులెలుఁగులమందజల్లి। మెకములనుద
చ్చియడుగుల మెకపుగముల। ఁగణఁతిదుప్పులులోనుగాఁగల మెకా
ల। ఁజెండిచెక్కాడి రెంతయుగండుమిగిలి॥ 29

సీ॥ తాముగుబ్బలిపట్టితట్టులై వెతఁబాపు కొనెదమంచెగురుచుగుండ్లు
దాఁటు। తామునిల్కడనేలతట్టులంబడిదాడి విడిమందమంచున
ల్గడలఁబాఱు। తాముచుక్కలఱేనిదండనుండినఁ జేటు వీడునంచ
డలివిన్వీధికెగురు। తాముముక్కంటికైదండఁగ్రాలినబాము లుం
డవంచటు వెలిగొండకేగు॥ తాముచిల్వలినేలఁకుఁదరలిమేల్లు। ద
నరబ్రతికెదమనిమంటిఁద్రవ్వుచుండు। సింగములనేనుఁగులలేళ్ళజం
కగుముల। నేమలను వేఁటఁద్రుంచి రేనాధుల్లపుడు॥ 30

లయగ్రాహి॥ పొంచిపొదరిండ్లఁదెరలుంచిమలలెక్కి యడరించు
మెకాలనడలించియలవారన్। మించివెసఁదోలుచునుగాంచియ
టఁగొన్నిటినిఁద్రుంచిబలుకైదువులనొంచిపొరిఁబొట్టల్। జెంచివ
ఱిపోటువిడికుంచివడిలాగులిడుకొంచుఁజనువానిఁబడలించిపల
టూపుల్। పించముడరంగఁబఱపించియుసుఱుల్దొలఁగఁద్రెం
చిచెలువొప్పఁరొగిఁజెంచులటఱేఁడున్ 31

స్రగ్ధర॥ గాలించెన్గాననెల్లన్గడిఁదిబిఱుతలన్గాల్చెసింగంపుమూ
ఁకన్। దూలించెన్హత్తిపోజున్దనిమెగాఱియలన్ద్రుంచెఁదో
డేళ్ళబారున్। కూలించెన్దుప్పిపిండున్గుదిమెసలుగులన్గూ
ల్చెమన్బోతుచాలున్। వ్రాలించెన్దచ్చికాళ్ళన్వఱలుమెకము
లన్వాల్చెఁబేరేదుగుంపున్॥ 32

గీ॥ సరిపెణలవిచ్చివిడిపింపజాగిలములు। వెడలిపసివట్టితోఁకలవిసిరి
కొనుచు। మొనయఁబరుగిడినెమకుచుమోరలెత్తి। కాంచిపందు
లజాడఁగడగెనపుడు॥ 33

క॥ అత్తెంబులఁగలడేగల। మొత్తమునెగిరింపఁగౌజుపూరేళ్ళవడిన్।
దత్తఱిలఁజేసెవెండియు। మొత్తెన్నునుగోళ్ళకొనలఁబులుఁగుల
నెల్లన్॥ 34

క॥ కడిమిమెయినిటులఁగోయలు। పడుకులలోయలనుపెలలవలకుల
గొబలన్। వడిమెకములజంపగనొడ। యఁడుచాలింపుఁడిఁకవేఁట
యననటవారల్॥ 35

మ॥ పునుఁగున్గస్తురిదాకయున్సలుగుకొమ్మున్దేనెమేల్పాఱప
ప్పునుజవ్వాదినెనంటిపండ్లుసవరంబుల్నెమ్ములన్గప్పురం
బునుబేల్కుంచెలునక్కకొమ్ములుజగాపూరేళ్ళులోనైనవా
నినిరాజావిలియొద్దబుట్టయొలమిన్నించంగఁగేల్మోడ్చినన్॥ 36

క॥ మన్నించి మిగుల హేఁడవి। యన్నియుఁ గొని యొరిమఁ దనమున ర్తిలి
నవలా। మిన్నయగు చంద్రమతికిన్। జెన్నలరనొసంగి కానచెం
చులికంతన్॥ 37

క॥ తని వారవిలువ గలపస। డనములఁ గడు నిచ్చి హేఁడు తన ప్రెగ్గడఁ గ్రొ
ని వేఁట పెంపున న్గడ। చను డెంచితి మింత దవ్వు చద లేటిదరిన్॥ 38

గీ॥ కలమతవిసివసెట్టు జోగంపుటికర్। యచ్చోటికిఁ బోయి యాలొ
జ్జహజ్జదోయి। గాంచి మాఱలు మమి దెపి చుక స్మవళ్ళపు। పద్యోరలు
డెల్పు ముద్యోఱు పజ్జనుంట॥ 39

క॥ అని తనకొమయున్ గొమరుఁడు। జను దేరఁగ వెంటఁ బ్రెగడ చం
దురుఁడును రా। గనుఁ గొను చుమలల సెలలన్। మును కొనిపోఁబో
వనొక -మురువగు కోనన్॥ 40

సీ॥ జిలవోలంగఁగ నేనుఁగుల మేనుమని గోళ్ళ చేసయింపు గగేఱు సిం
గములను। చింక కూనల కుఁ జన్నేఁపియాఁకలి దీఱఁ బాలొసంగెడు పు
లుటాలు పులుల। ఎరకేసు తల్లుల నెడసిన బిడ్డల త్రాఁచు మొత్తంబు
జొకొట్టు ముంగిసలను। గూరొంమ చిక్కెలఁ గుమి లేయునని స
ద్దుఁజేయక చనుమ్రాను చీలి పిండు॥ వింత దనరార నొద్దిక వెలసి వి
న్న। సరవిఁ జెరలాడు పులుఁగుల సాళువముల। నరసి తమ యొజ్జతబి
సిచం మరుని నెలవు। గాఁగ మదినెంచి కదు వేడ్కఁ గ్రాలి హేఁడు॥ 41

సీ॥ తిగనిల్పు బొట్ల క్రొంబగటు మించినవాని మించుసంచుడిగించు మే
నువాని। దులకింపు బలు పెంపు తొలసి పేరులి వానిఁ బేరగుజడ గ్రా
రి పెద్దవాని। చిందంబు నుడి వాలు చిన్నె దండల వాని దండనొప్పా
రు లాతంబు వాని। జింక కళ్ళాసంబు చేల చందము వానిఁ జెందమ్మిస
రముల చేతివాని॥ సంజ క్రొంజిగులీను వాల్జడల వాని। డంబు తెలి

డాలుగ్రాల్లుండియుండువాని। మిసుకకన మేటినోటఁ బేర్కొనె
డువాని। చేరికన్నిడదారిపసిష్టునంత॥ 42

గీ॥ బోసుడికపుట్టుశూనికంబులబెడంగు। లానిరాబారియడుగులనల్లు
కొనఁగఁ। జాఁగిలిమొరఁగిదోరహరిశ్చంద్రుఁడుచాట। లేవికేల్మో
డ్చినిలుచున్నఁజూచి దీనబసి॥ 43

గీ॥ అలకవిపించి కెలనజోహారులోడ్డు। చంద్రమతిలోప్రాణహితాస్యులచం
దమరసి। కూరుచుంటఁగ నేమిం దిగారవించి। యింపుపలుకులరా
నెలకెటులఁబలికె॥ 44

క॥ ఒప్పగునెతగవుఁగసుఁగొన। కిప్పగిదిన్ వేఁటుఁదపిలియే తెంచఁగ
రా। నెప్పుడులకినుఁగుఁజెలితో। నిప్పడుకులకంమఁజంద మేయిది
నీకున్॥ 45

క॥ అదిగాక మొదటఁబాడికి। గుమ్మరైతనరాదువానువుకొలముఁదో
లిబ। న్నిమఁడనజగమునఁబెరిమిఁ। బొదలితినికెలుఁగరానిపోఁడిమి
గలదే॥ 46

క॥ సతవెసనంబులఁదవులక। సతవెరవులనెటఁగికడమిసతపరిబలి
మిన్। బ్రతుకూనుటొప్పతేనికి। సతతేజీవలఁతికొలఁపుసంద్రంపు
నెలా॥ 47

కం॥ దొరతనముముగితిసరపికి। దరిమతియే వేన్మితబుసుదానికినెన
యా। సరబడిఁదొలఁగిననయ్యది। గరముకబలుకొలలముఁపఁగల
దన్నతేనిక॥ 48

సీ॥ తనునైఁబదింబవితగవెన్నిపజనేలు నొడయనికీకానయునికియేల।
యొలిపినాణ్ములనాలించిపాటించు తేనికిమోనంపుఁబూనికే

ఆ॥ నిజముఁదప్పకపాటి నేర్పు మైఁజెలువారు మేటికి వేలిమిపాటు
లేల। యంచనజనొకకంటనరసిమన్నెడఁ రాచ దంటకీము కాఁక
తబును లేల। ముండగీకులదండి మైగండమంచి। బీదసాదలనాదట
నేదిప్రోదిఁ। బరఁగునెఱరాచగఱువకువారతనంబు। సేరఁజెలు
వారమునిక్కిరాదారిగాదె॥ 49

క॥ బడిపైదలు సెడుగాని న। నడియదిమొజ్జలదిక్కులవసంగడిఁగొను
దుల్। వడనదితంద్రిదిపజమే। లడరెడు తెఱఁగెడలదోసమయ్యె
దినొరకా॥ 50

కం॥ పలుబడినుండుపజలకు। మేలొచందంబదెల్లు మెయికొనునొను
దిశా। పోలెము నెఱింగియవ్విహి। నేలిక సేయంగమంగు కెంత
యునురవా॥ 51

సీ॥ పసివెకలిమిబలిమిచదలంబుఁగడుఁగల్గి। చాలినంతపుడమి నేలఁగల్గి।
తగినప్రై యడలేనిజగతునియెల్ల్యడి। గాలిఁమాలుది వ్వైకల్మిఁబోలు॥ 52

చ॥ నెరవగిమైమసఁదెప్పుడు దేమఱుఁగోటలుఁగొత్తళంబులుకా।
దిరమయియుంటదండు దెఱదయమియుకా గసిక్రిందిమన్నెలె।
ల్లరుఁదమకప్పముల్ గజిపొలంగకయీఁగొని పేసవారిచే।
నరయుచుసుద్దులకా బెగడలందజీమంతనమందఁగావలెకా॥ 53

క॥ తప్పొప్పులరసిచొప్పుకా। దప్పినవొప్పింపఁదగునుసగవరియగురా।
నెప్పరికప్పట్టుబఁజను। వొప్పమిచుట్టంబుఁగాంచు టొప్పదుమది
లోకా॥ 54

సీ॥ చనియప్పుడప్పుడుఁగనయేఱువలనూళ్ళఁగలకాఁపుల తెఱంగుఁగాం
చవలయు। వరవలఁజెఱువులవలనుగఁగట్టించి కెలఁకులక్షేత్ర సాగిం
పవలయు। గరణీకములనమ్మకయపొలంబులఁబంటగాంచిపజమె

ఊలకించవలయుఁ బంటలకోలఁది నేర్పుఁ జదియఁ జవపాలు గుత్తిఁ
గాఁపులనుండి గొనఁగవలయుఁ। బన్నుఁ గొని బొక్కసమునించుప
నినటుంచి। లేమి కాఁపుల కేమరిచ్చి లెస్సపంట। నైనఁ దిన్నఁగ మున్ని
చ్చినట్టిసొమ్ము। బడయుచును తేఁడుపగిది రాఁబట్టవలయు॥ 55

సీ॥ పాడిపెద్దలమాటఁ బాటించి యిది న్యాయ మిది గాదటంచు తేఁడె
ఱుఁగవలయు। తగవెంచుడిందని వగఁగనుంగొను పొంతెఁ గ్రిందివా
రలఁ బరికింపవలయు। దటిబట్టి యనువైన నెఱిమార్పులడరించి ప
జలు మేలొందఁ బ్రోవంగవలయు। గొనటిచీకుల కెల్లఁ దనివార నైన
రు నైనీవుల వెలయించి కావవలయు। బయిపయిం జూచి వెండియుఁ
బాటిసూటి। జాడజాణల రాఁదీసినాఁడులందుఁ। బారుపత్తెంబుల
నొసంగి ప్రజల నేల। బనుపఁదగు నంచుఁ దగవుంటఁ గనఁగవల
యు॥ 56

క॥ వలఁతియింతకు నన్నియు। దెలసిన నెఱజాణవైనఁ దెలపితి నీకుఁ।
గలువవిరిసూసఁగ్రుంకెడిఁ। జెలియుఁ గొమరుండు నూవఁ జేప్పడి
రదవిఁ॥ 57

చ॥ తడవొనరింపకీకడనుదగ్గి వెసంజను మూరికొండు మే।
ల్నుడిపను చెప్పెదఁ దబుసునో మెడుగాధియనుం గసుఁబట్టియి।
వ్యాడనొక చోఁగలండ తని యిమ్మునకుఁ జనబోకు మల్క చే।
నడరి యొకడ్డుకీడెనయ నాడిన నాడునతండు నావుడుఁ॥ 58

క॥ జడదారి కెఱఁగి వీడ్కొని। యొడయఁడు చెలిఁ గొమరుఁగూడి యొ
గినరదంబుఁ। వడి నెక్కి మఱలుచోన। వ్యాడరుంగని గాధిసూలి
యిదియదననుచుఁ॥ 59

క॥ తన నెలవునకు హరిశ్చం।ద్రుని రప్పింపంగ సుపటుఁ దోడ్తో నెడఁదఁ।

గనిపంచెయు నెట్టకేలకుఁ దనయొక్కఁడుతబుసుబల్మితలఁపునసం
తన్॥ 60

సీ॥ ముత్తెంపుచిప్ప నెమ్మోముచందముదాని నిగనిగమనుతళుకుఁ జిగుల
దానిఁ గప్పారానీడలఁగుప్పుకన్నులదానిఁబనడాలడాలీను చెవుల
దాని ఁజిలుకుపుష్పాసలనిస్సుఁజెనకుచాఱలదాని ఁగాయువెన్నెల
సౌకడుపుదానిఁ గ్రాలుపచ్చలరంగుకాలిడెక్కలదాని నుదిరి
మించిన మేనుపసటుదాని నడుమగరాలబెడఁగులతోడలదానిఁ
గాడ్పువడిమించుపేరెముల్ గలుగుదాని చిత్తరపుఁజూపుదాని
బల్జిత్తుదాని యింతయగుజింకనొండుఁగావించిదాని॥ 61

చ॥ పొడగనియీవసిష్ఠునుసిహెంతనఁగ్రాలు పొలానఁబ్రోద్దువం
గడపుఁద్రిశంకుపట్టితనగాదిలిపైదలిఁబట్టిఁగూడియు
ప్పుడెచనుచున్నవాఁడరిగిపొల్పుగునీబలునేర్పుచెట్టలన్
వడిఁగనిపించినిప్పుడయువైసికనాతనిఁదెమ్మునీవిటన్॥ 62

క॥ అనిపనిచెఁ గారపుపున్ బనిబంగరుజింకకొదమపనివినికానన్ బ
నివడియెసహరిశ్చంద్రునికంటన్ గానుపింపఁదోరపువింతన్॥ 63

చ॥ కనుఁగొనినాసమైకళుపఁగన్గవబల్బెళుకున్ దలంచిచం
పనుకాదిరాకపట్టితనపట్టికినాడుకొనంగనీదలం
పునవెరవెంచియమ్మెకమువోయినజాడనెతేరుఁదోలఁజ
య్యనసెలవిచ్చి ఱేఁడటులనయ్యెడవింబడివెంటనంటినన్॥ 64

కం॥ గాలివజీరునితేజన్ బోలివడిన్ బాఱు వేలుపులబువ్వయొదన్
గ్రాలుతమకొలఁపుటిష్టిన్ దేలికనందుక్కొనుమాడిఁ నెత్తిఁబైకె
గరున్॥ 65

లయగ్రాహి॥ ఈఱసుబల్పొదలఁగూటి చెలువారనటఁదాటికరి

యావలికిఁబాఱితొలిమించున్। మీఱఁగలనైతళుకుఁజూఱికలఁజూ
పిదయువాఱఁదమిగొల్పిపలుమాఱుదొరచెంతన్। నాఱుఁదిననిల్చి
యలుపాఱమఱిఁబండిపలుకొఱియలువడ్డవగదేఱు పఁగనెంతో।
నూఱడిలివెండితనవేఱడముఁజూపవడిజాఱిమెయిఁ గొమ్ములనుగి
ఱుకొనుజింకన్॥ 66

సీ॥ పట్టడాసిననద్దిపట్టికమున్నెఁగునలుకనొంపఁగనున్నఁగెలనదోఁచు।
ఁజికెౘ్ఱనంచోడియఁబోఁజేయుఁకపరుగెత్తుఁగదియఁగాఁగాన్పిం
చకయమొఱంగు। వలఱొడ్డనావలివలనికిఁగుప్పించుఁ బొంచి
చేరినజుమాయించిమించు। దొరికెనంచాఁచినఁదొలఁగిదవ్వునకే
గుఁజమునవిల్లెత్తఁగట్టెమటమెలఁగు। నందఁజేఁజాఁపనెగిరిమున్ముం
దుకరుగు। నొకౘ్ఱచోడాఁగివేఱొకౘ్ఱచక్కౘ్ఱకేగు। నవ్విధంబున
నెలయించియవ్వజీరు। గాధికొమరునియారాముకడకుఁదెచ్చె 67

గీ॥ పట్టువిడకిత్తెఱంగునవట్టియాసఁ। గొలిపికికురించితెచ్చినకొదమజిం
క। నలుకనొంపంగదొనఁదీసియమ్మునేయఁ। పిచ్చుమొగ్గయ్యెఁదు
దకదివేడబమున॥ 68

క॥ జడదారిగాధికొమరుని। యొడకుంజనిపంటవఱయెలికతనవె। న్వ
డియేతెంచినవైనం। బెడవకయెఱిఁగించియతఁడెమట మొఱం
గెన్॥ 69

గీ॥ అంతనగ్గారడపుజింకనంటికడిఁది। కాఱుకోనలఁబడుకులఁగట్లఁజె
ట్లఁ। గ్రంతలంబడివచ్చినకతననొడయఁ। డలసిదగఁదీర్చుకొనవెం
చమరయఁజనఁగ॥ 70

తరళ॥ కడిమిమేడులుఁదాంద్రజువ్వలుగంగరేనులుమట్టులున్। గొడి
సెచింతలుదేవదారులుఁగ్రోవిపొన్నలురేఁగులున్। గడుమరిడెలు

మావులిప్పలుఁ గానుగంమగు తేఁకులున్। గడపనిమ్మలనంటులున్ గ
లకానఁ గన్గొనియయ్యెడన్॥ 71

చ॥ చెలిమిని గాయలున్ గొదమసింగములున్ బసిదిండులిట్టులున్।
జిలుపలుఁ జుట్టుపుట్టలును జిట్టెలుకల్ చిఱుచీలిపిండ్లు జా।
గిలములు నేవరుల్ పవిలి గ్రేణి నినొండొరులోలి నొద్దికన్।
జెలఁగుటఁ గాంచి యచ్చెరువుఁ జెందివజీరుఁడు వెండిమున్జనన్॥ 72

సీ॥ ప్రామినుఁ కొనల నేర్పడు తెల్వియిట్టిదం చంకించి పలుకుగొర్వాం
కగుములఁ ముకుళలఁ బనసల నొక్క మెక్కసారాలఁ బనసలను డి
వెఁబరితములను। పరికించి డీకలేర్పడు చిపున్నెపుకబ్బ ములచొ
ప్పుఁ దెలుపు రాచిలుకపముగు। వేల్మిక్రొంబొగనింగి వెడలు మబ్బు
లటంచు నెమ్మిఁ బాతరలాడు నెమ్మిగుంపుఁ। గాంచియదియొక్క తబి
సిముకఁ గంటియుంపు। పట్టుగా నెంచితనదునీగ్వట్టుఁబొవు। కొ
నగఁనయ్యెడనీర్పట్టుఁగనఁదలంచి। ముందునొకకొంతదవ్వేగ బ్రమో
లతేఁడు॥ 73

సీ॥ జానొప్పఁ గానీటిపైనల్లుకొనియున్న నింపునాఁచదిజడగుంపుగాఁ
గ। తమ్మినూఁడులమెక్కఁ గ్రమ్మురాయంచల వన్నెమై తెలిబూది
వన్నెగాఁగ। విచ్చుచెంగల్వక్రొవ్విరిబంతియొడలున దనరినరుచు
రాకదండగాఁగ। ప్రోవులైయల్లుపూదీవెలుమైదీఁగెఁ దాల్చినను
నుజన్నిదములుగాఁగ। వ్రాలుతొవరేకుచిలుకకొప్పాలగాఁగ। నీ
టిబొట్లూను పటికపుస్జేరుగాఁగ। బరఁగజడదారి చందరుపగిది వెల
యు। నొండుకెందమ్మికొలఁకువుదండఁ గాంచి॥ 74

క॥ కని చెలియుఁబట్టితానును। దనరిన పేరెలమిఁ దేరుఁ దిటుకు నడిగిచ।
ల్లనినీరుఁ గ్రోలియన్నడు। గునదరినీ ఱంపుఁ బొదలగున్నలనీడన్ 75

క॥ అలపెడలఁ జంద్రమతితోడ। తలయంపిగఁ జేర్చి తలిరుఁదలిసంబ
పయిన్। జెలువుగఁ బరుండి యొడయఁడు। కెలన సురటి వీచు సత్య
కీర్తిన్ బెగడన్॥ 76

క॥ కనిమిసులఁ జూట్కి కింపై। పొనరెడి నిచ్చోటు వెళ్ళిపోవలును గడుఁ
గా। క్లౌనుచున్న దిద్దియేరుసి। మనికియొ తెలియంగఁ దగును మన
కన నాలోన్॥ 77

గీ॥ పండ్లుగోయంగ నపుడు శోకపడుగఁడటకు। వచ్చియచ్చక్కి రుసిగా
ధిపట్టిదనుచుఁ। దెలియఁబలికిన నాప్రొద్దు కోలపుటూడయ। దసహ
రిశ్చంద్రుఁ డెడఁదనుమికులనొగిలి॥ 78

క॥ ఇఁకనేమి గాఁగనున్నదో। యకటా యిండ్లపుగ నలపదనిమిసు నెం
తో। నకునికి నుడివిన వహింవ। చ్చికను వసిష్ఠుం డెఱుంగఁ జెప్పెన్
నాకున్॥ 79

గీ॥ చెప్పియును జేయము జచితిముప్ప మూఁడు। టకుఁ గతంబయ్యెఁ గా
కున్న మెకము దేడ। కెలనఁ గాన్పించి యొలయించి వలల సెలల। నె
డఁదఁ బురికొల్పి తెచ్చు నేయింత దవ్వు॥ 80

గీ॥ నలువ కట్టడి దాఁటఁగా నలవియగునె। కాఁగనున్నది తప్పక కాక మా
న। దైన వెరవొందు నారయు మాకడింది। తపసి డాయుటూ లేకిం
దుఁ దరలిచనుటూ॥ 81

గీ॥ అని రాజారియొసుమంత యనిగికనిన। ఁబొస్న గట్టైనఁ బడి క్రుం
గుఁ బుడమిడాలు। పైనవడి బ్రుంగు నెలప్రొద్దు తైన గ్రుంగు। దురుస
త్వంబలక ముక్క పైవొరయు వాఁడు॥ 82

క॥ అనితలఁకు హరిశ్చంద్రుని। గని పెగ్గడ సత్యకీర్తి కరమీకరణిన్। వన
రఁగనీ కేటికినో। విను కెంపుకొలంబు కడలి వెన్నెల తేఁడా॥ 83

కం॥ వాఁడిగలాఁడవు ప్రోడవు। వేఁడెడిపజపాలిపాఁడి వెలి మొదవవు
బల్। పోఁడిమిఁ బాడియుఁ గాంచిన। వాఁడవు నీపైన సలుగు వా
రుంగలరే॥ 84

ఉ॥ అంచుజగంబు పొంచుడిగి యాముడిగించి కరంబుడంబునా।
సందిగనాడి యీనెడలి సైరణచేమది నించి గాలిన్।
చందికడించి కాఱుడమి నాఁడెలికిన్ వలికెంటకోర్చియో।
జందబు నూను మేటిగుసి చంమరులూరక కంటగింతురే॥ 85

చ॥ అదియును గాక యిందడరు నాతఁడు గాధియసుంగుఁ బట్టిము।
న్నొదలఁగ మీకొలంబునకుఁ బొంపును నింపిన మేటి యీతఁడే।
కదనినుఁ గన్న రాచతలకట్టుఁ ద్రిశంకుని బొందితోడనే।
ల్పదవికిఁ బంపినట్టిసుడి వాన్గొరయేటికి జంకె దివ్వగన్॥ 86

చ॥ అరుమగఁ గల్గుఁ బోకసరొకప్పుడు గల్గిన ద్రుమ్మగ్గు వేగవా।
పిరిఁ గడుఁ జల్లనౌ సెనరు వెల్లువలుల్లము లెప్పు వారికిన్।
గెరలియు వారలొకర్రికిఁ గీడొనరింపరు మేలు నేతలం।
తురు తలఁకీఁగి పూఁగుమిటఁ పోడెము వచ్చిన సేదదీఱఁగన్॥ 87

కం॥ అనవలపుసనఁగనించుక। గను మోడిచియంతలోనె కనరానిక
లన్। గని తేఁడుగలవరంబునఁ। దెనమఱకటు లేచినాల్గు దెసలుం
గనుచున్॥ 88

గీ॥ కన్నుఁగవనీరు గాఱ నైగరము వఱఁక। ఁడ త్తరముఁ గన్నయులసతక
త్తళ్కాన్। తగవరికొలంపుదొరయగుమగని వెన్నుఁ। జఱచిచెలిచం
ద్రమతియంత వెఱపుఁ బావ॥ 89

కం॥ ఫులుదిండిరాలుఁ బచ్చలు। డస్తునిన్ మగరాలు గ్రాలునైనచేకడె

ముఁ। వెలయంగనాడ్బ్రుమున్మ్మజు। వలఁతికిదిగఁబడి విటీసివ్వైచి
బిరానఁ॥ 90

క॥ మిన్నొన్నెఅగిన్నైనఁబడినఁ। జెన్నెడలవువిన్నఁదనముఁజెందవుపడి
గా। మిన్నానెయెన్నండియ్యెడ। బన్నమువడియిటులనులికెపడెదవి
దేలా॥ 91

సీ॥ కడిఁదివేరంపురాపుడమిడాల్పులపాలి వాఁడిక్రొన్ముగరాలవాలు
దొరవు। మఱుఁగుఁజేరినరాచగఱువలవెఱమాన్పు నుఱవుగాంచి
నమేటియుజెయపీవు। సతసంగ్రమములుదాఁక చనునేలనేలఁగాఁ
గ్రాలినరాచముకొఁటివీవు। సతమునికుముజగాప్రతిననాఱట
లేని ప్రౌఢ్ఢువంగడపురాపెద్దవీవు। నిండుదిట్టంపుజాళువాకొండ
వీవు। తగవువెరవులనెఱిఁగినదంటవీవు। వేల్పైవడిరహిఁజెడిబెద
రియిటులఁ। దలఁకెదేటికినిమ్మాడిఁగలవరించి॥ 92.

క॥ అననాలోపలనెమ్మదిఁ। దనరినవాఁడగుచురాచశశిచంద్రమతిఁ।
గనియిపుడొకకలఁగంటిఁ। వినుమదినెఱబీతిగొలుపువెలఁదిరోవ
దికిఁ॥ 93

మ॥ చెలినేఁగొల్వయియుండఁగానటకునంజేరన్వడిన్డాసిబి।
ట్టలుకన్బాలుఁడొకండునాబొమడికంబంతన్బడన్ద్రోసిప్రో।
ల్గొలఁగన్జేసినఁబాసిగాసిలియుఁదోడ్తోవాసిమున్నట్లురా।
కలిమిన్సుబ్బలిదాల్పుక్రొన్నెనరుచేఁగంటిన్జగంబౌననన్॥ 94

చ॥ అనివినిపింపఁజంద్రమతియంగదఁగుందియుఁబైకిదిట్టమున్।
గనిమఱిదీనికింతవగఁగందఁగనేటికిమేటిఱేఁడనె।
కొనినకడిందివంతలవిగాలుఁబదంపడినిండుపేరిమిన్।
గనియొదవెట్టులన్నఁగలగన్నినచందమువిన్నవించెదన్॥ 95

గీ॥ కలఁగనుంగొన్నపాఱుఁడీగాధిపట్టి: పిదపబామడికి మెడలినవిత
ముఁదలఁప। నడలిరాలచ్చిఁబాసి పెంపఱుటవెండి। తొంటిసిరిగాం
చుటదిగంటదొరతనంబు॥ 96

క॥ వచ్చుఁగీడదియప్పుడె। విచ్చుఁబ్రొద్దుట్టమంచువిచ్చినకరణిన్।
ఱిచ్చపడ నేటికిడుములు। వచ్చుఁబోనెడపకెట్టివారికినైనన్॥ 97

క॥ అనియిట్లుతగు తెఱంగులఁ। దనపెనిమిటినూఱడించి తత్తరమెడఁ
దన్। గననీకమినులదిట్టం। బొనరఁగఁజంద్రమతినుడువుచుండఁగ
నాలోన్॥ 98

క॥ కినుకయునుకిఁ-వమున్ లో। ఁగనిగాధియనుంగుఁబట్టికడకొలపుజ
గా। ననబోంద్రనిరువుర్ వడిఁ। బొనరించెన్నలువనెనయుబ్రోడ
లుతబుసుల్॥ 99

సీ॥ దరిఁగ్రాలునేనుంగుపరిఁబట్టియవ్వాని తలలఁబాలిండ్లుగసలిపెనే
మొ। కడనున్నసింగంపుగమిఁదెచ్చియవ్వాని నెలఁతలకొసులన్ని
లిపెనేమొ। కుఱఁగటంజనుజింకకొదమలఁగ్రైసేసి యువిదలకన్ను
లనునిచెనేమొ। సరసఁద్రైవాఱెడసవరంపు మెకములఁ గొని
వానిజడలనుగూర్చెనేమొ। యొండుకొఱముట్లులేకయయొద్దమె
లఁగు। మెగపుసమిఁజేర్చిబ్రేల్మిడిమెలఁతదోయి। వాసినొనరిఁచె
బళిగాధిపట్టినేర్పు। విప్పనేమనినోటనుజెప్పనొప్పు॥ 100

సీ॥ గోములైరేయెండగాములైనునుపళ్ళు- గీములైకొఱరునెమ్మోము
లమరు। మెప్పులైకప్పురాచొప్పులై తేంట్లుడా ల్విప్పులైగొప్ప
లైకొప్పులొప్పు। పప్పులైవలరాచతూపులైతరితీపు దాపులైక్రొ
వ్వాడిచూపులెసఁగు। సొంపులైనిద్దంపునింపులైయుద్దంపుఁబెంపు
లైపొంపాగుచెంపలొనరు। కుమురునెలరేకచమురులైనుమురులొ

దవు। కావి వపులీనువపులై మోవులోలయు। నజ్జతలి రాకునాజ్జలై
హాజ్జలెలయు। పల్లెతలకంబునుగ్గడింపందరంబె॥ 101

చ॥ విలువవసింది తేళ్ళు నెలవిందముపుట్టలఁ బూఁటి విచ్చులో।
పలఁబడి ప్రాఁతిమేసెనిను ప్రాఁకియుడంగుచు నీటఁడాఁగియా।
కలనెజివంచెఁ గ్రాఁగె వెఱదాఁటులఁ బర్వెడుఁ గందెనార్చెబి।
ట్టుజడ మేనుగన్నె మొగమ్ములకున్ దొరగాక సిబ్బితిన్॥ 102

క॥ చెండ్లాపాలిండ్లానుఁ పిండ్లాకన్నెవలు విల్కి పిండ్లాపలుకుల్।
దూండ్లాకేల్గవలవ్వా। బోండ్లన్ బొగడంగ నేండ్లఁ బూండ్లంబ
ట్టున్॥ 103

సీ॥ చెఱకువిల్లూని వాతెఱతీపులోనరించి యలుకఁ జూపులఁ జూపులందవ
మర్చి। తుమ్మెదనారి బల్లురుములనడరించి విలుకత్తె తడిఁ బల్కులో
లుకఁ గూర్చి। తెఱగంటి టెక్కియఁ దెలికన్నులన్నిల్పి గాడ్పు తేరూ
ర్పులకడఁ దలిర్చి। తొగనంటు చెలికాని మొగములనలరించి కోయి
లకండలుంగులను జేర్చి। చెలులనల గాధికోమారుఁడు సేయమ
రుఁడు। "బలిమిచెడెనింక సిగ్గెలబతము నెడిన సుకముఁగనఁడగు"
నంచుఁ దాసకులఁ ప్రాపు। గాంచెనో యనఁ బొల్తురక్కింపు బొం
ట్లు॥ 104

॥ నెలయుసులోకకోఁగలుగనే కలిగెఁగా నెమ్మోముక్రొవ్వెదల్
నెగడుకతన। విరిదమ్మి వెన్నెలలోరినునుండు నేయుండెఁ గన్నుల
నవ్వులకలిమికతన। సంపంగి తేఁటులుజతనూడు నేమూడె ముకు
మ్మూటుకలో కోటమొనయుకతన। సింగమేనుఁగులోలిఁ జేరునే
చేరెఁగాఁ గౌను పెందొడలుదాపూనుకతన। నొరజగము పెద్దయ
సరంచరారౌతు। నేఁతకొండక్రొత్త నేఁతగాఁగ। గాధిపట్టినే

సెఁగాఁబోలుననియంప। జూడుకొనఁగఁబొల్తురలరుబోండ్లు 105

॥ మీలాకన్నుంగవపగ। డాలావాతెఱలుపైఁడిడాలామేనుల్। వా
లానెఱులుజగాముగ। రాలాపల్వరుసకిప్వారాలాపలుకుల్॥ 106

॥ గాధికోమునిచేఁతపైక్రాలుచెలుల। మొగములనుగాంచియటు
లసేయఁగను నెలను। పురుడురామియు నెల నెలఁబూని చెఱది। చే
యుచున్నాఁడుముదిమిఁదాఁజెడియునలువ॥ 107

సీ॥ చిలుకలనొనరించి కెలన మెకరుఁగఁజవుల్ మించుమేల్దాండపం
డ్లుంచినాఁడో। వెన్నెలపిట్టలఁబన్నియానఁగనండనించి రేయెండఁ
గావించినాఁడో। చిలువలంబసఁజేసి కెలఁకునఁగ్రోలంగఁబవ్వారల
ను నేఱుపఱచినాఁడో। గౌరులంబొనరించివొరెమ్మలనుగూర్ప న
నఁటికంబంబులనునిచినాఁడో। యనఁగఁబలుకులుఁబెదవులుఁగను
లునగవు। లారునూర్పులునడలునునడరుతొడలుఁ। దనరిమొనలేని
సింగారమొనరిమిగుల। జిగులమీఱుచురమ్యాలచిగురుబోండ్లు॥108

చ॥ చెలులబెడంగుక్రొంజడలచెల్వునకుఁ సరిరాకబీతిచే।
ఁజిలువలువిన్నుజుట్టుదొరచెంగటఁజేరిననంచు నెమ్మియూ।
నెలఁతలపజ్జనాటఁదొలినేర్చినదౌటనుగొంచగొంగరా।
వొలిమెపటాణిమైపగఱనొజ్జలడెందమెలర్ప నేఁపెడిఁ॥ 109

సీ॥ మోములునెలలయిమొనయఁగాకుండిననింతులనగులురేయెండ
లగునె। కెంపువాతెఱలుచకోరలుగాకుండినఁ దెఱవలపలుకు
లుదీపులగునె। పొక్కిలుల్ కొలఁకులై పొనరుఁగాకుండినవిరిబోం
డ్లతఱులుచాత్తురఁగలగునె। మేనులుమించులై మెలఁగుఁగాకుండిన
మడఁత్తులక్రొవ్వేదల్మబ్బులగునె। కన్బొమలువిండ్లుగాకున్నఁగ్రా
లుగంట్లు। చూపులవితూపులగునెయాసొబగుచెలులు। మరునిసై

చెల్వు నెల్లఁ దాల్చిరికడంగి। కానిచో వాఁడు మైకల్మిఁ గనకయు
న్నె॥ 110

గీ॥ పుడమిముద్దువుంటయొక్క యబ్బురమెయనుచు। ఁదలఁదియుప్ప
రముననొండుకొలఁకు గాథ। కొమరుఁడొనరిచెననఁగ నాకొమ్మలకు
ను। వెలయుఁగొనలఁబొక్కిలుల్ చెలువుదొలుక॥ 111

గీ॥ కన్నుఁగవకోడిపాటనకన్నె లేడి। కెడమొసంగిన నెలమోములో
డిచితెచ్చి। విదిరియిరుచెంపలను నొంప వేఁడఁగొమలు। చుక్కలో
గిఁ కాళ్ళఁబడెననని కుక్కగోళ్ళు॥ 112

సీ॥ జడలఁజిల్వలగాముసడరంచిపగయింక మెడసంకువలఁతిగ మెలపె
నేమొ। చనుఁగొండలనొనర్చిచనువుంపఁబన్నులమగరాలదాల్లో
రమనిచెనేమొ। మేనఁబూవిల్తుచెల్వానించిడెసఁబావ మొగము
లనెలదారిఁబూన్చెనేమొ। కనులఁగల్వలఁజేసికంటూడఁబాలిం
డ్ల జక్కవపొంచుంటసలిపెనేమొ। నలువ సేతకుమాఱూనఁదలఁ
చి వేర। మొండొరులకొండనీయక యుండనిటుల। మాటవాసిగగా
ధికొమారుఁడెసఁగ। ఁజేసెనోయనమించునచ్చెలులరూపు॥ 113

సీ॥ చందురువంకలో చానలనుదురులు కస్తురి నిగరాలె కటియనెఱులు।
సంపఁగులొముద్దుజవరాండ్రముక్కులు గుత్తిలుగుత్తులొకొమలచ
నులు। బంగారుతీఁగెలొపడఁతులమేనులు మెఱుఁగుమంకెనలెవా
తెఱలబెడఁగు। పగడంపుఁదీవెలొమగువల కేల్దండలలగవ్వ సరులె
యాచెలులగోళ్లు। వెలయలత్తుకబొత్తులజ్జలుబళీర। మరులుమరు
వంపు మొలకలో మానికములో। కలిమిపంటలో చామలోకన్నెస
రులో। యనఁగమీఱుదురవ్వాలయలరుబోండ్లు॥ 114

గీ॥ అంచఁజిలువఁబైఁడినఁటిసంకుల గెల్చు। నడలుజడలుసోడలుదో
డలుమెడలు। తరఁగచాలుమొయిలుదాఁటులఁగదలించుఁ। దరులు

నెఱులుకురులుమురులునురులు॥ 115

గీ॥ కలిమివెంటనె లేమిడిగలుగునంచుఁ। గడఁగిజగములకెఱిఁగింపఁగా
ధిపట్టి। కలిమిగుబ్బలమఱి లేమి కౌనులంచుఁ। గలుగఁజేసె నోయన
మింత్రుక్రాలుగంట్లు॥ 116

గీ॥ కౌను లేదనినూఁగారుకలువకలముఁ। బూనిహెక్కిలియను “కలం
దాను” నద్ది। యచ్చటనెమూఁడుబంతులునలరువిల్తుఁ। డెలమిఁ వ్రా
సెనోయనఁదరుల్ చెలులకెసఁగు॥ 117

గీ॥ కేలు లేఁడిఁగెలలచనుల్వ్రాలగుత్తు। లడుగులిగురాకులలమోవులో
డియునలరుఁ। దేనెసోనలుఁదలఁపన త్రీవబోండ్లు।కొలఁదికెచ్చినచ
కరనిక్రోష్ఠలౌర॥ 118

గీ॥ నిమ్మపండ్లుచనులు నే రేడుపండ్లుక్రో। వ్వొదలుదొండపండ్లు పెదవు
లౌర। కనులపండువొప్పఁగన్నులమ్రాన్పండ్లు। నాఁగమించునోరి
మనాతిదోయి॥ 119

సీ॥ ఓమనగుంటలాఁచాములహెక్కిలుల్ చీఁకటిమొటికాయచెలులకు
రులు। జాబిల్లిమొగములచందమామఁజిపుట్టచెండ్లాబిటారినెచ్చె
లులచనులు। దాఁగిలిమూఁతలాతలిరుబోఁణులకౌను లలపిల్లగ్రోవు
లాచెలులయెలుఁగు। వెన్నెలకుప్పలా వెలఁదులనగవులుతుమ్మెద
రేఁపుళ్ళుతురుములౌర। యాటలకునెల్లవాటంపుటాటపట్టు। లై
చెలంగఁగనలగాథియనుఁగుఁబట్టి। దనదు నేరుపుఁజూపట్టఁదలఁచి
మలచి। చేసెనోయనమింతురచ్చిగురుబోండ్లు॥ 120

గీ॥ పరువమనుతోఁటఁబూవిల్తు పంటకాఁపు। చేరిహెక్కిలిదొనస్సుండి
యారుకాల్వ। నీరుఁగట్టినఁబండిననిమ్మపండ్లు। నాఁగనొప్పారుఁ
జను లెలనాఁగలకును॥ 121

గీ॥ చనులనొక ప్రకరఁబిఱుఁదులజంటనొకర। ప్రకరఁద్రాసునమరుఁడ
నుబచ్చుపూఁచ। వ్రాలు వ్రేఁకకుదూసిన కేలునాఁబి। దారమునఁగను
జెలులకొప్పారునారు॥ 122

సీ॥ క్రొల్లంట్లకన్నవర్ణ గాంచియాసొబగందఁజేతబిత్తరిచూపుజింకఁదొ
ల్చి। యన్నులజడతీరునరసియవ్వాహిఁగాంచ నిడుపమన్నియలఁ
దా మెడనమర్చి। నెలఁతలకొనులఁదిలకించియాచొప్పుఁ జెంద
నొదలమినుసిగనుగూర్చి। జవరాండ్రనుదురుల సొవఁజూచియా
సొంపు నలవడనడినెత్తినెలఁగుదిర్చి। కొండవిలుకాఁడుదబుసూ
నికొంతపాటి। యలవడఁగఁగొమ్మసాముదూపమరినిండు। చెలువు
వొలయమిఁగాలుగుట్టలనుదబుసు। ఁజేసెఁజేయుచునున్నాఁడుచే
యు నెపుడు॥ 123

చ॥ అలజనరాండ్రజవ్వనపుటామనియోయనమిఱుఁబలుకఁచి।
లకలుఁబలుమల్లె మొగ్గలునుగన్మనివా తెఱ తేనెలొలిఁబొ।
కిఁకలిసురపొన్నపూవులును గేల్నునుదీవె తెలుంగుగఁడుఁగొ।
యిలలునుగొప్పతుమ్మెదలు నెంతయువింత సెలంగఁజూడ్కికి 124

క॥ లేళ్ళాకన్నులుమావియి। వుళ్ళావా తెఱలురవలపొళ్ళాపలుతాఁ।
బేళ్ళామీఁగాళ్ళరయమొ। సుళ్ళాసిగలెన్నఁ జెలులగోళ్ళాచు
కరల్ ॥ 125

గీ॥ పేర్చిముజ్జగములవలపింపఁజేయఁ। గలుగునీపల్లెతలఁదనకడిఁదితబ
పుఁ। గలిమిఁగావించితనపూనికఁడలఁపుఁజేసి। వారిఁగనుఁగొ
నియాగాధిపట్టియంత॥ 126

గీ॥ ఇచ్చటికిహరిశ్చంద్రుఁడువచ్చి వేఁట। తమకమునదిండునలసటఁద
విలితనమ। నింతిఁగొమరునితోఁగూడియుప్పడించు।నొకకయాకు
టీరంబుననున్న వాఁడు॥ 127

గీ॥ తఱిసియాతని డెందంబుఁదమిని నారసి। యాటపాటల మెప్పిం
చియడుగరాని। క్రచ్చఁగనుటొండె నుల్లంబుఁగలఁచుటొండె। న
నువు మెయిఁజేసిరండుపొండనినవారు॥ 128

లయగ్రాహి॥ సొమ్ములబెడంగులవిగ్రమ్ముకొన మేనమురిపెమ్ములఁజెలం
గిమరునమ్ములనసింగా। రమ్ములనుమీఱిచనికమ్మవలితెమ్మెరలనెమ్మిఁ
గనిపుష్పౌఘులఁజిమ్ముచును పేరి। రమ్ములనొకింతబలునిమ్ములుగఁగాం
చియటనెమ్మిపరినట్టువులఁదుమ్మెదలపాటల్। కొమ్మలమెలంగుప
రితమ్ములమెలుంగులఁగరమ్ముఁగనివించుఁజని రెమ్మెనలకొమ్మల్ ।129

సీ॥ విరులఁగోయుచువంకదరులఁబాయుచుజింకపరులడాయుచుఁగొం
కకరిగితిరిగి। పొదలడాఁగుచు లేళ్ళఁగదలనేగుచుఁద్రాళ్ళ మెదలనా
ఁగుచునేళ్ళముదలఁబొదలి। నడచిసోలుచుఁదేనెలాడిచిక్రోలుచుసో
నవిడిచివ్రాలుచుఁగోనఁ గడచియెడసి। కొలఁకుతమ్ములఁజించి కె
లఁకుటిమ్ములనెంచితలఁకు నెమ్ములమించికులికిబెళికి। కెలనమావు
లఁజూచిక్రోవులనుదూఁచి। కలువబావులఁగాంచితావులగడించి।
యలరుఁద్రోవలమెట్టిరావులనుజుట్టి। క్రాలిరెంతయునవ్వాలక్రా
లుగంట్లు॥ 130

సీ॥ గుజ్జుమావులపజ్జగజ్జురంబుల ఁగాంచిగొజ్జంగినీరు మైనుజ్జగించి।
ప్రోఁకమ్రాఁకులదాఁకిప్రాఁకుదాకలసోఁకి తేఁకుటాకులనూఁకివా
ఁకలీఁది। మిన్నలౌసురపొన్నగున్నలఁగమన్నించికన్నెగన్నెరుల
యచ్చెన్నునెన్ని। వెంచంబులలరించుసంచలమెదలించిమించునిం
చులఁజప్పరించిమించి। దంటనంటులగెంటిగోరంటలంటి। యుప్పర
ముఱొప్పపుప్పొడితిప్పలెక్కి। తేఁటికూటువపాటనోనాటబాట।
ఁదలఁకిచనిచనిచిలుకలకొలుకులపుడు॥ 131

సీ॥ మింటిప్రోల్చందంబుమీఱులాగున మేటితెఱగంటిదంటలతఱచుఁ
గలిగి। నిక్కంపుజగముమన్నియనవ్వుకైవడిఁదోరంపు రాయంచ
దొరలఁజెలఁగి। పాలసంద్రముబాగునోలిగెరెడుమాడిక్కవలమురి
వలఁతులకలిమిఁదనరి। కలిమిపైదలిచూలివిలుపొల్పుపోలికఁదమ్మి
పూసరులయందమ్ముఁబొనరి। కమ్మవలిగాడ్పుసోఁకుల గలఁగున
లల। (గ్రాలుపుత్తడికలువయుయ్యేలలూఁగు। జమిలముకాక్కలిగో
లలకొమరుమీఱి। యలరుతెలినీటికొలనొండుకెలనఁగాంచి॥ 132

గీ॥ తూలితిమి నేఁడు పుప్పొడిప్రాలిబిట్టు। సోలితిమిత్రోవజవ్వాదిజా
లుటీఁది। యలయికదొలంగనిఁకనింపుజలకమాడి। చనుదమనియూ
కొలఁకువమునిఁగివారు॥ 133

గీ॥ తడుపులూడిచివలిపెపావడలుదాల్చి। వాలునెఱులార్చికొనఁజి
క్కువాయఁదీర్చి। కీలుగంటులనమరించిక్రాలుగంట్లు। దొరహారి
శ్చంద్రుడాయఁబోవెరవునెంచి॥ 134

సీ॥ జాంబిల్లిమినుక్రాఁకుచందంబు రహిఁదోఁపముగఱాలబిళ్ళలపిగలఁ
దాల్చి। యేనుంగుతలలసుప్పాణులొప్పటఁజూపఁజనుకట్లఘుత్తెం
పుసరులఁబూని।పగడంపుఁదీవెలుచిగురుదార్చెననంగక్రాలుకెల్ల
వలఁజేకట్లమర్చి। చెందొవపిందునంగంచంట నెఱిఁగింపఁజూచి
మోములనుగస్తురినిదిద్ది॥మలలమెయిలులకలిమిఁజన్నులుగుదార్పు।
నీలిహొంబట్టుకంచెలనోలిఁదొడఁగి। బెడఁగుబలుమానికంబుల
తొడవులంది। రాణవెల్వాడిమరునిపటాణులనఁగ॥ 135

మంగళమహాశ్రీవృత్తము॥ జోలికగనవ్విసురపొన్నఁగనుసన్నలనుబొ
ట్టుగులఁదన్నులెనువేఁగం। గేలినుడిగొఁగులనుగేలినుమిఁగ్రొంబొ
గడఁగేలు నిశిమావులనుబాటఁ। గ్రాలుదరిమోరటులఁగౌఁగిలి

నిగారఁటులఁగట్టులుకసంపఁగులనూర్పులే। బోలవిడివాలిలినిఁబూ
లనలరించిననబోఁణులు హొరంగులలరంగన్॥ 136

సీ॥ కౌఁగిలిసుగమెట్లుకనుఁగొనెనీక్రోవియంద నెట్లాందెనోహాళిమా
వి। కంగేలియెటువిరుల్ గైకొనెఁదనుఁదన్నునగ నెట్లుకాంచెఁగ్రొ
న్ననలుపొన్న। కినియ నెట్లలరులగెన నెనీసంపంగికనినబొట్టుగదెట్లున
నిచెఁబొంగి। ప్రేంకడంబెట్లు తాఁబెంపొందెనును బాటఁబూలగోఁ
గెట్లు తాఁబొదలెమాట। ఎవ్వహినివావిలిగలిర్చె నెలమినూర్చ।
మొటులఁబూచెనొపొగడ తా నెమ్మెనుమ్మి। చూడవింతగనివియును
గొడెతనము।జాడలెఱిఁగినకొమ్మలచవిని దెలుపు॥ 137

క॥ అనుచు న్బులుఁగులవినుచు న్। గనుచు న్దీవియలననుచుకసుమొ
గ్గలఁజే। కొనుచు న్ననబంతులమూ। రొఱనుచు న్దరిరెమ్మలందు
కొనుచు న్జనుచు న్॥ 138

చ॥ కొమ్మలనొంచిజొంపములఁగొంతవడిన్నిమరించినీటనె।
త్తమ్ములముంచి మేలువలితావులచొప్పలరించినింపునీ।
రమ్ములఁబొంచిక్రొవ్విరులు రాలఁగఁదీ వెలవంచిపూమవా।
రమ్ములమించితావులపరన్ముదలించిగడించియించుల న్॥ 139

ఉ॥ జాణతనాననిట్లలరుచాయల నేగుచు మ్రోలనిప్పపూఁ।
దేనెలుసోన వైసురియఁదేఁకువఁగన్గానికోరెఱలూరఁగా।
నానుదమంచుఢాసియరఁటూకులదొన్నెలఁబన్ని కేల్గవ న్।
బూనికరంబునమ్మమురుపు న్దని వారఁగఁగ్రోలుపూనిక న్॥ 140

సీ॥ సిరిప్రోడకిదియింతచేకూఱమిన్ దానుదొట్టియుఁబలుమాఱుపుట్టి
గెట్టె। మూకఱంటికిదియింతచిక్కఱమిఁదానిందు మృగతేనంబందక
యగడుఁవడియె। నలువకునిదియింతగలుగమిఁదానెప్పుడొడిఁగితొ

ల్లుమకఁడ్డైపదిరివదిరె। ఁదొఁగతేనికిదియింతదొరకమిఁదా నెప్పు
డగిలిమై తెగులునఁదగిలినొగిలె॥ మఱియుననవింటితుంటరిమంట
నఱుట। లడలితొలిచిల్వపుట్టుగ్రుడ్డగుటలిట్టి। కడిఁదివిరి తేనెయబ్బ
మికతనఁగాదె। యనుచునెకుఱడుసంబరంబుననుబొదలి॥ 141

క॥ మననోఁచునోముకలిమిన్। గనఁగలిగితిమిందునిట్టికడునబ్బురమా।
వననీరు చవులుదవులన్। దనివిన్ద్రావెదమటంచుఁ దలిరుంబోఁ
డుల్॥ 142

క॥ దొప్పలఁదోలకాడఁగన। పుప్పొంపున్ మంపు నీరుఁబూరించిచ
వుల్। చొప్పడరఁగ్రోలిమత్తున। ముప్పిరిగొనికొంతవడికిమూరిన
తెలివిన్॥ 143

సీ॥ చిలుకలాకావుక్రొంబలుకుల నెఱివిసంబొలికెడు మరుహుమా
మొలకలివ్వి। తేఁటులాకావునోనాటఁజెకుఱ విల్తుపాటిజాటె
డునాటబోటులివ్వి। ఇగురులాకావుబల్ పొగరులావూనినచిగురు
డాల్దొరమంచుడగరలివ్వి। చెఱకులాకావుమైనఱకులాడెడిపూ
వుఁగఱకువాల్మన్నియమొఱకలివ్వి। యనుచులాహిరివిటతంబాడు
కొనుచు। బచ్చఱెకఱలపులుఁగులఁబాఱఁజేసి। తుమ్మెదలరోసితలి
రులఁమునియఁగోసి।కనులమ్రాఁకులఁగడఁద్రోసికదలిమఱియు॥144

చ॥ వలినెలఱాలఁగ్రాలిచెలువంబగుతావులఁబ్రాలుమాలిచెం।
గొలనులనీరుఁగ్రోలిమొలగొవెలమూఁకలఁదోలిబాళినై।
నలరులఁబ్రాలితెమ్మెరలపోవళికెంతయుఁ బాలిపల్లుక్రొం।
జిలుకలకోలిసోలిమరుచిలుకఱలఁబ్రాలిపిరాళిఁదేలుచున్॥ 145

క॥ జడదారిగాఢికొమరుఁడు। నుడివినతొలియానవాలునూ లొఱ
నునెడమా। పడఁతులుడగ్గఱిబెడఁగున్। దొడవులఁగ్రాసేసికల్మి
దొట్టినజిగితోన్॥ 146

సీ॥ నెఱివ్రేలు పెంజడల్ పిఱుఁదగల వెన్నాడ నెఱులంటిక్రొవ్విరుల్ నె
త్తమాడ। కొలుకులనును గాటుకల రేకలడరంగ బెళుకువాల్చూపు
తూపులు సెలంగ। నాణికమ్మలు చెక్కుటద్దములఁదలిర్పనొసలముం
గురులు గ్రొమ్మిసిమిగూర్ప। వలుదగుబ్బలుకంచెలలఁబిక్కటిలఁజే
యఁదోరంపుసరులుచన్దోయిరాయఁ। గ్రంచు మొలనూలు గంటలు
సందడింప। డంబుమైనందియలు మొరపంబుఁబెంప। మేనముత్తి
గరతనముల్ జానునింప। మంపాలయనేగు దెంచియమ్మదటదో
యి॥ 147

సీ॥ చిలుకపలుమాజోడుఁ జెనకు చెల్వము వానిఁదలిరు జవ్వనము చేనల
రువాని। నలసుటామనిగోమునదలింపఁగలవాని జగమెల్లవలపిం
పఁజాలువాని। తొగవిందునిండు సోయగము మీఱినవానిదొలుకా
డుచెలువంబుకలిమివాని। రారాజుకొమరు మైరాణమించినవాని
నెనలేని తెజుచే నెనయువానిఁ। దళుకునిద్దంపుఁజెక్కులగులుకువా
ని। మొలక లెత్తెడు చిఱునవ్వులొలుకువాని। జానుమీఱినజిగిహరి
శ్చంద్రుతేని। ఁగాంచియచ్చెలులబ్రమ్మగదుర నెదుర॥ 148

ఉ॥ తమ్ములఁదెన్నునుఁగనువితమ్ము మొగమ్ముఁగరమ్ముఁబెన్నెఱుల్।
తుమ్మెదదిమ్ముపైగమిచిదొమ్మికిరమ్మను నెమ్మెలొమ్మచిం।
దమ్ములవమ్మునిర్చి మెడదమ్మునఁబొమ్మను గౌనుజిమ్మసిం।
గమ్ములనమ్మచెల్లమొుడికమ్ములయిమ్మగువీఁడుకొమ్మరో॥ 149

క॥ చక్కెరలూరుఁ వాతెఱ। చెక్కిళ్ళద్దంపురవలు చెక్కినయిక్కల్।
చక్కదనంబున వీఁడా। చక్కెరవిలుతేని నెక్కసక్కెంబాడుఁ॥ 150

క॥ అనిమదివారిరుపురునా।మిను కెంపుకొలంబు రాచమేటిహరిశ్చం।
ద్రుని చెలువుఁదలఁచితమకం। బునను విళ్ళూరఁ జేర్చఁ బోయికడం
కఁ॥ 151

క॥ జేజేరామన్నీఁడా। జేజేజగదిలఱ తేజిజిగిగలవజగా। బాజూఁజె
నకుఁడునీఁడా। జేజేదిట్టంపుఁబెట్టుజేజేగట్టా॥ 152

క॥ నిగిడారునసముపేరిమి। తిగజగములనిండమించితివినినునీవిఁక। ద
గవునఁదెసువఁబోలిన। తగవరిలేఁడెందురాచదావరిపుడమిఁక 153

క॥ మంటిమి గాణలమైమును। వింటిమినీకతల పెంపువిరివిగరాము।
కఱంటీకో రెఱలపంటవు। కంటిమినినునేఁడుకనులకఱ వఱన
నుచుఁ॥ 154

సీ॥ గుబ్బకాయలుగబ్బిగుబ్బలపైరాయఁబసిఁడి వీణియలనుబాదుకొ
ల్పి। గవిసెనలెడలించికరివెలుండఁగఁగాంచినిలిపిబైసణలఁదంతు
లనుగ్రుచ్చి। సుడిగోళ్ళఁదోలుతో ల్తసుతిగొల్పి యాలతి సరిగమప
దనిససారములెలయ। నెలుఁగెత్తినెమ్మిక్రొంబలుకుపెంపునతాయి
యలవడఁదీఁగెలనలవరించి। మ్రోళ్ళుననలెత్తనీరుమొయిళ్ళహత్త
నాగులెడబాఱనంచలునకిఱ తాఱ। సోలిమెగములుపరఁగఁజత్రా
లుగరఁగ। ఱేఁడుమదిఁజొకఱఁజేడెలుపాడుటయును॥ 155

గీ॥ మాయురేయంచుఱేఁడుబల్మాఱువారి। పాటలకుమెచ్చిమంతిరిఁ
బజ్జఁగాంచి। తనివిదీరఁగమేల్పసదనములిచ్చి। పసుపుమనుట
యుఁబెగ్గడవల్లెయనుచు॥ 156

క॥ బెడఁగుఁ నగలనువిలువఁ। బొడవగుచీరలనుజింకపొకిఱలిఁబును
ఁగుఁ। దడయకొసంగిననొల్లక। యొడయనిదెసఁగనుచువార
లొత్తిలుచూడిఱఁ॥ 157

మ॥ ఇవిమాకేటికిరాచవేలుపుదొరా యీకాయుతీంద్రపువే।
సవియొండఁబడిబిట్టుఁదూలితిమియజ్జల్ వొకెఱనెవ్వోములుఁ।
సావదప్పఁగడుదప్పఁజెందితిమిమాకొప్పింతపాటేఁ చిమ।
క్షవదీఱంగనొసంగివెల్లగొడుగుఁగూర్తిఁమముఁబ్రోవుమీ 158

గీ॥ ఎల్లిదకఱఁగ వేఱొకఱటూల్లనయ్య। కనికరమ్మునమన్నించి క్రచ్చ
ఁదీర్చి। పసుపుమింకొండొసంగినవలమదప్పి। నీరుచేఁగాకయా
ఱునేనేతివలన॥ 159

చ॥ అనవిని తేఁడువలుఱఁజెలులారయొఱుంగమినిప్పుడీరుకో।
రినదొసగంగఁగూడనిదరిత్తతలంపులవేలనేలనా।
లననొనరించురాచనెఱలావరికయ్యదియుండుటొప్పఁగా।
వునఁదగవెంచియెండవడఁబుచ్చుమఱొకఱటి వేఁడుఁడిచ్చెదన్॥ 160

గీ॥ అనుడు వెలఁదులుమది నెంచియబ్బగాని। వీనికెమ్మొవిచకెఱరపా
నకంబుఁ। గ్రోలవెరవిదిగదయంచుఁగొనలుసాఁగు। సంతసపుఁజే
త్మినాహరిశ్చంద్రుఁగాంచి॥ 161

ఉ॥ చిచ్చెగఁజల్లునెండవడ సేదలనెవ్వహి నేనిఁదేఱఁగా।
వచ్చినొకింత తేఁడనుఁబచ్చపులుంగువటారివాఁడిపూ।
గచ్చులుగ్రుచ్చిమైనొరసిగాడఁగఁజొచ్చెనుమోవిపానకం।
బిచ్చియలంతదీఱమము నేలుమునావుడుఁగినఱ పెంపునన్॥ 162

చ॥ అగునె వెలందులారమిమున్మ్రిలిఁజేరువఁదీయడాయఁగా।
వగలుబయల్పడన్ గుసిసివైసికలేర్పడమత్తుఁగొన్నమై।
పొగరుననిట్లుప్రల్లదపుఁబోకలువోవుటలింకనిండ్లకున్।
మగుడుఁడటంచుఁబేరలుకమన్నియవెండియువారికిట్లనున్॥ 163

గీ॥ ఆటపాటలబయకొఱులనుచుఁదోలుతఁ। దలఁచితినయారెయిప్ప
డాతలఁపుడిందెఁ। జూడమీయందునాసోదిజాడదోఁచు। వెడలు
డిఁకమిమ్మమన్నించివిడుతునిపుడు॥ 164

చ॥ నావుడునవ్వెలందులటనవ్వులువెన్నెలలలఱఁగావినె।
మ్మోవులుఁజెంపుఁగులుఱజిగిమోములు ముద్దులుచిలుక మేనుగ్రొం।

దాపుల మేలుదొలఁగను దమ్ములజంకెనలోలఁ జిలఁగా।
దావరిరౌతు చేఁదళుకు దారొఁసుముల్లులనంగ బెళుఁచున్॥ 165

సీ॥ చెవుల సొమ్ములఁ గొంత సవరించు నెపమునఁ గ్రేఁగంటిచూడ్కులఁ గీ
లుకొల్పి। యలరుల ముడువ వేనలి నొత్తుపోలికమాడి సందుల బెడంగు
లడరఁ జూపి। సుమటఁ గస్తురి దిద్దుపదటునఁ బరు పంపువలుద చన్గవ
పెంపు వెలికి నెఱపి। పొడము లేఁజెమటార్చు వడువునను బైఁటవి
సరికొంచొడలి క్రొమ్మిసిమి దెలిపి॥ నెఱతనము జగ్గుతనమును నీటు రీ
వి।సిస్తుఁ జెలువంబు నొసపరిచిన్నె సొబగు।హావు సునాశెంబు హొ
యలు నొయ్యారమరువు।దోఁపనమ్మాలకన్నెలా దొరను డాసి 166

చ॥ చిలుకపఠాణిజోదు గుఱిజిక్కఁగఁ గ్రొవ్విరివాఁడికోలలన్।
జలమున గాడ నేయ వెతసైపమిఁ బూఁబొదరిండ్ల నీడఁగా।
గిలిఁదమి నిద్చి ప్రోతువని కేరుచు నీమఱుఁగొందనక్కటా।
తలపవొకింత మాసిలు గెదన్ మము నివ్వగముంపఁ బాడియే॥ 167

క॥ అనదల ముకరము వెడవిల్తునిదళములఁ జిక్కినొవ్వఁదొడ రెడు క్రొం
బూ। మొనఁదల మెమనఁగ దొరపే। రొఁసు దళపున్ గూర్మిఁ బ్రోవఁ
గూడదె మమ్మున్॥ 168

గీ॥ కనలువలవంత డాయరాఁగనులఁ జూడ। వింతయెల్లిదమైతి మేమేము
నీకు। వలచితము దామె వచ్చినవాలుఁగంట్ల। పాటియుట్టిదిగదయం
చుఁ బలికి మఱియు॥ 169

క॥ గులుకులు మవ్వపు నగవున్। మొలకలు మఱినొండొకళ్ళ మురిపెపు
బలుకుల్। దొలుకాడఁ గలికిడంటలు। దలఁకక యవ్వాలకు మిగిలిత
ఱు సలులు గుప్పున్॥ 170

క॥ చనువందినవహిఁ జెలులా। మనసరిమునసరియటంచుమన్నియ
డాయఁ। గనరాయంతరునవిలోఁ। గనరాఁచక తేఁడు వారిఁ
గనుఁగొనివలికెఁ॥ 171

క॥ మాలగొనంబులవిడువక। హా లెముఁ బ్రే లెద రెయరుసుఁడరుగని
యెడమీ। నాలికలఁ జీలికలఁ। వాలికచురిఁ జేసిమిమ్ముఁ బ్రచ్చెనద
నుచుఁ॥ 172

ఉ॥ మంతిరిఁ గాంచిపల్కె వెలిమాదిగలై చనునీపడంతులా।
వంతయునళ్కు లేకగదియఁ వెర వేఁకిపిసాళ్ళిఱాఁగలై।
క్రంతల కెక్కెఁ పొమ్మనినఁ గ్రమ్మఱ కెంతయుమట్టుమీఱెరీ।
జంతల వేఁదొలంచుమనఁ జయ్యనఁ బెగ్గడ డాసివారలఁ॥ 173

క॥ కనుమిను దెలియకగడుసుం। దనమునదొరఁదఱియమీకుఁదగవాప
దఁడం। చనికిను కెక్కుడు దార్పఁగఁ। దన చేచబుకునను వారిద
ట్టిననాలోఁ॥ 174

క॥ కనుఁగొనియకటికముమది। దనరఁగ నెలజోడుకొలపుదణితన
హేజీ। బునుసత్యకీర్తిఁ గారా। దనిమఱలిచిచబుకువట్టియాఁచు
చుమఱియుఁ॥ 175

క॥ తగవాయివ్వగనలుకఁ। దగిలినమదిఁ జెలులునొవ్వ దట్టింపఁగనో।
ప్రెగడమఱి తెగువవగటుఁ। బగతురపైఁ జూపుటొప్పుబల్లిదుల
కెటఁ॥ 176

క॥ కఱచితివిపాడివెరవుల। మఱచితివా వానినేఁడుమార్తురటంచుఁ।
జఱచితివా తెఱవలఁ మదఁ। బఱచితివరువుఁ గలంచి పడఁతుల
నకటా॥ 177

సీ॥ ఈముద్దుగుమ్మయే పాటికినొప్పారునట్టు మసృణంబ్రసంగా జెబా
లె। ఈగోలమున్న లక్ష్మీగంటచూడుఁడు లు గొనడాయుపగతుర
ములుకునగుమిరెను। ఈతీవెబోఁడులయెదనికుఁ పాలింపుచోరరా
నిస్నూషులయిరవుమలలె। ఈక్రాలుగంట్లనద్యోగ లక్ష్మీమార్తుర
డంబుఁజూపట్టుసి డెంబుసుమిరెను॥ ఈమిటారులవలపుల నెలయు
మెడలు। దాయతేలోత్తుగెల్వు బిందము లెన్న వ। చేలముగుదలు
మట్టిగ్రచ్చు వేఁడువారు। పేరినడచుఁగఁదగజనౌ పెగడనుడిపి॥ 178

కం॥ అమ్మాలె తలనవల్ఫుచుఁ। బొమ్మనుటయునంత తేజపొంతకుఁగడ్వై।
శమ్మనసుజఁబ్రసాటియు। బ్రహ్మనువిక దోఁక డాసిపలికెనులుకు
చుక॥ 179

ఉ॥ ఎక్కడి వేఁబజింకకోదమెక్కడయా వెడమాలవాలుగం।
బెక్కడమాడఁజూడనదికెక్కడునక్కజమయ్యె వెండియా।
చక్కఁదనంబునూ లెతలచందమెకాదిదిగాధిపట్టినే।
ర్పక్కట యొజ్జలన్ననుడి నాఁడుదోలంగితిమబ్బబన్నముల్॥ 180

గీ॥ తప్పివచ్చితిమిటకింకఁదరలుటొప్పు। ననుచుఁజెలిచంద్రమతిసె
ప్ప నాలకించి। మంచిదని ప్రోలికంతట మఱలనున్న। జెనిఁగనుఁగొ
సియమ్మాలచానలపుడు॥ 181

గీ॥ పాడినీమదిఁగఁరగింపియాడికోర్కె లందనే తేరమమ్మునిట్టడలఁజే
సి। కొట్టపంచుటతగునెయీగోడు నిన్ను। ఁగట్టికుడుపక పోదుపోక
టికయనుచు॥ 182

ఉ॥ పైఁటలుజాఱజెక్కిళులపై జెఱు చెమ్మటలూరవాతెఱల్।
బీటలువాఱఁగన్నవలవెల్లువనీళులు గాఱఁగ్రొంజడల్।
పాటనెదకిఁజీరముఱిపంబుల డంకువఁదాఱనూఁగుఫుల్।
మాటికిఁగ్రమ్ముదేరవిరిమాలియలొత్తిలఁజేరనచ్చెలుల్॥ 183

గీ॥ మఱలి గోడున నేడ్చుచుఁ దటిసి గాధి। పట్టికొఁగిఁ ద్రొక్కి యోనిరా
బారి నీవు। పసువు ననుబోలి నుకటయి పొల్పటులందు। ఁజేసేమము
ఈఁడు నేన రేదిగా సివఱచి॥ 184

క॥ అను పుజడదారిసింగము। గినలుచు మిన్నట్లు చేసెఁగా కట్టిడియై।
కనుఁగొనుఁడు వానియొండిలు। లనియచ్చల నొడలు దాల్చె నాయ
నుకరణికిన్॥ 185

సీ॥ తన వేంద్రపుం దేజుఁ గనుపింపమినుడిగ్గియె తెంచుపగలింటిజో
తియనఁగ। జగమెల్ల తెగముంపఁదగు వెల్లితఱిఁగినట్టి సంబరంబునఁ
బంబు జముఁడనంగ। దిగపల్లియలఁ గాల్పఁదెగి వ్రాలిపగటు నైవె
లువడు నెగకంటి వేల్పనంగ। కడలి నుండఁగ నోడి వెడలి మేదాలి ది
ఖల రేఁగు వార్వంపుఁ జిచ్చనంగ॥ గాధికొమరుండు గెరలి కన్గవలఁ
గెంపు। గదురజడ లెల్లఁ జేరాడఁ బెదవులదర। బొమలు ముడివడ నె
మ్మెనఁ బొడమఁ జెమట। లొడుగఱచుచు రానప్పు డడలి యేఁడు॥ 186

క॥ తనచెలియు దానుబత్తిన్। మునుజని చాఁగిల్లి ద్రొక్కి మునుకొనుకన
లె। కొంకనరుసియా దొరబొమడికి। మనుదన్నిన లేచి కేలు మో
డ్చుచు యేఁడున్॥ 187

గీ॥ అయ్య మాబోఁటులొనరించు నపియు నెల్ల। తప్పు నెకరంబు మన్నిం
పఁదగును గూర్మిఁ। దండ్రియెడ సేయబిడ్డ లేదారిఁ దొట్టి। పోవఁగ
లవారు దేవరా ప్రోచుటొప్పు॥ 188

క॥ కకర్రసపుఁ గడిఁ… గరా। త్రైకిర్రనబొమడికముసోఁకి చెందమ్ములఁ
బో। ద్రొకర్రఁ… హజ్జల। నొకర్రఁగనపియకటయెంతనొచ్చె
నాయనుడున్॥ 189

శా॥ కట్టల్కన్ మునిపంక్తుదిటిరుసిసింగంబంతనోరిష్కదిన్।
…

పట్టుంజొచ్చి మెగంబులన్నిటిని జావంబుచ్చిపోకంతటన్।
బెట్టుంగోరిన నాకొమారితలఁజూ పెట్టంగఁగొట్టించితే॥ 190

క॥ అడుగొకటె కాదు నొచ్చెడి। నొడలెల్లన్ రాచవెడఁగ యొప్పింపని
నీ। యొడుపరితనమున కెంతయుఁ। గడానుడి కేడు నేడఁదనిన్నుఁగ
న్గొననాకున్॥ 191

క॥ తలఁపులు విసమున్ జిలుకున్। బలుకులు దీపాలు కుడుకు పాటిల్లెడు
నీ। ములుచదనంబిటఁదెలిపితి। కలఁడే నినుఁబోలు తవరకాఁడిఁకఁబు
డమిన్॥ 192

చ॥ కడిఁది మెకంబులుండు బలుకానలు లేవె మునీంద్రు వేఁటకున్।
దొడిబడి పోరెయెపుడిగి తోరపు మోనమె సొమ్ము నిమ్ముగాఁ।
దడవు గడించి మించు జడదారుల మేల్తబుసుంగలంపని।
వ్వడువునఁజొచ్చి రేతబిసి పట్లనకిట్లు మెకాల వ్రచ్చిరే॥ 193

క॥ గోలలఁగని మూఁజన్నీ। కేలాగున నాలుకాడె నెలనాగలకు। య్యా
లింపక కటచబుకులఁదూలింపఁగ జేతులెట్లు తోడయ్యెనొకో॥ 194

క॥ విడిముడి యొడయలు ముడుతురు। కుడుతురు కట్టుమరు కడిమిఁ గ్రొ
వ్విన బగఱన్। బొడుతురు గాకీవడువున। నడవుల జడదారులడల
నడరుమ రెకటా॥ 195

చ॥ ఇదియదనంచు నీ మొనలు హెచ్చి కుఱంగటఁబూల చెట్లువో।
విదిలిచియొండ కడ్డముగ విప్పగు జోగుల యూకుటికరలన్।
బొదలఁగలంచి యండఁజిఱు బోదలఁబోలి మెలంగు జింకలన్।
ధ్రుదిపిరి తేఁడ తేఁడెటులొకో ల్చెడువారును నల్లకారొకో॥ 196

శా॥ ఏమీ రోచయాలంతి నన్నని తొనీయిల్లొచ్చి పే రామితల్।
వేమాఱుందిని చందురుండవు భళీవి న్వేల్పురా తేఁడవం।

చామెకఱుంగడువాయిదోయిడినినిన్నగ్గించిమేలొఁదిమై।
యామున్వీడనియావసిష్ఠునిగనీయాలంబునేఁగాంచెదన్॥ 197

ఉ॥ మెట్టనొకింతక్రొంబసిఁడిమిట్టదిటంబజేమ్రింగుహైసరే।
కట్టలుకన్గనుంగొనజగంబులుబిట్టునడంగువేలుపున్।
దిట్టలుఁదిట్టరైతబిసితిట్టులబ్రుంగుదుమేమొయంచుఁగూ।
పెట్టుదురోరినాబలిమిపెంపునెఱుంగవెకల్మిక్రొవ్వునన్॥ 198

క॥ వెంటంబొంటినసరెకద। కంటసమునసంటదచ్చికంటిన్బలువే।
గంటిన్ముకఱంటిన్వడిఁ। గెంటుదుఁగడుఁదమ్మికంటిగెగలివడం
కన్॥ 199

చ॥ అనమదినొచ్చియాతబిసియాఁకరమేకరణిందొలంగఁగా।
ననువనిలోఁదలంచుదొరనారసిమంతిరివలెఱనాకతం।
బునఁగదయింతలౌటననబోణులుడాయఁదొలంచుమన్ననే।
ఁజెనకితినేలవారిమదిచేడ్పడుగాఁదజెదప్పవచ్చినన్॥ 200

క॥ అనినెగులఁబొగలుపెగ్గడ। మనికితమున్మాన్చితబిసిమదిచల్లన
పై। గనలుకొనియాడసైఁచఁడె। "మనివికిమచ్చరమె"యంచుమ
న్నెయుఁజెలియున్॥ 201

క॥ అయ్యామీరియ్యనువున। నెయ్యమువాటింపకలుకనింపునఁగనమే।
మెయ్యొడకుఁజనఁగనేర్తుము। చయ్యనమముఁబ్రోచు టొప్పుజడ
దారిదొరా॥ 202

క॥ వెసఁబూరిపోఁచఁద్రుంపఁగ। గసటెడలినకఉసువాలుగావలెసా
మా। నిసిసులఁతులమయ్యామీ। కసినిలుతుమెవేల్పుఁదిగయుగలఁ
గియటుండన్॥ 203

గీ॥ ఎట్టిపగదారియైనఁదన్నేమనుచుఁ। బ్రాపుఁగాంచిననోమెడుపా
డిఁగన్న। తబుసువిన్నాణులీరలుతనకలులము। మఱుఁగుఁజేరిన
వారమునుపుఁడయ్య॥ 204

చ॥ అనిజడదారికాళ్ళఁబడియాదటనిబ్బరికంబుపెంపునన్।
మనుపరెయెప్పుడున్ గలవుమాయెడఁదప్పులుదాపుప్రాపుగా।
ఁగనుఁగొనిమిమ్మునమ్మితిమికాడననెయ్యడఁబోదుమింకనో।
జనమునతేఁడుగొట్టమొగసాలకుఁమొక్కినవంతదీఱునే॥ 205

క॥ అనితడవులేవకుండినఁ। గనుఁగొనిజడదారితాల్మిగనికరములులోఁ।
బెనఁగొనతేనిన్ లేవఁగఁ। బనిచిమెయిన్ నిమిరికలఁకఁబాపుచుమ
ఱియున్॥ 206

క॥ యొడయనియడకువవిప్పన। కెడఁదన్ గడుమెచ్చిమెప్పునెఱఁగిం
పకకి। న్వడికనినీవొనరించిన। కొడిమెలనిఁకనిందొముందొకు
డిచెదవీవే॥ 207

గీ॥ జోతలిడనెత్తుచేతులఁజూచిచూచి। కోయఁజేయాడదదిగాకకూ
డదలుక।తడవుమాకెప్డుఁగనికరంబడరనిన్నుఁ। గాచితిమునీఁడయొ
కమాటగలదుతెలుప॥ 208

క॥ ఈనాకూఁతులఁబూవున్। బోఁణులమరువాలుడాలుఁబోకార్చుజ
గా। జాణలఁబాయపుఁబలుకుం। గాణలఁజేపట్టికావఁగాఁగగు
ననుడున్॥ 209

క॥ అకటతగవగుకర్జము। గ్రక్కునఁబనివినియొనర్పఁగాఁదగుఁగా
కి। వేకటసపుఁజేఁతనూఁకొని।యొకటరణిన్ జేయటొప్పునీరుసి
యాఁనన్ 210

క॥ అనుచు పరిపోసియాంగాయిములరసియేల। యున్నదున్నట్టు మోమో
టనోసరిల్లి। పలుకఁదగునంచు నానిరాబారిఁగాంచి। యీసడించి
నమదిని తేఁడిటులఁబలికె॥ 211

గీ॥ పాలవంటకోలంబును నేలఁగలిపి। పాటిపెంపదితోడఁబడ నేటఁ
బుచ్చి। యింటఁగారానియిమ్మాలయన్నదోయి। ఁగైకొనుటయె
ట్లుతగవగు నాకునను డు॥ 212

క॥ కనలినఁబాలున్ గ్రోలరు। చనువునపినమైనఁబజలుచపిగొందురటం।
చనువుగనెఱంగియుంచుక। కనరెడలినయంబుఁ దెల్పఁగానిట్లని
యెన్॥ 213

క॥ కనుఁగొనుము తేఁడతగవిం। మనఁదలుఁగదుకన్నిఁగనెమత్రోయ
కనాపం।పునపిరిఁబెండిలిన్గై। కొను మాసందియము మానుకొను.
మావినుమా॥ 214

క॥ చెడఁగఱవువారు పెక్కురు। పుడమిన్గలరెందుఁగానిపొదలఁగ
మేలు। న్నడివెడువారరు దేయెడఁ। గడువడినిచ్చెలులపలచికనుఁ
గొనుమసమున్॥ 215

క॥ పలుమాఱుఁదగవుతగవని। పలికెమదొరతనమె। బిస్తపాల్పఱచుఁ
మదన్। దెలియవిది మొదలనిను నే। కొలలందక యుండఁబ్రోచి
కూర్చెదనెమ్మిన్॥ 216

చ॥ తలఁపవుతొల్లినీయనుఁగుఁదండ్రిఁద్రిశంకునిబొందితోడమి।
న్నెలవునకన్పియుంటనటునిన్నును నాపలుకాలకించిరా।
పిలుకహుమావటారినన చిలుకలనందగుసోమిట్టారులన్।
పలచినవేల్పుగాకలిమిపట్టునని ల్పెదతేఁడనావుడున్॥ 217

గీ॥ ఖౌరవేడ్డరిద్యైజడదారికాని। కఱములాడెఘముందేమిగాఁగఁగల

దొ। కన్నకల నేఁడు చూడఁదా రాఱణమవుట। కదనువడ్డైనెనఁగా
నున్నదగునటంచు॥ 218

గీ॥ తపిసియున్నాల చేడెలఁదమినిఁదవిలి। పాడివిడికాంచు వేల్పు రాపదవి
నేని। నొల్లవలసినరాకల్మి నెల్లయిదిగొ। విడుతు నెప్పుడుఁదగవు
నేవిడువననుడు॥ 219

ఉ॥ తప్పకుమింకఁబలుఱ నెలదాలుపునానవజీరమాఁడెమున్।
విప్పగనేలఁగామదియు వేడుకసేసెడిగానరాచపెం।
పప్పనసేసిపంచుపజలందఱుంగఁగనానవాలుగా।
నిప్పుడునీసికాబటువునీయెడ వేగులకిచ్చినావుడున్॥ 220

క॥ భళినాకెంతటిపున్నెమొ। వెలయఁగజగములను వెల్లివిరిసినతబ
పున్। గలిమినినలువకునెనర్వై। యెలసెడిమీబోఁటివారికిడుటిప్ప
గిదిన్॥ 221

గీ॥ ఐననాయుల్లమరయఁగానంటిరిట్లు। తడవురాయజికంబుననడరి
విసిగి। వాయమిదియంచుఁదబునుమైవఱలిమఱల। దొరతనముఁజే
యనీయకొంమరెతలంప॥ 222

క॥ అనవుడు మోమునఁజిఱునగ। వెనయఁగనాగాధిపట్టియేవహరి
శ్చం।ద్రమనిఁగనుఁగొనినీయేతరి। తనమెంతయుఁ గానుపించెఁదద్ద
యునాకున్॥ 223

గీ॥ ఇపుడయిచ్చెదననివలెఱయింతలోన। జాఱనాడఁగఁజను నెముజ్జగ
ములంమ।నాడితప్పనివాఁడవీవనుచువింటి।ఁదెలిసెఁగద నేఁడురా
చయీూవుల తెఱంగు॥ 224

గీ॥ వింమనకుఁబిల్చికూర్చుండఁబెట్టిపిదపఁ। బిడచపిడచకువలయునా
కుడుపటంచు।నడిగియిడలేని వెడఁగుకైవడినిఁబిసిని। తనమొదవనె
న్నివగలాడెపవురఘులుచ॥ 225

ఉ॥ ఈయనటంచొ లేకపలుకీయెడఁదప్పితినంచొ రెంటనే।
దోయొకమాటనోటఁదెఱఁగొప్పఁగఁజెప్పినఁబో నెదీనికిన్।
మాయురెయిన్ని నేర్పులునుమార్పులు నేటికటన్నమున్నెయీ।
నాయితమొందియున్నదొరకారయఁగాఁదనచానయిట్లనేన్॥ 226

చ॥ తలఁగకయిప్పుడిత్తబిసితామదిఁగోరినమాడ్కి వేడ్కమై।
వలమురిదారికప్పనమువాటిలమున్నెఱకంబునీపిగా।
నలవడనిమ్మిటన్ నలువయంతటివాఁడిటుచేయిఁజాఁచిరా।
కలిమికివాసనేయనిడఁగల్గుటదెంతటిపున్నెమెన్నఁగన్॥ 227

క॥ సిరులిటఁదిరమాయొడలిది। తరతరములునిల్వ నేపదంపడిఁదము
త్తా। మరసియొనర్చినయీవియ। తిరమగుబలిశిబులవిరివి తేగము
వినవే॥ 228

ఛ॥ ఇదివఱకెందఱీపుడమి నేలిరొ వారెవ్వరైన వెంటఁబ।
న్నిదమునకేనిమునుంటి మొననిల్పఁగజాలినయంత నేలనేన్।
మదఁగొనిపోయి రేయసముదొట్టఁగనూనినవారిపాడియే।
కదసత్యమైజగంబునను గ్రాలెడునాఁదనలోన ఱేఁడటన్॥ 229

గీ॥ ఏమినాకర్మియహహాయియ్యంతితగవు। నాదుతెగువకు నెంతయుఁ
బ్రోదిసేసె। నిట్టియిల్లాంద్రఁజేపట్టినట్టివార। లెట్టిపున్నంబులేని
రాఁబట్టుటగుదె॥ 230

క॥ లలిఁదానొనర్చు సేఁతకు। నలరుచుఁబెఱతలఁపుమానియందలితగ
వున్। దిలకించిమెలఁగనేర్చిన। వెలఁదుకగదవానిపాలివేలుపుపు
డమిన్॥ 231

క॥ అనియిట్లుపలుతెఱంగులఁ। దనచెలిఁజంద్రమతిమెచ్చితబిసినినీవిన్
దనుపనట్లుబసిఁడిబిందెలఁ। దొనకఁగఁదేఁబంచి శీఘ్రమనెదారి
వెసన్॥ 232

ఉ॥ తానుఁబడంతియున్దబుసుదావరిగాధికొమారుహాజ్ఞలన్।
బూనికనీటిచేఁగడిగిపొంగెడుబత్తిఁదమంతనెత్తిపై।
నానెటినీరుఁజల్లుకొనియబ్బెఁగదాపొలివోనిబాగెమం।
చూనినవేడ్కలచ్చిదొరకొప్పనమంచునొసంగిరేల్బడిన్॥ 233

గీ॥ అపుడుకురిసిరితెఱగంటులలరుసోన। లచ్చరలునట్టువలుసల్పిరా
కసంపు। సీమఁబలుకులవెలఁదివసిష్ఠుపట్టు। గెలుచుననిపల్కె జగ
ములుదెలివినెసఁగ॥ 234

శా॥ ఆపైగాధికొమారుఁడేలుబడిఁజెల్వారంగఁదాఁగైకొనన్।
రేపేతెంచెదనంచుదీవెనలవారిన్దన్పిపుత్తెంచన।
త్రోఁపున్వెల్వడిప్రెగ్గడల్మొనలుఁదోఁదోఁగొల్చివెన్నంటఁపోఁ।
డేపారన్గొడుకున్సుడంతియునురానేగెన్వెసన్బ్రోలికిన్ 235

క॥ అనిమారొండేయుఁడుచు। కౌనిమాటలవిన్నమానికపుమనుమాని
కిన్। వినిదిననవ్వలికతయున్। వినిపింపుమటంచుఁదన్నువేవేఁడు
టయున్॥ 236

శా॥ అందంపుందెలిరంగులీరవళిచేనామించితొల్వేలుపుల్।
ప్రమందంగొందలమొందిపిన్దరవరుల్రాణింపఁగాసంతసం।
బందంజేయఁగఁజాలిమజ్జగముఁజెన్నారన్నెఱాపాడిమే।
జ్ఞెందింపంగవలంతియావలమురింజేఁదాల్చెపెన్వేలుపా॥ 237

క॥ అలపిన్ననాఁడెసోఁకున్। నెలఁతుకఁబొరిగొన్నకవుడునెఱ్రేమి
న్నా। ఎలపొన్నగున్నవ్రేతల। వలువలనిడికన్నడించివలచినయ
న్నా॥ 238

మత్తకోకిల॥ పాలసంద్రపునెప్పరీజిగిపైఁడిపుట్టపుఁజొప్పరీ। క్రాలు
బాములతక్కరీయనిగండుఁజూపినయుక్కరీ। యాలమూడలకా

పరిబరుపైనగుబ్బలిమోపరి। యేలఁగాఁగలలావరీ మఱి నేచుకో
రేఁలయీావరీ॥ 239

గద్య॥ ఇది శ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధపరమేశ్వరవర ప్రసాదసంభూత సకల కలాకుశలకులాలకులపారావారకళానిధిమండల మండనాయమానోర్వీమండలాఖండ సత్కీర్తివిభవమండిత గుండయశ్రేష్ఠినామార్యకులసంజాత శ్రీమద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధారకాద్దంకి తిరుమలతాతాచార్యవర్యశిష్యప్రశిష్యవట్టివేళ్ళగోత్రోద్భవ అయ్యనకోటతిరుమల శ్రేష్ఠితనూభవ ఆంగ్లేయభైషజ్యకర్మచాతురీధౌరేయసరస కవితానికాయవిద్వజ్జనవిధేయపార్థసారథి శ్రేష్ఠినామధేయప్రణీతంబైన శుద్ధాంధ్రనిర్వచన కావ్యంబును సత్యవిజయనామాంకితంబును నగు హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము॥

శ్రీ

—*తృతీయాశ్వాసము*—

క॥ సిరులీనెడుఁ బ్రేగంటన్। గరమరయుచుఁ జన్నిగట్టుకై యకులకోరిన్।
బరిమార్చి సంతుఁగనను। త్తరవేఁకటిఁగాచి గొంటిఁ దనిపినవే
ల్పా॥ 1

క॥ వినువాఁకయలలరవళికిఁ। బనుపడుక్రొన్నెలుఁగునుడులవన్నిక వె
లయన్। విని చెమ్మకండునికొడుకి। య్యనువున నాగొంటి చూలికవ్వ
లికతయున్॥ 2

గీ॥ మఱునాఁడు వడుగుమితన। కుఱఁగటఁదొలినుడులఁ జెప్పుకొను
చును రానె। తెఱఁగున నేనిన్ దొరద। బ్బుఱఁ జేయఁగ దఱిసె గాధి
పట్టియయోధ్యన్॥ 3

సీ॥ కలువసూడు గలంగఁ జిలువ ఱేఁడు దలంగఁ దాఁకు కోటల కగడ్తలను
నలరి। తావినింపున సమాలుతీవిపెంపునఁ గ్రాలు నలరుఁదోఁటలకుఁ
జేటలకు మెచ్చి। బలిమి దాఁపురమైన కలిమి కాఁపురమైన మొనల
కువీటి విప్పనకుఁ బొగడి। మిన్నుప్రోల్గ్రాఁగిఁ జేరుహొఱు న్నదాల్నగి
గేరు నలవరినవరులకరిడిఁ జెంది। చట్టుబురుజులపైనిదంచనలఁ
జూచి। సన్నమన్నెలదేరిజచాలుఁ గాంచి। వెడఁద సజ్జారములను
మందడులనరసి। దొరనుడాయంగఁ బెనుకలోవరులఁ గడచి॥ 4

సీ॥ సూడిదలను దెచ్చి చూడ ముందరఁ బెట్టి కై మోడ్పు చేసరి గాపులుం
డ్ర। కైకానుకలతో డ్డఁగదిసి కొల్చునతేలు నడికట్టునసొంతయెడ

మెలంగ। చొచ్చికొల్చుమునీంద్రుఁజూపియాయావిలాతులమన్నె
లనుచుమంతురులువలుక। అదనానాకాదొకోయనుచుహజారంబు
నొద్దఁగొందఱువజీర్లొదిఁగియుండ। చమరుడెబ్బదిరెండుకర్జంపు
వారు। గొలువఁగట్టికలెచ్చరికలనుదెలుప। గాధికొమరునిరాకఁ
జక్కటిగవేచి। యొగిహరిశ్చంద్రుఁడోలగంబుండనంత॥ 5

క॥ జడదారివచ్చుటాలోఁ। బొడగనియడఁకువయుబత్తిపొనరఁగఁదా
ము। న్వడినేగిమ్రొక్కలిడివే। ల్పుడుగావించుటయుగాధిబొట్టి
యవేడ్కన్॥ 6

క॥ రావేల్పవేల్పమేలగుఁ। గావుతఁగొఁదలేనియసముఁగల్మియుఁగలు
గున్। గావుతఁగోరికలలరుం। గావుతనని గెల్పుగల్గుఁగావుతనీ
కున్॥ 7

మ॥ అనిదీవించివజీరనీపలుకుమెప్పొమాడ్కి రాకల్మిగా।
బ్బునవాకీమొదనొప్పగించియిుఁకనీప్రోల్బాసియుండెంమనేన్।
మనఁగన్ నిల్వకపట్టినాలిఁగొనిపొమ్మాయన్న ఈఁడష్టకో।
ల్వనగ్రాల్మన్నెలమంతులన్ గనిమదిన్ బొల్పొప్పఁదానిట్లనున్॥ 8

చ॥ వినుఁడువజీరులార నెఱపెగ్గడలార మునీంద్రులార వే।
డ్కనుమును వేఁటకైయరుగఁగానట నేల్బడి నెల్లఁదేగమై।
మొనయఁగరంబుఁబలుక్కబడినిజ్జడదారికిదారవోసియొ।
ప్పనమొనరింతు నేఁడిదిగొ పాడిఁగనుంగొనుఁడంచుఁదానటన్॥ 9

సీ॥ బండారమిదివచ్చుబడిలెక్కలివివాలు సాలులీయవికజజంబులి
వ్వి। ఇవ్విపాగాలివ్వియేనుంగులివితేరు లివిపల్లకీచాలులివ్వినగ
లు। మొన్నలివ్వి సెలలివ్వి దొనలివ్వి సతదీవి వజ్జీరులంపుపావడము
లివ్వి। వేల్పుటెంకులనేలవేల్పులకట్టుబళ్ళెఱఁగించు కడితంబులి

వ్వియనుచు। నన్నియునొప్పగించిముందరసిపీరు। వెరవరులు
దళవాయులుప్రెగడలంచు। నానిరాబారిమేటిరాఈనికెలుక। వ
అవియెల్లరఁగనుఁగొనిపలికెనిట్లు॥ 10

గీ॥ వీరిపనుపునబత్తిమైమీరలుంట। బుత్తిముత్తులరెంటికిఁబ్రోపుఁబ్రా
పు। వెరవరులుమీరలుంగనిసరవిగలదె। పోయివచ్చెదననవంతఁ
బొరలివారు॥ 11

గీ॥ క్రోలుబెబ్బులిబారికిఁగొదమలేళ్ళఁ। బంచువగమ్మునీనిరాబారిదొ
రను। నప్పగించెనెదొరకటాయనుఁగుఁదల్లి। యండబాసినపిల్లల
మగుదుమింక॥ 12

క॥ ఏలాయీజడవారికిఁ। బ్రోలేలెడుగొడవమొన్నమొన్నటిదనుకీ।
నేలందానేలఁడెమ్మది। మాలెనొతనకిప్పుడగులుమరులాకొముది
మిన్॥ 13

గీ॥ కావివలువలొబూదియొకకర్పాలొ। జోగిపట్టియొలాంతంబొసా
బగుజడలొ। పులికళాసంబొరుదురాక్రపోవొతబమొ। కాకతన
కేలరాచఱికంబుగొడవ॥ 14

చ॥ అనితమలోఁదలంచుకొనుచంగదనెలికఁగాంచియయ్యయో।
కనలెతబంబుగాగడనఁగాంచినయీరుసినోలగింపనె।
ట్లనువగునింతకింకఁదమయజ్జలప్రాపెడబాయుటెట్లువ।
మ్మునువెనువెంటఁబోడుకొనిపొమ్మనతేఁడుగరంబునవ్వుచున్॥ 15

మ॥ తగవామీకిటువల్కనేఁబుడుకుచందంబొప్పరాలచ్చిఁజూ।
డఁగనొప్పించితినింకనాకిచటనుండన్రామిఁబోఁజెల్లుఁజ।
ల్లగమీరెప్పటియట్లమేల్ప్రదిమిగ్రాలన్నిల్వుఁడీజోగిమై।
ప్పుగమన్నించెడుబల్మికల్మితెవపెంపున్గల్గమీకెప్పుడున్॥ 16

గీ॥ అంతలో ఱేఁడు ప్రోల్బాయు ననెడిసుద్ది। వాడవాడల వీడుల నాడు
లందు। వాఁగుటయు వించునందంబు వారు మూఁగి। కటకటంబడి
ఱేని చక్కటిఁదలంచి॥ 17

చ॥ నడవడిగల్గు వాఁడు నుడి నాణెముఁ దప్పని వాఁడు నాయముల్।
విడువని వాఁడు క్రొన్నెనరు వెల్లువ యుల్లము వాఁడు రూపునన్।
బెడఁగగు వాఁడు ఱేఁడహహ బీదల పాలిటి వాఁడు నేఁడయో।
కడువడిఁ గాన కేఁగు నఁట కన్గొని వచ్చెదమంచు నాపజల్॥ 18

గీ॥ ఇసుకఁజల్లిన రాలకయెందుఁ గ్రిక్కి। రించు గుములై హరిశ్చంద్రు
గాంచ మొనసి। మందిసందడి త్రోపుళ్ళ ముంచుమించి। కొందఱొ
గిడాసి డెందంపుఁ గొందలమున॥ 19

చ॥ అడుగుల వ్రాలి ఱేఁడ మమునక్కటికంబున నేఁటిదాఁక నే।
గొడవలుఁ జెందనీక తమకూరిమి బిడ్డల చందమొప్పఁ బ్రే।
ముడిఁగని పెంచి ప్రోచితిరి పోయెద రేమముడించి నేఁడయో।
పశువులఁ దొట్టి కానలకు బాపురె మా తెఱఁగేమనందగున్॥ 20

క॥ అనుచు హరిశ్చంద్రుఁడు తగు। ననువుల నూఱార్చి వారి ననిచిని రా
బా। రిని గదిసి తనదు కొమతో। డను కొమరునితోడ ప్రమొకిక్కడన్ గ
డుఁగినుకన్॥ 21

మ॥ భళి రామన్నె ఱికంబు నెల్లవిడికు వ్యాడంబు మైనందుపా।
న్ములుగై సేఁత నెపంబునన్ గొనివడిన్ బోఁజూచి తేయంచుఁ జె।
ట్టలవానిన్ గొని కట్టుఁబుట్టములతోడన్ బంప ఱేఁడేగుచో।
సెలవా వచ్చెదనంచు మన్నెలకటన్ జెప్పన్ వెతన్ వారలున్॥ 22

గీ॥ కడిఁది రాప్రోవుఁ గడవఁగా నడచివాఁగు। దోనలఁబూని యెట్లెగు
దోయని నవ్వి। కడిఁది రాప్రోవుఁ గడవఁగా నడచివాఁడు। దోనలఁ
బూనుటెకద పాడి తనకటంచు॥ 23

గీ॥ వెరవుపలుకులదొరవారివీడుకొంచుఁ। దలపాలంబంటిచనెడురా
వలఁతిఁగాంచి। పనుకుచునుగంటుఁబోఁగొట్టుకొనినవానిఁ। పగిదిఁ
గత్తఱమునగాధిపట్టియపుడు॥ 24

సీ॥ పులికళాసపువల్వమొలనూడిడిగజాఱఁ జెమటమైమైబూదిచెమ్మ
గిల్ల। తలులపైఁదెలిజన్నిదములుచింమలుద్రొకఁ జేయూసిలా
తాపుఁజివ్వచికఁ। జంకిటఁగ్రైపాలసారెకుట్టటలూఁగ యోఁగ
వాగలనజ్జలొత్తిగిల్లఁ। నేలజారీనీళ్ళుగ్రేఁటునఁదొనుకాడ వీడికెం
జడలుజీరాడనేల। నోటఁబ్రామినుఁతుదిమేటిమాటమఱచి। పరు
గిడుచునాహరిశ్చంద్రుఁడరుగుత్రోవ। కడ్డపడియోబిగాదినాకల్ల
నాఁడు। జన్నమునకిడ్డసొమ్మీకచనఁగఁజనునె॥ 25

గీ॥ పనొకప్పుడుమఱచిననెఱుకపఱచి। సొత్తునీవలెఁగాకిట్లుఁహొరవచే
సి। యొరులముల్లెలముంచుటపరువెనీకు। నంమలోఁబోఱువానిద
య్యాదితలంప॥ 26

గీ॥ పాలఁడలిఁజిచ్చువాఁడమినపగిదినీవు। దచ్చికడలనుగీరితిపెచ్చు
గాంచి। పొనరుతొవనూడుకొలమునఁబుట్టితిపుడు। పాడిఁగూల్ప
గఁగడునగుబాటువాఁడమ॥ 27

క॥ వినవాపాఱునిసొత్తుకా। గొనఁజూచుటత్రాఁచుచెల్మిఁగోరుతెఱం
గా। ననఁగగిలుబాడనదిసం। పునునినునీకొలముమొదలుముట్టవి
సంబై॥ 28

చ॥ అనుపువలంతియేలుబడినంతయునిచ్చితినంతఁబోకకో।
రినమెయిసొమ్ములుఁదగవురెకొఁనఁబెట్టితినింకమీరెఱుం।
గనితెఱఁగొప్పనెయ్యెడమెఁగ్రైకొనఁగల్గితినింతలోనన్నైఁ।
దనరెడికట్టుఁబుట్టములుదకఁమతేమియులేదునాకడన్॥ 29

మ॥ మును నేనింతకు నాఁడుఁ జన్నమునకై పోలంగ నీకొన్న సొ
మ్మునరన్ మీకిపుడిడ్డ రాపదవిలో నొప్పించితిన్ గాదె ప్రో
దిని నన్నింకయు జన్నపున్నెలఁగ వేఁడెన్మన్న నెంచుండితే
త్తునిరా బారివలంతి మమ్మునికఁ దోడ్తోఁ గూర్మి వీడొక్కల్వుఁడీ॥ 30

ఉ॥ నావుడుఁ గాలుద్రొక్కవడు నాగువు బాగున జోగి రేఁగియా
రా వెనుదీయకీవు తొలి నచ్చిన సొమ్మెగ వేయుపూనికఁ గా
దే వెర వేంచి నేఁడిడిన యేల్పడిన య్యాదినైత మిచ్చితం
చావటిలంగ బేరజములాడఁ దొడంగితివంతకంతకున్॥ 31

ఉ॥ ఇంతకు వేళ్మికై పసిఁడి నీకొన లేదని యొక్కమాటయొ
క్కింత బయల్పడన్ దెలుప నేగ నెనాకిట వాచులాడఁగాఁ
బంత మెయిప్పుడే నివెడ పల్కులనోసరి పైకమిత్తునం
చెంతయుఁ దొల్తఁ బల్కనని యేర్పడఁ జెప్పుము పోదు నావుడున్ 32

చ॥ పలికిన పల్కుఁ దప్పము నెబ్బాఁతిగఁ గల్గిన పాడి చందమున్
దెలిపితిఁ గాక యింతటికిఁ దేఁకువ నాయమటంచు మీమదిన్
దలఁపిడి నాఁటిరో నడుగఁ దప్పక ముప్పది నాళ్ళలోనని
చ్చలముగఁ బొద్దునున్నెలయు సాకిరులై కననప్పగించెదన్॥ 33

గీ॥ గడువు వాయక తలను దాకట్టుఁ బెట్టి। నైన సొమ్మిత్తునటులనీ నైతి నేని। చేవలంతిగ నేను నా చెలియు మీకుఁ। దక్కితిమి విల్వఁగనుఁ దేల పెక్కులనుడు॥ 34

మ॥ గడువీవాడిన యట్లయిచ్చితిని పైకం బందనీ వెంటనె
క్కడ నాకొఁదిరుగం గనింక వినుమా నైకోలు రాణింపనా
వడుగండొక్కని వెంటఁ బుత్తునని క్రేవన్ గాలునక్షత్రకున్
దుడుకుల్ బల్కిరిఁ బిల్చి మున్ రవడిపద్దున్ దెల్పి తా వెండియున్॥ 35

క॥ ఎహమిఁకనొక నెలగలదొడ। యఁడుతప్పక పైకమిచ్చెనా సరెయా
పైఁ। దడవొనరించినతనసుడి। బడిఁదనుఁదనపడఁతిపిలిచి విపడయు
ముపసిఁడిన్॥ 36

చ॥ అనిమఱియేకతంబెనయ నావడుగున్ దరిఁజాయఁజేరిపే।
నినిగనుఁగొంటునీవిపుడు నెయ్యమిసై వెను వెంటనంటిద్దం।
దనఁబచరించితాఁబలుకుఁదప్పతెఱంగొనగూర్చిరమ్ముపో।
స్మని సెలవిచ్చియవ్వడువు నామ నెదారికిఁజూపి ప్రేమిడిన్॥ 37

క॥ వీఁడెపుడుఁద్రోవనడచిన। వాఁడింతకుఁగాఁడు వెంటఁబనిపెదనీ
వె। వ్వాడికినాఁకలిదప్పుల। పోఁడిమిగుర్తెఱిఁగిమనచిపుచ్చెదో
పీనిన్॥ 38

క॥ అనిమఱియు నెంతొజాలిన్। గనినతెఱంగపుడుదోఁపఁగానటతే
నిన్। గనుఁగొనియితమెఱిఁగించెడి। యనువున నెనరుట్టిపడఁగన
నెనీకరణిన్॥ 39

ఉ॥ ఈవిటువట్టివంతవడ నేలవటారముఁబాయ నేలయ।
వగఁదెచ్చిపెట్టికొన నేల వెలార్పఁగ నేలప్రోలమో।
ప్రావిలుకానిచేయుదిరిబొమ్మలఁగొమ్మలనాకొమార్తెలన్।
వావిరిఁద్రోయకీవు చెయివట్టిననీకిటఁగన్నినింప నే॥ 40

మ॥ సరెనీకిచ్చ యొకప్పు వారిపయిపాశిన్ లేనిచోఁబోనిప్రో।
ల్సిరులేలా తెగబెట్టెదింతటికిఁగాసిల్లంగనా కేలమా।
టరహీన్ మన్నెమునిత్తునంటినని తేటన్ జెప్పమున్నట్లురా।
చరికంబందఁగనిప్పుడిత్తుననవోజన్ ఱేఁడు దానవ్వుచున్॥ 41

చ॥ దొరతనమూడినన్ బదవిద్రుంగినఁగాననికానలంటెన్నన్।
వరఁకులు పైపయిన్ బెరవిప్రాలినసంజెలితోడువాసినన్।

బరువడిఁగూలినన్‌గొమరుఁబట్టిఁదోలంగిననింతకీమొదల్।
దొరలఁగనున్ననాయసముదూలినదబ్బఱలాడనెన్నఁడేన్॥ 42

క॥ నాపుడుగాధికొమారుం। డావినుకెంపున్‌గొలంపుటరుసుదిటం
పున్। దావలముఁగూర్చియెంతేఁ। దావెఱఁగంచుచును బ్రతినద
ప్పెడినొకోఁ॥ 43

ఉ॥ బాపురెయంచుముకుఱపయిఁబాయకవ్రేలిడియూరయేనుదా।
దాపుగనెల్లరాదొరలఁదప్పకకాంచితిముజ్జగాననెం।
దీపదిలంపుఁబట్టుఁగలయేలికఁగన్గొననైనవీనిఁబె।
ట్లేఁపులబెట్టికానినిజమేర్పడనారయరాదటంచుఁదాన్॥ 44

గీ॥ వెసహరిశ్చంద్రువిడఁబిల్చివీడుసొచ్చి। సరవినెఱపాడిదొరతనంబ
రయనచటవెరవరులనిల్పిప్రోలుఁదావెడలితనదు। పట్టునెకొఱల్ప
ఱునివెంబడిమొఱంగి॥ 45

సీ॥ బిట్టుండగాయవేవెల్లుఁగట్టడజేసి వడగొట్టగాడ్పుదేవరనుబంపి।
యడవినేర్చఁగఁగిత్తియొడయనినెసవెట్టి రకఱసింద్రునుగంటఁజి
కఱగదిమి।చూరరానిదట్టమావిరివికానలఁదీర్చిగండుమెకాలందు
గ్రాలనెఱపి। తఱచునయ్యయ్యెడఁజఱులుండవెరవెంచిమినుము
ట్టఁగలగట్లనినుమడించి॥ మడుగుదొరవులఁద్రాగనీర్పుడిసెఁడేని।లే
కయొండించియాఁకటిలివనలంగ। మెసవఁగాఁగాయపండులవిస
మొనర్చి। యెన్నిగలవావెతల్ త్రోవనన్నివన్ని॥ 46

గీ॥ పలిసైనిట్టుదెసలెనయించితబిసి। గఱువావెన్నాడుటయుజేఁడుద
అలనీని। దండిదిటమొందికార్పట్టుఁదఱియఁజొచ్చి। పిఱుఁదఁజ
నచంద్రముశివంతమఱపఁదలఁచి॥ 47

సీ॥ కడిమిరావులుదండనడరనుంటిమి కానఁగడిమిరావులుదండనడ
రఁగలిగె। నెత్తమ్ములదలిర్ప నేర్చియుంటిమి కాన నెత్తమ్ములఁదలిర్ప
నేర్పుగలిగె। వేగులుగనుసన్న వెలయనుంటిమి కాన, వేఁగులుగను
సన్న వెలయఁగలిగె। లేఁకలుదరిఁద్రాలపీఁకనుంటిమి కాన లేకలుద
రిఁద్రాలపీకగలిగెఁ॥ గంటెపైదలిమాన్నెటికంబుపదవిఁ। దోలఁ
గివచ్చియునయ్యదిగలిగెమాగుడ। ననుచు నేరుపుఁబలుకులననుఁగు
ఁజెలియ। నడజడిదోలంగనడజడినుడిపిమాటెయు॥ 48

సీ॥ తోడఁగులూరఁదోలంగివెడలివచ్చియు నింమఁదోడుగులుమాగుడఁ
గన్పడఁగనయ్యె। నెక్కుడుమావులనెడసెరాఁగన్గియు నెక్కుడు
మావులియ్యెడనుదోఁచె। పడగదారులనాఁడువాసియే తెంచియుఁ
బడగదారులనేఁడుప్రబలుటయ్యె। చిఱుతఁగానక పెద్దతటికొక్క
రునిఁగంటిమిందెన్ని చిఱుతలోయెన్ననయ్యె। రాఁగలుగు మేలుకీళ్ళ
వ్వివోఁగడంక। నోహటించినఁబోవునేమో నెలంత। యనుచునద
మునకగు నేర్పుటరువు లెటెఁగి। పలుకుచటఁద్రోవబడలికఁదోలఁచి
ముందు॥ 49

క॥ వేఁగుచునడవిన్ వేసఁగిఁ। గ్రాఁగుచుబిట్టెండసెగలఁగార్పొదల
దరిన్। లోఁగుచుమీఁగుచునేగుచు। మ్రాఁగుచుసాగుచుఁగరంబు
మ్రాలుచు నెమటన్॥ 50

క॥ మ్రోఁగుచునొరసెడివెదురుల। నాఁగుచునడజడినిఁగాల్వ లగు
మైచెమటన్। దోఁగుచుఁదొట్టినవెతలన్। దూఁగుచు వెనుజిక్కు
ననుఁగుఁదొయ్యలిఁగనుచున్॥ 51

సీ॥ కొడుకునాచేఁదెమ్ముపడుకులీచేరమ్మనడు కాన బడలి శేనాతిమిన్న
చటియలియ్యెడఁగొండనెటియలయ్యెడసండదటియబిట్టలసి తేత

లిరుఁబోఁణి। నలుగులియ్యవి జంకకలుగులయ్యె వికొంకకలుగుల
మొందితేయనుఁగుఁజెలియ। కలుగుచాలెంచునుబలుగుటాలించు
నునలుగుడందితెత్రోవనడచిమగువ। యనుచుఁగ్రైదండనొసఁగుచు
నంతకంత। కువిదబామలఁగని సైఁపకుబికిపొంగి। పొరలిపలుమా
ఱువిడి వెల్లి విరిసితెరలు। తెరలగుచువచ్చు వగపునఁదెఱవఁ
గాంచి॥ 52

సీ॥ చలువరాఱా నేలఁజనఁదలంగెడినీకు గదువుగట్టుల మెట్టియరుగవల
సె। తలిరుఁబూసెజ్జమైఁగలఁగఁగూరుకు నీకు నెండఁబండలపైఁబ
రుండవలసె। చిలుకపలుకులకింతతలఁకియులేకుండు నీకుఁబులుల
రొప్పులనుబాటిలఁగవలసె। ననదీఁగెమైఁగంమననివీఁగిచనునీకు బ
లుకాఱుపొదలగామెలఁగవలసె। యెండకన్నును వానకన్నెఱుఁగ
నట్టి। నీకునియ్యెర్చునెరగలినిగుడుసెగల। వ్రంతలందఁగవలసెఁ
గావాలుఁగంటి। కటకటాయేమితొలిజన్నిగట్టువ్రాఁత॥ 53

సీ॥ ఉడుకాఱనట్టియీపడఁకులోయలునీకునలరుటోవరులయ్యెనా నె
లంత। గాండ్రించుపులులుసింగంబులియ్యవినీకువరవుడులయ్యెనే
వాలుఁగంటి। తినవిసంబైనయీగెనుసుమంపలునీకు నెఱియోగి
రంబయ్యెనే వెలంది। అడుగంటువాఁగులయడుసునీరిదినీకుఁబాన
కంబయ్యెనేపడఁతిమిన్న॥ కనలుకార్చిచ్చునుసికప్పుకప్పుబూది। కల
పమయ్యెనెనీకుఁగ్రాల్గంటినేఁడు। నిన్నుఁగన్గొనుకొలఁదికినెగులఁ
బొగిలి। యొరియుచున్నదిమదితగవెద్దియనుడు॥ 54

గీ॥ అన్నియెఱిఁగియుమీరిటులలయనేల। వసములేమేలుకీళ్ళువ్వివచ్చు
ఁబోవు। కొన్నినాళ్ళెండు వెన్నెలకొన్నినాళ్ళు। చీఁకటిగదాసతం
బయిచెలఁగుటెద్ది॥ 55

గీ॥ కలిమిసుబ్బక లేమికిఁ గలఁకపడక। యెలమిఁ బొంగక యిడుములఁద
లఁగ కెప్పు। డొకరి పోలికమైఁ దఱినొనరఁ బుచ్చు। తెలుకగలవా
రిచందమైయొసఁగుఁ గాదె॥ 56

మ॥ కలనాఁ డెల్లరలర్చి దీమస మెదన్ గాన్పింపఁగా నేర్తురా।
వలసీద్రంబునఁ ద్రాల్మినోడు దురుచేవన్ మీఱి విన్నాణులో।
యలఁతన్ బొందుకొలందికిన్ నిలుతురొయ్యన్ గాన వేల్పిట్లు చి।
క్కులఁ గారించెడు నొండు గామమున యుక్తున్ డెక్కు దానారయన్ 57

క॥ అనిపలు వితములనిత్తములఁ। దనబడలిక దోఁప నీనిత గవునన వలా
పెనిమిటికె ఱేఁగించుచుమును। జనిచని యోలాకు హెచ్చసరవిన్
గానన్॥ 58

సీ॥ ఎడనెడ నిలచి చొప్పడరనొత్తిన వాలు తుఱుము రెప్పలఁ దొట్టి యఱు
త్రవ్రాల। ముండ్లీఁగి పాదరింధ్లము నుకొని యేగు చోఁదొడగఱలను సే
లలొడిసికొనఁగ। బిక్కొండ తాఁకు మైఁ బెటిలు మైదీవి యఁజినుప
పూసల మాడ్కిఁ జెమటలొడియ। తన పెన్మిటి యలంతఁ గని సుందఁ
గానోడుకన్నీటి సెలలు చన్గట్లజాఱ॥ కాళ్ళు దడబడ నిట్టూర్పు గడలు
కొనఁగ। మోము వసివాళ్ళువాఱఁగ వెన్మావిబ్రిమల। కొడుకు సంది
టనిడుకొని నడవలేక। నడచిచను చంద్రమతిఁ గాంచి వడుగఁడ।
పుడు॥ 59

గీ॥ ఇదిగదా వీరినలయింప నదనటంచు। విన్నఁదనమున లేనిమై వెతఁగ
లంగి। సోలి వ్రాలుచు నందందఁ బూలిదీలి। దారినడచుచుఁ గల్లఫి
త్తాకుఁదవిలి॥ 60

క॥ పడికొంత తఱికిఁ దేఱిన। వడువునఁ గాన్పించి రాచవలఁతి మొగం
బున్। బొడగని తేఁడా యసులులు। గడువడిఁ జనను న్న వేమిగా
నున్నదొకో॥ 61

క॥ బిట్టలజడిఁదోరితినిఁక। గట్టిగమాటాడనోపఁగటకటననీ్న। నట్టడివి
పాలుగన్నని। కట్టడిఁదోలిజన్నిగట్టుగావించెనొకో॥ 62

క॥ జడలిక పెంపునముందొక। యడుగేనియునడవనోప నకట టికము
నీ। కొడమనొక ప్రాఁకునీడకు। వడిఁజేరి చిరూపఁబాపు వైపిటఁ
గనుఁడీ॥ 63

గీ॥ అనుచుభూమియనీరెలుంగునమతింత।చంద్రమతికినిమతిహరిశ్చం
ద్రునకును। వగపు రెట్టింపనిట్టూర్పునిగుడఁదనము। తన్నిదంద్రులపై
సారెతలఁపునిలిపి॥ 64

క॥ ఓయొజ్జగాధిచూలీ। మీయజ్జలఁగాంచుపదవిమేకొను నెయిఁకఁ।
హోయనుఁగుఁదల్లిని న్నెడ। బాయంగానైతినడవిపాలైతెఁగదే॥ 65

క॥ అనిపలువగలబవంతం। బునఁదడుపుఁ దారిదాటిమునుకుటతేఁ
డుఁ। గనితలఁకియకటకొడిమెలు। పనుపడనీపాలుకొలకుఁబా
లౌదునొకో॥ 66

సీ॥ ఉసులులూటాడంగమిసుమింతుఁడైయున్న వాఁడుత్రోవయలంత
వలనవడుగు। నోరాలుకొనివచ్చెనీరేయెడనుగానదొరువులవాఁ
గులదొనలసెలల। ప్రొద్దునుగ్రుంకెడిఁబులులుగండు మెకాలువిడి
తమనెప్పులవెడలుటయ్యె। నడుకానయించెంచుఁగడిఁదిగుట్టలెకా
నికారుగూడెంబేనిగానరాదు॥ అకటటాయానిరాబారియరయ
కురక। వెంటనీమెఱకరినేలయంటగట్టె। నేమిమూడుటకున్నదో
యింకముందు। ననుచుప్రాన్నుడియుండఁబ్రోయాలుగాంచి॥ 67

మ॥ పనిగాదీవగమీరలుంటకనుఁడాపట్టందియొకిఁంతప।
చ్చనిలేఁబచ్చికయునిఁగాన్పడెడివెంచంబుఢడునందొండుగ।
కుఁనమీరచ్చటికేగియందుఁబయికొంగుఁముంచినీరింతతె।
చ్చననిప్పాపనిసేదదేర్పననువాఁజేడ్పాటగుఁగానిచోఁ॥ 68

గీ॥ కొడుకుఁగాచుటటుండనివ్వఁడుగుకుఱ్ఱఁ। గాచుటెంతయు నెకుఱ-
డుకానమనల। నరసివచ్చినకతముననదియుఁగాక। పాఱుఁడును
నెవ్వరిటలేనివాఁడుమఱియు॥ 69

చ॥ అనుడువెలందియేనుమడుగారసినీరిదెతెత్తువీనినం।
దనుకనలంతఁదేర్పఁదగుతన్నువితంబులఁదన్నుమంచుఁదాఁ।
జనుటయునింతియవ్వఁడుగుఁజకుఱ నెలర్పుచుగాలిదోలఁగాఁ।
వనమువయింటవీచికనుఁదమ్ములఁగా ఔడునీరుఁబాపుచున్॥ 70

గీ॥ అన్నతలఁగకంచునడుగులొత్తుచుదండ। నాఁకలికిఁగరంబునంగలా
ర్చి। పైఁటనిముకుననుఁగుఁబట్టినినోదార్చి। కొనుచునుండగాధి
కొమరుఁడపుడు॥ 71

మ॥ చలముల్ బైకొనిపెచ్చురేఁగిదొరకర్జంబొచ్చెమొందింపలోఁ।
దలఁపుల్ బేరిమిసోఁకు జోదొకనిఁజెంతన్ దోఁచరావించియో।
పొలదిండీకనుఁగొంటెనీరిపుడు తేఁబోనున్నయాతేనిఁజి।
కుఱలఁగుందన్ బురికొల్పి వానిదిటముల్ గూల్పందెఱంగెంచుమా॥72

క॥ ఈమాపటిదనుకీయొడఁ। బ్రేముడిమాటలనొకవళ్ళిబింకంబుననో। యే
మఱపివానినవ్వల। నామత్తిన్ గంటెయదిగొయ్యదానిపయిన్॥73

మ॥ జగమేపారఁదలంకఁజేయఁగలమైసత్త్రొందికారించుటే।
తగులంబొందినరకుఱసుండొకఁడు వేతాళుండు నామీఱిబ।
ల్పొగరుల్ జేకొనియున్నవాఁడచటికిన్ బోఁబంచినన్ తేనిలే।
మొగముల్ గ్రోల్పులిబ్రిమింగుచందమునఁదాబ్రిమింగంగనుంకించెడున్॥ 74

గీ॥ అప్పుడుగదాహరిశ్చంద్రు నరిదియుఱిది। పట్టుదిట్టంబుఁగడునెట్ట
పెంటయగును। వెడలుమనవాఁడుజడదారివీడుకొంచుఁ। బంచబం
గాళమైవేడబమునఁబొనరి॥ 75

మత్తకోకిల॥ బ్రాఁతిమైనను కావివల్వలఁబన్ని కెంజడలాడఁగా। బూతి
పూఁతయుజింకతోలుక బొందళమ్మును గ్రాలఁగా। నూఁతలాత
ముమోఁగవాగలునొద్దబోకఱ్ఱ మొప్పఁగా। జేతమేల్ పుమరా
కలొప్పెడు చేరుఁద్రిప్పుచునొకఱ్ఱచోఁ॥ 76

మ॥ పరపౌజింకకళాసముఙ్బఱచియాపైనోలిఁగూర్చుండిక।
న్నరవోడ్పున్నెటివోనముఙ్గొలిపి డాయఙ్రాఁడెఱేఁడంచుఁదా
సరవిఙ్వార్చియటుండనంతదొరవెంచంబుల్ సెలల్ సారువుల్।
దొరువుల్ గన్గొనినీరొకింతయుటనెందుఙ్లేమిముందేగుచోఁ॥ 77

మ॥ కనియయ్యుకిఱ్ఱవునికుఱ్ఱవంపురుసిగాఁగ్రాలఙ్వెసఙ్డాసిబ।
త్తినిగై మోడ్పులొనర్చివోతబిసియెంతేనేఁడు వేంద్రంపు బెం।
డనుగానఙ్బడిబిట్టుఁదూలితిమి వెంటంబ్రేముడిఙ్మమ్ముమీ।
నెనరుంజూడిఱ్ఱఁగనుంగొనుండనవుడుఙ్నేర్పొప్ప నాసోఁకుడుఙ్ 78

చ॥ ఒనరఁగజోగపున్నిదురనుండియుఁదానపుడప్లై తెల్వి మే।
లఱ్ఱనువగఁగన్నువిచ్చిదొరఁగన్గొనిదీవెనలిచ్చుపోలికఙ్।
గొణఁగుచుఱేఁడనీదు తెఱఁగుఙ్మదిచూడిఱ్ఱనిగంటినెంతొజా।
లిని నెనయించునీకలిమి లేములనెంచఁగనంతకంతకుఙ్॥ 79

క॥ ఈవుహరిశ్చంద్రుండను। రావలఁతివయోధ్యయేలు రాజవుమఱి
యా। దావరిత్రిశంకుకొమరుఁడ। వీవొకనికఱ్ఱంపుఁబ్రతినయే
పునఁగడఁకఙ్॥ 80

ఉ॥ ఈవిగఁబ్రోలునేలుబడి నెల్లనొడంబడి గాథిపట్టికిఙ్।
బ్రోవుగనిచ్చిమున్దనకుఁబోలఁగజన్నముపొంత్తెనీకొనం।
గావహినాడినట్టినుడికట్టడినప్పుపసిండినప్పుడీ।
గావ్వడి లేమిఁబైతరువు కానినిబంచిననీవుఁజానయుఙ్॥ 81

ఉ॥ ఏసరకెందునేరవడినిచ్చెదనంచుగడింపనోసరం।
గాసముకట్టిరాఁదరువుఁగాఁడిటమూపటిలంగవానికై।
వేసరినీరురోయనడవింబడివచ్చినవాఁడవంచురా।
కాసియెఱుంగఁబల్కెదొరగ్రచ్చఱనచ్చెరువందిపెచ్చుగన్॥ 82

శా॥ మీరున్ గాననిపోవడుల్ గలవె నెమ్మిన్ వేల్పుమమ్మోమునీ।
గోరంపున్నడుకానమిమ్మునిటమాకున్ జూపె వేఁబ్రోవుఁడీ।
దారిన్ దూపిలెఁబాఱుఁడింతకొకచందంబైనదూఱానుమీ।
జారీనీరొకయింతయిండుదగబుచ్చన్ ద్రావఁగానేగుదున్॥ 83

క॥ నీరేయెడఁబొడగానమి। నీరేయించుకకరంబునీరేయుమెగాల్।
గారింపకుండనాదట। నీరేనిటమమ్మునిల్వనీరేయనుడున్॥ 84

క॥ నిచ్చలునడవులఁబడియే। హెచ్చింబులు లేనిమాకుఁబొందగు
నెసతం। బొచ్చెపుఁగ్రచ్చులనిచ్చల। నెచ్చినగేస్తులనుమిమ్మునీయెడఁ
జేర్పన్॥ 85

గీ॥ ఇంతనాఁడుతల్లినేమిచూచితొకాని। పుట్టిబుద్ధియెఱిఁగిపొలఁతిజా
డఁ। గానఁగానఁగానఁగలదిచెప్పితిమీకు। రాఁగఁజెల్లదించురా
వలంతి॥ 86

క॥ దారిన్ వడుగఁడుదప్పెన్। దోరుటలవినిజమెమూపఁదొలఁచఁగజా
రీ। నీరివిసాలునెమఱియున్। వారువఁగావలయునిపుడుప్రాపె
డుఁబ్రొద్దున్॥ 87

మ॥ అకటాయొంజెలిదీఱనీకిపుడుసాయంబొందునేఁజేయలే।
మికినెంతేమదిఁబల్లటింతునయినన్ మేలొంచెఱింగింతుద।
ప్పకయీప్రకటానుజేనుపట్టుగడవన్ బ్రామ్మిత్తియొక్కొండుగం।
టికిగాన్పించెడినాకడన్ బడియవింటేయున్నదచ్చోటికిన్॥ 88

గీ॥ ప్రొద్దుమునుఁగకమును వేగఁబోయియాకొ। లంపవనునీరు ద్రావిక
లంపవెడల। రేయినాశ్రమానికడనుండుఁడీయటంచు। మోసపుం
బాసవార్దెల్పి మొఱఁగిచనియె॥ 89

క॥ పులుఁగులు నెలవుల జేరఁగఁ। జిలువలుగలుగులను దొలఁగి సెలయఁగ
సింగం। బులుఁబులులున్ బడిఁదమతమ। కలఁకులు వెలువెడలజగ
ముకన్నట్రవాలెన్॥ 90

గీ॥ జగమువిందయ్యెనొకవంగసంబువాఁడు। నయ్యెఁదానుహరిశ్చం
ద్రుఁడడలుచుంటఁ। గనియునోదార్పకేప్రొద్దుగడచిచనియెఁ। గంటె
చుట్టలుదఱిదప్పఁగంటగింత్రు॥ 91

గీ॥ అప్పుడప్పుడెకెంజాయలడఁగలేఁత। చీకువాఁగప్పులంతంతచిలుక
రింపఁ। దొలుతఁదాఁబడివచ్చినత్రోవమరలి। కదలిచనిహరిశ్చం
ద్రుఁడాకాననపుడు॥ 92

గీ॥ ఱెక్కవడిచూడఁజుట్టంబుద్రొక్కవేల్పు। లేనియిక్కానదోరితి
నేనటంచుఁ। గుచ్ఛితములాడుమెఱకరిగుస్తరించు। లేమఁగనియెం
చనీరింతలేమిఁదెలిపి॥ 93

క॥ ముందొకపరువిటుపోఁబో। జెందొవకొలనొండుమఱ్ఱిచెట్టునుగ
లదం। చిందనుకతబిసియొకరుఁడు। విందైయొఱఁగించెనటకువెడ
లుదమనుచున్॥ 94

సీ॥ మిట్టపల్లములుచూపట్టనీయక చిమ్మచీఁకటుల్ జగమెగబ్రాఁకిక్రమ్మ।
చుక్కచాల్డాలింతద్రమక్కఁగ్రొక్కార్మొయిళ్ళుప్పరంబెంతయుఁగ
ప్పుకొనఁగ। మిట్టాడుతెఱనోటిమెగపురాపసిద్దిండ్లబొబ్బరింతలు
బీతిప్రబ్బనుబ్బ। విచ్చలవిడిహెచ్చివెఱ్ఱురేఁద్రిమ్మరికొఱవితాల్ప్పెల
యాప్పులఱుముకొనఁగ। గుడ్లగూబలుగుండ్రలుగొలువఁదఱచు।

వఱడులందంపుబోఱియలన్గొఱలియఱవ। నపుడు వేడిదంబైనకాఱ
డవి తేఁడు। కన్నుఁగన్నును గానని కటికయిరుల॥ 95

చ॥ వఱుఁగనిమూఁపుపైఁజిఱుత వానిని సందిటఁజక్కఁజేర్చి లో। జడు
పుఁదొలంచియుండఁ గొనిచంద్రమతిన్ గయిదండఁదార్చి చే। నడ
రునరాజిక్రొంబెడఁగులయ్యెడదారి యొకింతసూపఁదు। కిఱ్ఱడిజ
డదారితొల్లియెఱిఁగించినకందువనందమందరన్॥ 96

సీ॥ జుంజుఱుతైదోఁచుజొంపంపుటూడలు విరియబోసినతలవెండ్రు
కలన। రివటరెప్పలు నాకులవిగ్రికిఱ్ఱెయఁగ్రమ్ముకొఱుజీఁకట్లుమై
కటియయనఁగ। గుబురువెల్వడుమిణుంగుఱుపులుంగులు కంటి
గుంటలవిడుమిడుంగుఱులనంగ। తొఱటలవిసమొలకఁగొఱలుచి
ల్వాలసెకల్ గ్రాఁచు నాలుకలుకొఱకచ్చులనఁగ। గూబలరొదాశ
ములువెఱగొల్పులనఁగ। మింటికినిమంటికిని గెంటకంటిచూడిక।
కళుకుఁబుట్టించు కొఱవిదయ్యంబుమాడిక। నడరు వేతాళుమ్మొఁ
దానరసిదటిసి॥ 97

క॥ బలునీటిహత్తిగమిచి। ల్వాలగుమితొమేటితుటుమువలనగు తెఱగం।
టులపరిమొసళ్ళకూటువ। గలడిగ్గియఁగాంచి తేఁడుగట్టె దుట
యటన్॥ 98

మ॥ దరిపైవారలడించిగూపదొలఁచన్ దానీటినిన్ ద్రాపియేఁ।
కరితానన్ బడెఁగ్రుంకిసందడునులన్ గావించినీరానిచె।
చ్చైరనామత్తియక్రిందఁజేర్పనవలాచేఁబోఁపువొనూడ్చిపూ।
రిరహిన్ మెత్తగఁదార్చియత్తడుపుదారిన్ జేర్పఁగావ్వాఁడునున్॥ 99

క॥ నిమరసుగమెఱుఁగదనుటిపు। డదనయ్యెన్ దనకటంచు నారటపా

టున్। మదిఁగన్నపగిదిబూమెలు। చదువుచుఁగను మోడ్చిఁదబిసి
చలమెనయింపన్॥ 100

గీ॥ ఆఁకటికిడస్సి వాపోవుననుఁగుఁబట్టి। బుజ్జగించుచునిద్దురవోమ్మతం
డ్రి। వేఁగఁదినఁబండ్లనాపోవవేగనిత్తు। ననుచునటఁగూఱిచి జోకొ
ట్టుచును వెలంది॥ 101

గీ॥ త్రోవయలఁతయుఁగోదయు నొత్తుగువు వెనుప। వడుగునడుగులకడ
నేలఁబైఁటచెఱఁగుఁ। బఱచికను మోడ్చిఁదానాద మఱచికంటె।
కటికనేలయ దేడరాగరితమేడ॥ 102

మ॥ ననబోఁడిన్ జెలిముద్దియన్ గరితవిన్నాణంపుసింగారిఁజ।
కఱని క్రొల్లంటిఁగడానిబొమ్మనవలాకన్నాకుఁబ్రోయాలుజ।
వ్వనినిల్లాలిఁబడంతి ఈఁడపుడు క్రేవన్ గాంచియే నాఁడునే।
వనటన్ గాననిదాని నేఁడిటులనెవ్వంబు ద్భిత్తే వేలుపా॥ 103

మ॥ అనివంతంగనియెట్ట కేలకుఁదేదిన్ హత్తించియాప్రకఱ్నెం।
మనుమిట్టాడు మెకాలహోవడులోగిన్ దోఁపింపకుండంగమే।
లఱనిక్రైవాల్గొనిపూని హెచ్చరిక మైఁగ్రాలంగ నామట్టిను।
డినవేతాళునిబంటాకండరిదిపాటిల్లన్ గనుంగొంచుఁదాన్। 104

మ॥ తనచేదోడుగనెయ్యురంబిలిచియుద్దండన్ గనుంగొండుచి।
కఱనిమైఁటకుఱననికుఱమానిసిని, మెకఱంబోనమైపీఁడుద।
కెఱనటంబ్బాముననమ్మట్టియాడలవెసన్ గిఁపెట్టుచున్ దూఁకిచ।
య్యనవాక్రైత్తునమ్రింగుపూన్కిఁబయిడాయన్ ఈఁడుదానంతలోన్
105

మ॥ అడిదంబున్ వడిఁద్రిప్పి వ్రేసి మెయిత్రవ్యన్ వానిఁబోకార్చి వెం।
బడినే తెంచినతకుఱసోఁకులను నొవ్వన్ జేయహరంతవా।

విడుచున్ జెచ్చెర బారిపీడి చనియో వేతాళ నేఁడింపునె।
వ్వాఁడో యొకఁ డందరు దెంచి విస్మితులఁ ద్రెవ్వన్ జేసెరా వేయనన్
106

సీ॥ నెనడెల్లజుట్టివైచినపుత్తిపరిచేలు లఱుతనోకెఱఱుఁగోల్పగిఱెకో
నంగ। నిట్టఁదీఁటినమాసిపొట్టఁప్రేవుల తెట్టె జందెంబులై బొట్టుఁ
గ్రంమకొనఁగ। కుడిచిగట్టినిత్రేఁపఁగ్రోలవెకఱసమైన కటికినె
త్రొడలిపైఁగాల్వగట్ట। ఎఱచినెమ్ములఁబంటఁగఱచఁదీఁగెలుసాగు
నొచ్చిళ్ళుగాఱెమైటిలొచ్చుఁబఱప। మిన్నుమన్నును నొఱయమం
పల్లిపెఱిగి। నెఱసితుదిరేయిమొయిలునాఁగఱయఁదేరి। వేడిమం
టలుగ్రక్కఁగ్రొవ్వాఁడికోర। లుదియఁదీడుచు వేతాళుఁడెమట
నిలిచె॥ 107

శా॥ పరామానిసియెట్టులీయెడకు నీకే తేరఁగాఁగల్గెనా।
పేరున్ జెప్పినమిత్రిమిత్రియుఁబోరిన్ వెన్నుండుసున్ బీతినా।
బారిన్ జిక్కకపాఱిపోదురరయన్ వంటింటికుం దేటిచో।
ప్పారం దోఁచితివిందువిందుగొనమాకాబూతివంచుండఁగన్।108

క॥ ఈరకఁసియార్పులకిటఁ। గూరుకువిడికొమయువడుగుఁగొమరుఁ
డుబీతిన్। గూరుమరనిసోఁకున్ ద। వ్వారన్ వడి నెట్టిముట్టనార్చు
చువాఁడున్॥ 109

శా॥ కొండల్ మార్వలుకన్ గరంబుఁబడుకుల్ గ్రొంగ్రోడు వోవన్ వడిన్
మెండౌనలుఁనఁబలఁరించియుఱెదిన్ మేటిన్నిరా ఈనిపై।
బండల్ గుండ్లొఱగంగనూక్షిపఱపన్ బాటింపకవ్వానిబల్।
కం డెంపున్ గఝుబట్ట్రఁగే డెమునరాకన్నాకు సెండాడినన్॥ 110

మ॥ సోఁకాటిస్మటఁబ్రామిడిన్ బెఱిగి మైసోలంబునన్ హెచ్చిపె।
న్నాళ్ళఁకుల్ చేకొనిదాఁకగాఁబెలుచనామన్నీఁడుచేవాలునన్।

వీఁకఁ గానినడంచి రక్కసుని క్షేత్రీలంగ బిట్టేయన।
త్రాఁకుఁ దూఁకొని నొచ్చి చేదో ఱఁగియుఁ దయ్యంబు పెల్లుబ్బునఁ॥ 111

మ॥ మలనొండుఁ బెకలించి వ్రేయఁగమకింపఁ బోయి యామాత్రికో।
స్మలక్రీ నేలఁబరుండు వారిఁగని మైమై గాతి సేకూరెనాఁ।
కలిదీఱఁ వెసవీగి మెక్కిపిదపఁ గయ్యంబుఁ గావింతునం।
చలఁతిఁ జెట్టటడాయఁగా నెటిఁగి తేఁడంతఁ జలంబూనుచుఁ॥ 112

శా॥ రారా మొక్కిడి కేగెదీవటులనో రాకాసి నిన్నీమొడఁ।
దోరింతుఁ వడినంచుమట్టిఁ దోలఁగఁ దోడ్ద్రోడ దౌదవ్వగాఁ।
దోరంపుఁ వడి నెట్టిపట్టియమునఁ భ్రమింగింపవాఁడంతమై।
బీరంబుఁ జెడిప్రావాలెఁగొండలచటఁ వ్రేఁకంబునఁ గ్రుంగఁగఁ॥ 113

గీ॥ ఇటుల వేతాళుఁ బాలార్చి యేపుగన్న।యాహరిశ్చంద్రుఁ గూర్చియ
య్యాఱెదిటము। వాయఁడెందు ననని గాధిపట్టియపుడు। పడమటి
వలంతిజడిగొట్టఁబంచుటయును॥ 114

క॥ మన తేఁడగు వేతాళుఁ। దని మెనిఁకఁ వీఁడు మనల మాటార్చని
టఁ। బొనరననిబూచులఘుకున। మినుప్రాఁకినవన మొయిళ్ళమిం
టిఁ గప్పెఁ॥ 115

గీ॥ మింటఁబఱచియుఁ గడిమి వెన్నంటితమ్ముఁ। గడఁగిచకాఁడు నోయ
నియశలి కావు। కావుమని తేని వాచారగాము లెల్ల। మొఱలిడెనో
యన్నవగనప్పుడుఱుములుఱెమె॥ 116

గీ॥ నేఁటిదనుక నుమనల మేల్నెఱపిమనిచి। నట్టి వేతాళుఁ డోఁటి గెగ్గ్రబా
పందనిఁరాక। నేరనుచు గాము లెల్ల కన్నీరు వెట్టి। ననగఁ జోటచోట
రోఁజెనుజినుకులపుడు॥ 117

గీ॥ బ్రదిమిపైనింతయాసమీకొదవనింము। రాకచనుఁడుపిసాసులా
రాయటంచు। బీతుగొల్పఁదుపాసిజల్పించువాఁడి।వాలుమిఱుమి
ట్లునామించులోలిఁబరఁగె॥ 118

సీ॥ చిమ్మచీకఁటిముమ్మరమ్మింతరెట్టింపఁగ్రొమ్మొయిళ్ళపుడుప్పరమ్ముఁగ్ర
మ్మ। వేళ్ళతోఁజెళ్లల్లవెల్లగిల్లఁగరమ్మునుల్లఱమ్మునగాడ్పులొకటపీచఁ।
గడలపెన్నెంటబ్రత్తాగుడులపీనులుగడెల్ పఱపఱంపిలు మ్రోఁత
నుఱుములుఱుమ। నిట్టనిల్వునగట్లునెఱసిబీఁటలువాఱిపొడవడం
గఁగదండఁబిడుగులురల॥ గడుసుఁబదటునఁగడువడగండ్లురాలఁ।
దఱుచుమిఱుమిట్లుగొల్పక్రొమ్మెఱుములడర। మొదటిమొలగోలు
జల్లింతముదిరివాన। మించెఁగడవలనీర్గుప్పిస్మరించినటుల॥ 119

గీ॥ ఇటులనెడతెగకేఱులైయొందునీరు। దొరలహొయారునజడిగొట్టఁ
దొప్పదోఁగి। తడిసివలిగాలిగజగజవడఁకువడుగుఁ। బొదిగిటనుజే
ర్చిరాఱేఁడుపొలఁతిగాంచి॥ 120

గీ॥ కట్టవలువదప్పపట్టిమైగప్పఁగా। రెంటమింతలేదుకంటెచెలియ।
కలిమికొలఁదిలేమిగలుగునంచనిపెద్ద। లాడుమాటదప్పునాయొ
కింత॥ 121

క॥ అనికొమరునకుఁజేర్చిన। తనచెలిఁజంద్రమతిఁదగవుదళుకొత్తు
వితం। బునమూరడించినొగులున్। గనసీనిదిటంబుపెంపుఁగనుఁగొ
నియుండన్॥ 122

గీ॥ అపుడుగాధికొమరుఁడాహరిశ్చంద్రుని। నిబ్బరంపుటెడికబ్బు
రంబు। వడుచుఁదనదుప్రతినగడతేరెడినొలేదొ। కోయటంచునె
డఁదనుజ్జగొనుచు॥ 123

చ॥ వరకులువంతలున్వెతలువన్నుకొలందికినంతకంతకున్।
బరువడిహెచ్చితాదిటవునన్గడిదేరెడుగానియించుకేఁ।
వెరలఁడువిన్నవోఁడకటదీకొనియేలవసిష్ఠుతోడనాఁ।
డరయకవేఁదుఱైప్రతినలాడితివేలుపుఱేసికొల్వునన్॥ 124

గీ॥ కుడిచికూర్చుండకేలేనిగొడవలేల। తెచ్చికొంటినిపెద్దలఁదెగడి
కాని। కఱదలాడినదదియెట్లుగడచుపడుప। కనరువడనంచునను
వోకండరయుచుండె॥ 125

చ॥ కలువలువంతఁగూరెవలిగాడ్పులసోఁకులుమూరెఁజుట్టుఁబు।
ల్గులుచెలువారఁగూడెములఁగోళ్ళయెలుంగులుమీఱెమెట్టద।
మ్ములవెతలాఱెఱిక్కగమిముర్వెడలంగఁగఁదాఱెఁదూర్పునన్।
దెలతెలవాఱెఁజీఁకటులుదీఱెజగంబుననంతకంతకున్॥ 126

సీ॥ దొరహరిశ్చంద్రుమనిబ్బరముగానఁగవచ్చు తిగవేలుపులయిమ్ముతే
జనంగ। కనిచంద్రమతియీలువునుమెచ్చిమలగొంగ చెలిపంపు
చెంద్రంపుఁజిప్పమనఁగ। తబిసివసిష్ఠుపంతముగెల్చునని వేల్పు గ
మిచాటనెత్తుజేగంటయనఁగ। గెలువనైతినటంచుఁదలఁచికౌశికుఁ
డల్గఁ గంటిజేవులుపేరుకరుడనంగ। నిరులతెవతుంటజక్కవయిం
టిపంట। తొంటినుడియంటచెందొవకంటిమంట। పంటపైరులదొ
రజంటమింటిగంట। వెంటఁగనుబట్టెఁదమ్మివాల్గంటిదంట॥ 127

గీ॥ మట్టినుండికదలిమిట్టులవట్టులఁ। గాళ్ళవీళ్ళనేళ్ళనూళ్ళనాళ్ళఁ। గ
నుచుఁజనుచువెతలఁగంమచుగుంచుచు। దారిదారివారుదరులఁ
దరల॥ 128

క॥ ఎండగడుబలిసెనడుగులు। మండెన్దొనలెండెనెండమావులునిం
డెన్। గొండలుదరికొనెనడువులు। వండువడెన్బ్రొద్దునెత్తిపై
కెక్కెవెసన్॥ 129

క॥ అంతటఁగాధేయుఁడుదన। చెంతకునింగలపువేల్పుఁజెచ్చెరఁదబ
పుఱ। మంతనమునరాఁబనిచిమ। ఱింతేనగ్గించియతనికిట్లనిపలి
కెఱ॥ 130

ఉ॥ కొండలఁబిండిపిండిగరగులొత్తఁజేయఁగఁజాలుదోటునై।
నిండుమగంటిమిఱగడలినింకెఱనింకనొనర్పుదించువి।
ల్లుండగరంబువాపనలతోలుకదాల్పరికంటిమంటవై।
గండుడిగించిపేరొత్తనినగ్గలికాఁడవునీవలంతివే॥ 131

గీ॥ కంటెయాకాఱుకొనునుగదలిచనెడు। దొరహరిశ్చంద్రుఁగార్గి
దరికొనంగ। డాసిబింకంబుఁబంకింపఁజేసినాడు। ప్రతిననిలుపు
మునాపుడువల్లెయనుచు॥ 132

కం॥ వడగాడ్పుఁదోడుసైకొని। విడివడికాఱడవినేర్చువెరవదియొడఁ
దఱ। గడలుకొనఁగప్పుత్రోవరి। వడినరిగెఱగాడుగ్రల్లవడికడు
రగిలెఱ॥ 133

సీ॥ చిటచిటమిడుఁగుఱుల్ చెదరఁగాఁరాకులు రగులఁబ్రాఁకులుమంబ
రంబుగొనఁగఁ। బటపటవెదురులొక్కటమండజొంపముల్ బొగ
సినుగ్గయెల్లెపొడవడంగఁ। బెటపెటగల్లెల్లపెల్లువాయఁగఁగాటి
నరవలుఁబడఁకులుదరికొనంగఁ।బుటపుటఁగార్చిచ్చుపొగలుమిన్ను
నుమిన్నుఁగప్పిదట్టంపుఁజీఁకట్లుగ్రమ్మ।మలయుసలుగులమైడిదముల్
మాఁడుపులుల। గోలరింతలుమంటలఁగాలికూలు। సింగములబొ
బ్బరింతలెసంగిబిట్టు। గొరగింతగఁదోఁచెనకొత్తనయపుడు॥ 134

సీ॥ గాఢిబొట్టియయానఁగనిఱేనిఁదొలిచిల్వ లోఁగొనఁజాఁచునాలు
కలనంగ। అలచంద్రమతిమోము నెలయంచుఁబట్టరాఁ గ్రొఱలెడి
తలగాముకోరలనఁగ। అదనంచుఱేనిబిట్టలయింపవచ్చిన సనిగా

ముజేవుఱుజడలనంగ। వినిగాధికొమరుని వేఁడుకోల్పయ్యెర చెలి
ఱేనిపై నేయు సెలలనంగ।పర్చుచును దెక తెక సెక లెగయవచ్చు।చి
చ్చుమంటలఁగని ఱేఁడు పెచ్చునొగిలి। పొగులువడువుఁగ్గొమారు
నిబొదిగియుష్ట। నను వెలందుకఁబొడగాంచియనియెనిట్లు॥ 135

క॥ అలజడియలజడి దేఱితి। మలరఁగ నెరగలినిఁ కెట్టులరగలిగొనకా।
వలికఢుగనగునుమగువరొ। తొలివ్రాసిననలువవ్రాఁతఁదుడువంద
ర మే॥ 136

శా॥ ఏనాఁడే దెస నెట్టిపాయమునను న్నేకర్జముఁ జేయునో।
యానాఁడా దెస నట్టిపాయమునఁబో కాకర్జవుఁ బంటఁదా।
మానం డెన్నఁడు వాలెముఁ గుడువకే మైదాల్పు సే సేఁతగాఁ।
గానఁ రాఁగల మేలుకీళ్ళు సను నేక్రొల్లంటిపంకించినఁ॥ 137

గీ॥ పుట్టు టెల్లనుగిట్టుటపొంటెఁగానఁ। జావు కావంతయునుజంకఁజా
నతొల్లి। యాడినవితంబజడదారియప్పుదీర్చి। నికు మెనయింప
నైతిదీనికిఁదలంతు॥ 138

మ॥ మఱిచివ్వఁ మునుమించు రాచపగఱఁ మార్గించు గెల్పొందిక్ర।
చ్చుఱ నేలఁ వడిఁబాడి నేలియొగి మైసాలించుటొండెఁ జగా।
నెఱి మైమూర్తు రవాఁడికోలలబడిఁ నేటిల్లునవ్వేల్పుప్రోల్।
గుఱిఁజేకొఁగనుటొండెఁగాకవితనాకుఁ మూఁడెఁ జావీవహిఁ
139

గీ॥ అయిన నెప్పటికేదిరానగునొయద్ది। రాకమానదు మదివనరంగనే
ల। యప్పుదండఁగ గాధేయుఁడనుపమునలఁ। గూడివచ్చినవడుఁగని
గూర్చివగతు॥ 140

గీ॥ కొమరుఁబాయంపువాఁడనినష్టుఁడనియు। నెట్టియిడుమలఁగానని

పట్టియనియు। నెటులఁగాచెదరోయనియెలుఁగఁబలికె। వెంటఁబు
త్తెంచెజడదారిపీనినాఁడు॥ 141

కం॥ అని తేఁడుమదిఁగలంగుచు। నునికిఁగనిపీనిడెంద మొరయఁగనిది
వమే। యనువగునదనని వేడఁబ। మునఁదా వెతఁదోఁగుపగిదిమునుకు
చునెంతే॥ 142

కం॥ వడుఁగడుబుడిబుడికన్నీ। రిడుచుహరిశ్చంద్రనన్నునేర్చెడినీవ।
చ్చెడికార్చిచ్చిఁక నాప్రే।ముడితలిదండ్రులనుబాయమూఁడెఁనా
కుఁ॥ 143

సీ॥ తలిదండ్రులొజ్జలదరికన్నుచోనగ్గి నెరియుచునని వారలెఱుఁగరైరి।
తనసొమ్ముఁగొనఁబంచెఁదానువిశ్వామిత్రుఁ డడవిఁదోరుచునని య
రయఁడయ్యె। నెల్లినేఁటఁబసిండియిత్తువీవనివచ్చి తనిగానినాపా
టుదెలియనైతి। వితమాటవాసినఁ వెంటఁదెచ్చితిఁకాని కెడయు
దీవనియీావునుడువనైతి। సరవినడవినీవుసచ్చుటగాకేను। నిన్నుఁద
వులఁజేసినేఁడునాకు। ప్రమందవలసెవిన వెరాచపీనుగుతోడు। లే
కచావదనెడుజోకనుడువు॥ 144

గీ॥ మున్నెవలిగాలిద్రెళ్ళకముల్లుదీసి। కొట్టుడఁచుకొన్నకైవడిఁగొఱల
నెటియు। మంటలనుగ్రాగ్గినాకిందుమడియవలసెఁ। గటకటాయె
ట్టిచావందఁగలిగెఁదుదకు॥ 145

గీ॥ అనుచుఁదలపోఁతలెసఁగఁబెల్లడలువడుగు। నరసియపుడుహరిశ్చం
ద్రుఁడయ్యాతండ్రి। యేర్చునీయగ్గికీయొడలేనినిచ్చి। నిన్నుబ్రతికిం
చెదనుగాకనెగులువడకు॥ 146

మ॥ అనితానాయితమైపడంతిఁగనిడాయఁవచ్చునీచిచ్చుఁజొ।
చ్చినెజాఁచొప్పుననగ్గిదేవరకునాసిఁగోరెఁలుప్పొంగనో।

జనుమేన్ వేల్పైద,నంతఁదాఁదనివిమైఁజల్లారు,నవ్వెనెఱనీ।
కనువాఁబాఱునిబట్టినిన్ మనుపనంచజ్జల్ వడిన్ బెట్టుడున్॥ 147

మ॥ వడిమున్నాఁచి వెలందిబత్తియుజెదిన్ వాటిల్లనా తేనిమే।
లడుగున్ దమ్ములద్రావియిట్లు సెలవియ్యన్ మీకుఁజందంబె నే।
గడెయేనిన్ మిముఁబాసినిల్వఁగలనే కారగ్గినన్నేగఁబం।
పుఁడువే బాములకేని నే నెడయమిమ్మున్ గూరిమిన్ బేరిమిన్॥ 148

క॥ వగ తెగుదలఁగనుఁగొనిమదిఁ। దెగు తెంపొనరించినాల్గు దెసలున్
దెసలం।దఁగవచ్చెడియీయెరగలి। సెగనా మెయిఁజలువగొలుపసె
లవిష్ణునుడున్॥ 149

మ॥ సకినీవిట్లుగడంగిచిచ్చుఱకనిచ్చున్ గుండియీపట్టితే।
ప్పకనీపైనితలంపుమైగెడయు, నాపైసేగి నేనుండనే। [యిం।
టికి, నెట్లో మెయిఁబాయుదున్, వడుగఁడొంటిన్ వెనఱ నేమానో
తకుఁదాఁద్రెళ్ళిన మోసమా, రవడినాదన్ దీర్పుటట్లుండఁగన్ 150

చ॥ హరువదిగాము కాన, ననునగ్గిఁజొరన్ జననిమ్ము నావుడున్।
గరితవళ్లావళిన్ మగఁడుగాలిడకుండఁగనాఁగి మీకు నే।
వెరవెఱిఁగింప లేనయినవిన్నప మొండువినుండునిండుని।
బ్బరికమునించి, కాఁగలుగుపాట్లవిపాటిలుఁదప్ప కాపయిన్॥ 151

క॥ మీ రేగినపిమ్మట నే। తీరుననిలుటొప్పునదియుఁ దెఱకువె చెలికిన్।
మీరున్ననీవికల్లులుఁ।గోరికయున్ ముగితివాలుగును జేకూఱున్ 152

చ॥ అదియునుగాక గాధికొడుకంపినపాఱునికిందు నే వెతల్।
పొదుగకయుండఁబ్రోవఁగలసోఁడిమియున్ మఱియప్పుఁదీర్పఁగాఁ।
నదనునుగల్గుదీనమనకాఁఱడియున్ మదముట్టు, లేనిచో।
నొదవుఁబసిండికైవడుగునొంటమిఁజంపితిమన్నయాఁడికల్॥ 153

క॥ తడవిఁక నోనరింపక నా। కిద్దుఁడానతిఁగి త్తిఁజొరఁగ, నేర్చుచువడిఁ
గా। రడవిరగులోఁగనిమంటలు। మిడుఁగుఱులరు దెం చెమంటి
మింటికెగప్పె॥ 154

గీ॥ అనుచుని వ్వెఱఁదలఁ బ్రాల్చిపోయటంచుఁ। గలఁగినిట్టూర్చి యేమి
యుఁబలుక లేక। యున్న పెనిమిటివలగొనియువిదబత్తి। పరఁగఁ గే
ల్మోడ్చి కారగ్గిఁజొరఁదలంచి॥ 155

గీ॥ అగ్గికెమరజనఁగ నాలోహరిశ్చంద్రు। నకుఁ బాసిలోహితాస్యుఁ
డంత। నమ్మ నేనువత్తునని పోరు వెట్టిత। న్నెత్తుకొమ్మటంచు నేడ్వమ
ఱి॥ 156

గీ॥ నాయనా కన్నతండ్రి చిన్నారియదిగొ। వచ్చుకార్చిచ్చుఁ జల్లార్చి
వత్తునంచుఁ। దలనివిరిచుంచుమువ్వి చెక్కిలినినొక్కి। తండ్రికడఁ
బంచితా నాయితముగనడచి॥ 157

సీ॥ నీటఁదోఁచెడు వాఁడ కాటినేఁ చెడుప్రోడ యంటఁగారాని క్రొమ్మం
టదంట। కప్పదాఁగులచాల్ప మెప్పుతీరుల వేల్ప యుల్లఱంబగు తే
జుబల్లిదుండ। బలుమిసుకగమినిట్టతొలిపలుకుగుమితిట్ట యింపు
బల్తగరు వార్వంపుదిట్ట। మంబరంబుతిరంబు సంబరంబుఁగరం
బు గ్రాలుజంట మొగంబు కడిఁదిజాణ। అరిలినామది వాసేఁతలం
దుమగని। నెపుడు వేల్పని పరఁగితి నేనిదాను। నిజమువిడఁ డేనిజల్ల
నైనిలిచివడువు। నరసి మనుపవె పెనిమిటిననుఁగుఁబట్టి॥ 158

గీ॥ అనుచు నొడయని దన డెందమునను బేర్మి। నిలిపి గెంటనియుజిదియు
నిబ్బరంబు। గ్రాలఁదలఁపును సమకట్టి కేలుమోడ్చి। పరఁగఁ బేర్చె
డి యొరగలినరుగుటయును॥ 159

సీ॥ చెలువార్చు చెంగల్వకోలఁకునఁ జెరలాడు మించునందంపు రాయం
చయనఁగఁ। దొగరు జొత్తిల్లు మోముగపూవుగుత్తులఁ జేరినసొబ

గురాచిలుకయనఁగ। సంచుమైఁబొడగట్టుసంజకెంజాయల రే
కెత్తుక్రొన్నెలరేకయనఁగ। తొలిజన్నిగట్టుమైతొవరుఁజాయలదం
డ నెలకొనుపలుకు నెచ్చెలియనంగ। దీడుమంటలఁదలపూవువా
డకింత। చెక్కుచెమరకమైఁదీఁగె చెన్నుదఱుఁగ। కుందునాచం
ద్రమతిమీఁదనుప్పరంపు। దెరువరులు మెచ్చిననవానఁగురిసెరవు
డు॥ 160

కం॥ కరువలియుడిం గె,మంటల। యురువడిగడముట్టె, సెగలయుల్లఱము
డిగెన్। బోరిఁబోరిఁబోవలఁగెనుగా। రెరగలిసల్లారె వేల్పు తె
ల్లరువోగడన్॥ 161

కం॥ ముందఱఁబఱుగిడుతనయెుఱ। గందన్ గనిచన్నుఁజేఁపికౌఁగిటికటు
దా। నందుకొనిగారబంపున్। బొందికఁజంద్రమతిచెక్కుఁబుడు
కుచుఁగూర్మిన్॥ 162

గీ॥ వేడ్కనురలెడికన్నీరు వెల్లిగొనఁగ। సరగనే తేరిపెన్మిటి కెరఁగఁ
గాంచి। గరితనీయట్టియిల్లాలుగలుగఁగాదె। యెరియుమంటలను
నగల్గుటిందుమనకు॥ 163

గీ॥ ఇంక నెన్నాడిక్కనేనిమునీన్ద్రయకొన్న। తబిసిరవడినిదీర్పఁగాఁదగిన
యుపము। చిక్కనని తేఁడువడుగనిజెలినినిసువు। దోడుకొని మె
ల్లమెల్లనఁద్రోవఁబట్ట॥ 164

కం॥ ఇల్లలుకఁబండువగునే। బెల్లింపఁగఁగలవు వెరవు పెక్కవలనితా। ను
ల్లమునఁదలఁచి మెఱకరి।యల్లననడుగిడుచుఁగదలనాలోఁచనకున్॥
165

గీ॥ ఏకతంబునఁగౌశికుఁడెదుటఁదోఁచి। యేకతంబునఁగంటె నే నెన్ని
యుపమ। లెన్నినకొలందికంతంత కెదిగిపీరి। పాటిమెఱయుచును
న్నదిపీటిఁబోక॥ 166

శా॥ కొండల్ మాఁడెను, జొంపముల్ మలసె, బొగ్గుల్ గాఁగడున్ [మ్రాఁకులున్|
మండెన్, గండుమెకాలు గాలెఁ, బులుఁగుల్ మట్టాడ కేఁకూలె, బి|
ట్టెండెన్ వ్రంతలు, కాని, చంద్రమతియొక్కింతేని స్రైగందదే|
వందన్ జెందదు, చిన్నవోదలుక దావంతేని గార్చిచ్చునన్॥ 167

ఉ॥ పండులుబూఁడులున్ గడఁగియేఁచెడులోపలి సూడుమూఁకఁబో|
నాడియు నెండవానలకు నాఁకలిదప్పులకెల్లనోర్చి మై|
వాడియు నెన్నియో వెతలపాలయిమించిగడించినట్టిబల్ |
వాఁడితబంపునింపుడిగె వారడిఁగ్రొత్తడిపెంపుముందఱన్॥168

కం॥ పెనిమిటియసతము వేల్పని| తనమదివాసేఁతలంచుఁదన రెడినవ
లా| గొను నేయంకిలిమన చే| సినబూమెల, వెరవొకండు సెప్పెద
నైనన్॥ 169

మ॥ చెలిపేర్లీలువుఁజేసినాపనుపు గాసిన్ వీఁడులోఁగండునీ|
యలవున్ బేరిమివీరలిర్వురెడబాయన్ జేయుమన్నొనర్ తేఁ|
డలఁతిన్ స్రుక్కిదిటంబుదక్కి వెతలాయన్ బొక్కి పట్టంతన|
క్కిలివోనిక్కమడంచునంతదనుకన్ గెల్పొందమెంతేనియున్॥
170

క॥ అనివాక్రుచ్చి మొఱంగినఁ| బనివినియవ్వడుగఁడలఁతవాటిల్లినలా|
గునఁగొంతనడచితేనిన్| గనినోరాలుకొనివచ్చెఁగ్రమ్మఱనాకున్॥
171

క॥ వడిఁజనియిందేయెడనేన్| బడియనొకండరసిదప్పిఁబాపుకొనన్నీ|
ర్పుడిసెఁడుదెమ్మన, దొరసన,| వడుగఁడుచంద్రమతికపుడువాకొ
నెనిట్లులన్॥ 172

క॥ తల్లీయీాఋవుగలపే| రిల్లాలవుగానఁబేర్చియేర్చెడుచిచ్చున్| జ
ల్లార్చినన్నుఁబ్రోచితి| వెల్లివిరిసెనీమపాటివిరివిజగానన్॥ 173

క॥ ఆరంజోతియు, నుడిసిం। గారియు, ననసూయ, పనఁటికానుపు
చెలియున్। దూరుపుమాఁడెపుదొరదే। వేరియుఁబురడింపఁగల
రెపేరిమినిన్నున్॥ 174

గీ॥ అగ్నిదేవ్వనీకయ్యూర్మిళిఁదొలినన్ను। మంచినట్టినీమమంచిమదిని। మ
ఱవనమ్మనీకుమఱుమేలొనర్పఁగా। నెంచియితవొకండునెఱుఁ
గఁబఱతు॥ 175

సీ॥ పేర్చియారంజోతిపెనిమిటివెఱగొల్పఁడబుసొనర్చికరంబుఁబ్రబ
లువాఁడు। తీవంచమోములదిట్టకట్టుడిగించి, జగమురెట్టించినతె
గువవాఁడు। వినకున్నతనకొమాళ్ళనెయగ్నిపాలదిండుసైకుందసె
పియించినట్టివాఁడు।తిగకొట్టికలఁగొల్పఁదగునాఁటిముకఁరంటికం
టెఁబేరలుకనుగన్నవాఁడు। నరగజగములఁదలఁకింపఁజాలువాఁ
డు।గాధికొమరుండుమఱినీవుకారుచిచ్చు। దఱిసినట్టులనజ్జడదారి
కనలుఁగడవనేర్తువెతల్లిచీకాకువడక॥ 176

చ॥ మునమెఱుఁగంగనాఁడురుసిమన్నియచీరిమనీడయేటికీ।
యనువునవేఁదుత్రైయుడుములందెదు, రాచఱికంబుమాటవా।
సినివాలినీయకొంటిమఱిసేయఁగఁగాదనిపలుకఁ, నీకుహా।
యునిమునుకల్మినిత్తుననఁడే, యటులాడఁగరాదెమున్ననన్॥ 177

క॥ ఒల్లఁడుచెప్పిననేలిక। వల్లడికెదురెకుఁగానివలనిదియనితా।
నుల్లమునఁదలఁపఁడకటా। తల్లినిన్నేమిచేయఁదలఁచినవాఁడో 178

క॥ ఎఱుఁగనివానిఁదరంబగు। నెఱఁగింపఁగ, ఁదరముమఱియునెఱఁ
గినవానిన్। గుఱినెఱఁగింపఁగ, నెఱఁగియు। నెఱుఁగనిమొఱకు
నకుఁదెల్పనేరికిఁదరమా॥ 179

గీ॥ ఎఱిఁగియే గాలికాచాపఁ నెత్తఁగాదె। కలను దరిఁ జేరఁబడిలమై తె
లిసి తెలిసి। యెదిరి మెచ్చులకొకయింతయు నటువ్రానఁ। బట్టుని
ల్చు నెతుదకుఁ జేడ్పాటు గాక॥ 180

క॥ నొగులువడ జిగురుగండ్లన్। దగిలినపులుఁగట్ల హేని దవిలి వితానీ। వ
గ్గుడువడవల సె నెన్నఁడు। వగఁగాననిదాన పీవు వలఁతిరొ పుడ
మిన్॥ 181

ఉ॥ ఈవయినన్ దలంచి వినుమీ, వెడయేలిక వెంటనంటియే।
లా, వెతలందియియ్యడవినాఁ కలి దప్పుల నెండవానలన్।
వావిరిఁ దోఁగి వచ్చెదవు, పట్టిని దోడ్కొని ప్రోలు సేరరా।
దా, వలదంచుఁ బోఁబనుపు నా? మిము గాధికొమారుఁ డస్మరో॥ 182

క॥ అప్పింతకుఁ దీఱ ననునుడి। దప్పును దాననుచుఁ దలము దప్పినపట్టున్।
మెప్పునకో ముప్పునకో। చొప్పెఱుఁగక తేఁడు వ్రానెఁ జొరవత
నానన్॥ 183

చ॥ గడు వెడలంగవచ్చెడి, నిఁగన్ బదినాళ్ళెడగల్గు, నింతకే।
ర్పడనొకగవ్వ కాసుఁ గనుపట్టదు మీకడ, గాధిపట్టిదాఁ।
గడువడి వచ్చి యప్పునకుఁ గస్తియొనర్చిన నేమి సెప్పునో।
యొడయఁడు, దావినం డకట యూరక యాఱడి బ్రుంగనెంచెడిన్॥ 184

క॥ తానింతకు మిము నమ్ముడు। వోనిచ్చి పసిండినీయ మొనసెనొకంటే।
తాను జెడి మిమ్ముఁ జెఱుపఁగఁ। బూనెడి నా వెంటరమ్ము ప్రోల్ సేరం
గన్॥ 185

క॥ వడి నరికి తబిసికొళ్ళనొ। కడుపునొ పట్టుకొని నీకుఁ గ్రామ్రొక్కెడిసీ।
బుడుతకుఁ బట్టుముగట్టఁగ। నెడ రెంచెదనింక నూరికే తెమ్మనుధున్ 186

క॥ ఔరా వెక్కురువడుగా। కారానితలంపు లెత్తి కారించెదన। న్నా
రికిరమ్మనిమఱినా। గారవపున్ మగనివిడిచి కారడవిఁగటా॥ 187

సీ॥ మగనిపైఁగూరిమిమాని చేడ్పడునదికలికిగాదది పాడుటూలికిగా
ని। పెనిమిటిపై బాళిగనక పీడ్వడునదిగోలగాదదిజముకోలగాని।
మనువునఁగొన్నవానిని మేలుపడనదికొమ్మగాదదిపెనురిమ్మగాని।
చేపట్టువానిమచ్చిక ద్రెళ్ళమనునదినాగగాదదిజగజాఁగగాని।యు
ట్టివెలఁదుకగాన్పించునరువుబరువు। చేయు నెయ్యంబు కయ్యంబు
చేఁతరోఁత। పన్నుకొలుపులుపలుపులుబత్తిమిత్తి। యదియుజగము
ననొకర్తయిల్లాలెతలఁప॥ 188

క॥ పడఁతికిమగండె చెలువము। తొడవున్ జుట్టంబు వేల్పుఁదోడున్ గడ
కే। డ్డడయును దానేగదయో। వెడపాలుఁడనీదునుడులువినవె 198
కర్కసమా।

క॥ నెలలేని రేయిపోలిక,। వెలుఁగులమొకిమీఁదుగానుపింపనిపగలున్।
బలె, దివ్వెలేనిమాడుగు। పొలతుప, గదమగని బాయుపొలఁతుకబ్ర 190
తుకున్॥

క॥ నేర్చితివి పెక్కు, రుసికిన్। గూర్చినమెణకరిపి, నీవుక్రొత్తడి పెం
పున్। గూర్చియెఱుంగకకఱతలఁ। దార్చెదవాయిటులఁబలికితల 191
ఁపకపాడిన్॥

క॥ పలాజన్నెలు, తేగము। లేలా, కతలేల, నుంకులేలా, క్రుంకు। ళ్ళే
లా,యేలానోములు,।హాలెముఁదనమగఁడె వేలుపనుపైదలికిన్ 192

సీ॥ అగ్గిసాకిరిగఁగేలందినచెలువుండు పడఁతికిముంగొంగుపసిఁడిగా
దె। తొలిమినుకలెలగాఁగఁదోడుగొన్నవలంతిముగుడుకుఁడెఱగం
టిమొదవుగాదె। నెలప్రొద్దు లెఱుఁగఁదన్వాలచినయొడయఁడు నె

లఁతకుఁదలఁపు మానికము గాదె। పెద్దలారయఁ దన్నుఁ బెండ్లియా
డిన ప్రోడమగువకు నఱచేతిముగితి గాదె। చిగురుబోఁడికిఁ గనఁదన
మగని కంటె। నెక్కుడగు వేల్పు గలడె యెందేని దలఁప। నతనిఁ బాసి
నయిల్లాలి కరయ నెల్ల। జగములుండియు లేని యప్పగిది గాదె॥ 193

సీ॥ కాటిగట్లెల్ల నా కోటపట్లయ్యెను బెనిమిటి దండ నేదనరఁ జేసి। గం
డు మెకాలెల్ల దండు గుఱ్ఱాలయ్యె నాడయని నేఁ బాయకుంటఁ జేసి।
పులుల దొందడులెల్ల చెలుల సందడులయ్యెఁ జెలువుని కడ నేను నిలు
టఁ జేసి। యేఁచు నోవడులెల్ల ప్రోచు మేవడులయ్యె మగని వెన్నంటి
నేమనుటఁ జేసి। యెగ్గులెల్లను నాకిట లగ్గులయ్యెఁ। గాంచితివి నీవ
ముం జేతికడియమునకు। నద్దమారయవలెనె నా యొద్దనిట్టి। సుద్దు
లాడకుము విపాడి చొప్పు గావు॥ 194

క॥ మఱియు హరిశ్చంద్రుని ద। బ్బఱి చేయఁదలంచి యుపముఁ బన్నెద
వీవా। తెఱగంట్లు గాధిపట్టియు। నఱలెన్నెఁ గుడుపబొంకు నా? దొ
రకలనేఁ॥ 195

గీ॥ ఇటుల నిడుగడ దోఁపఁగా నెఱుఁగఁ బలుకు। చంద్రమతిఁ గాంచి
యామె నిచ్చలపుఁ జేర్మి। కరిది వడియింకనో రెత్తుటరువు గాదు। టం
చు మది నెంచి మఱియు నాయన్నుఁ గూర్చి॥ 196

గీ॥ వారివారి నెత్తిప్రాల దెట్లుండునో। యట్లు గాక మానదస్మనీకు। ను
డువఁ జాలఁ గరముఁ బడలితి నింకయు। రాఁడు తేఁడు నీరు దేఁడు
నేఁడు॥ 197

గీ॥ అనుచు లేని విన్నఁదనము దోఁపగనుండ। నంతలోన లోయలరసి
తేఁడు। నీరు దెచ్చి తడుపు దారికిఁ ద్రాపిప్రో। యాలుఁ గాంచి చనుచు
నని యొనిట్లు॥ 198

మ॥ పొలఁతీముందిఁకమూఁడుకోసులరుగన్ బొల్పారముక్కంటికిన్।
నెలవై, సింగపుటెక్కిరింతచెలికిన్ గేహమై, నిరాబార్లకున్।
వలనై, పున్నెపునిట్టయై, ముక్తికిన్ వాటంపుఁగాణాచియై,।
వెలయున్ గాశియనంగఁ బ్రోలచటికిన్ వేవేగఁ బోవందగున్।199

గీ॥ అచ్చటికిఁబోయితగుతెఱంగరసితవిసి।యప్పుఁదీర్చెదమనితనయ
నుఁగుఁబట్టి। మూఁపుపైఁబెట్టుకొని వెంటముగుదఁ జెట్టఁ। బట్టికొ
ని ఱేఁడుసనఁ గొంతవడికిముందు॥ 200

సీ॥ తెలివాఁకనీరాడుచెలులమైనను తావిగిలుబాడుతెమ్మెరలలరవీవ।
విన్నంటుతిగకంటివేల్పుకోవెలలపైఁగల్లపైఁడిసి గరముల్గానుపిం
ప। తెఱగంటిదొరక్రిందదిగఁగప్పుజామెట్లుఁ బొనరించిరనవేల్పు
పావలుదోఁప। చెరువరులకు సేదఁదీర్చెదమను సైగదెలుపునా
నూఁగుబ్రాఁకులు చెలంగఁ। గనులపండువుదోఁపఁగాఁగనుచుఁజ
నుచు। నాడకాడకుడగ్గఱియల్లనల్లఁ। గాశిఁజేరిరి ఱేఁడునుగ్మలియు
లోఁపి। తుండువడుగఁడునక్షత్రకుండునంత॥ 201

క॥ అనిమాఱుండేయుఁడుచ। కఱనిమాటలవిన్నమానికపుమనుమ
నికిన్। వినిచిననవ్వాలికతయున్। వినిపింపుమటంచుఁదన్ను వేవేఁ
డుటయున్॥ 202

శా॥ కొండల్ పిండియొనర్పఁగాఁదొడరునుక్షున్ గల్గుతోల్వేల్పులన్
దుండింపన్ మఱివారియాఁడలలఁదోఁడ్తోఁడుల్పఁగన్ వెండియుఁ।
చండీకోఁగడుబల్మిమీఱిమగజాసత్తైనెఱాయొత్తుమై।
గండున్వాంచినతోరపున్ గుదియడాకైఁ దాల్చెపెన్వేలుపా॥
203

క॥ తొలిప్రాప, మినుకు తెకఁలి। చలమడఁచిన చేఁప, బాముసంద్రపుఁ
దేపా। లలిముగితిదాప, సోఁకుల। వెలువఱచినతూప, కావ, ప్రే
పసిపాపా॥ 204

మాలిని॥ సిరిపడఁతిబొజుంగా, చేవరాకాసిగొంగా।
బిరుదులతలకట్టా, పేర్చుపెంద్రోవపట్టా।
ఉరుగొనములప్రోవా, యొప్పుపెన్గార్త్రితావా।
వరవుగరుడిరౌతా, వ్రాతపెన్వేల్పుతాతా॥ 205

గద్య॥ ఇది శ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధ పరమేశ్వరవరప్రసాద సంభూతస
కలకలాకుశలకులాలకులపారావారకళానిధి మండలమండ
నాయమానోర్వీ మండలాఖండ సత్కీర్తివిభవమండితగుం
డయశ్రేష్ఠినామార్యకులసంజాత శ్రీమద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధా
రకాద్దంకి తిరుమలతాతాచార్యవర్య శిష్యప్రశిష్య వట్టివేళ్ళ
గోత్రోద్భవఅయ్యన కోటతిరుమలశ్రేష్ఠితనూభవ ఆంగ్లేయ
భైషజ్యకర్మచాతురీధౌరేయసరసకవితానికాయవిద్వజ్జనవిధే
యపార్థసారథిశ్రేష్ఠి నామధేయ ప్రణీతంబైన శుద్ధాంధ్రనిర్వ
చనకావ్యంబును సత్యవిజయనామాంకితంబునునగు హరి
శ్చంద్రోపాఖ్యానంబునందు తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ

—* చతుర్థాశ్వాసము *—

క॥ సిరివెంటనంటజగము। బ్బురపడఁదబుసులును వేలుపులుబలుసుము
లై। పరుగిడఁగవచ్చి మొసలిన్। బొరిగొని యేనుంగు మిన్నఁబ్రో
చిన వేల్పా॥ 1

క॥ విను వాఁకయలలరవళికిఁ। బనుపడుఁగ్రొన్నెలుఁగుసుమలపన్నిక వె
లయన్। విని చెమృకండునికొడుకి। య్యనువున నాగొంతి చూలిక
వ్వలికతయున్॥ 2

తే॥ గీ॥ అటులనక్షత్రకుఁడు లోహితాస్యుఁడనుఁగు। ఁజంద్రమతియు
నుమఱి హరిశ్చంద్రుఁడంత। వేడ్కఁబెనుమసనముఁజొచ్చివి
న్నువాఁకఁ। బొడగనఁగ డాసి యొక్కలిఁగడచిమ్రోల॥ 3

సీ॥ కెందమ్ములజ్జలైకీలొఱ్ఱన నేనుంగుతొండముల్ కుదురగుతొడలు
గాఁగ। నిసుకదిన్నియలుజానెసఁగుపిఱుందులై పొదలంగసుడి
సుంతబొడ్డుగాఁగ। తరఁగలమొత్తంబుతఱులై తలిర్చఁగనలతీవె
నాఁచునూఁగారుగాఁగ। జక్కవల్బలితంపుఁజన్నులై యొప్పఁగఁ
దోరంపుఁదూండ్లు కేల్దోయిగాఁగ। వెల్లదమ్మి మొగంబయి వెలయ
మీలు। కన్నులుగమీఱి యెలనాఁగకరణి మెలఁగు। చదలుపఱతనుగని
హరిశ్చంద్రుఁడలరి। కేలుదమ్ములు మొగిచియిట్లోలిఁబొగడె॥ 4

ఉ॥ ముమ్మొనవాలుదాల్పుదొరముద్దుపడంతుక, ముజ్జగంపు మే।
ల్దిదిమ్మరి, పక్కెరౌతుబొటవ్రేలినిగారవుబిడ్డ, ఘంట లేఁ।
గొమ్మబెడఁగుపైఁట, సిరిఁగొల్పెడిక్రొత్తడి మేలుబంతి, మా।
యమ్మజొహారొనర్తుఁగడునర్మిలిఁబ్రోవఁగదమ్మ మమ్ములన్॥ 5

తే॥ గీ॥ అమ్మనీచల్లదనమున నలరి కాదె। వేసికను వేల్పునీర్వ్యామిఁబెల్లు
సెకలఁ। గొఱలినవిసంపుటగ్గినిఁ గ్రోలిమనుట। మేలుగొనముల
ప్రోకయోమిన్నవాఁక॥ 6

తే॥ గీ॥ తల్లినిను బేరుకోనినయంతట నెకోలలు। వడిఁబటాపంచలౌనిం
కఁబోడగనంగఁ। గలుగు బాగెమటుండనీకడుపుఁజొచ్చు। వా
రికెంతయుఁబున్నెమువారిగాదె॥ 7

క॥ అనివారాముమ్యేటన్। మునుకలునొనరించిబత్తిమునుకొనఁగజగం
బున కెల్లవలఁతి వేల్పగు। వినుసిగదొరగుడిని జూచు వేడుకపడుచున్। 8

సీ॥ ఒకెఱఁడఁజౌవంచయుకఱరంబుల వేల్పు నెంచిలోననెసంతసిం
చువారి। నొకచాయముచ్చిచ్చు సెకలఁగూర్చ్చినిపట్టు రెకొఱనఁ
దబమొనరించువారి। నొకపజ్జనెఱిమోనమొలయఁగన్నఱమో
డ్చియొఱుకువలోఁచూడిఱనెసఁగువారి। నొండెడరుమురాకదండ
లఁద్రిప్పుచుమిను వెల్లిదాల్పుఁబేరొఱనెడువారి। నొకఱకడఁబ్రొ
ద్దుపైఁజూడిఱఁజకఱనిలిపి। జోతలిడువారి వేఱొకఱచోటవినికి।
యొదవఁబున్నెంపుఁబొత్తముల్ చదువువారిఁ। గనుచువారలు
గాశియుకఱళముఁబట్టి॥ 9

సీ॥ చిఱుతజవ్వనపుమై చెలువొప్ప, మొలముంజిదొట్టఁగ్రొమ్మడిపిరిచు
ట్టుఁజుట్టి। జన్నిగట్టుబెడంగుజగ తేజుగాసింపముప్పొఁగుజందియ
ములనమర్చి। జింకకళాసముల్ చేర్చి కేల్దమ్ముల, వడుగుకోలలఁజి
ట్టితడుపులంది। పదటుక్రొందెలిబూదిపట్టెలు నెమ్మెనసొబగొప్పఁ
గాఁబిల్లజుట్టులొలయ। నొజ్జలొగి నేర్పఁబనసలనజ్జములను। బ్రాఁ
తమినుపులఁదవిలికవళ్ళువోక। యొకుఱతకుఱవస్తారములఁజకఱ
నెఱఁగి। నుడువువడువులఁబోడగని వెడలిముందు॥ 10

సీ॥ ఎకరాలఁగోరాడు నేనుంగులను జూచి పొడవుతేరులకళ్లఁ దడవుఁ
బొగడి। సాహిణంబులఁ బెక్కు జక్కులఁ గనుఁగొని సూయాణ
పుందండుచోట్లఁ గడచి। తెలివాఁకతోఁ బుట్టువులవాడలను దాఁటి
బచ్చుబాజాఱులపజ్జఁ గాంచి। రాచయుప్పరిగలరవణమేల్ పరి
కించి పాఱులనల్లిండ్లబంతికలరి॥ నింగిముట్టెడుగుళ్ళయలంగము
లను। గనుచు నాహరిశ్చంద్రుఁడు దననెలంత। చంద్రమతిఁ గనుంగొ
ని కంటె జగములందు। నెందుఁ బేరొక్కన్నయీప్రోలి చందమి
పుడు॥ 11

సీ॥ ఎన్నఁడేవ్వెన్నెంపు టెటనీరాడని చెన్నంటితలఁ దాల్చుమిన్నవాఁ
క। బిచ్చంబుచేఁ బ్రొద్దుఁబుచ్చెడి నిఱుపేదనిచ్చనచ్చికమించుద
చ్చిసిరుల। (బూవుఁబోఁడుల చెంతఁబోవనొల్లని పేడిసామేనఁదా
ల్చు లేలేమ నెపుడు। (గఱకు వాఱిన వాలు కైదు వఁగనియల్కు పం
దము మ్మొనవాలుఁబట్ట నేర్చు॥ మఱికి నెమ్మేను వాఁడయ్యు వెలుఁగుఁ
గొల్పఁ। దెలి హొరంగులమించుదెలివిలేని। మెదుకయయ్యు
నురుసులకుఁజమవు నేర్పు। మించియివ్వీటమేనుజ్జగించె నేని॥ 12

క॥ అనిమఱియుమఱియునవ్వీ। టనుగలపజపెంపుఁదనమిటారికినుడు
వఁగ। వినివడుగు హరిశ్చంద్రుని। గనుచు బళ్లాయంచు గేలిగమరఁ
గనగుచుఁగ॥ 13

సీ॥ ఎప్పుడాలినిదలకెక్కించుకొనువారు. చెనసియూళ్ళను బాడుసే
యువారు। బిడ్డనిచ్చినమామబిలుకుమార్చెడువారు చేసెడిజన్నం
బుఁజెఱచువారు। జన్నిగట్టన్ననోచంపఁజూచెడువారు బికిరంపు
బ్రదిమిచేఁబేర్చువారు। బలికిమిట్టయనిల్వ నెలవుగ్గాంచి నవారు
పిసమూనిమనుగడ విసవువారు॥ దిస్పమొలవారుసయ్యంపుఁదెగల

వారు। వేఁడిచూడ్కుఱలచేవిఱ్ఱవీఁగువారు। నగుదురిటఁద్రెళ్ళువార
న్ననందుఁదలఁపు। నరసినగిజేఁడుతనకూర్మియతివఁగూర్చి॥ 14

సీ॥ కొండలూకుఱమ్మడిబెండువై దొర్లవావిరి నేడుగాడ్పులువీచె నేని। సంద్రంబులింకనజ్జమునయ్యె యీరాఱురూపులబేరెండఁజూపె నేని। నింగిఁగారొఱనియొకుఱ నెగ్గడంబున మొయిళ్ళట్టెయేఁడు లుజడిఁగొట్టెనేని। ముజ్జగంబులనీళ్ళముంపఁగడళ్ళేడు వల్లడిగొన మీఁదవచ్చెనేని॥ గడకుజగములద్రుంగింపఁగడఁగునాఁటి। నలువ మాఱుపులెన్నియేఁగలిగెనేని। వణఁకదెంతయుఁదనుకదుమునుకువ జము। చేటుఁదారొఱనదిద్రోలుచిగురుబోఁడి॥ 15

క॥ వెలఁదీయివ్వేటికడఁక। వెలసెడివెలివాఁడకొలపు వేఁదుఱుతో నేఁక। దలమొండఁడించుకయునల। వెలియేనుఁగుమావటీఁడువిను పున్నెమునఁక॥ 16

సీ॥ పడ్డలిమ్యోడవేల్పు గిడ్డలవెలిబెట్టుమోకలిచ్చుటఁదెల్ల ద్రమ్మాఁకుతె న్నుఁ। గుంటలిచ్చోటమింటినింటలలోఁగొనుజాలిందుఁదలఁపురా జాలఁగేరు।గుట్టలిచ్చటవెండిగట్టులఁగడనెట్టు మేడలీకడజేజెవీడు లరయు। మానుసుల్ తెఱగంట్లబానిసలుగఁగొండ్రునిలువుగొంటి టిముత్తివిలువగంట। చెలియయిప్పెనుమసనంపుఁజెలువొకింత। నె న్నఁగాజేజెదొరయొజ్జకేనినలువ। కేనివేనోళ్ళఁగలచిల్వకేనిఁదర మె। యనిహరిశ్చంద్రుఁడెఱిఁగించు చవలఁజనుచు॥ 17

సీ॥ నలుదువారంబులనరగతమ్మెటలబల్దిమిదిమిద్రమోఁతల తెవసెలంగ। నెడనెడలోఁని దద్దడములగంటలగలుగల్లుసద్దింతగ్రందిలంగ। రవ ళించుఘచ్చతోరణములగరగరవీనులకొకిఱంతవిందుసేయ। సొర మేఱుపడఁగఁబూజరులువల్లెఱడుతొంటిపలుకులకలకలబ్రామికొ

నఁగ। బత్తులటఁగప్పురంపునివాళులీయ। వెలయుముక్కంటికోవె
లనలరఁజొచ్చి। యందునవ్వేల్పుపొడగాన్పునందఁదాను। జెలి
యుఁగొమరుండుదళియలోపలికి నేగె॥ 18

సీ॥ బుత్తిముత్తులప్రోవమిత్తిమొత్తిన చేవగలజాణసంద ప్రెక్కణపు
గాణ। తలనొప్పవెలిజాలుమొలఁగప్పఁబులితోలుఁగలదంటతబు
సులకలిమిపంట। మేనఁబాములుప్రేలఁదోనగాములు గ్రాలఁబొద
లుజాబిలిదాల్పుమొదలివేల్పు। కప్పుకైదువతేఁడ మెప్పుకైదువ
ప్రోడమరుగొంగగట్టుమోపరియనుంగ। గౌరురాకాసిమొదయ
నికానివాఁడ। నివ్వటిలులిబ్బిమేలికనేస్తకాఁడ। కడిఁదివేలుపుద
ళవాయిఁగన్నవాఁడ। చెన్నుమడికాసుగట్టురామన్నకాఁడ॥ 19

శుద్ధనిరోష్ఠ్య సీసము॥ తిగకంటిసెగఁజిలుకుతేజి జాణనడంచినట్టికీరి
తిఁగన్నదిట్టరాయ। తానరక్కసిడింగరీనియానతినింటలెంకయై
కాచినజింకదారి। తనకంటెలాఁతిలేఁడని హెచ్చియెనసినతా
ఁతజెండాడిన డండిదంట। తెలిగంటిదాఁటెల్లయెలఁగఁగ్రచ్చ
అనాఁచికడలిచేఁదానినకడిఁదిజెట్టి। తనియనెచ్చెలికాయకన్దర
టకలరి। యెన్నికఁగడానితిట్టలనిచ్చినట్టి। జేజెతెలిగడ్డయేడ్తెఱ
చేగకాఁడ। సిరిదలిర్చెడిజక్కరచెలిగలాఁడ॥ 20

మదనవిలసితము॥ మలకొమరితకున్। వెలయఁగనెఱుకన్। దెలియఁ
గఁబలుకన్। గలిగినవలఁతీ॥ 21

కుసుమవిచిత్ర వృత్తము॥ నుదుటనునిప్పుల్ నుసుమునఁగాలన్। బొద్ద
లినచేవన్ బులితొలివేల్పున్। సదమదమొప్పన్ సలిపికరంబా।
మదిపసింతోలున్ మొలగలవేల్పా॥ 22

కందగర్భితమణిగణనికరము॥ సిడుపలతోడవుల నెఱిఁగొని పెడక్రొం
బెడిదపుటడిదముపిడికిటనడరన్। దొడరుచుఁగడిమినిమడుకలఁ
బడవన్। బడఁజెడఁగెడపినవడిగలబిరుదా॥ 23

తోదకవృత్తము॥ మసనముకూరిమిమన్నెముగాఁగన్। బసుమమునై
కలపంబయిక్రాలన్। పిసమెఱుతన్నగవీఁకఁదనర్పన్। బసవ
హుమాపయిఁబన్నెడువేల్పా॥ 24

అలసగతివృత్తము॥ తొలినలువఁగోరి నెఱి,దోరమగు మెప్పాల్। గలు
గఁగనికావరముఁగాంచి తెఱఁగంట్లన్। సొలయనలయించునల
సోఁకుతెగఁబోరన్। వెలసిమడియించితివి వేల్ప నెలదాల్పా॥25

దండకము॥ ఓ మేటివేల్పా, జగాజింకదాల్పా, నెఱా మేలుచాల్పా
కరంబొప్పఁగా నేఁడు నిర్పేదకున్ (మ్రోలఁబెల్లిబ్బిప్రోవబ్బుచం
దంబునన్ నేనునీప్రాపునం జేరఁగంటిన్, రువారంబునన్ మే
లుగైకొంటి, ఁబున్నెంబునన్ మంటి, ముకరంటి, యీవేగదాము
జ్జగంబెల్లఁబుట్టింపఁగాఁ గూర్మిరెట్టింపఁగా నల్గిగిట్టింపఁగాఁగల్గు
మన్నీఁడవయ్యా, నిరాబారిజియ్యా, పురాయించినీహజ్జ కెంద
మ్ములన్ వెండినీమిన్నుజుట్టుంగనుంగోఁదలంపొంది మున్నోలివె
న్నుండునున్ దమ్మికున్నండునున్ బన్నిదంబెన్నియీరేడుపట్లన్
గడున్ రోసితారెంమనన్ గానకేపీడరే, యొండరే, పట్టు, పు
న్నెంపునిట్టా, కొలల్ నెట్టుదిట్టా, సుకంబిచ్చుపట్టా, తొలిన్ జే
రినైబట్టిరోకట్లియున్ జెందఁగాఁగోరి, రేద్రిమ్మరుల్ మీఱి, రా
యంచవార్వంపుపజ్జీరునిన్ గూర్చి. డెందంబునున్ జేర్చి, లో
చూపునున్ దార్చి, వేవేనవేలేండ్లుదట్టంపుఁగాటిన్ దిరంబైనజో
గంబుఁగావించి బత్తెప్పులన్ గాంచి సోలంబునన్ మించి, వేగం

టివేరంపుఁబంచాణపుఁ జాణచేనంతముప్రోలుఁగట్టించియందుం డియవ్వారిఁగ్రొవ్వ్వానిజేజేలపైఁగూడిదండెత్తుటో, చిల్వారాతే నిపైదాడిసాగించుటో, మూలవజ్రీలపైఁబూని నూఁయాణముఁ బంపుటో, జోగిసింగంబులఁగాంచికొటించి పెన్రాయిడిఁ బెట్టుటో, సాచులంబట్టుటో, పేదలంగొట్టుటో, ముజ్జగంబిట్లు పాలార్పసైరింపమిఁ వేల్పులుఁ బాసవాల్మాఁకలుఁ బీతిఁబం కించినిన్గాంచి తారెల్లబ్రాకాసిరాపాజు చేఁబడ్డపాట్లన్నియుఁ విన్నవింపంగనవ్వారియాత్రంబులఁ బాపఁగానెంచి, తోరం పుబీరంబునఁ మించి, యొలిఁ జగంబొండుపెన్పండిన్మై, ప్రొద్దు రేగ్రుమ్మరుల్ గాడిగాండ్లై, వడిఁబ్రాఁతమిన్కుల్ దువాళించు వార్వంబులై, నల్వతేర్దోలువాఁడై,లలిఁ జన్నపుఁ దిండ్లుదండై, తలిర్పంచురంబుఁ గరంబొప్పఁగాఁజేసి, మేటిల్లిఁగాఁబకిౘ రారొతుఁబేరమ్ముగాఁగూర్చి, వేదూసియత్తుల్వ తొల్వేల్పులఁ ద్రుంచవా, నించవా వేడ్కనీముజ్జగంబందు, విన్జుట్టుతేఁడా, సి రుల్ పెట్టుప్రోడా, తొలిఁ సోఁకులుఁ వేల్పులుఁ జేరి మున్నీరు ఁద్రచ్చంజగంబబ్రముఁ జెందమిన్నన్నునొకుర్కమ్మడిఁ నాకుచుఁ గాల్పఁగావచ్చునాపాలసంద్రంపుఁజేఁదంత నోఁగూరఁగాఁబీల్చ వాఁడమింగ కద్దానితొల్మాలప్రోలేలురాదిట్ట జాసొరునందంబుఁ గాన్పింపఁ గైసేఁతగాగు త్తికఁ దాల్చవా, గట్టురావిల్లుకాఁడా, యనిఁ మెప్పులఁగన్నవాఁడా, దిటంబొప్పఁగా నెప్పుడుఁ గొల్చి నీబత్తుఁడై మించుబల్జోగిరాపట్టినిఁ బట్టిరా పెట్టి మిట్టాడుమ త్తిల్లుమిత్తిఁ వడిఁ మొత్తవా, గిత్తరారౌత, నేనేకదాయెల్ల ఁబుట్టింపఁగాఁగల్గు దిట్టండనంచెంచి పేరామికఁ మీఱనేకారు

బంగారపుంబొజ్జసద్దారిని బుత్తెచెండాడవా, పెక్కిణంబొ ప్పఁగానాడవా, పాడవా, చెట్టలజీరిఫుగిట్టలందాల్చి పైడా యురాచిల్కతేజీమనేదారినీ కంటిమంటంబొరిదేర్పవా, యే నుంగురాకాసివానిందలంకించిపోకార్పవా, సేమముగూర్ప వా, సామి, జన్నంపుసూడా, నినుజిల్వఱేఁడల్లజేజేలపెన్బొజ్జ యునల్వపుబోణియు దిన్నఁగానెంచియగ్గింపఁగాఁజాలరిం కేవితం బొప్ప నేనేర్తు, ముమ్వేల్పువేల్పా, జోహారుల్ జోహా రుల్ జోహారుల్ గదుర॥ 26

సీ॥ బొమ్మయబ్బురమొప్పనిమ్ముగాఁ బలుకులజాణమైప్రబలినచందమ రయ। వలియుప్పరవీది వాఁడువింతగఁదీవి వేల్పులఱేఁడైనవిత ముఁదలఁప। కాయకనొక్కనటియక్కజమొప్ప నెన్నికఁబెనులిబ్బు లందిపెత్తనముఁగంట। వేసాలమారితా వెలఁగొప్పఁగానొక్క వె లిదీవిదాకట్టినలరుటెన్న॥ నీదుకనికరపుంజూడ్కిఁ గాదెమటి యుఁ। గొండబెండుగబెండునుగొండగాఁగఁ। జేయఁగలిగిననేర్పు నుజేవఁగన్న। వాఁడవెంతయుమెచ్చినవాలుదాల్ప॥ 27

క॥ మెట్టినదివెండికేలం।బట్టినదది పైఁడియనఁగమడికాసుమలు। బ ట్టముగనందిబంగరు, గట్టువిలుగాఁగఁగేలఁగలిగితివనుచు॥28

సీ॥ జగములవెలిఁగింపఁజాలుకన్నుగలానికీ దివ్వెలొకయింతయెక్కు వగునె। ఫుాపజాబిల్లిక్రొంబుప్పంపుదారికీ యలరులుంపమిఁజె ల్వమలఁతియగునె। దిసమొలతెఱగంటిదిట్టకీముదినేతవలువలేమి కొకింతవన్నెచెడునె। యడుగంటనట్టమిన్నడుగు మోపరికీయలం లిసీరిడమిఁగొఱంతవడునె॥ మెసవనాపోవకాఁకట విసముఁగొ న్న। వలఁతికీపండ్లుతనివినీఁగలవెమైనఁ। జందునకునూలిపోఁగ న్నచందమునను, నున్నకొలఁదికిఁబూజింపనుఱవుగాదె॥ 29

క॥ అనిపలు తెఱఁగులఁ గ్రొన్నెల। ననదారిన్ గొలిచి యేఁడునవలయు
ఁగొమరుం। డనునలఁతదీఱ దేవళ। మునవించుక తడయవడుగుము
నుకొనుకినుకన్॥ 30

క॥ రావెంచు నాడమెఁ జేర్పవు। కోవెలఁగనియింటికంటెఁగుడిపదిల
మునాఁ। దావుకొని ప్రొద్దుగడపఁగ। నేవము లేమే మొపలుక నేర్చి
తివరయన్॥ 31

సీ॥ ముయ్యేటనీపూఁటమునిఁగివచ్చి పసిండినొసఁగెద నేనంటివొక్క
నాఁడు। నెలదాల్పునీప్రొద్దుగొలిచి పలికిన పలుకుఁదక్కింతునంటి
వీవొక్క నాఁడు। గట్టుకూఁతును నేఁడు గాంచి యీఁగలయప్పు
రొక్కమె న్నెదనంటివొక్క నాఁడు। నెలకొన్న కడమ వేల్పులఁ
జూచియిపుడు రోలెక్క చెప్పెదనంటి వొక్క నాఁడు। యేఁడయే
పుమాపని యొల్లి నేఁడటంచు। నప్పుముప్పని యెఱుఁగక త్రిప్పఁగడఁ
గె। దౌరపీనుఁగుతోడ జాగారమయ్యె। నాకు నీ వెంటఁబడి సొత్తు
జేకొనంగ॥ 32

మ॥ గడువున్ డాసెను, గౌశికుండిఁకపయిన్ గాతాళపుం బేరిమిన్।
వడి నేతెంచి, పసిండి దండితివె, వేవం బోయు రారూకలో।
తడుపుం దాల్ప, యటంచు నన్నడిగి తా దట్టింప, నేనే మొగం।
బిడుకొంచింకయు లేదటందు, విని తా నేమంచు నన్దిట్టునో॥ 33

క॥ నేనీ వెంబడి వెతలకు। లోనైవచ్చినది గాక, లుగచెడి, నీకై। నేని
పుడు కౌశికుని బి। ట్టానన్ బడి మ్రగ్గవలసె, నారాతుదకున్॥ 34

క॥ తానముఁ దబమున్ వేలిమి। మానితి, ఁదొలిచదువు లెల్లమఱచితి,
సందెల్। పోనయ్యె, నీదు వెనుబడి। కాననిసీమలను దిరిగి కాటియ
ఁబడుచున్॥ 35

క॥ విడిముడిఁగూర్పవు, లేదని। నుడువవు, కౌశికుఁడునన్నునొప్పించె
డిసా। మ్మిడుమని, మీనడుమను నే। నడకొత్తునబడినపోఁకనైతిఁద
లంపన్॥ 36

క॥ అడిగినవిసువకయిదిగో। యొడమెనోసంగుమనటంచు వూరకర
యనీ। కడనొకఁగవ్వయుననగ। పడదెమ్మెయిరవడిఁదిగ్చిపంచె
దొనన్నున్॥ 37

సీ॥ గోరఁబోవుపనికిగొడ్డలిఁగొనుచంద।మల్లనాఁడుతబిసిబల్లిమనకుఁ।
బొల్లొకింతనుడువఁబోఁగల్గుదానికి। నింతసేసికొంటివెటుకమాలి 38

శా॥ ఐనన్ గర్జముమించలేదిపుడు, ఈఁడానాఁడెయప్పంతయున్।
నేనీనేయని, యేదిలేదనుము, నీనేరంబులన్ సైఁచివి।
న్నానెంపున్ జడదారికౌశికుఁడుగ్రన్నంజీరినీకేల్బడిన్।
రాణింపన్ సెలవిచ్చు, నీకతనిమేల్రాపందఁగాఁగల్గెడున్॥ 39

ఉ॥ నావుడు ఈఁడువలుకఁదగునాతొలినాడినమాటదాఁట, నే।
నేవహినైనఁబాటువడియీకొనఁగల్గినయప్పుఁదీర్తుఁగా।
కీ, వెటకరించుమాడికఁబలుకకీఁగుమనే, యదియొకపాడియే,।
యోవడుగా, యుఁకన్నెలగనోటిలకిచ్చెదనేఁటఈపటన్॥ 40

క॥ అన,ముంజదారి, ఈనిం। గని, నీవెతలరసిమేలుగమరఁగనిట్లంటి
నిగాక, యేలనాకా। పని, కందకులేనిమురదబచ్చలికేలా॥ 41

క॥ బొంకననిప్రతినదోఁపఁగ। బింకంబులువలికితుదను బేరజమేమో
యుంకించిచేయఁదలఁచెద। వింకన్నుడికారముడిగియిమ్మీసొమ్మున్॥ 42

తే॥ తడవు వేచితినిఁక నొకఁడ యడుగు నేని। గదలనీ నన్ను నా సొత్తుగడ
నపఱచి। యిచ్చినన్గాని, నీతోడఁ బెచ్చురేల,। వచ్చునే మంచిమా
టలవలననప్పు॥ 43

చ॥ అనవుడు ఱేఁడు వల్కెఁ, వడుగా, తొలినుండియు నన్ను నావెతల్।
గనియు, నొకింతయున్ మదిఁ దలంచక. నేనిపుడీక సొత్తుదాఁ।
పనమొనరించుకొన్నటులఁ బల్కెదు. సిగ్గను బ్రాబియొంచు నేన్।
జని యొడమేన్ గడించితినె, సైఁచుము కించుక యిచ్చిపుచ్చెదన్। 44

గీ॥ అనుడు నీవెంటఁ దిరుగాడు నాలుబిడ్డ। లెన్న నీ సొత్తుగారె, సొమ్ముఁ
దలంచి। వారిఁ దెగనమ్మి లేకయుండెదరి కేని। గుడువయిడియకిఁ అను
దీర్చికొనఁగరాదె॥ 45

గీ॥ వెన్న నిడికొని నేతికి వెదకినట్లు। పిలువఁదగు నాలుబిడ్డల కలిమి నొద్దఁ
గలిగియును, రోయుచున్ జేత నెలగ లేదఁటంచు, నటమటింపఁగని
ట్టులాడెదవు॥ 46

మ॥ అనిన తుత్రకుఁడాడినన్ గలఁగుచున్ హాయంచు వేఁదూలి, యో।
మనలేకొదలఁ ద్రావ్చి, వందురుచుఁగట్టా యెట్టిమాటన్ మదన్।
వినఁబ్రాత్రైతినటంచుఁ బేరనరునన్ వెల్వెల్లఁబోఁ, గాంచి చ।
య్యన సేదన్ దగఁ దేర్చి చంద్రమతి నెయ్యంబొప్పఁ దానిట్లనున్॥ 47

గీ॥ నేల నాలుగు చెఱఁగుల నేలి మంతు। గ్రాలఁగన్నట్టికట్టుపకాసు వీ
వు,। వెండి నెట్టికసీలవు బేలవగుచుఁ। బనవుము వె, నేఁడు తగు సేఁత
బాసియిటుల॥ 48

క॥ గంటిత్తు సైఁచు నాపైఁ। గంటెన యకువ నినఁస్నువు కొఁడొర్చునె,
తా। నిర్ఘటరమందక, నెమ్మిలి। కంటన్ నీరిడిన వేఁటు కానికి ముద్దే॥ 49

క॥ నేఁడీతబిసికొమారుఁడు। పోఁడిమిఁజెప్పిన తెఱంగు పొందగు వెర
వా,। ఈఁడా! తనమగనికిదెస। మూఁడినతతేఁదోడువడని ముది
తయ దేలా॥ 50

క॥ పోలంజూచినఁదమివిడి। యాలనకిటనన్నునమ్మి యప్పఁబసిండిన్।
వాలూరకిడుటతగు, నది। మేలైన తెఱంగుఁ జేయ మేకొనుమను
డున్॥ 51

చ॥ కలికిరొ యేటికిన్ స్లెడఁదగాఁడఁగములుల్లఁబోలు కాఱులన్।
బలికెద, వెందు నేనిఁదన పైదలినమ్ముడుబుచ్చు వెఱ్ఱియున్।
గలఁడెజగంబునన్, దలఁపఁగన్ వినఁగూడనిసుద్దులివ్వి ఱ।
ట్టొలయఁగ నాడెఁబోవడుగఁడొంటమి, నీకునుబల్కఁజెల్లునే॥ 52

చ॥ అలమట నెన్నియేని వెతలందియుఁదా నెపుడాలుబిడ్డలన్।
జెలిమిని బ్రోచుటొప్పనల సేఁతయటుండఁ, బసారుబండమున్।
బలెననునమ్మిరోఁబడసిపాఱునికిమ్మనిపల్కఁ దేటికీ।
కొలకొడిగట్టఁజేసెదవుకొమ్మరొ నన్నుదలంప కెంతయున్॥ 53

సీ॥ మగఁడుంగదనుచోఁగినొగిలియున్నఁ బడంతిగా కెవ్వరాదటఁగాం
చువారు। చెలువుండుదెవులమైఁజిక్కి యున్న నెలంతగా కెవ్వరో
దార్చికాంచువారు। పెనిమిటిదటిఁద్రొక్కిపనువుచున్న మడంతి
గా కెవ్వరకఱఁగాంచువారు। తనుఁగొన్నవాఁడింతదాఁటియు
న్నఁబొలంతిగా కెవ్వరోపికఁ గాంచువారు। కలిమిలేములఁబా
యంపు బలిమిముదిమిఁ। గలికిగా కెవ్వరర్తిలిఁగాంచువారు। మఱి
యుఁబెన్నిటిపాపేను తెఱవయనఁగ। నెఱఁగియును బల్కఁదగవె
నీకిట్లునేఁడు॥ 54

క॥ కనికరముఁద్రోచిపుఱుఁగులఁ। గనికరమున్ గలఁచికుత్తుకలఁగోసి

వెసన్। మనుగడబుచ్చెడుబోయయు। విననొల్లండికడింది వెడను
డులు చెలీ॥ 55

గీ॥ ఆలినమ్మినకటికవీఁడాయటంచు। నెల్లరును వ్రేలఁజూపింపనిందునం
దు। దూఱుపాల్పడిపదవికిఁదొలఁగికలఁగి। బ్రతుకుటది యొకఁ
బ్రతుకె చెప్పకుముదీని॥ 56

తే॥ గీ॥ అప్పుఁదీర్పమినికఁ బుదప్పుననుచు। మునికితంబందునాడెం
దమునుమఱంత। తలఁకఁ జేయకుకడుబెట్టిదములువలికి। మగు
వయనఁజంద్రమతియంతమగనిఁగాంచి॥ 57

తే॥ గీ॥ ఆలిఁబ్రోచుటతగవగునంతకంటె। నాఁడిబొంకమియొకఁడు
పాడివినవె। పుడమి చెలియొండుకల్లరిఁబుచ్చియెట్టి। చెనఁటి
నేనియుఁదాసైఁతుననినపలుకు॥ 58

చ॥ సరగున నాలినమ్మినదొసంగదితానెటులైనఁబ్రాచితం।
బరసితొలంపవచ్చుఁదొలినాడుకొలందికిఁదప్పుదోసమే।
సరబడి నేనిఁబాపుకొనఁజాలఁడెఱుంగ వెనల్వయంతవాఁ।
డిరవిటలేక పెంపెడలఁడేమనుదానొకకల్లపేరిమిన్॥ 59

క॥ దొరువునకుఁగట్టపసనై। మురువునకెలజవ్వనంపుమురిపెముపస
మే। లరువునకునెఱుకపసనుడి। పరువునకున్నిలువరంబు పస
యెంచేనిన్॥ 60

సీ॥ కొమరారునీటిపల్లములునూఱిటికంటెవిరివిఁద్రవ్విన యొకఁ వెం
చమేలు। విరివిఁద్రవ్వినవెంచలరయనూఱిటికంటెనడపింపనొకఁ
జన్నంబు మేలు। నడపింపఁగలుగుజన్నములునూఱిటికంటె కొల
ముఁబ్రోచెడునొకఁ కొడుకు మేలు। మఱియట్టికన్నకొమాళ్ళునూ
ఱ్వురకంటెనిలువరంబగునొకఁ పలుకు మేలు॥ సరవినాఱాఱు

వార్ధ్యంపుజన్నములను। నిక్కువంబునఁద్రాసుననిలిపితూఁన్న। బ
రువు చేముల్లుసూఁపునిబ్బరమువలన। నట్టినిజములంతిగఁజూడనగునె
మఱియు॥ 61

క॥ మను వెనయించెడితఱఁజెలి। పెనిమిటిసొత్తనుచుఁదెలుపు పెద్దల
పలుకుల్। వినవేయమ్మొయిననునీ। పనికిఁ వెలకమ్మఁగంటపాడియ
కాదే॥ 62

మ॥ తనమే నేనిఁదొలంచి పెన్మిటికిఁదర్గఁగీషఁదప్పింపఁగాఁ।
జనుటెంచుఁ నెఱపాడిపైదలికి నెంచంగానఁబంటింపక।
ప్పనుదీర్పఁ వెరవొప్పవిల్వపడనన్నొనిచ్చియన్నంగవ।
చ్చినసొమ్మిచ్చిననిల్వకుఁ వెరవుమున్జైకూటెఱడిఁ వెండియుఁ॥ 63

తే॥ తానొనర్చినపున్నెంబుదక్కమేను। దొరఁగిననునుంగుఁజెలులు
బంధుగులుమఱియు। బ్రతికినన్నాళ్ళ తెన్నునిపడసికుడిచి వెలయు
నీయాలుబిడ్డలు వెంటరారు॥ 64

క॥ వగదెంచినేఁడునాపైఁ। దగులంబెడసేసిపాడితగువరసిననుఁ।
దెగుబడినిడుమని కేల్లవ। మొగిడిచితను వేఁడుకొనెడు ముగుదఁ
గనుచుఁ॥ 65

గీ॥ అల్లనాఁడుకటికమైనిన్నునేర్చెడి। కారుచిచ్చుఁజొరఁగగదిమినట్టి।
కొడిమెలానికొక్కకడిఁదిచెద్దుంబెయి। త్తలఁపుగొనుట నేఁడుత
లిరుఁబోఁడి॥ 66

క॥ మున్నెబాముల నెవ్వరి। కన్నంబెంచితినొయిప్పుడగడందితినే। ని
న్నమ్మియుంకముందే।బన్నమువడిమొట్టికొలకుఁబాలొదునొకో॥76

సీ॥ కలికినెఱిర్తుక మేనఁగలపంబులనలందగరిత యొర్తుకచల్వసుర
టిపీవ। పడఁతియొర్తుక మేనఁదొడవులుగైసేయ వెలఁదియొర్తుక

తాపివిరులుముడువ। నెలఁతయోర్తుకకమ్మనెలవత్తులందింపఁగ్రా
ల్గంటియోర్తుబాగాలొసఁగ। నుపిదయోర్తు మెఱుంగుటుదిరిపా
వలమర్చనండనొకఱితగ్గైదండనీయ। నెన్నికకుమీఱఁజెలులుక
న్నన్నమెలఁగ। నూడిగంబులుసేయఁగ్రొమ్మేడలందుఁ। జలువనెల
జాలనెలవులఁగలిమినోలసి। నట్టినీవొకఱికివరవగుటయొట్లు॥ 68

సీ॥ చారరానిదట్టంపువిరివికారడవులు బోఁటిరో నాకెలదోఁటలయ్యె।
నెరగలినెనయబిస్తరియఁగాచిన యెండలింతిరో నాకురేయెండల
య్యెఁ।బఱపుగట్లకడిందిపడుకురాపజ్జలుచెలియరో నాకుఁబూసెజ్జ
లయ్యెఁ। బెల్లగిల్లినవేరువెల్లంకికసుగడ్డలు పిదరో నాకుమేలోరెము
య్యె॥ గరితరో నాకుమెకములుకాఁపులయ్యె। నన్నురో నాకుఁగా
ర్పట్టుమన్నెమయ్యె। నిన్నుఁగవగూడికానలనున్ననాఁడు। అకట
నిన్నెట్లునేఁడుబాయంగనేర్తు॥ 69

చ॥ పరఁగఁబసిఁడిమేడలబవంతులఁజెంతలరానెలంతలె।
ల్లగుఁదమిఁగొల్వఁగల్మినోదలఱసుకమందిననిన్నుఁగానలఱ।
గరువలవెంటఁదెచ్చినదిగాక, తొడింబడఁగారుటగ్గిఁపైఁ।
బరపియుదానితకుఱవకుఁబాల్పడితిఱనినునమ్మఁగాఁదుదిఱ॥ 70

క॥ వేడబమానితలఁచకనిను। నేఁడొకనికిఁదొత్తుగాఁగనెనరూడ్చి క
టా। రోడకొఱనననమ్మఁగన। న్నాడించిననలువనేమి యనఁదగుఁ
బోలఁతీ॥ 71

క॥ అనిపలుతెఱఁగులవగలఱ।బనవుహరిశ్చంద్రుఁగాంచివడుగఁడుమి
సులఱ। గనరువడియింకయునుసా। మ్మొనగూర్చెడువెరవుఁదలఁ
పకుండుటయురవే॥ 72

క॥ ఒఱపొప్పఁగల్లపసిఁడికిఁ।గఱకులు మెండనఁగనీవుకఱటిదనంబున్।
మఱుఁగిడినిజమేమఱనని। తఱిఁబుచ్చుచుజాఱఁజూచెదవుకదతె
లిసెన్॥ 73

మ॥ ఇఁకనిన్నాఱటివిమాటలేటికిటమున్నెయోర్చితిన్ జాలు, నీ।
సకివోనమ్మెదొ లేకనీవెవెలకో జన్ బోదువో, వచ్చినా।
మ్మొకయింతేనిఁగొ అంతకాకిదుమునీయోదార్పులన్ బ్రొద్దుపు।
చ్చకతేఁడాయని, దట్టిఁబట్టిదొరబాజాఱెక్క నెట్టెన్ వడిన్॥ 74

ఉ॥ నెట్టి, కబాయిఁబట్టిచెలినిన్ వెలకమ్ముఁడువచ్చిరొక్కమున్।
బెట్టుముపెట్టకున్నవెతపెట్టెదఁదిట్టెదనంచుగట్టినా।
కట్టడిఁబాఱుబొట్టెనుదిఁగాడఁగనాడిబజీతుసేయ, న।
ప్పట్టుననున్నవారపుడుపాఱికనుంగొనవచ్చిముందఱన్॥ 75

సీ॥ తలిరుఁబాయమువానివలతేని చెలువ్వానిమొలవోని తేజుచేనోల
యువాని। పఱపుపేరెదవానిబంగారుసింగారముంగేరు మేని
సొరంగువాని। నిడుదచేతులవాని నెలతీరు వెలజీరుపాలుపారు
నెమ్మోముకలిమివాని। నలువుమీఱినవానినందంపుఁ జిందంపుఁ
జందంపుఁగుత్తుకఁ జెందువాని। మొలకమీసంపుఁదళుకుచేఁగులు
కువాని। నీలిరంగులనిడివాలునెఱులవాని। నేనికగుగాని మెకపు
రాకొనువాని। నరసియెవ్వాఁడొయనిసందియంబువడుచు॥ 76

సీ॥ తలిరువిల్తుఁడొ కాఁడుతలిరువిల్తుండేని వలనొప్పఁజిలుకరావార్వ
మేది। చలువతేఁడో కాఁడుచలువతేఁడేని మేన్గాలంగనందం
పుఁగందదేది। గట్టుసూడొ కాఁడుగట్టుసూడేనిఁ జేవఱలునూఱం
చులవాలదేది। వెన్నుండొ కాఁడల్లవెన్నుఁడేనిఁదలిర్పుఁజెలువంపు
బలితంపుఁజిందమేది। పచ్చఱెక్కలపులుఁగుఁబోఁబుచ్చిమచ్చ।దు

డిచిమగజాలవాఁడికైదువఁదొలంగి। వలమురినిబాసివచ్చునీనలు
వురంబు। నొకఁడుగానుండునీతడింకొకఁడుగాఁడు॥ 77

సీ॥ ఈలేమయెవతొతొల్మ్కాలవటారంపుమన్నియప్రేముడిమగువయే
మొ। ఈయింతియెవతొకొరాయంచ వార్వంపురవుతురువారం
పురాణియేమొ। ఈబిడయెవతొకొజాబిల్లిపూదాల్పుచెట్టబట్టినగ
ట్టుపట్టియేమొ। ఈగోలయెవతొకొవేగంటిలెఱగంటిసైదోడుసిరి
దొరసానియేమొ। గాకయీచెల్వమానిసిగరితలందు। జక్కులం
దును వేలుపుఁజానలందు। బకిరిదొరవంగడంపురాపడఁతులం
దు। నెంచఁగనుఁగొనియెఱుఁగముమందుమనము॥ 78

సీ॥ మోముగాదిదినిండుసోమానితొలిఁ బాముగాముగాననిచందమా
మగాని। కురులుగావివినీలిసిరులడాల్గల తేఁటిపరులదార్కొనుక
ప్పటిరులుగాని। కనులుగావివియెల్లపనులసాకిరిచెల్మిదొనలవిచ్చి
నతమ్మినలుగాని। మోవిగాదిదిమేలుతావిపట్టుగుకావిదీవెఁగాచి
నకెంపుతీవెగాని। మించుమెయిగాదునిలుచు క్రొమ్మించుగాని।
కొమ్మగాదిదినుడిపైఁడిబొమ్మగాని। యనుచునవ్వాడవాడలనరిది
వడుచుఁ। జేడెలారసియచ్చోటరాచిఱతఁగాంచి॥ 79

గీ॥ పాలబుగ్గలుచేరెలగ్రాలుగనులు। మొలకకూఁకటులపరంజితళు
కుటొడలు। సిగ్గుఱుంగనిపిఱుఁదులుఁజిన్నినగవు। లలరనడచెడుఁ
బడితప్పటడుగులిడుచు॥ 80

తే॥ గీ॥ అనుచుదమలోనఁదామువాకొనఁగతేని। వడుగువొడగనిచల్ల
కువచ్చినుంత। దాఁచుకొననేలయొలుఁగెత్తితడయకింకఁ। బ
జలుపిననింకెకొనుగోలుపలుకుమనుడు॥ 81

క॥ మనికితపాటందఁగనిఁకఁ। బనిగాదని ఱేఁడులోనఁబరికించితనున్।
గనుఁగొనగుముఖైయటవ। చ్చినవారింజూచియిటులఁ జెప్పఁదొ
డంగెన్॥ 82

సీ॥ వినరెనా తెఱఁగింత విన్నవించెదమీకుఁగలువలదాయ వంగడపు
వాఁడ। బొందితోమింటిప్రోలందినట్టి త్రిశంకుపుడమివలంతికిఁబు
ట్టినాఁడ। నీ రేడుదీవుల నేలిన మన్నీఁడనలరహరిశ్చంద్రుఁడనెడు
వాఁడ। కోరగాధియనుంగుఁగొమరున కేల్పడి నెల్లఁదేగంబుగని
చ్చినాఁడ। దనకుమునుజన్మమునకునీకొనినజాడ। నొడమెనిడలే
మి వెఱపు నేఁడెడఁదఁగాఁడ। నప్పుఁదీర్చుటకిట నామననుఁగుఁబ్రో
డ। నోడకమ్ముడు వెట్టుచునున్నవాఁడ॥ 83

చ॥ అనవుడువిన్నవారలవురా! కడునచ్చెరువిట్టివేడబం।
బునుమునుజూడమెందనుచు ముకుఱనవ్రేలిడిమూఁగినివ్వెఱన్।
గనుఁగొననంతఁబైతరువుకాఁడెడరింపఁగ ఱేఁడయెల్లరున్।
వినవెలుఁగెత్తిబిగ్గరగవెల్లడిఁజాటుమనందునీఁడునున్॥ 84

సీ॥ తనపెన్మిటియవేలుపనుచునోముసాలంతి మంచిగొనంబులమనువ
లంతి। పాడియిాలువులఁదప్పకపెంపుఁగను చామక్రొత్తడియనఁ
గఁబేరొఱనినలేమ। కలిమిలేములనుబ్బుగలఁకలొందని జోటిత
నుకూఁటినన్నైఁచితనియుబోఁటి। బొంకెట్టిదో దానిహాల్పెఱుంగ
నికొమ్మపెద్దలన్న నెఱుంగుముద్దుగుమ్మ। బఁడతినమ్మైనవిల్వుఁడీపా
ఱులార। పేరుకొనుమేటిరాచవజీరులార। తోరపుంగల్మిచేమీఱు
బేరులార। కఱవువడిఁబాపఁగలపెద్దకాఁపులార॥ 85

గీ॥ గరితతనముగ్రాలఁగార్చిచ్చుఁజల్లార్చి। యుసుఱుబొందిఁబొంది
యుండమమ్ము। నాఁడుబ్రోచినట్టినాపాలిన్నెంపు। బొలఁతినిది
గొ వెలకుఁబుత్తుఁగొనుఁడు॥ 86

గీ॥ అనుచుఁగనుఁగవక్షరింత దొనఁకమునుకు। చనరిడస్త్రుత్తికవెలర్ప
నాడుటరసి। జాలివడికొండఱటఁడనచానవమ్ము। వేఁడుఱుగలండె
యిదియేటివెఱ్ఱితనము॥ 87

మ॥ తనకీపైదలియాలటంట, మఱిముద్దానొక్కఁ డేఁడంట, యీ।
వినెఱాయేల్పడిదారవోసెనఁట, తీవిఁ వేల్మికైయొక్కఁ బా।
పనికిఁబొమ్మిడమాటనిచ్చెనఁట, యప్పైకంబుచేలేమినీ।
ననఁబోఁజిఁక వెలఁబుచ్చువాఁడఁటకదే! నంజెల్లరే!! వింటిరే!!!॥ 88

గీ॥ కొలఁదిగుర్తెఱింగితలకొని తేగంబు। నిడఁగవలయుఁగాక యెవ్వరే
నిఁ। గన్నవోవునంతకాటుకఁబెట్టుకొం। దురెతలంపనెంతదుడు
కుఁదనము॥ 89

క॥ అనిపలుకఁగొందఱయ్యెడ।వినియానొనచ్చినట్టివిడిముడికకటా।త
నయాలునమ్ము వేఱెడి।మునుగనివినమింక నెట్టిమొఱకులుగలరో 90

ఆ॥ తన్నుఁగట్టుత్రాళ్ళు దాఁదెచ్చికొనుమాడ్కి। నితఁడెతలముగాని
యీఁపినిత్తు। నంచుఁబలికియతివనమ్మెడినెవరేమి। చేయఁగలరుతా
నచెడఁగనున్న॥ 91

తే॥ ఎవఁడొనిజమరియైయొకండెచ్చిమున్ను।పదవిఁగనెనంచునితఁడు
నప్పగిదినడువ। నమ్మెఁగాఁబోలుపులిఁజూచినక్కవాఁత। వెట్టు
కొనెనంటయిట్టిదొవినఁగఁబడమి॥ 92

మ॥ తనకుఁబ్రాలినదమ్మమెందుఁగలదే, తాఁబెట్టఁగానున్నమ।
న్ననవార్యంబులొ, తేరులో, నవరులో, నల్లిండ్లొ, యేనుంగులో,।
గొనబౌసొమ్ములొ, గాకమన్నెఱికముల్గొల్వొవెఁగా నెల్లని। -
చ్చి, నెఱపైదలిమిన్ననమ్మెపసిఁడిఁజేఁగూర్చుచోప్పెప్పనే!॥93

మ॥ సరె, యివ్వెంగఁ యిట్టులీకొనిమెఁబో, జాణండునన్నింటనే।
ర్పరియాగాధియనుంగుఁబట్టి, యకటాపాటింపకాగాములన్।
వరకుల్ దార్చిపసిండిదండఁదగునే, వాలాయముల్ బెట్టకీ।
వరియేమిచ్చినఁగొంచుఁదాఁదనివిఁబోవంజెల్లుఁగాకెప్పుడున్ 94

క॥ ఇచ్చెడివానింజూచినఁ। జచ్చెడువాఁడేనిఁజేయిజాఁచునన్ తేఁ।
డిచ్చినఁగొనితనియకమఱి। నచ్చికఁగొనఁజూచుఁదబిసిగ్గైతాన
వురా॥ 95

ఆ॥ గీ॥ అటులవలయునన్నయానాఁటికానాఁటి। కరుగుదెంచిసొమ్ము
దిరియరాదె। బళిరపొదుగుఁగోసిపాలుఁద్రావెడుమాడ్కి।
మొదలుముట్టఁగొనఁగమొగియుటురవె॥ 96

తే॥ గీ॥ ఇంతకునుదొల్లిఁదావట్టిదంతయనుచు। వీడువిడిజోగిముదుకఁ
డైనేఁడుముసలి। ముప్పునఁదొలిసమర్తనామొనసిమరల। ఁగ
ల్గినాఁడేలఁదలఁచెఁగాగాధిపట్టి॥ 97

క॥ ఈగాధిపట్టిగాదె। తాఁగోరివసిష్ఠుఁడోముతనవెలియావున్। వేఁ
గొనఁగనిపోరాటన్। వీఁగినవాఁడిప్పటికినివిడఁడాచలమున్॥ 98

గీ॥ మున్నునేల్బడిఁజలమూనుజెన్నసాజ। మగుఁగదా, పాఱుతబిసి
తానయ్యెఁబాము। ముదిరిగామైనకైవడిమొదటిరూఢ। తనమున
మఱింతకంతకెచ్చెనుదలంప॥ 99

క॥ అనివారివారికటఁదోఁ। చినకైవడినాడనాడఁజేరంగావ। చ్చిన
మఱికొంఛదఱువొడగని। కనుఁగొనుఁడీపాఱువారికళ తలుపుడ
మిన్॥ 100

ఉ॥ అక్కఱ యయ్యె మొగల్గైదిరియన్ జడదారికినంచునుల్లముల్।
జక్కఱపడంగ వేఁడిన దెజాగని రాచజికంబు నెల్లఁదా।
మక్కఱవదారవో సెఁగదమన్నియ, యింతకుఁజోగి వేడ్కఱ పెం।
పెక్కఱడుఁగాంచె నే, తనివిమొక్కఱడదీ యెడఁబాలువారికిన్ 101

క॥ తనివిన్ గాంచుటటుండఁగఁ। బనివడి జోహారొనర్పఁ బాలుండు
గొహో। రొనరించునన్న నానుడి। వినియున్ గనఁగల్గెనట్టి వితమీక
నులన్॥ 102

చ॥ వడుగఁడు జన్నిగట్టొకఁడు వావిరి లేమిడిఁదోఁగినట్లుమై।
బడలిక వేసమూని తిరిపంబుఁగొనం జను దెంచి నేలమూ।
డడుగుల వేఁడి వేఁడి బలినక్కఱ టక్రిందికడంగఁద్రొక్కఱఁడే,।
తడవినఁ బాలుటయ్యలకతల్ గలవివ్వహి నెన్నియేనియున్॥ 103

చ॥ కొలఁదిగఁగశ్యపుండుమఱికొండఱుబెట్టుదలిర్పగంద్రుగొ।
డ్డలిడు నెదారిచేఁదమకు తావుగఁబంటవలంతి నెల్లఁదా।
మలవడఁగాంచి తుట్టతుదకాతని నెంచ ననుండనీకపోఁ।
గలఁచరె, యింక నెంతటికిఁగారు తలంపఁగ నేల వేలుపుల్॥ 104

ఉ॥ వాసిమనీఁడొకండు మునుబత్తియడంకువలొప్పఁబూజలెం।
తోసమకూరఁదెచ్చి తిననోగిరముంచిన రేఁగిజోగిమ।
ర్వాసుఁడొకింతయెంచకెనసరన్ గసరెత్తికవించి తేనిదా।
గాసిలఁజేయఁడే హితవుగాంతురె పాలులు మేలొనర్చినన్ ॥105

చ॥ ఎడయక పాడిచొప్పొకరికేర్పడఁబెక్కఱలునీతకంబులన్।
నుడువగలారుగాని మదినూలొక్కఱ ననవ్వహిఁదారొకప్పుడున్।
నడువరు; మేలుఁగొన్న తొలినంటుఁదలంపరు, కంటగింపఁదో।
డ్డుడుమరు, చూడఁగుచ్చితులు బాపలు, వారల మాటలేలొకో॥106

చ॥ అనిపలుతీరులన్ దెగువనాడికలాడఁగ నేల వేలుపుల్।
వినిమనవారి సేఁతలకువీరలపల్కుఁలకున్ సరే, మొదల్।
గొనియెఁగదా నెఱన్ దబిసిగోరినక్షైవడినంతఁబోకకోం।
జినఁబరువుండు నేయనఁగఁ జేరువనంవొకి పాఱుఁడోర్వమిన్॥107

చ॥ తనకలినైతలంపఁగనుడల్ పచరించెదపిట్టితేంద్రఁగా।
కనదల వేఁడవారిడుదురా, యితఁడింతపుదీననేకొనల్।
గనియె, నెఱుంగవాపునముకాచినచెట్టుకె రాళ్ళదెబ్బలం।
చనినుడువంగ, వింగడములాడకుమన్నమఱొకఁడంచులోన్॥
108

చ॥ సరెసరె నేలయెవ్వరిదిసాకత మొప్పఁగఁ బాఱులీఁగదా।
దొరతనమందిరిదొరలుదొల్త, నటుండఁగనట్టి వారికిన్।
మరలను నేల తేలిడుటమంతగు, నెందును సొమ్ముసొమ్ములోఁ।
బొరయుట నాయమంచు నగుపోఁడిమిఁ బల్కుచునుండనత్తఱిన్॥
109

ఉ॥ కొండలుసాహులందుగుమిగూడికటామునకింతసొమ్ముగ।
ల్గెండని వారనంచుఁబనికిన్ గరువంబున రాణివాసముం।
మందనరారు రాచచెలిఁదొత్తుగవిల్వఁగఁ బాడియానెయొ।
య్యాందమయంతవారె మొగియందగుదీనికటంచు వెండియున్ 110

క॥ ఏనుంగురొంపిఁజిక్కిన। నేనుంగయియూపుఁగాకయెత్తఁగఁబూ
వున్। మానిఁగజాలు నెమనమా। వానీంద్రులనైనవిలువవలదీవె
లఁదిన్॥ 111

క॥ అని వెనుదీయఁగ తేనిం। గనివడుగక్కుఱకువిలువఁగలవాతినయం।
బున రాఁబట్టుము బేరం। బొనగూర్పుమటంచుఁ గ్రుచ్చుచుండఁగ
నంతన్॥ II2

శా॥ ఆలోఁగౌశికుఁ డేగి చాయచొ జనౌయ్యంజూచి నాకింతయా।
మేలుఁ జేయుము నేల వేల్పవయి నెమ్మిఁ గౌశికసాన్నంద్రబ్రో।
యాలిఁ విల్చెడి ప్రొద్దువంగడపు తేఁడా నాహరిశ్చంద్రునిఁ।
వాలాయించి నిజంబు పట్టుడిపి నా పంతంబు నెగ్గింపుమా॥ 113

క॥ అదితప్పిన నయ్యేలిక। ముదితఁ గొనిపనుల గొనుము మోమోడక
చె। ప్పెదనొకఁటిమఱవకుమ। య్యదిక్రొత్తడి, వేఱుగాఁగనర
యకుమనుచుఁ॥ 114

సీ॥ సుమటఁ జాలిన మూఁడుపుదియ బొట్టులతోడఁ గాఱొక్కన్న నలుపు
మైక జకుతోడ। పిసక మైజడ గట్టి పిరిగొన్న సిగతోడఁ గసటుగా తె
డుసుంటకనులతోడ। సుమురుగొన్నట్టి గడ్డము మీసములతోడ నొచ్చి
ళ్ళువడు బొక్కినోరితోడ। పయి నెమ్ము లేర్పడు బడుగు టొలముతో
డగవులబోలెడు తొత్తు చెవులతోడ॥ నిడుపు మెడతోడ ముడుక జం
ఘెములతోడ। కుంటి కాల్దోయితో వెన్నుగూనుతోడ। నెవఁబుట్టించు
రూపొందియాపిలాతి। కరిగియటఁ గాలకౌశికుండనఁ జెలంగి॥ 115

ఆ॥ కాఁపురంబు సేయఁగానంమగంతకుఁ। డగినబొంతదొరి కెఁడెన
కనంగఁ। గలహకంటి నాఁగఁగలికినోర్తుకఁ జెట్టు। వట్టిసతము లేకిబ్ర
తుకుగొనుచు॥ 116

సీ॥ సబముల మోచి బిచ్చము లెత్తి కానియీవులకొగ్గి సీరుకాసులు గడిం
చి। అశ్వదిప్రాలిన్ని యాదలమీఁదఁబడఁజల్లి గొనిగిడుట్టం లేనిఁగొ
నఁగఁగొంజి। వ్రేళ్ళన్ని బాగోగు నాళ్ళు నీకిపియుంచుఁగెతయ్యాయ
వారంపుగింజ లెత్తి। కుడవకొక్కరికిఁదానిడకకక్కసు జిత్తె మైమిండ
తట్టెఁబసెండి సెండఁ జేర్చి। యరసి నా వెం మగలదొ తానంమబంతు।

ఢుపులకు నేగి తేన్పఁగాఁ గుడిచియిట్లు। ప్రొద్దుగడపుచు నానాఁటి
పూఁటఁగాశి। వీదిఁజను చుండియటగుంపు వెలయు తెఱఁగి॥ 117

చ॥ ఎడనెడ వావిరిన్ బికిర మెత్తినగింజలమూటలల్లు పైఁ।
దొడఁబడఁజింపి పేలికలదోవతి కాళ్ళ బెనంగమాసిప్రాఁ।
బడునులిజన్నిదంబు లెదఁ బాటిలఁగా గొడుగొండుమూఁపుపై।
నిడికొని చేతనూఁతఁ గొనియే మొకొ గుంపని వచ్చియచ్చటన్॥ 118

చ॥ తననన బోణివిల్చుఁడని తద్దయు నందఱ వేఁడు రావలం।
తినిదొవసూడువంగసపుదిట్టఁగనుం గొని నేఁడుచికెఱఁజే।
కొనఁగమనీఁడటంచుమదిఁగోరికలీరికలెత్తఁజేరఁడా।
సినముగపుట్టురాయనికిఁజెచ్చెర నేలిక్రొమ్మొకెఱ క్రొమ్మొకెఱన్। 119

తే॥ గీ॥ ఎవఁడవో నీవు నీకొలంబే మొతొలుత। తెలిసి కదనిన్నుదీవింపవ
లయు మాకు। నైన నిను నీ తెఱంగును నరయమదికి। నొండువిత
ముగఁదోఁచుచున్నదింము॥ 120

చ॥ కడుగడిపోతుమాడిఱ మెయికండలు నిండఁగ బల్మికల్మిఁజే।
వడిఁబరువంబునన్ గనినవాఁడవు పాలికిఁగూలి కేగుటో।
మడఁకలమున్నటో పసులమందలఁగాచుటొ కట్టెలమ్ముటో।
కడఁగియొనర్పకీబ్రదిమిఁగాంచుటకంటెను జావువోలదే॥ 121

శా॥ ఆలాయిచ్చెలినీకు, గాముసుమి, యట్లైనన్ వెలంబుత్తువే।
పోలంజూడఁగఁదెర్వుఁబట్టిచను పూవుంబోఁడినొకఱ్ఱులో।
జాలిన్ బోకడ వెట్టిపట్టితొడవుల్ జంకింపఁగా దోచినేఁ।
డాలంచీమొడఁదెచ్చియమ్మెదవు, నాకా నేర్పుఁగాఁ జెప్పుటల్, 122

చ॥ తెలియఁగనయ్యెనీవు గడిదేఱినదొంగవెఱింగి రేఁడలా।
గులునిను నిప్పుడేకొఱతఁద్రోయుమరచ్చలమూని, కానని।

చ్చెలి నెటకే నిఁబోఁబని చిచెచ్చెరఁ బాసి మెఱుంగు, కానిచోఁ।
దొలఁచుము వేగ నాకిపుడు తొత్తుగ నేనిను గాచి పుచ్చెదన్॥ 123

మ॥ అనుచున్ ఱేఁడను నవ్వి, యోపుడమి వేల్పా! చెప్పెదన్ విన్ముత్ర।
చ్చనగా దేను త్రిశంకు చూలిని, హరిశ్చంద్రుండ, మున్నాధిరా।
యనుఁగున్ బట్టికి జన్నపు న్నెలగ నీయన్ లేమి వాతప్పగ।
ల్గున కానెంచి వెలందిన మ్మెదను గొగ్గోలందఁగా నీయెడన్॥ 124

శా॥ నీవీపైదలి విల్వనున్నఁ బసిఁడిన్ జేఁజేర్పు, కాదేని సీ।
త్రోవన్ బొమ్ము తొలంగి, రజ్జులిట నాతో నేల ప్రేలంగ, ము।
న్నే వే లేఁడులు నేల నేలితిఁగదా యెన్నండు మ్రుచ్చన్నప।
ల్కే వీటన్ విన, నేఁడు నీవలన నేనిన్నాళ్ళ కాలింపితిన్॥ 125

మ॥ దురమున్ జొచ్చి, నరాజిఁ బూని పగఱన్ దోరించి గెల్వొందివా।
పిరి నేలన్ వడ నేలు ఱేఁడు, తఱిదప్పెన్ బోయొకష్టింత, చె।
చ్చెర నేదో తగు పాడి సేఁత మనఁదాఁ జేపట్టుఁగా కెందుదోఁ।
గురుకర్జంబున కొగ్గనే, విడువు నీకు వ్వాడపుం జెట్టలన్॥ 126

శా॥ ఆఁకొన్నన్ దఱిఁ ద్రొక్కి చిక్కి వడి పేరాదన్ గరంబున్నన,
స్వాఁకన్ గూలిన సింగమా మెఱయన్ హత్తిన్ వడిన్ మొత్తి చే।
వీకన్ జీలిచి నెత్తిక్రొత్తమెద డేవే మెక్కఁగా కెందుఁబు।
ల్చేకో నెంచునె, చెల్ల మ్రుచ్చిలఁగ వజ్జీరుండు దానేర్చునే॥ 127

శా॥ అందున్ బాలుఁడవీవు, పాడి తెలుఁగుల్ హా లెమ్ము వాక్రుచ్చునే।
ర్పుందోరంబు గఁగాంచు ప్రోడవు కదా, పోలంగ నీవిట్టులా।
డందోసంబునఁ గాల కౌశికుఁడు కట్టాయేను దొల్తొల్తనీ।
చందంబింత యెఱుంగ కంటిమదిన్ సైరింపు దీవించెదన్॥ 128

మ॥ అకటాయీపుత్రశోకముంబొట్టియవె, యయ్యారే హరిశ్చంద్రమౌ।
ళికవే, నీకెటువంటిపాటొదవె యాఁకిన్ బిల్వఁ గష్టంగ, నీ।
వెకదాఁ జన్నమొనర్చి పాలులకుఁ దస్విన్ గోరినట్లీవిపీ।
డుమునిచ్చిన వాఁడవాహా! నినుజూడన్ జాలి నాకయ్యెడిన్।129

గీ॥ పనిసేయువారలిట నెందఱున్నను। నార్చువారుగాని తీర్చువా
రు। గారు వినఁగ నింతకలఁగకుమందురు। కానితోడుపడఁగఁ బూను
వారె॥ 130

పంచపాది॥ శా॥ ఐనన్ నీకు నితంబుఁ జెప్పెదను ఱేఁడా! యింతపాటం
పునీ। తో నాకౌశికుఁ డంపినట్టి వడుగున్ దోడ్తోనఁ బంగించి విము।న్నే నే
పొమ్మఁక యేదిపొమ్మనుము, తానేగున్, నిరాబారియున్। బోనీరాని
దిరాముగాయనుచు నాపోవున్, గటాదీనికీ। నానన్ బోకడ వెట్టె
వెలవినుమీచందంబు మేల్గాదొకో॥ 131

క॥ కడఁగి తనవారు లొఁతుకుఁగానివారు। కడకుఁదీఱుకనందొల్లినుడు
వవినవె। మైనవారేమి చెప్పిరో యేనువింత। వాఁడనయ్యును దగ
వింతవలుకువాఁడ॥ 132

గీ॥ పెండ్లినెనయించు తఱిఁబూవుబోండ్లయెడల। నాలఁబాలుల యను
పుననీలువునులు। లొఱగనుండిన విడిముడిఁదలుఁగనుప్ప। బొంక
దోసంబుగాదంద్రు ప్రోడలెల్ల॥ 133

శా॥ ఈ వాపుట్టిననాఁటఁగోలె కలుముల్ హెచ్చిల్లఁగా నేల్బడిన్।
తీవిన్ గాంచినవాఁడ వాటనిటఁగం టే నీకు నీపట్టమే।
ల్నెవ్వం బెంతయుఁదోఁచదయ్యో సరవిన్, నీవీజగంబందుఁ గ్రొం।
బ్రాపున్ జేకొననున్నఁ జెప్పెదను లోఁ బాటింపుము చొప్పునన్।134

క॥ తెలిసియు తెలియమినో తాలి। నెలగని రా బారికిత్తు నేననియెడుఁ
గన్। బలికితివిప్పుడు సరెనా, పలికిన వెరవునను వడుగుఁబంచెదవు
కదా॥ 135

సీ॥ కలవారికడ నమ్మి కలనోడుంబడి కలనక్క అకనిపడ్డి కప్పలంది। ఎల్లి నేఁ
టఁబసిండిఁ జెల్లింతు ననిపలిక్రాగడుపింత కడపి కన్పడక మొఱఁగి। పె
ఱయూరి కేగి దబ్బఱ పేరుఁగొని తొత్తవప్పలిచ్చిన వారలడుగ డా
య। నెటకేనిఁ గాఁపురంబెత్తి యయ్యోడకు సుగోనఁగ వారరు దేరఁ
గినుకఁ బూని। వదరియూ రెవ్వరనిక్రుచ్చి వామలాడి। క్రంతకీడిచి
తెలిగొన్నఁ గానరవడి। యొకక్రాడిపటంచుఁ గిసరించి యేలినోట్టు।
(బెట్టుకొని గంటుముంచఁ గాఁ బెనఁగుటొప్పు॥ 136

చ॥ అనవుడు నేవగించుకొని యారచెనంటి తెఱంగులించుదవా।
కొనియెమనానగండవయి, కొల్పవు సుష్మపియుంకఁ బైదలిన్।
గొనుతలఁ పున్నఁ గ్రైకొనుముకోరినలిబ్బినొసంగి, కానిచోఁ।
జనుమనతేనినిబ్బరిముసారె సలంచుచుఁ బాఱుఁ డిట్లనున్॥ 137

చ॥ మనువుకోలంబునన్ దగవుమన్నిఁ జెలంగిన రావలంతిపీ।
వనుకొనియయ్యెమిన్నకయయా అడిబ్రుంగు మవంచునీకు వే·
లెనయఁగఁ జెప్పితిన్ దలఁపవీవిఁకనీతలవ్రాల దెట్లొయ।
ట్లొనరెడినద్దినోఁ డుడువనోపుమ రేమొవరేమి చెప్పినన్॥ 138

గీ॥ ఎందు రాచవారలందు మనమిను కెంపు। వంగసంబువారు పొఱువా
ని। పలుకుప్రాఁతబలుకుబలెఁ గొందురిటనీవె। వండవోనయంబు
వలుకవినవు॥ 139

గీ॥ ఈవు రాజవౌ రౌతవౌ యేరికెఱుఁగ। నగును బాఱుండనోట నేజగ·
ముహితవు। నరసిపలికితి నాలిఁబోనమ్ముని కె। జాలి లేదేటియింక
నాకేలవగవు॥ 140

గీ॥ ఇంతకీవిట్లునను జూటి కెల్లి సముగ। బలుకుటందలంపననొక్కబడు
గుఁ బేద। పాలువానిగఁ జూచియిప్పుడఁటిఁ గొనఁగ। జాలఁడనికడ
యెంచెము సరకు గొనక। 141

చ॥ కొలఁదియెఱుంగవోరివిను, గోణముగట్టిననాఁటనుండిపీ।
న్గుల వెస మోది తేగములగోఁజి పసిండి గడించి వడ్డివ।
ట్రిలఁగనుటంక మొకర్కటికి రెండును మూఁడును నాల్గుఁగట్టి సా।
త్తెలయఁగఁ జేర్చితిన్ మదిని నేమనుకొంటివొ నేనలంతినే?॥ 142

మ॥ అని తానప్పుడు మూటదించికొని చయ్యన్ విప్పి యెంముండితె।
చ్చెనొ పాఱుండు పసిండిటంకముల రాసిన్ బోసి, కైకోలె, చెం।
దెనె, నీజట్టియటంచు మేకొలిపి తానిన్, గిన్క జాగేమిఁకన్।
జను దెమ్మంచుఁ గడంగి చంద్రమతిఁ గ్రన్నన్ జీరఁగా నంతటన్॥ 143

మ॥ తెరలన్ వంతగనుంగవన్ వఱదలే తేరంగ, నజ్జోటిలో।
దురపిల్లన్ జనమూఁడు నాలుగడుగుల్ దొట్రిల్లము న్చెట్టిఁజె।
చ్చెరనమ్మాయనికొంగు వట్టి పసిగా సిన్ లోహితుం డేడ్వవం।
దురి తాఁడిట్లనెఁ గాలకౌశికునకున్ బోలంగ డగ్గుత్తికన్॥ 144

గీ॥ ఆవుఁ గొని క్రేపుఁ బాపుదురే! వటింప। విలువనున్న వరాలిన్ని వేలొ
సంగు। మిపుడు తనతల్లి వెనుబడి నేగవేగ। బని చెదను పీని నాముద్దు
టనుఁగుఁ బట్టి॥ 145

మ॥ అన నాకల్లరి నేలజే జెయను నారావింత! యెంత్రైననొ।
ప్పనెనీ వాఁడు తెఱుంగులా వుఁగొనఁ గ్రేపున్ వెంటఁబు త్తెంపఁగా।
నన్నవౌ చందముఁ బాడియున్ గలుగ, నీవా నాకడన్ నేఁడుసా।
త్తును రాఁబట్టుట తల్లిపిల్లలకుఁ దోడ్తో జట్టి వేర్వేఱుగన్॥ 146

గీ॥ పలుకకున్న నావుపలుపునకొక జట్టి। యనుచు నింక నేమియటమటిం
చి। వాములాడనున్న వాఁడవొ నిలుపునీ। జాణతనములిందుజరు
గవనుడు॥ 147

క॥ బళి! యమ్ముడుతటినాగా। దిలిపైదలివిలువనీకుఁ దెలిపితిఁగానీ।
యెలకందఁబేరుకొనియు। వ్వేలలో వాఁడనుచుఁదొలుతవినిపించి
తినే?॥ 148

క॥ ఏలా వెడపలుకులుకొనఁ। జాలితి వేనిన్ బసిండిచౌకంబిడునా। చూ
లినొసంగెద, లేదా। ప్రేలకపొమ్మనుడు, నేలవేలుపుగినుకన్॥ 149

గీ॥ విలువఁగనుదాఁకనీవేమిపలుకనున్నఁ। బలుకఁదగుఁగానిక్రైకోలు
వడయబేర। మాడియీకోలుఁగొనుగోలులైనపిదపఁ। బొసఁగద
ననేనుబోము నేనిసువ్వదలి॥ 150

ఉ॥ ఇంతకుగాధిపో ఉనికినీకొనఁగర్గినతొంటిలిబ్బికిన్।
గొంతకొఅంతయయ్యెననికూళతనంబుననిట్టులాడెదో।
క్రంతలనెందునేమొఁబఁగికన్నము వెట్టియొదారిగొట్టియో।
సంతనఁదెచ్చియిమ్మిచటసాగవునీ వెడవాదులెంతయున్॥ 151

క॥ అనికాలకౌశికుండటు। పెనపరిమ్మైకినుకదొనఁకబేరజములువా।
కొనుచుహరిశ్చంద్రునితోఁ। జనుదెంచినయల్లబమ్మచారింగనుచున్
152

క॥ ఈవాగాధికొమారుని। వావాదులఁదడవుఁబాడివహినేర్చితిము।
న్నీవైనఁ జెప్పవలదే। మావాకొటుడుగఁదగవుమారామిచటన్॥
153

గీ॥ నావుడామునంజిదాలుపారావలంతి। నరసియదినీకునీయక్రొలైనఁ
దోఁచి। నదియమీంగంతునీకిందునాయమనవు। డొడఁబడెదఁదె
ల్పుమన వేడ్క-నుబ్బివడుగు॥ 154

చ॥ తొలుత వెలందినమ్ముతఱిఁ దోఁపఁగఁ బట్టికి వేఱుజట్టియై।
వలెనని లేట తెల్లముగ వాకొనవందునఁ జేసితన్నిని౯।
పిలిచితనర్చ్చ నిప్పుడమి వేల్పునకిచ్చ్చె ఆనీయఁ బాడియాఁ।
గలిగినచొప్పఁ జెల్పితనిఁక౯ వెనుదీయుట మెప్పుగాదన౯॥ 155

ఉ॥ అప్పుడు కాలకౌశికుఁడహోయనియార్తిలిఁ బాఱుపోఱని౯।
మెప్పునఁ గౌఁగిలించికొని మేనిమురి౯ దమిడాయఁదీసి మా।
యప్పకనుం గొన౯ జిఱుతవయ్యొగొనంబులఁ బెద్దవీవటం।
చొప్పిద మొప్పనొండొరులు నొద్దికలాడుటవించునయ్యెడ౯॥ 156

గీ॥ తగవుఁదీర్చ్చెద ననివచ్చి తడుపుదారి। యుచ్చకంబులు వెఱ్ఱఁగానిం
కనేమి। సేయఁదగుఁదొత్తఁదానేమి సెప్పనదియ। నాయమని
యొప్పిమఱిదానిద్రోయుటుర వె॥ 157

గీ॥ ఊటఁదలఁబెట్టిరోఁకటిపోటునకును। వెఱవఁ జెల్లునెతనతల్లి వెంట
పీని। బసుపఁదగవని తెగువనూఁకొనియుఁ బనవు। మగనినూరార్చి
మఱిచంద్రమతిదొడంగి॥ 158

క॥ మదినింకమమ్మునాఅవుము। పదపడి వెతలెన్ని పైనఁబడిన నిజం
బు౯। వదలకుమీపాఱుండొగిఁ। బదరిననొకకొదవగాఁగ బట్టకు
మెడఁద౯॥ 159

గీ॥ నవయనక్షత్రకుఁడిన్నినాళ్ళుమనల। గదిమిబెట్టిదములువలి౯నది
తలంపఁ। జీరిచెక్కిలినులివెట్టిచిఱుతకెలమిఁ। బాలుద్రాపినచం
దమ్మై మేలౌనర్చ్చె॥ 160

చ॥ అనియొఱఁగించియిర్యు౯మగనియండ దొలఁగుతలంపు నెక్కొన౯।
గనుఁగవనీరు చిప్పిలవగ౯ మరటిన్నికరంబు విన్నన౯।

బనవుచుఁ గొంత గ్రుక్కఁ గొని పాసెద నేఁటికి నిన్న టంచుఁ జె।
ల్వనికౌఁగి ల్మొక్కి యంత నిసువున్ దమిఁ జాఁగిలఁ జేస వెండియున్
161

చ॥ నెనరునఁ గొంతు వెల్లపుడు నేరములుండిన సైఁతు వెన్నఁడున్।
గనలియొఱుంగ వెంచు నొడికంబుగ నాలుడి సూటిపాటి మే।
కొని మెలఁగంగ నేర్పు మవు కూర్తువు నా మదికోర్కె లక్కటా।
పనికికడింది నల్వమముఁ బాపె నె నీదగు హజ్జదో యికన్॥ 162

మ॥ అని వాక్రుచ్చుచునున్న చంద్రమతిఁ జయ్యన్ జూచి, యిందేమి సై।
దొనరింపన్ దరవాయి వే చెదవె, యో హా హా చాలు నీ బైజలె।
ల్లనుమున్నే విని కాంచినాఁడ, నిఁక వాలాయించి నెట్టింతు, నో।
య్యనసీమాటల నెత్తిమోదికొని రవ్వా వేగఁ బ్రొద్దయ్యెడున్॥ 163

గీ॥ కరముఁ గడుపున లేనిది కాఁగలించు। కొనిన వచ్చునె బాళిలో నెనసి
నటుల। మగనిఁ గని పల్కెఁ దిఁక నేలి మాటలుడిగి। కదలుమని యేర్చ్చి
చును గాలకౌశికుండు॥ 164

మ॥ తన పైమూఁపున నొదలన్ వెలయ నెత్తన్ మోయఁగా లేనియ।
ప్పెనుమాటల్ నెనరూడ్చి చంద్రమతిపై వేఁ బెట్టి యాపై వెసన్।
దనపావల్ గయిఁ జేర్చి చేతిగొడుగున్ జక్కంపఁగా నిచ్చిక్రి।
న్ననఁ దోఁడెమ్మని, లోహితున్ గదిమి విన్నన్ జేయ నయ్యమ్మయున్
165

మ॥ పలుమాఱున్ దన పెన్నిటిన్ గనుచు నాపన్ రానివంతన్ మదిన్।
గలఁగన్ గొనసి యాడనైఁ జెమట దోఁగన్ గన్గవన్ నీరుపి।
చ్చిలి చిన్నట్లపయిన్ దొరంగ వెతనున్ జెక్కిళ్లు జొత్తిల్లెన।
జ్జలు దొట్రిల్లఁగఁ గాలకౌశికుని పజ్జన్ గాశిఁ గాసిన్ జనన్॥ 166

క॥ ఎడనెడఁగలపైదలుల। ప్పడఁతిర్గనియబ్బురంబువడుచుఁగటా
యొ।యొయ్యెడయని చెలిమోకదయి।న్మడఁతుక, తన కెట్టి వెతలగ్రుంది
లవలసెన్॥ 167

సీ॥ ఇరుచేరలనుగొల్వఁదరముగామకదమ్మకనుఁగొననీచానకన్నుదో
యి। కొసరినీడలుజూచుకొనఁగఁబోలుఁగదమ్మతలఁపనిమ్మగువచె
క్కిళులచెలువు। ప్రతినకైపిడికిటఁబట్టవచ్చుఁగదమ్మ వెలయనీపైద
లియుఁతికౌను। అలరింతసోఁకినఁదలఁగికందుఁగదమ్మయొలమినీమ
గుదక్రొందళుకుమేను॥ ఏలనోచెల్ల! యీకొమరాలు మేలు। రా
చజవరాలిపోలికల్ రహినిగనియుఁ। గ్రాలకెంతయునొకపేదరా
లికరణి। నడిగమాదలపైఁగొని వెడలుచునికి॥ 168

ఉ॥ ఇక్కడఁజూడరమ్మ చెలు వేర్పడఁగ్రాలెడు పాలబుగ్గలున్।
జిక్కని కేలుదండలును జిన్నిచొకాటపుముద్దుమూఁకటుల్।
చక్కనిమేనిసొందళుకుఁజాయలును న్నైలిగొప్పకన్నులున్।
గ్రుక్కలువాఱుబొజ్జయును జొప్పడవచ్చెడునిక్కమారునిన్॥ 169

ఉ॥ ఏరొకొవీరు, వీరియుని కేర్పడఁదోఁచదుగా! కదమ్మయే।
పారఁగముందుఁబొమ్మనుచు నచ్చెలియాదలమోయలేనిపై।
న్నారకముంచి వేగముదిపాటుఁడొకండదె వెంటనంటిపోఁ।
గారుచు, వీనినీచిఱుతఁగాఁజియ వెట్టెడునిందుఁగంటి రే॥ 170

క॥ అని మేడలనుండికనుం। గొనిచేడెలువలుకుచుండఁగనిగొనియ
టదా। రిని వాడలననబోఁడులు। విని మోడుల కెత్తి నేల వేలుపుఁగ
నుచున్॥ 171

క॥ ఎడపకతిరిసియొయేఁడుడి। కుడుపులనోపొట్టవోసికొనకెందితడి।
వ్వడువునఁగ్రొనెఁదనకున్వర। వుడుగానిరాచకొమరుఁబూవుం
బోణిన్॥ 172

గీ॥ అంచు వేఱ్వేఱఁ బేరిసడించువారు। వ్రేళ్ళు పెళ్ళన నెటికలు విఱుచు
వారు। నగుచునుండఁగ నంతలో నవ్వులంకు। లందుఁ జనుచున్న మె
ఱకరుల రసి డాసి॥ 173

సీ॥ నాఁడు గేస్తుఁడు చాగి నాఁడె మీఁద నకనిముంచుఁ జే. జాఁచిన మొఱ
కఁడితఁడె। అలనాఁడు మనలఁ బోగిలుబాడి దారపోఁతల కాసలం
దినములు చయితఁడె। సోమాసులటులుండఁ దా మొన గాని కై వడిఁ
దేగముఁ గొన్న వాఁడితండె। బంతివిందుల మెక్కి పడ మొన్న ను
నలఁ ద్రోపాడి యీవులఁ గన్న యతఁడితండె। దొరికె నేఁడని యొ
కఁడు చేమడ్డు నాఁచె। తివిరి జన్నిద మొకఁడు ద్రెంచి వైచెఁ। గెర
లి యొకఁడు మనుబోరగిలఁగఁ ద్రోచె। నిటుల నకాఁల కౌశికు
నెడరు గుడుప॥ 174

చ॥ కనుఁగొని యంతఁ జంద్రమతి గ్రష్మతి వారి కెరంగిఁ యార్తిలిన్।
గనుఁగొనుఁ డయ్యలార మఱి కాఱియ వెట్టకుఁ డంచు నెంతొ పి।
న్నన మది జాలి నెక్కొనఁగ నచ్చిక వేఁడిన వారలమ్మెయిన్।
గనికర మూని పోవిడువఁగా నటనమ్ముది పాఱుఁ డావలన్॥ 175

గీ॥ వడుగు లేగుటఁ బొడగని కడఁకలేచి। వలువ సవరించికొని జందెము
లఁ దెమల్చి। కొనిపదంపడిఁ జేయూఁతఁ గొనుచుఁ బదరి। చంద్రమతి
ఁ గూర్చి కసిసి హైన రెపిసాళి॥ 176

చ॥ మడుకుఁ దనాననన్నిటులఁ దొందరఁ బెట్టినముంజి దారులన్।
జెడుగులఁ బట్టికొట్టుఁడని చీరి తలారులకొప్పగింపకే।
యొడవడి వారిఁ బోఁబని చియేమియొఱుంగని దానిఁ బ్రోవె నా।
కెడనయ యాగారముల్ పలికికన్నులఁ గప్పెదె నేనెఱుంగనే॥ 177

గీ॥ ఇంటఁదినియింటివాసంబు లెన్నినటుల। నెలమి నేలెడువారికేమొ
గ్గుదలఁచి। తివిబళ్లాయీవ దెట్టిజంతవో తలంపఁ। గదలునీ పెండ్లి
నడకలుగట్టి పెట్టి॥ 178

క॥ అనియీతీరునఁగినియుచు। గొనుఁగుచునలకాలకౌశికుఁడుసనవెం
టన్। దనపట్టిఁదోడనిడికొని। మునికితమునవెడలిచంద్రమతియట
వీటన్॥ 179

సీ॥ గాలికినెగరిచిక్కనదప్పుపైకప్పుగుండ నయ్యెయ్యెడ నెండగాయ।
వంగినేలకుఁగూలువాచూరు బరువునకలఁతిగుంజలొకింత నిలువ
కురల। నెఱియుదంతెలనంటికఱిపాఱుపాదొట్టుప్రాలిదండెం
బులవహిఁదలిర్చు। పనాఁడొయూడ్చినబానసంబుననెందు మొల
బంటిపెంటనుప్పులు సెలంగ॥ తొల్లియెన్నండొకురిసినజల్లువాన।
చాఱలవిగోడపట్టెలచందమెనయఁ। జెలఁగుతనయిల్లుకాలకౌశి
కుఁడుగాంచి। లోనికేఁగుటయును వెంటఁదానుజొచ్చి॥ 180

గీ॥ క్రోఁతిమొగమొంటెమెడపుప్పిగొగ్గిపండ్లుఁ। జప్పముక్కునుమిడి
గ్రుడ్లుదొప్పచెవులు। వెడదనడుమునునిడుగూనివీఁపుఁగలిగి। పరఁ
గునాకాలకౌశికుపడఁతిగాంచి॥ 181

క॥ ఆపాఱుతబెడిదంబగు। రూపునకున్ బెగ్గలించి రుటమఱెమ్మైతా।
నేపగిదినేనినయ్యెను। ప్రాపున్ గనవొదిఁగి మొక్కప్రక్కనునిలు
వన్॥ 182

గీ॥ ఇంతలోఁగాలకౌశికునిసడించి। కలఁగియూగేస్తురాలుగుకలహకం
టి। యెప్పుడువోయినపోకయీవిప్పుడింటి। కరుగుదెంచితిక్కకింత
యఘుకు లేక॥ 183

క॥ ఔసరె! నాయానతితే। కీసరినొకమెఱుఁగులాడినింటికిఁగొని॥
రా। మీసరమాయిదిగోనీ।పోసరమడఁగింతుననుచుమాతులువాడి
చెన్॥ 184

చ॥ పొడిచిపిసాళియచ్చెలియ, బ్రోవఁగదేయనిచేతులొగ్గి వేఁ।
డెడుతనపెన్మిటిన్ మొనసిడీకొనిపెత్తనమేటికింతయొ।
కఱడనయినన్ బొకాలిమఱిగాతికికింజలుదేకతెత్తెయి।
ప్పడుచునటంచుమీఱెసిగపట్లకునెత్తినజంకిపాఱుఁడున్॥ 185

గీ॥ ఈవలావలనొదుఁగుచునింతినీకుఁ। గరముఁజేఁదోడువాదోడువర
వుగాఁగఁ। దెచ్చితి. నిఁకొండుతెఱఁగుగఁదెలిసికొనకు। మన, మ
ఱంతయునలిగియయ్యతివ రేఁగి॥ 186

మ॥ బళిరా! కాఁపురమేటఁబుచ్చిబ్రతుకున్ బాటింపకిమ్మాడిఱరె।
చ్చెలనొకొఱర్తుకనాకుబానిసపనిన్ జేయంగఁదెమ్మంచు నేఁ।
గలలోనైననుసీకుఁదెల్పితినె, రొకఱంబెంతపోకార్పితో,।
వలదంచెంతగఁజెప్పినన్ విడువవీవయ్యంపుఁజెయ్దంబులన్ 187

మ॥ అనితాఁబెన్మిటిమాతులంబొడిచియారారొంతహెచ్చిల్లితే।
దనుకొందించెద, నీమొగంబునను మొద్దుల్ వెట్ట, మాటాడకిం।
కనటంచాఱడివుచ్చిపైఁజఱవఁబోఁగా, ఁగాంచివల్దంచుఁజ।
య్యననప్పాఱుతనాఁచిచంద్రమతియమ్మాయానెయికఱ్జముల్॥
188

క॥ అగడిదిపదుగురువిన్నన్।నగుదురుకడుజవ్వపాలునలుగురిలోనన్।
దగదిద్దిసిగ్గుచేటులు। మొగపానరించెదనుమగనిమోదకుతల్లీ।189
క॥ పనీకుఁజెప్పఁగలిగిన। దానసెమాబోంట్లకెల్లతగవెఱఁగిరిపం। గా
నేర్చుప్రోడవెంతయు। జాణవునీకెఱుఁగరానిచందముగలదే190

చ॥ పెనిమిటినివ్వహింగినిసి పేర్మిఁదోలంగఁగఁదూలనాడివా।
డునకుఁగడంగి పైఁజనుటదుండడటికంబదిగాదు చేడెరున్।
జెనకి యొకప్డు తాఁదగవు సేడ్పుడఁదప్పినఁదిద్దుకొంచునా।
య్యనఁదగు చూడిక్కఁబాడి దెలియన్ నుడువందగు నెందు నింతికిన్॥ 191

గీ॥ మగని కెదురెత్తిమాటాడఁదగునటమ్మ। వెలఁదికనయమ్ముఁదనపాలి వేల్పటంచు। ఁదలఁపువాసేఁతలనుగూర్మి వెలయఁగొలిచి। పరఁగుటదియిందునందునఁబదవితనకు॥ 192

సీ॥ కొలసంద్రమును దాటఁ గెలనఁజిక్కిన కలంబతివకుఁ బెనిమిటియందుఁగూర్మి। కోరికలీడేర్చుకొను వేల్పు వెలిగిడ్డియతివకుఁ బెనిమిటియందుఁగూర్మి। మూదలగనుదోఁచు ముంగిటి పెనులిబ్బి యతివకుఁ బెనిమిటియందుఁగూర్మి। పొలుపారుతమిబత్తి బత్తిముత్తులప్రోవ యతివకుఁబెనిమిటియందుఁగూర్మి। అనయమార్మిలిఁ బెనిమిటియందుఁగూర్మి। గలిగినైవాఱువు వన్నెంపుగరితకింక। నేలనోములు పాసంబు లేలజన్నె। లేలబతములు గ్రుంకుడు లేలతల్లి॥ 193

క॥ అని తానీలువు తెఱఁగుల। విని వినరాకాసివోలె వేఁడిమిచూడిన్।
గనికలహాకంటిమిగులన్। బనుకుచునో విచ్వాలాడి పాడిఁదెలిపెదే॥ 194

చ॥ ఎవతె వెనోరుమూసికొనకీవొకక్రొత్తడివోలెనిల్చి, నన్।
దెవడినయంబుచొప్పెఱుఁగదెల్పెదు, నన్నరయంగనీకునున్।
జవకఁగఁదోఁచెనే, పొలువజాణెత, కూయకుమింకఁజీపురన్।
జవిరెడనోపియంతరువుచందమెఱుంగకమాటలాడుదే॥ 195

చ॥ తగవునుదీర్పుమంచునినుఁదద్దయునిండువరేని వేఁడిరే।
తెగుబడిసొత్తువోసినిను దెచ్చినదిందునకాపిసాళి? యూ।

తగులమటుంచి గోటుడిగిదండుగుఁదిండి మెసంగకింక వా।
సిగమెయివంచియింటఁబని సేయుము పెత్తన మేలనీకిటన్॥ 196

శా॥ ఈవానన్నె నెఱుంగవెంతయు, మగండే పొందినాకివ్విడన్।
జేవిప్పుల్ పొనరించుటారసితివో సీ, మ్రోలమాఱొడ్డినా।
కీపీటన్ మగనాంద్రుమంచు రెకడున్ హా రాములన్ దోరకే।
వేవన్ బూతములైన బిట్టబుకు నా పేర్విన్నని వేమిఁకన్॥ 197

చ॥ అనుడుకరంబుఁజంద్రమతియళ్ళుఱుచు నియ్యవకింక నేవితం।
బునమగనాలిపాడి తెలివుల్ వినఁదెల్పఁగ నౌనటంచుఁదాఁ।
బనులనొనర్చియాఁగకిలిపాముసకున్ బలిపుట్టనీనియ।
ప్పనుఁగుఁదనంపు బాపనితఁబేరిమిఁగొల్చుచుబీతినిచ్చలున్॥ 198

సీ॥ తెల్లవాఱకలేచి యిల్లువాకిలియూడ్చి ప్రాఁచిపనుల్ దీర్చి బావికేగి।
గ్రుంకివల్వలు గుంజుకొని నీరు గొని తెచ్చి యాలుడివండియయ్యాలు
మగల। కిడి యోగిరంబింతబుడతకుఁగుడిపింపమిగిలిన సరెలేక మె
లఁగి నిట్రఁ। దలియ యాకులు గుట్టి పాలముపట్లనురోసి పరఁటలు గొని
రేయి పొరటముగుడ॥ వండివడ్డించియాపాఱువాగుగూరు।
వొందుదనుకను వారికొల్వునను మెలఁగి। వచ్చిదనపట్టినిదురవో
ఁబుచ్చియంత। నేమికనుమూయునో కొంతయొడము తాను 199

క॥ వెతగుడిచి చంద్రమతియి।వ్వితమున బానిస మొనర్చి వెగచుటయున్
బా। ఱుతకలహాకంటి గొదవలు। వెతనుచుసిలుగుల చుఱింత వేఁపు
చునెంతేన్॥ 200

క॥ కొట్టినఁదిట్టినఁబడియటఁ। గట్టిఁడికట్టడుల మెలఁగి కాఱియవడు
చున్ గుట్టుమెయినొదిఁగియుండిరి। పట్టియుఁదానున్ గడెంగిపదప
డి తేఁడున్॥ 201

గీ॥ చంద్రమతిలోపిహితాస్యులజట్టిపసిఁడి। నోరసిల్లక విడుగునకొప్ప
గించి। యరిగెదవె నేఁడుజడదారియప్పుడీడె। ననుడుతహతహప
డి ఱేనినరసినవ్వి॥ 202

మ॥ బళిరా! నీవిపుడిడ్డపైకమది నేపారంగనీ వెంటఁగొం।
దలమందన్ బడివచ్చినందునకు నాత్మంబయ్యెఁగాదని నే।
సిలుగుల్ దూఁకొనివత్తు నే, రవడి నా చేఁజేర్పు, నేవచ్చియేఁ।
డులుఁబూంస్లాయెనటన్ననవ్వడుగు వేడ్కన్ గూర్చి ఱేఁడంతటన్॥
203

మ॥ మునునా వెంబడినిన్నుఁబంచు నెడనా మోనంపువిన్నాణిగ్ర।
కుఱనన ప్పెల్లయుఁదీర్చిపుచ్చుమని నాకున్ జెప్పె, నీబత్తెమి।
మ్మని చెప్పండు, నయంబువోవిడిచియేలా మాటికిమ్మాడిఱఱ।
స్బైనయన్ దార్చెదునన్నుమిన్నకయ నాకిమ్మంచుఁ గైజీతమున్॥
240

గీ॥ ఐననెందుబత్తెమడుగుటగలదు, ఱూ। కలను రెండొ మూఁడొ కలిగి
నటుల। నిచ్చుటయునుగలదు, పెచ్చుగనిటు వేల। కొలఁదిపైకమి
డుటగలదె? యనుడు॥ 205

శా॥ ఈవున్ గన్గొనుచుండ గాధికొమరుండెంతేఁదమిన్నాఁడునన్।
రావోయీయని చీరియేకతమునన్ గాఁదీసినిన్ జూపిసా।
త్రీవజ్జీరుఁడొ సంగుఁదేఁజనుము, నీకీతండె నానాఁటికిన్।
ద్రోవన్ జీతమునిచ్చుఁదాననఁడె వాదుల్ వూనియిట్లాడెదో॥206

శా॥ నేనీ వెంబడివచ్చి వేన్మితగవున్ నేజేయుక్రొన్నీతమున్।
నాసొంపున్ మడుఁగుల్ నెఱాచదువులున్ నానేర్పుతోల్విద్దెలున్।
మోనంపున్ సమకోలుసందెలుఁదబంబుల్ నేలపాలయ్యె, నే।
మీ, నీకైనిటు లెల్లవీడుకొని నేనే తేరనీబంట నే?॥ 207

శా॥ ఎండల్ వానలు నాకవాడి వగు డైయే పాటిని వెన్బడిన్।
గొండల్ గోనలు మెట్టి, వంకలును వాఁగుల్ దాఁటి, పేరాఁకటన్।
దిండింగానక యెన్నిపాట్లొ వడియే తేరంగ, నీ నేఁడుడు
బ్బుండక్రించుకొనంబు రే! తుదకు బేల్పుచ్చంగ నిట్లాడు దే॥ 208

ఉ॥ ఈవిటులింతలోమఱచితే, మది నేఁటికి నీకుఁదోఁచు? నే।
నావగ పార్చిలోమఱచినన్ మఱపొందదు డెందమయ్యో! యా।
దేవర గుళ్ళఁగొట్టములఁ దిన్నెలఁ దీవులనిండ్లపంచలన్।
వావిరి నొండిలిన్ దవిలివచ్చిన దంతయు నీదు వెన్బడిన్॥ 209

క॥ నీతోడఁగూడియివ్వగ। జీతము నాతంబు లేక సేగులఁబడినా। నీత
ములు వదిలి క్రుస్సుర। నాతల వ్రాలాంబలారె? నాయంబిడియే?॥ 210

శా॥ పసినాళ్ళు సయించియయ్యో! యని నీహారాములన్ జూచియూఁ।
గానీ, నేఁటికోహేపాయిచ్చె దవురోకర్ంబంచు నిన్నాలి చేఁ।
బోనీయంగ దయిట్లువల్తివి, బోముల్ దార్చిజక్రింపని।
న్నానాఁడేయిటఁబెట్టిపొమ్మనిన మేలై యుండియుండుంగదా॥ 211

సీ॥ ఇక్కటులఁగ్రుక్కి పస్తులఁజిక్కి త్రోవఁ। దూలి నీకు నేఁ జేసిన మేలు
తుదకు। వేమునకుఁబోయు పాలయ్యెఁగా! మతేమి। సెప్పుదు నట
న్న తోఁడునచ్చెరువు వడుచు॥ 212

సీ॥ శివుని మొజ్జలగు గాధినిసువు నాన। నప్పుగండఁగనా వెంటనరుగు
దెంచి। తివి, కతంబేమి నీకు బత్తెంబొసంగ। నిచ్చవోడమిన నిత్తుఁ
గాకేలబోము॥ 213

మ॥ సరవిన్ నీ వెను వెంటవచ్చి, మెసవన్ జానొప్ప మేల్వొంటకం।
బరుదై యుండుటటుండఁబండుకొనఁబాడౌ గుళ్ళఁజావళ్ళ నా।
కిరవయ్యెన్ గద యంచునన్న నెదవోయీ, యప్పి గాకబ్బునే।
పసునొప్పన్ దెరువర్గకోవరులుఁబూఁబాన్పుల్ తివాసీలునున్॥214

గీ॥ అనవుడబ్బినసిగముఱియబ్బకున్నఁ। గాళ్ళనఁగనన్నునిన్నాళ్ళుఁగ
రముఁబెరిమ। గడలుకొనఁదెచ్చియీనాఁడుగడచినట్లు। పలికెద
వునీవదెంతటిములుచవనుచు॥ 215

గీ॥ మీఱివడుగఁడువలుకబాజాఱుపీది। నరుగువారందఱిదియేమియా
గడంపు। వైనమరయుఁడు "కూలికివచ్చిపాలి। కడుఁగుటిది" గద
యనుచుండనొడయడపుడు॥ 216

మ॥ నను నేలాపరుసంబులాడెదవు, క్రన్నన్ నన్నుసున్నింపు, చే।
సినతప్పుల్ గలవెన్నియేనినిటనీచే నేఁడు నేనొప్పగిం।
చినసొమ్మాజడదారియప్పునకు వాసిన్ గొమ్ము, నీసంబళం।
బును నెందేనిగడించియిచ్చిమఱి తేపోమాపొనిన్వంచెదన్॥ 217

మ॥ అనుడున్ బాలుఁడునవ్వి వెంగలివె, యొయ్యందొల్తనా చేతఁజి।
కిక్కె నరొక్కంబిటనీదునక్కె అను నెగ్గింపంగమున్నిచ్చి నే।
వెనుకన్ దేవురిలంకఁ, గావలసినన్ వేంద్రంపునీకత్తిఁజ।
య్యనద్రైంచిపసిండిఁగైకొనుముసొత్తందాఁక నేనీనన్॥ 218

గీ॥ "హరిహరీ" యెట్టిబెట్టిదమాబెడంద। నుడువువినఁగలైనాకునివ్వ
డువువలన। ననుచుఁగటకటంబడియనరందియేమి। సేయునదిలేక
యాఱడిఁజిక్కియపుడు॥ 219

క॥ ఓవడుగయేటికివ్వాహి। దావంతంబొదవనీఱతాఱులువలుకన్। నీ
వివుడుకోరినట్టులె। యీవిడిముడిఁగొనుమిఁకేమియేనొనరింతున్
220

గీ॥ అనవుడుప్పొంగితేఁడనాయమునకిపుడు। వచ్చితివిగాధిపట్టిసొమ్మి
చ్చినసుపు। తడవొనర్చినఁదానేమిదొడరియనునొ। యాతఁడుం
డునసాజంపుటలుకతబిసి॥ 221

క॥ ఎనుబోతుపైనజడిగొ। ట్టినవగనేమనకయటమటించితివిన్నా। ళ్ళు
ను, మదకిచ్చితిబత్తెం। బొనకూర్చుటలెన్నినాళ్ళకోయిఁకనప్పన్
222

చ॥ అనవుడుతేఁడుపలుకు—నిపుడప్పనకైననబోణినమ్మవ।
చ్చినపయికంబుబత్తెమనిచేకొనితింకగడించికాదెయీ।
కొనినపసిండినీవలయు, గోఁజుచుసారెకువాలయించితె।
మ్మననెటనుండితెత్తు, ఁదడవాఁగుమొసంగెదనన్నఁబాఁపఁడున్॥
223

గీ॥ లగ్గుబళియినుముఁగూటిచి। యగ్గికిఁబెట్లనెడిమాడ్కి—ననయమునీకై।
వెగ్గలపుఁదబిసితిట్టుల। గ్రుగ్గన్దటియయ్యెనింకమన్నియనాకున్।
224

గీ॥ ఇట్టినెపములుగలవెన్నియేనిబలుకఁ। జెప్పకవినాకువినివినిచెవులు
తూంట్లు।వడియె, ఁదొలినుండినిన్నునేనడిగియడిగి। నోరుగాయ
గాచెనుదలయేరువట్టె॥ 225

క॥ మొగమోడతేఁడనీవీఁ।దగుసొమ్మిటఁబెట్టితొలఁగుతడయక, నీకేఁ।
బగవాఁడనైనఁగాని। మ్మిఁగనీసాకులనోకింతయేవిననునుడున్॥226

ఉ॥ ఆఁచకనాఁడెరాచటికమంతయొసంగితి, నాలుబిడ్డలన్।
దాఁచకనేఁడునమ్మినదినారినిబోసితి, జాలియేరికేన్।
దోఁచఁగఁగట్టుఁబుట్టములతోనిటనిల్చితి, నింకనేటికి।
శ్లేఁచెదు, నన్నునమ్ముకొనుమీ, నుడిపెంల్దారయప్పదీఁటఁగన్॥ 227

గీ॥ అనవుడదిగదానాకుననువువెరవు। నురవనితలంచితేన్గకేల్గొడి
సిరమ్ము। వ్రిలిచెదనటంచువాడవాడలనుద్రిప్పి। వీటనెల్లరువిననిట్లు
చాటఁదొడఁగె॥ 228

సీ॥ ఈ రేడు దీవుల నెల్లఁ గట్టడిఁ బాడిపోఁడిమి నేలిన యేఁడితండు। పుడ
మిన్నంతయును గాధిబోదకుఁ దేగంపు వాసిగ నిచ్చిన వాఁడితండు। ఎ
క్కటికిఁ డైపాలు రక్కసినడు కానవడి ప్రకటించిన వాఁడితండు।
ఎట్టియిక్కట్టుల నేని నొక్కింతయు వాతప్పఁ బోరయని వాఁడితం
డు॥ పుడమి వేలుపులార పేరొడయలార। కలిమి బేహారులార యో
కాఁపులార। బానసీనిగ నమ్మెదవీని నేఁడు। వలసినఁ గొనుండు నేఁ
గోరువిలువ యొసఁగి॥ 229

క॥ అని వాక్రుచ్చుడుఁగడు వెరఁ। గున నెల్లర దేమటంచు గుమిగొనికను
చుఁ। మనమెచ్చటయీ యేనిక। గొను టెచ్చటయను చునటమగు
డఁగావడుగుఁ॥ 230

గీ॥ ఏనిఁగనియేలనిను గొనఁబూన రెవరు। నీడ, నే తెంచుమిఁకమాల
వాడ నేని। విలువ చిక్కిన నేరికేఁ దొలఁతునిన్ను। నను చుఁజనుడువి
శ్వామిత్రుడంతమున్నె॥ 231

చ॥ తనదు తబంపు బల్మిఁ దురితంబు గనయ్యెడఁ గాటి నొండువి।
న్ననువునఁ గల్గఁ జేసియట నమ్మిక మైఁదనట్టు దీరుపఁ।
బనుపరినుంపమిత్తిఁ దలఁపఁ వెసవచ్చియతండు బత్తిమైఁ।
బనివిన మ్రొక్కి మ్రోల నిలువంబడ నజ్జడదారియిట్లనుఁ॥ 232

క॥ నీవును మునువినియుందువు। కావాయల వేల్పు యేనికట్టె మటను
నేఁ। జేవ మెయి హరిశ్చంద్రుని। చే వాతప్పొండు వోరయఁ జేసెద
ననుటల్॥ 233

ఉ॥ దానికిఁ గాబవంతములఁ దార్చితి, నేల్పడికల్మిఁ బాపితిఁ,।
గానలకీడ్చితిఁ వెతలఁ గందనలంచితి, నప్పు మోపితిఁ।
బూనిపడ్డంతికిఁ దనకుఁ బొందెడ సేసితి వెండిమియేట్లఁ।
దానొకయింతయేఁ బలికి తప్పఁడ దేమి బతంబొ పంత మో॥ 234

గీ॥ అలవసిష్ఠునిపద్దెటఁగలిపి పేరు। వడసెఁగనటంచుఁదలఁచిన,' వడ్డి
యాస। మొదలు చెఱచెనన్నట్లునా మొదటిపలుకు। ప్రతినకే చేటు
నేఁడుపాల్పడఁగనయ్యె॥ 235

ఉ॥ నన్ను గుఱించినీవిపుడునానుడిఁజేకొనియీవిలాతినా।
పన్నినకాటిగాఁపవయిపంతముమైనలతేనివిల్చియొ।
న్నెన్నియొబన్నముల్ గుడిపియేఁచినఁగానినిజంబుబింకమున్॥
సన్నగిలంగవాఁడనహాసాదనివిచ్చుమొగంబునన్ వడిన్॥ 236

గీ॥ వాలకంబుననాకాశివల్లకాటి। పారుపత్తెంబుగొనివీరబాహుఁడ
నఁగఁ। బేరువడిహరిశ్చంద్రువజీరురాక। వార్చుచుజముండుతేని
పోవడినెఱింగి॥ 237

సీ॥ కండెనకొకవింతకఱవన్నెఁదేఁగల్గు మొగమునజేగుఱుబొట్లునుని
చి। తలకుఁజుట్టినపచ్చిపొలవల్చుచిఱు పేలికలతోడఁ గుఱువెంద్రు
కలనుజెక్కి। వాఱంటఁగాఁగొంగవాలిడిపెనఁచిననడికాసెచుం
గులునిడుపువిడిచి। మదురువానఁగఁగాఱుమైచాఱలనీఁగమూఁ
గఁజాలనిపాఁతమొలబిగించి। కోరమీసలనులివెట్టికొనుచుఁబొల
సుఁ। గల్లులొట్టియుఁగైకొనిప్రల్లదముల। కెత్తివెడపాటఁబాడు
చునెదురుఁదన్నుఁ। గానకెంతయుమత్తునఁగదలియపుడు॥ 238

గీ॥ పాడిపోఁడిమిదప్పనివాఁడితండు। పరికడనేనిలెంకయైచేరితగిన।
పనియొనర్పఁగనైదాఁచుకొనఁడితండు। వీనిఁగొనరయ్యనమ్మైద
వెలకటంచు॥ 239

క॥ మొలదట్టిఁబట్టిమెణకరి। చలమరియైరమ్మటంచు జడ్డిగమునముఱి।
గలకీడ్వనించుకేమాదిఁ। గలఁగకయెలెంచుతేనిగని తానువెసన్॥ 240

సీ॥ దన్నుఁడీ నేఁడు నా చేతఁదగులువడియె। గాధికోపరునిపద్దు నెగ్గంగఁ
జేయ। ననువువడెనంచుఁజింపులనవలికివలి। కడుగుద్రొక్కుచుని
క్కుచువడుగునరసి॥ 241

క॥ పడిగాపైనాయింటన్। బడియుండఁగవీనివిలిచిపడసెదవెలయే।
ర్పడఁదెలుపుబేరములతో। నెడసేయకుమనిన వడుగఁడిట్లనెవే
డన్॥ 242

క॥ ఏనుంగుమీఁదనిలఁబడి। మానిసిరవమీటుసొడఫుమట్టువసిండిన్।
జేనొసఁగివీనిఁగైకొను। మేనిచ్చెదననినసద్దియెంతనినగుచున్ 243

శా॥ ఆలున్ బిడ్డలు లేరు, వీనికొకయూరా! కానమూరూరుఁడా।
నోలిన్ద్రిమ్మరువాఁడు, నొంటరియునాకోసంచియంబయ్యె,ముం।
దేలిన్ నాళ్ళొకకొన్నివుచ్చితుదఁదానేరేయినన్జాలునో।
యేలాగీతనినమ్మివిల్వఁదగు,ఁ బోన్నీ, వీనికీవీయెడన్॥ 244

క॥ పూఁటవడ నేరినేనీ। పీటన్ జూపింపునమ్మివిలిచెదననరా। పోటరిఁ
గనివడుగఁడునీ। వేటికినమ్మంగఁబలుకవిదితగవను నే॥ 245

గీ॥ రాకరాకవచ్చినదిబేరంబు నేఁడు। తొలఁగఁద్రోయక వెరవగుపలు
కులాడి। వడినొడంబడుమీమాల వానికనిన। గరమునవ్వుచునగ్గొడ
గరినిజూచి॥ 246

ఉ॥ ఏనుద్రిశంకుపట్టిపినుమీవిగగాధియనుంగుఁజూలికిన్।
నానెఱినేలనిచ్చితొలినచ్చినజన్నపుటప్పుఁదీర్పఁగాఁ।
జానఁగొమూరునమ్మియదిసాలమినమ్ముడువోచునింతకున్।
నేనెవ్వరైననేమిమదినింపునఁగొల్చెద నేలు వారినిన్॥ 247

సీ॥ తండ్రియెఱకువ,ననుగన్నతల్లినిక్క। మాలుతాలిమి, కొడుకుపేరడ
ఁకువయును,। పాడిసైదోడు,దిటవె పెందోడుగాఁగ।బరఁగునేనిం
కనెట్టులొంటరిని? యనుడు॥ 248

క॥ ఎంగటిఁగనుఁగొనసీవలెఁ। బొంచుగనీతంబులాడిపొరఁజూపితు
దన్। సంచుగనిజాఱిచనుపని। పందలవందలకొలందిఁబలుమఱుఁ
బుడమిన్॥ 249

చ॥ అదియునుగాకనీయునికివారయ, ఁగోమలికంబుడంబుచేఁ।
బొమపునుగాంచియుంటఁదెలుపున్, మఱినాకడఁజేరిరోయకం।
గడలకునోర్చియేపగిదిఁగర్జములన్ మెయివంచిచేయనో।
పుమవిట, లావణంబునకుమున్నెయెఱింగినమంచిదవ్వలన్॥ 250

గీ॥ పనికిసోమరిపోతవైపరఁగ, నీచు। సలితముననాకుమరలునేపిలువ
రోయి। యింతగాదంతగాదిప్పడిచ్చుటరియఁ। బసిఁడిఁజదలంటఁ
బోయఁగావలదెయనుడు॥ 251

ఉ॥ తేఁడనునవ్వుచున్, ననుగుఱించినిజంబుగనమ్ము, పానలున్।
లోడిగనాడు, నీముదలలోఁగకచెప్పినకర్జమేదియేన్।
బాడినెఱింగిపోఁడిమినొనర్చెద, మాటలవాఁడఁగాను,న।
న్గాడుమునీవమెచ్చెదవుచొప్పడనాపనిపేర్మికింతకున్॥ 252

చ॥ మఱచిననానతిన్, ఒసికిమ్రాలిన, ఁబెట్టిదగంచుఁజకరాటిన్।
వెఱచిన, ఁగర్జమున్సలుపవీడిన, నోడినెపఁబులాడినన్,।
బఱచినఁ, బందవైసురిగిపాసిన, నీబెడిదంపుఁగ్రైమవన్।
గఱకఱనాతలన్దఱిగికట్టడనీకడకాళ్ళఁబెట్టుదున్॥ 253

గీ॥ అనవుడమ్మాలయంతలోనటమటించి। యేడదెచ్చెనొజాలెలఁబైఁ
డిఁబోసి। వడుగునకునిచ్చితేనిఁదాఁబడసెనప్పు। డరుదుపడిచూడ
మింటఁత్రోవరులుఁగరము॥ 254

క॥ వడుగంతటవాఁడయనిగని। కడువడినీతలఁపువెలయఁగలిమిన్బలి
మిన్। బడసెదవీవనిదీవన। లిడిగాధికొమారుఁడున్నయెడకున్
— —॥ 255

క॥ అనిమార్కండేయుఁడుచ। క్రనిమాటలవిన్నమానికపుమనుమనికిన్। వినిచిననవ్వాలికతయున్। వినిపింపుమటంచుఁదన్నువేవేఁడుటయున్॥ 256

శా॥ మట్టున్మీఱిజగంబునింటరములన్నట్టించిచివిన్నాణిరా।
దిట్టల్ వట్టినవేల్మిపట్లఁజెఱపన్ ద్రెకోఱట్టిచిట్టల్ గడున్।
బుట్టన్ జెట్టలుదొట్టమిట్టుతొలి వేల్పుండట్టగిట్టింపఁగా।
దట్టంబైకనుపట్టుపట్టియముఁజేతన్ దాల్చుపెన్వేలుపా॥ 257

క॥ నెలదారికైలకోరి। సొలుపారుబిటారి వేసపున్ దునెదారి। కలిమిమిటారివటారి। బలువిడుపున్ దారి వేడబంపుఁగిలారి॥ 258

తరళ॥ తలఁకుక్రీడికిబాసలైయరదంబుఁదోలిననేర్పరీ।
మొలకలెత్తెడివేడబంబులముజ్జగంబులహార్పరీ।
సొలయకొజ్జలకానఱ కాతనిచూలిమించినపోటరీ।
యొలమికల్మిసతంబుబత్తులకిచ్చువేలుపుమేటరీ॥ 259

గద్య॥ ఇదిశ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధ పరమేశ్వరవరప్రసాదసంభూతసకలకలాకుశలకులాల కులపారావారకళానిధిమండల మండనాయమానోర్వీమండలాఖండసత్కీర్తివిభవ మండితగుండయశ్రేష్ఠినామార్యకులసంజాత శ్రీమద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధారకాద్దంకితిరుమలతాతాచార్యవర్యశిష్యప్రశిష్యవట్టివేళ్ళగోత్రోద్భవ అయ్యనకోటతిరుమలశ్రేష్ఠితనూభవ ఆంగ్లేయభైషజ్యకర్మచాతురీధౌరేయ సరసకవితానికాయ విద్వజ్జనవిధేయ పార్థసారథిశ్రేష్ఠినామధేయ ప్రణీతంబైనశుద్ధాంధ్ర నిర్వచనకావ్యంబును సత్యవిజయనామాంకితంబునునగు హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబునందు చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ

—* పంచమాశ్వాసము. *—

। సిరివెలఁదివలఁతియెంచున్। నెరసినవేల్పనుచుఁదండ్రి నేరమిఁదర
పన్। బొరినుడువుసోఁకుఁబోఁ అనిఁ। గరిగాఁగంబమునఁబుట్టి కాచి
నజెట్టీ॥ 1

॥ వినువాఁకయలలరవళికిఁ। బినుపడుక్రొన్నెలుఁగునుడులపన్నిక వె
లయన్। విని చెవ్వృకండునికొడుకి। య్యనువున నా గొంతిచూలిక
వ్వలికతయున్॥ 2

.॥ అటులమోసంపుటాసాదియవ్వాజీగు। పిలిచి, కొనుమనితనచేతిపా
లసుఁబులుసు। మదురువుపనంటిగదురింతగదురనొసఁగి। వెంటఁ
దెమ్మనతేఁడు వెన్నంటెఁగంటె॥ 3

క॥ ఎగ్గనితలఁపఁడుమదిలో। నెగ్గంతయునందఁడేవఁజెందఁడొకింతే
సిగ్గొందఁడుబాపురే! తన। యగ్గలపున్నిజముప్రతినయదియొట్టి
దొకో॥ 4

మ॥ సిరిమున్గోల్పడె, నాలనంబుఁదోలఁచెన్, సీమాటినిన్విల్చె।
చ్చెరఁబట్టెన్వెనుబుచ్చె,గట్టువడిగాసిన్గాశినేఁడొకర్గూ।
బరికిన్దానునుమేనునమ్ముకొనియేవంబైనకర్జంబులన్।
దిరుగన్మేకొనెఁగానియూఁకొనఁడొకింతేఁబొల్లునేజాడలన్।5

క॥ వెడలిహరిశ్చంద్రుండటు। గొడగరిముదలన్మెలంగిక్రోలఁగఁదా
నే। కడఁబెట్టుమన్నఁగల్లా। కడనిడియెత్తుకొనుచవలఁగడువడిఁజ
నుచున్॥ 6

సీ॥ పచ్చినెత్తురువాఱు పసరంపునంజుడులాఱఁగట్టిన జంపువాఱు
త్రాళ్ళు। ఇడియించిగసికలకీడ్చి చాఁగఁగ నేల నెండింపఁబఱచిన
యెద్దుతోళ్ళు। ఎఱచియొల్చినబోరయెమ్ములుఁ బుఱ్ఱెయ లేదింపఁదు
నిఁగిన గేదెకాళ్ళు। గోఱజంబెడసిపోఁగునిడ్డగుండె కండెనకాయ
దొమ్ములు నెనడు వాళ్ళు।ముడుసు లెడ నెడఁగలమలకడపు దడపుఁ।దో
లుమురియలకొండొంటి తోడఁబోరు। మొఱసడంబులుఁగఱకుట్ల
కొఱగుగ్రద్ద। బోరువలఱంతుగలుగు గొడారిపండ॥ 7

గీ॥ పిఱితివియకద్దికడుపులోఁ బ్రేవులెల్ల। వాతికే తేరఁజేయువిస్వచ్ఛ
మయ్యె। సైఁచియమ్మురిత్రోవగోసంగినంటి। కొంకకటవానియి
ల్సొచ్చికొలువుగుదిరి॥ 8

చ॥ తెగుబడికీరు వెత్తుకొని త్రిప్పుటా, చచ్చినయూరియెడ్లనూ।
దిగలనుగూడి మోసికొని తెచ్చుటా, వీటనుగస్తుపోవుటో,।
నగరున వెట్టిసేయుటలా, నమ్మినబంటయివీరబాహురేఁ।
బగలనకోలగించి నెఱపఁదగుకర్జములెల్లఁ జేయుచున్॥ 9

ఉ॥ వెండియునొండు రేయిముఱి వేసటఁదోఁపఁబరుండితన్ను నూ।
లండొగిఁగాళ్ళుబట్టుమన, లంపటవోవఁగనజ్జలొత్తుచున్।
దొంగొరుగాకయుంటఁగని తోరమునకఱ్ఱజ మొందిఖూరిఱ్ఱన।
ట్లుండి మనీని దీమసపుటునిఱ్ఱఁదలంపునసల్పి బాపు రే॥ 10

ఉ॥ పస్తులఁజిక్కఁడేకఱటిపాట్లకుఁజొన్పినఁజొచ్చుఁగాని తాఁ।
గస్తివడండులొచ్చనఁడు కాదనిరోయఁడు ఖిన్నుఁబోఁడు పై।
బిస్తుఁదలంపఁడా దవిడి ప్రేలఁడు తూలఁడు నాఁడు నాఁటికిన్।
సిస్తు సెలంగి నాపనుపుఁ జెట్టలబెట్టిమఁడయ్యె నెంతయున్॥ 11

గీ॥ తమకపడి గాధికొమరుండు తాను జెడ్డ। కోఁతి వనమెల్లఁ జెఱచె నాఁ
గొదరి తాను। జెడునదియుఁ గాక నన్నును జెఱుపఁ దలఁచి। పంచెఁ 12
గాకున్న వీనినోడించు టెట్లు॥

ఉ॥ పట్టికిఁ దాననుండఁ దలఁచె, నెట్లొ తలంచెను బో తొలంగ కే।
నేటికి వచ్చితిన్, మొదల నేర్పడ వచ్చితిఁ బోకడంగి తా।
నేటికిఁ బంచె, నిట్టిపని కెంచక పంచెను బో యెఱుంగ కే।
నేటికి రానొడంబడితి, నెవ్వహి నా తనిపద్దు దీర్చుటల్॥ 13

ఉ॥ మంచిది గాధిపట్టి నుడిమానక వీనిని గాటనుండఁ బం।
పించెద, లేనిబీతి గుడిపించెద, గాములతోడు పాటుజెం।
దించెద, రేఁబగళ్ళ నరునించెద, నొంచెద, ఁజేతనైన దాఁ।
కెంచెద వంచనల్, పిదపనింతకు నోర్చిన నేమి సేయుదున్॥ 14

క॥ అని తలఁచి యపుడె తా మే। లొంగిన నటులన్ను సలి లేచి కూర్చొని
క్రమోలన్। దనకాళ్ళ త్రైడుతేసిన్। గనుఁగొని యిట్లానతిచ్చె గా 15
రము దోఁపన్॥

మ॥ మదిని న్మెచ్చితి నన్మితిన్ గరము, నామాటొప్పనివ్వేటికా।
టినరిన్ గాపయి వీరదాసుఁడనవ త్రిల్లంగఁ జేరంది, బె।
ట్టిద మొప్పన్ మును గాటిసుంకమును బాటిన్ దండి, పీనుంగు కై।
పొదఁ బేర్పన్ నెలవిమ్ము, పొమ్ము, నిలువచొచ్చుఁ గొమ్ము నా చేగుదెన్॥ 16

క॥ అనితన చేగుదెనొసఁగినఁ। బనివిని యానడికి రే యిఁ బ్రాఁబడుది
ట్టం। బున్నఁ గదిలి యూరివలకడ। గనువచ్చితు పాసి వెళ్ళఁగు గమరఁ 17
గ నెమటన్॥

సీ॥ కటికచీఁకటికితోడ్తోఁ గమికుఱ్ఱటముగాఁ గ్రమ్ముఁగ్రొంబొగరాజి
కనలుసొదలు। సొదలఁ గాలికరంబు సుడిగొని నరముల బిగినీల్గిలేచె
డిపీనుఁగులును। పీనుంగలను గాఱి పెలుచఁ జుయ్యనమంటలను బొ
ట్లుగాఁబడు నెనడుజిడ్డు। నెనడుజిడ్డఱచి మెకిఱ్ఱనపోతరంబున నఱ
చెడికొఱవిదయ్యములతఱుచు। తఱుచు బొఱియలఁ దోఁడెడు వఱడు
పిండు। తీండ్రగుండ్రలుగొలుపుకోటండ్రదండు। గండుసోఁకుపిసా
సులు మెండు నెంచు! వఱలఁ జూడిఱ్ఱకి వెఱగొల్పు వల్లకాడు॥ 18

గీ॥ తలఁకకటఁ జొచ్చి, కడునిట్టతాఁటిపగిది। నుండునొకసోఁకుఁ దడవి
యొవండవీవు। తలఁపనా చేతఁబడిన వేతాళుఁ బోలు। పోఁడిమియుఁ
బోలికలుఁ గన్నవాఁడవనుడు॥ 19

మ॥ అనరుల్లంబునఁ గాఁడఁ గన్గొనుచు నయ్యాతొల్తసీ చేతఁజ।
చ్చినవేతాళునితమ్ముఁడన్ వెడఁగునై చేతాఁకునన్ గొంతనే।
నునునీతోననినీఁగి పాఱికడకింపన్ సోఁకు పెన్మూఁకనన్।
ధణినై నిల్చితినయ్యన్నయిఁచు వేతాళుండు నా పేరునన్॥ 20

మ॥ అనుడున్ జంకకు రోరి యియ్యెడకు నేరై నింకఁ బీనుంగుఁ దె।
చ్చినమోమోడక కాటిసుంకము జేసే వారిచేదండివె।
నఱనిటన్ గాల్పనొ పూడ్పనో నెలవొసంగన్ వీరబాహుండున।
న్పనిచెన్ జూచి తెమచ్చమీఁగుదియ, చేవన్ దాల్పనాకిచ్చెఁదాన్।
21

ఉ॥ కావున నీవునున్ గడమ గాములు నెల్లరు నేఁటినుండి నే।
నేవహినాన దెట్టుదునొ యేమఱకట్లు మెలంగి కర్జముల్।
వావిరిఁ జేయుటొప్పు, నిఁక వాయపుఁబోకలు సాగి రావుముం।
దేవల నొప్పఁ జెప్పితిసుమీ, పఱిమార్చెదఁ బ్రాలుమాలినన్॥ 22

క॥ నాపుడుఁబుద్ధి యెఱింగితి। దేవరయానతి మెలంగి త్రిమ్మరిపను
ల౯। గావింతుమున్నమీచే। హోవడి బడితప్పిమంటిననినుడువుట
యు౯॥ 23

మ॥ సరెనాకియ్యెడఁగా బియుంచుటకు నోజ౯ మీఱనీవిప్పుడీ।
దరినెత్తౌతమగంబు వేగనొకటి౯ దాపించుమున్న౯ వెస౯।
బరువౌబండలు వాఁడు దెచ్చియిడియప్పైనున్నఁ జౌకంబుగా।
విరిపి౯ బోసి మెదించిమంచియను గావింపంగ తేఁడవ్వల౯॥ 24

ఉ॥ దానిపయి౯ మెలంగినలు కట్లుగనుంగొను చెవ్వరెప్పుడే౯।
బీనుగుఁ దెచ్చి రేనిఁగని పేరెమున౯ జనికాచి సుంకము౯।
బోనియకందియ వ్వెనుకఁ బూడుపొ కాలుపొ చేయనిచ్చుచా।
పాణసితేనిఁ దాఁగొలిచి పాయక కాటినినిల్చి యెంతయు౯॥ 25

గీ॥ తలఁకకొడలెల్లఁగన్నులు ఎలిగికూరు—। టుడిగి తెఱగంటికలిమిఁ
దానుండెఁ కనకు। గలుగనుండెడు తెఱగంటిగద్దపదవి। చిన్నెలవి
మున్నెకనుబడపన్నె, తేఁడ॥ 26

గీ॥ అప్పుడటఁ జంద్రమతిదానుహంసనారి। పేరఁబరఁగుచుఁ జిన్నికొ
మారుతోడఁ। గాలకౌశికువిరిబోఁడికలహకంటి। తమకియ్యై పెట్టు
కట్టుదిట్టముల మెలఁగి॥ 27

సీ॥ కాలఁజూపించినకర్జంబులను జేతఁ జేయుచువనట సైఁజికిఁ పొకిఁ
తనకూర్మి పెనిమిటియునికిఁ దాఁ దెలియమిఁ గంటికిఁ బుట్టెఁడు గాఁ
గనేడ్చు। యెడకింతయో రెంబువడయమిఁ గొడుకుఁ దానొఁకట్టికం
గదనడలి భడలి। మురిపెంబు మెయిఁ బెంచి ముద్దాడవఱసిన తనపట్టి
వెతఁగూర్చి తలఁగి కలఁగి॥ యెట్టకేలకుఁ దనవ్రాఁతే యిట్టిదనుచు।

నెంచి మఱి తన్నుఁ దా నూఱడించుకొనుచు। నొకఁడు నాఁడొక యేఁ
డు గా నొకఁడు యేఁడు। గడపుటయుఁ గాంచి యటఁ గాలకౌశికుండు॥ 28

మ॥ ఒకనాఁ డాపయి లోహితున్ గదిరి రానోజన్ దగన్ బిల్చి యిం।
టికి దోఁపన్ జిఱు బుగ్గలన్ నులిమి గాసిల్లంగ నున్నాఁకటిన్।
నికటంబొప్పఁగఁ బట్టి యీడ్చి యవురా నీయీడు వారందఱో।
కొఁక చెయ్దంబొనరింపఁగా మొసవి నీవోయింటఁ గూర్చుండుటల్ 29

మ॥ తెక తేరన్ దినియెన్ని నాళ్ళిటులఁ బ్రోదిన్ గాంతు వట్లొప్పదీ।
విఁక పైవస్తులతోడ నెల్లపుడు దోయిన్ గట్టి వేఁబోకఁడ।
పృకి యొందేఁ జని పుల్లలాకులు నుదబ్బల్ వేళ్ళిక స్టైల్ తోలం।
గక తెమ్మంచు నదల్ప నాఁడపుడు పీఁకన్ జెంది వాపోవుచున్॥ 30

చ॥ చనియపుడింటఁ బ్రాఁచి పనిఁ జకఁ టిదీర్చెడు తన్నినింగను।
గొని తను గాలకౌశికుఁడు గొట్టిన వైనము దెల్లఁ జెప్పినన్।
బనవి కరంబు సారె దన పైఁట చెఱంగునఁ బట్టి కన్నుదో।
యి నిదడి మొత్తిమొత్తుకొని యెత్తె సునంగదనంగ లార్చుచున్॥ 31

చ॥ నిను, బసిపాప, లేనిసువు, నేరిమిఁ దేఱని చిన్నపోఁఱనిన్,।
గనుఁగొని కాలకౌశికుఁడు గట్టిడిఁ బెట్టి కడిందిచెయ్దిబో।
ర్మనఁ దనవో రెటాడె, నకటా నిను నేని ముసంబు నేసియు।
న్ననుఁ గొనకున్న నోర్వ, నికఁ గానమ నిన్నెటుఁ బుత్తునన్నరో॥ 32

మ॥ చికటారిన్ గయి సేసి మేననగలున్ జిన్నారిఁ గైకొల్పి, కొం।
కక తేజీపయి నుంచి లెంకలిరువంకల్ గొల్వ మున్నీంద్రుడరా.
నికరాఁ శానసి వాఱువోవు పదవిన్ నేటించి రాకత్తిక।
ఱుకొనన్ గాంచిన నీవు నేఁటికొక పాఱున్ గొల్వఁ బాత్రైతి వే॥ 33

గీ॥ అనయము నుర్విఁ గలుములనలరు పదవి। నొలయు గరితనఁ బుట్టక యొరు
ల పెట్టు। పోఁతలకులోఁగు పోర దిపుట్టువంది। పోఁడిమి నడంగు నా
కేల పుట్టితయ్య॥ 34

చ॥ అని వెత వేఁడి వెచ్చి మది నాఁగక యుబ్బుచు నంతకంతకున్।
బనుపడు వంత గ్రుక్క గొనఁబట్టిరొ యింతకుఁ బాలు నానతిన్।
బనివినకుండగా దతని సన్నొనరించుట పాడి, తండ్రి, యం।
చనువుగ బుజ్జగించి తనయున్ గనఁ జేర్చి కొమారు బాళినై। 35

ఉ॥ కాలియపింఁడునుండియును గండఁబులుంగులదండునుండితో।
ర్వేలుపు దాడినుండియడవిన్ గలదండి మెకాలనుండియొం।
డాలరి మూఁకనుండి చెడుగందని యట్టుల నెల్ల వేల్పులన్।
దాఁపలి పేఁకి పట్టి చెయిఁ దాయెతఁ గూయిఁ గట్టియాడటన్॥ 36

ఉ॥ తోరపు జాలువాఱు నుదోయిఁ దొరంగె డెక్కటి బొట్లుఁ దా।
సారెకు జాఱఁగుక్కఁ బుడిచి చక్కటి ముద్దిడి మోము మోమునన్।
జేరిచి యన్న గోసరపఁ జెట్లుఁ గొలంకులు గట్లుఁ బుట్టలున్।
సాఁకుచు లుజ్జిఁ డలంచి యొటజంకెద వోపవిలంబు నాయనా॥ 37

క॥ అని యాఱడియు గొమరునడవికి। ననుపఁగ మది రాక చేతు లాడక తం
డ్రి। యనిపుల పొమ్మచుచుఁ గానఁ। జనుతడు పుండార్ల వెంట జతప
ఱచితమిన్॥ 38

గీ॥ అన్నలాఁగ పీనినని పెదమీ వెంటఁ। దోడుకొనుచు నేగి తోడి తెండు।
మున్ను నెన్నఁడడవి తెన్నె ఱంగినవాఁడు। గాఁడు నేఁడు గ్రొత్తక
రము మెమక॥ 39

క॥ అనిపనిచి, తరలుకొమరుని। వెనుజను, దనినిలచు, నదిగొ వెడలె
డునని ముఁగ్గనుఁ గొను, మరలును, మఱిమఱి। వెన్దిరిగికను, గ
ర్ంబు వెనుగొను, మగుడున్॥ 40

గీ॥ మగిడికను చూపుదనుకకో మారుఁగాంచుఁ। గాంచియంతంతపాడ
మాసకలను జూచుఁ।జూచికంటికిదవ్వైన సుంత వేచు। వేచిసైఁచ
నితమి వేఁడి వేఁగు నేగు॥ 41

గీ॥ ఇటులనాహంసనారి తానింటికరిగి। పనులొనర్చుచునపుడప్పుతన
కుఁదోఁచు।చెడుగుఁజిన్నెలఁగనియేమి చెడ్డపొసఁగ। సున్నదోయం
చుఁబొగలుచునుండెనపుడు॥ 42

క॥ పనిగొనికనుకనియునుషుదిఁ। గనరనరును బెనఁగొనంగఁగౌశికుఁ
డాలో। ననెవినుకలికంటివలం। తినిదక్షుఁబిలువనంపితీవసమె
నయన్॥ 43

క॥ మునుపావేలుపుదొరకో। ల్వునను హరిశ్చంద్రుఁబొంకుఁబొరయిం
పవసి। స్తుతితోడఁబ్రతినచేకొని। పానరిచితిన్ వెతలువాఁడుబొం
కండెంచున్॥ 44

ఉ॥ ఆఁచితిరాసిరుల్, మఱియునాఁఖడిఁబెట్టఁగనైనవారిఁద్రో।
రేచితినాలుఁదా నెడయరేచితి, ఱాఁచితి, లాచ్చుఁజెయ్యులన్।
వేఁచితి, నేఁచితిన్, దడవువేచితి, జూఁచితి, నుల్లమూఁచితిన్।
ద్రాఁచితి, మాయురే! తనమకట్టడియెట్టిదో, బొంకఁడేమిటన్॥45

చ॥ పలికినలాగొనర్పమినిబైసుకదప్పుటెగాక మోనపున్।
వలఁతులునల్వురంచుఁదలవంపులునున్ నగుబాటుచేటునున్।
గలుగును, నన్నుఁగావలసికాఁదగుఁజెట్టలనాకుబాసమై।
నిలబడి నేఁడు నాప్రతిన నెక్కొనఁజేయఁగనీకుఁబోలదే॥ 46

క॥ నీవాకొండల నేనినె। ఱావేంద్రపువిసము నెగలఱంపిల్లెడుపే। రా
వడికో జలఱ్రాఁచం। గావలఁతివి. పెఱలదెంతకలఁచఁగనీకున్॥

క॥ పనివినెద వేనిఁ జెప్పెద। వినుము,హరిశ్చంద్రు వెలఁది వెతనిపుడివ్వి।
టనుగాలకౌశికునియిం। టను వర వైకలహాకంటితవతవకిర వై॥ 48

గీ॥ ఊడిగంబులొనర్చుచునుండియింటి। పుడమి వేల్పానతీ వేళ్ళిపుడక
పోఁపు। పొనికతుంగలఁ దెమ్మనితనకొమారు। జన్నిగట్టులజతఁబం
చియున్నదిపుడు॥ 49

చ॥ కనుకయిదే మొదంబుసుమి, గ్రకుర నసీపివు డేరికీయెడన్।
గనుపడఁగి కానన నొకకట్టనొ పుట్టనొ డాఁగిలోహితా।
స్యుని గెడపంగమాకొనుము, చొప్పతెఱ్ఱుపిని వానితండ్రిపై
న్ననబిగువీఁగి తానుబ్రతికెనన్ విడిపట్టుఁదొబంగుఁదత్తుకా॥ 50

మ॥ అనినన్ దక్షుకుఁడంతవల్లెయనియొయ్యన్ బాసి తామున్నగో
వణపున్ దాల్పులువోవుతె న్నెఱఁగియవ్వే పేగియందొకెడన్।
బొనుఁగున్ గంమవసాట్టిఁగాంచియటవైపున్ జూచియా చెట్టుక్రిం
దను బుట్టన్ గనిలోహితున్ గఱచు చేఁతన్ నిల్చెనప్పట్టునన్॥ 51

శా॥ ఆలోవెల్వడి పాఱుబొట్టియలతో డైలోహితాస్యుండు మై
దూలన్, హజ్జలుగంద, మేనఁజెమటల్ దోతేరఁగా, గూకటుల్।
వ్రేలన్, మాటికినూరుపుల్ నెగయ, డప్పిన్ డస్సి, యోలంబులన్।
సోలింతల్ వడనిల్చుచున్ బడలికన్ జూఁకించుచీతీరునన్॥ 52

సీ॥ పుంతలగనిమలఁబొలములఁబడి పిల్లకాలువలను మెట్టచేలు దాఁటి।
వడదేఱనటమగ్గి గుడినొండుఁగనియందుఁదడవాఁగి చనికాలిదారిఁ
జీలి। ఒలుకులకొకయుంతవలకడ తెరువందిపాలిమేరగడచి నాపా
లముఁదఱిసి। గుబురులొపొదలును గుట్టలు జలజలను లివాడనొ డెడు
న్నాట సెలలు॥ నేలకందెడుకొమ్మల గ్రాలుచెట్లు। పొనికతుంగలు

తెల్లనుబోదపట్లు। నరవలును బుట్టలోలముల్ గరువుగట్లు। నాకు
లలనులుఁగలుగు చిట్టడపిఁజొచ్చి॥ 53

చ॥ వటుగుల దేమొ కౌశికుని వాలక మోపుటి వేల్పు సేఁతయో।
నిటుపని యేఁడు తక్షకుఁడు నిల్చిన చోటిక యేగి నాట్టిలిన్।
బోడగనియంచు నాకులను బుల్లలుఁగోయుదమంచు నయ్యెడన్।
విడిసిరి, లోహితాస్యుఁడును వెన్బడి త్రోవయలంత ద్రిమ్మరాలుచున్ 54

గీ॥ అచటఁ గెంజమునఁ గొలఁకు నొండరసి డాసి। దగసనఁగనీరొకించుక
ద్రాపనగడి। నాట్టి మొదలునఁదల మోఁపి మాలు చినివర। వోఫుట
యు లేపి వడుగులు వోము మానిన॥ 55

చ॥ పొనికను ద్రవ్వి మ్రొక్కిట్టియలుఁ బుల్లలు వారలు సేకరించిప।
మ్మిరదడిపూచి తాఁబడయుమున్ దఘనాకుల నాట్టి కొమ్మలన్।
గనుఁగొని నికిఁ యుంమకొనఁగానటఁ దక్షుఁడుండు పుట్టపైఁ।
దనకుండి కాలునూఁదకయుదండనొకంచుక యొత్తైన త్తఱిన్॥ 56

శా॥ పుట్టన్ వేచిన తక్షకుండపుడు నిప్పుల్ గ్రక్కు బల్ క్రోవ్వుండపున్।
సిట్టాగ్నుల్ నిగుడన్ మరీనఁబడగన్ నిత్రించి తెక్కొట్టుచున్।
గట్టలన్ బుసకొట్టి క్రొవ్విసపు నాలుకల్ దేర్చి క్రేఁగొఱలన్।
నాట్టున్ బెట్టఁగ లోహితున్ గఱచె, నమ్మాయంచు నప్పప్పుడున్॥ 57

గీ॥ కాటువడిసో లెనాట్టి యుఁగా లెఁగాని। త్రాఁచు పనివిని వచ్చియా
రాచపట్టి। నన్నిగొనఁజాలదయ్యెమున్ దన్నునటుకుఁ। బనుచు నె
డఁదల్లి యొట్టిది వనలసి డెనొ॥ 58

క॥ వెఱచఱవిఁయుపుడు మేఁకరు। లఱుతన్ బెను చిల్వ లోహితాస్యు
నిఁబెలుచన్। గఱచుటయున్ సుగ్గై యా। న్మాపి పొడవడఁగుటయుఁ
గాంచి మరలెడు వ్రానిన్॥ 59

మ॥ అలరాపట్టిఁగలంచి యచ్చెరువు గాదా! త్రాఁచు కాటందియున్।
బొలివోఁగల్లవిసంబుఁ దిన్న నెలదాల్పున్ బోలియొక్కంత తా।
సొలసెన్ గానిమ ఈమి గాఁడరయుఁడీ సొంపిల్లునై కెంపుఁజా।
యలువోవజ్జలు గాజువాఱవు మొగంబా వాడదొక్కింతయున్। 60

ఉ॥ ఆయతపాటు జేసెనుదినాఁగ నిజాలిఁ గొనూరుపీనిము।
న్నాయమ హంస నారియిటకిస్సుచు నేమనికాఁపుగొల్పనీ।
తాయత రెట్టఁగట్టిఁ దోతప్పక తాఁకిన త్రాఁచు కాటుఁదా।
వాయము ప్పితోంటి చెలువంబున గ్రాలెడుఁ బీనిఁ గంటిరే॥ 61

గీ॥ ఇప్పుడొల్లనోయొఁ దెప్పరిల్లనొకింత। తడవు వట్టుపీని తల్లి కెఱుఁగ।
పఱపను రవుసునకు మాఱి నాలసింపఁగ। నడను గాఁదటంచు మదిఁద 62
లంచి॥

క॥ కడువడి నిండ్లను మసుడుచుఁ। దోడింబడమఱ పెడలనొకటఁ దోలిను
డులుగవు। కైడలఁగ మిడియలఁ బలుకుచు। నెడనెడ లోహితుని 63
చందమెన్నుచుఁ ద్రోపన్॥

సీ॥ ఇంతసేపటికి లోహితుఁడు దాఁగళదేరు, గళదేరినను లక్షై కాంచె
నేమొ। కాంచి తానొంటరిగానున్న కతమునఁ గళవళపడి వెఱఁగం
దెనేమొ। వెఱఁగంది యింటికి మఱలుచో నెఱుఁగమిఁ దడబడి తాదా
రి దప్పెనేమొ। తప్పి వేఱొండుక్రంతను జీలి మఅపున కట్టంపుట
డవిఁ దాఁ దరిసెనేమొ॥ యింత కాపాము విసమెక్కి గంతుకొనె
నొ।యేమొకో, వానిమన వెంట నెడపకనిచి। తోడితెండనెనయ్యు
మ్మతోడనిప్పు। డేమనుచుఁ జెప్పఁగగునంచు నేగవేఁగ॥ 64

చ॥ వడుగలు పీఁటికిన్ మఱలి వచ్చిరె, క్రుంకెడుఁ బ్రొద్దు, మూఁకలున్।
దోడుకులు వచ్చె, రాఁడిఁకను, మాపిలి స్రుకెక్కెనో త్రోవఁ జికెక్కెనో।

కొడుకనిమాటికిఁ దెలిపికొంతపడఁ దలసాలనంది, లో।
నడఁగని తా ల్మిఁ జంద్రమతియప్పుడుకన్గొనుచుండియంతలో॥ 65

సీ॥ మసకలైకనదవ్వుపొసఁగ నేర్పడరానిపొడవుల వడుగులపొడ
పుఁదలఁచుఁదలఁచికన్నూచుపు మేరలగొంతవోడకట్టు మెఱకగ్లఁగని
వత్తురనుచు నెంచు। నెంచియంతంతకు నే తెంచువారలఁ బసఁగఁ
గన్గొనితనపట్టికరయు। అరసిడగ్గఱుమూఁకఁబోరిఁ గొమారుఁడు లే
మి వెనుజికెరఁ నోయంచు వెతఁగలంగుఁ। గలఁగి డాసినవడుగులఁ
గాంచితంద్రు। లారలో హితుఁడేఁడని యడుగవడుగు। లదవదలు
వోపు మనుగుండెలవియ వాని। యునికిఁ దెలుఁగును జెప్పనయ్యో
యటంచు॥ 66

గీ॥ వెలుఁగుఁబాటున మొనటికినలుకఁబడిన। యరఁటివపినిట్టనిలువు
నకొరగి నేల। సోలి వ్రాలివి తాకందిసుంత దెలసి। హాకొమారాయ
టంచుఁ బేరాడఁబనవి॥ 67

క॥ నేలం దడవుచు బ్రాఁకుచు। వాలుంగసుదోయినీరు వఱదగొనఁ
లో। జాలిమునుంగుచు తేలుచు। హా లెమునరందిలో హితా
స్యాయనుచుఁ॥ 68

క॥ పడి చేష్టడిబడిఁగళవళ। పడిచిత్తరు బొమ్మవగిదిఁబడినుడిసేతల్।
పిడికొంతవడికి దేరొని। కొడుకాకొడుకాయటంచుఁ గుందుచుఁ
దనలోఁ॥ 69

చ॥ పెనిమిటి బాసియున్న వెత పెంపునఁ గ్రాగియునీకతంబునన్।
దనివగ పార్చియుంటి, దరిదాపిఁక నెవ్వరు నాకు, నెవ్వగన్।
మనుగడఁ బుత్తు, నేకరణి మానుమునివ్వగ, దంద్రి, నిన్నునా।
తనకలిపుచ్చు మిట్టు నెడఁదగ్గటిమొంతతలంకితోమదిన్॥ 70

క॥ అనిపలువగలన్ వగలన్। బనవెడియాహంసనారిఁ బదరికరంబున్
గనలిపరుసంపుఁ జూటులఁ। గనుఁగొనియక్కలహకంఠి గసగు
చుఁబలికెన్॥ 71

శా॥ నాకానేర్పెదపేవగల్ తవళికానా! పట్టిమున్నెడకో।
పోకన్ దారిచినీవునున్ సురుఁగుచొప్పున్ వేచిప్రెపెబ్బొత్త్రి, న।
య్యోకుట్టంబోడపుద్యుముక్టైననినన్నూటింపఁగా నేడ్చుచున్।
బోకిళ్ళన్ బడునీ తెఱంగెఱుఁగుమన్ బో, యోసితోత్త్రాయిఁకన్ 72

మ॥ పనిపాటెయ్యదిఁ జేయకిప్పగిదిఁగువ్వాడంబునన్ దేఱెనిం।
డినయింటన్ మునిమాపునన్ జెడుగువాటిల్లంగ వాపోయినన్।
మనుకొందించెదనోరుమూసికొనియెంమన్ బోకనీ చెయ్యికిన్।
జనునూనాకడసాగిరావివి, గరాసా, హంసనారియనన్॥ 73

చ॥ అనయముఁబోకిఱి, కన్నకడుపౌటఁ గొమారుపయిన్ దలంపులోఁ
బనుపడియంతకంతకునవారిగవంత నెలర్ప, ఁబాఱుతన్।
గనుఁగొనియాపెకొళ్ళపయిఁగ్రాఁచువెతన్ బడియానటన్ ననున్
గొనకొనికాచినాయడిగికోలునొసంగవెతల్లిమ్రొకెఱదన్॥ 74

చ॥ అడవినిబాముకాటువడియక్కటమ్రాలియనుంగుఁబట్టిపెం।
పెడలెడు,ఁదల్లి,యోడవిసమెక్కనో,యొక్కకమున్నెయీడకున్।
దడయకవానిఁదేఁబనిచిదక్కగుమందులు మన్పఁబోసినా।
యెడరెడరింపఁగాఁగొమరునిచ్చినపున్నెముఁగట్టుకొమ్మనన్॥ 75

మ॥ మునునాపెన్మిటివేఁదుత్రైగడనసొమ్ముల్ బెట్టిజట్టిన్ నినున్।
గొని తెచ్చెన్ మఱిదానివడ్డికిఁకఁగాన్పున్ మన్పఁగా వెజ్జురాఁ।
బనుపన్ జేసెపసిండివెచ్చమునకున్ బ్రాల్మాలకీనేఁడుషాం।
దొనరింపన్ దగు! బాగు!! చెప్పితివినాకోయొమ్మొలాండీ, బళ్ళా!!!76

చ॥ వడుగులఁగూడి వేల్మి నెఱపన్ గొనఁ దెమ్మని పంప. వారివె।
న్బడిఁబడి రాక బల్మిడిసిపాటునఁ ద్రుళ్ళుచునుండఁ బట్టక।
ప్పొడవడునీకొమారుఁడటఁ బుట్టలగుట్టలఁ జెట్టుఁ జేమలన్।
బడుకుల నెక్కి నేటికటఁ బ్రాఁకెడు పుర్వులఁ జిక్కి నేటికిన్॥ 77

గీ॥ అడవిఁ బుట్టలఁ గోమలన డరుపాప। గమికిమును మున్నె వాకట్టుఁ గ
ట్టమైతి। మదిగదా మేమొనర్చిన యట్టితప్పు। తప్పులోఁ గొనిమ
న్నింపు తల్లి మమ్ము॥ 78

క॥ అనియుల్లసములనుల్లముఁ। బని కెడు ములుకులను బోలు పలుకులుగదు
రం। జెనకియును నెట్టకేలకుఁ। కనికర మెదఁ గొంత దోనుకఁ గాని
టువలికెన్॥ 79

చ॥ బ్రతుకని బిడ్డ బారెఁడిఁకఁ బల్కరు వానిగుఱించి యేలొకో।
వెతపడెదిట్లు నుందొసఁగు వెజ్జిట లేఁడు కొమారుఁ జూడఁగా।
మతకరి యాసయున్న నొరిమన్ బను లెల్ల నొనర్చి యేమిటన్।
గొతుకులు వెట్టకీ వెడలి గొబ్బునఁ బ్రేపునరమ్ము పొమ్మనన్॥ 80

గీ॥ సంజవడ దివ్వెలుంచి పసాపడంగఁ। బ్రొద్దునకు వండి వారిచి బోన
ముంచి। మంచముల వ్రాల్చి యయ్యాలు మగలు నిదుర। వోవు దనుక
నువర వుడముల మెలంగి॥ 81

చ॥ వనటఁ గలంగి చంద్రమతి వైళమ పట్టినిఁ గాంచు పూనికిఁ దా।
రొక్కని నకడిందిచీఁకటిని గొంకక యన్నిసినొంటిఁ బెన్నిటిన్।
దనమది నిల్పి యత్తలఁ పెత్రాణయుఁ దోడును గాఁగ లోఁగఁ గ్రాఁ।
గిన వెతముంజి దారు లెఱిఁగించిన దారినిబట్టి యేగుచున్॥ 82

గీ॥ సైఁప రాని వంతఁ జఱియలఁ బట్టియ। టంచుఁ బిలుచు నిలుచు నసరుఁ
జెనుచు। గవులఁ దవులు మాఱు రవలి నున్నాఁడని। వించుఁ గాంచు
ఁ బలవరించు నెంచు॥ 83

సీ॥ గుట్టల గాలించుఁ బుట్టల నాలించుఁ బట్టీయటంచు లోఁబలవరించు।
పుంతలఁ బొడగాంచుఁ వ్రంతలకడఁ బొంచు బిడ్డాయటంచు రాఁ
బిలువ నెంచు। నీమలఁ బరికించు నేమల దరిసించుఁ గన్నతండ్రీ యం
చుఁ గలవరించు। గరువులఁ బఱతెంచు దొరువుల కరుదెంచు హాకో
మా గాయంచు నాలపించుఁ। దఱిసికనుఁ గొన్నచోట్లకుఁ దరలి మ
రలు। నెమకు నెంచును గానక నెగులఁ బొగలుఁ। గొడుకయొందేగితే
యనిగుంయుఁ గందు। నేమి సేయుదు నని నేలకెఱఁగి యొఱలు॥ 84

క॥ అలుఁగుల వెలుగులఁ గలుఁగులఁ। బలుఁగుల నెలుఁగులను జిలువప
లుగులరో యుఱా। గొలఁకులఁ కెలఁకుల నొలుకుల। కలఁకుల వలఁకు
లను డాయుఁ గానకయెందుఱా॥ 85

సీ॥ కరలార నీటి జక్కరలార మీరైనఁ జూపరే నాముద్దు పాపనింమ। దరు
లార చెంచు చాదరులార మీరైన నరయరే నను గన్నయనుఁగునిం
మ। మఱులార రేయిద్రిమ్మరులార మీరైనఁ గానరే నా మేలికందనిం
మ। గడులార మెకపు సంగడులార మీరైనఁ గంటిరే నా మూర్తి కాన్పు
నింమ॥ కొమ్మలార నిరాబారి కొమ్మలార। మావులార నెఱాగాడ్పు
మావులార। దారులార జగాజడదారులార। పడను న్నాఁడొ యె
ఱిఁగింపరే కొమారు॥ 86

సీ॥ పొదలలో నిసుమంత మెదలిన నాయనా యని డాసి నెమకి లేఁడను
చు మరలు। సెలలను నులివాడు జలజల నాలించి తండ్రీ యటంచుఁ దా
ఁ దడవి తరలు। చఱుల మువ్వాలు వెట్టు గుఱకలఁ బాటించి యన్నా య
టంచుఁ దానరసి యొఱలు। కెలన మ్రాఁకుల గూండ్లఁ బులుఁగుల ఱొద
విని యయ్యా యటంచుఁ దానడగి తెరలు॥ నంతకంతకుఁ బట్టి పైనల
ముమరులు। హెచ్చఁబడి సొమ్మసిలుఁ డేఱు నిచ్చ నెరివు।నుదిలగొను

వేఁడుత్రైచూచు నొల్లఁబోవు। ఱిచ్చవడు లేచు నిలబడు వెచ్చనూ
ర్చుఁ। బొగులు హాలోహి తాయని పొక్కి పొరలు॥ 87

సీ॥ కటికవై మీరు నాకన్నతండ్రి నడంచి విపిందొనర్చితిరే మొవినుచరేల।
కట్టిఁడులై మీరు పట్టినాపట్టిని దినినారొ యది నాకుఁ దెలుపరేల। నె
నరుఁబో కార్చియాఁకొని మీరు నాకూనను లిమి మెక్కితిరే మొను
డువరేల। కరకరినై మీరు గని నా కొమారుని సొరిది మ్రింగితిరే మొ
చూపరేల॥ కడిఁది వసిదిండులార సింగంబులార। మెగపు రాగొం
గలార యోమగమొగంబు। పులుఁగుగములార మీరు నా సిలుగుదొ
లఁగఁ జూపరే నేఁడు నా ముద్దుఁబాపనింక॥ 88

క॥ అని తా మెగములగములన్। గనుగులఁ గనుములను, మలలగనులన్
దొనలన్। గనుఁగొను నెందున్ గానక। మునుకొను పేరెడరుఁగడ
లిమునుఁగున్ మునుకున్॥ 89

క॥ మఱియున్ బైకొను నెగులున్। వఱదన్ బడి తెరలఁ దేలి వనటకుఁదు
దిగ। బ్రిటుఁగక తొరఁగుచు నపుడపు। డెఱకువ మఱకువలఁ గలఁగి
యిట్లని వనరున్॥ 90

ఉ॥ కానఁగదయ్య నిన్నిపుడు, కట్టిఁడి రాలిది గాక తల్లియా।
నా! నను నీకడిందియెడ కంచినదెంత తెగించె నింక నే।
దీని మొగంబుఁ జూడ వెనుదీయక తారొక్కను దోసమంచు, నీ।
లోనఁ దలంచి యీరములలోయలలోఁ గికురింప డాఁగితో॥ 91

ఉ॥ లేక, జగంబులన్ సవతు లేని జగాసిరిఁ గన్న రాచక।
న్నాకు ననుం గుఁబట్టినయి, నాడిక లేలెడు వాఁడనయ్యె, నే।
నీకడ నొక్క పాటునికి నీకొని లేఁక గనైతినంచునో,।
శాక మొఱఁగితింతకనరాయన రానను గన్నయన్నరో॥ 92

శా॥ అన్నా పున్నమచందమామనగునీయందంపు నెమ్మోమునా।
కన్నుల్ చల్లవడంగ నెంతొ మెలమిన్ బ్రాలంగనుంగొంచుఁబై।
బన్నంబుల్ మదినేర్చ నెన్నివడినన్ బాటింపనేనక్కటా।
కున్నానన్నిటు బాసిపోయెదవె నాకున్ బ్రాపుఁబ్రోపేరికన్॥93

ఉ॥ లాయ, నుసింగితింతకనలాయను, నింకనుదోఁపరాదెబే।
లాయను లేకడించునరులాయనుగన్నడ సేయఁగంద్రిడి మే।
లాయను నేవరింపనగులాయనునింతటి యొల్లఁబోకలే।
లాయనురాచబొట్టియ నెలాయను బాయఁగఁగోరెక్కా లాయనున్ 94

మ॥ అనుచున్ గ్రంతలవ్రంతలన్ సెలలలోయల్ గాంచి తా నెందునున్
దనకందన్ బొడగానమిన్ నిగుడువంతన్ దోఁగి ముగ్రోయుచున్।
జను చేదో యొకయారెలుంగు విని యాచాయన్ గనుంగొంచుఁబె।
ల్చ్చనబూతంబులునక్కలున్ గొఱలునోజల్ చూచుచందో కొక్కడన్ 95

మ॥ కనుచున్ గుట్టకొకింతదాపాలముప్రక్కన్ వాఁకఁదాఁగ్రాణఁగ।
గ్గొనిమున్వృద్ధులు దెల్పినట్టియలపుల్గుల్ చూచి కన్గంటనం।
డను జెట్టొక్కటిగాలిబూదియయియుంటన్ డాసియా చెంతనో।
య్యనఁబుట్టన్ గనియాడఁదెర్లు వెత మైవాలోహి తాయంచుఁదాన్॥ 96

చ॥ అడఁగినమట్టిబూదిపయినజ్జలు మోవఁదలాఁపిపుట్టగా।
నడరనొకింత బొమ్మపయినబ్జొకయోరకు వ్రేలనేలఁజే।
పడియర మోడ్పు కన్గవ నెపంబునఁగూరిచి నవానికై వడిన్।
బడినకొమారుఁగాంచిపడెఁబట్టుఁదొలంగినబొమ్మచాడ్పునన్॥97

క॥ పడి మైగనుఱచి యొకించుక। వడికిన్ దెలివొంది యిచ్చ వడికొమరుని

పైఁ బడి మోము మోముఁ జేరిచి। తడవుచు నెద మోముకొనుచుఁ
దల్లడపడుచున్॥ 98

చ॥ జడిగొని కంటినీరురలి జాలొఱన నేడ్చుచు వ్రాలి కేల్గవన్।
గెడయొనగూర్చి గ్రుచ్చి యొడికిం దనకందను జేర్చి మేనమ।
స్డుచుచు నంతకంత వెతదూకొన సొమ్మునింగి సోలెన।
య్యెడరునఁ గన్నతల్లి కడు పెవ్వహినోరిచియుండు నకఱటా॥ 99

క॥ తని తెలిసి మెలుఁగు రాల్పడ। మునకుచుఁ బుడుకుచును గాళ్ళు మొగ
ముల్ జేతుల్ గని వెచ్చ లేమికయ్యో। యని పొగులుచుఁ దండ్రి యా
సలడఁగించితివే॥ 100

క॥ అనిమఱి మెయిను సురులుగల। వనిముకుఁ జెరవులను గెలుననువుగ
నిడిక। గ్గొని వేచియేటికీవల। వనియాసలు, చనిన వారు వత్తురెమ
అలన్॥ 101

గీ॥ అనికొమారుని పైవ్రాలి యాదమ్రాలి। సెరగు సుడిగొనఁ బరికించి
సేకరించి। యడఁచిననుమాటికుప్పొంగి యెడఁద గ్రుంగి। పేర్చియే
ర్చెడువనట మైబిడ్డఁగూర్చి॥ 102

ఉ॥ నాయనుఁగా, తొలంగఁదగు నాయను, నన్నిటుడించి యేగనొ।
నాయనువంతసైఁచఁగల నాయను, నకఱటప్రాపిఁ కేదియ।
న్నాయను, వేల్పుఁదోడుపడె నాయను, నొంటరినైతినయ్యొకు।
న్నాయనునింక నేమనుదు నాయనుఁ బైఁబడి నాయనాయనున్ 103

॥క వడువుల వెనుబడి వేలిమి। ఫుడకల నెపముననువచ్చి పొనుపడియడ
విన్। బడికడకు నెట్టి వెతపాల్పడతివిరా! తండ్రి! చిలువపాలైయొం
టిన్॥ 104

క॥ పది నెలలు మోసి నినుఁ। గ్న దినిడు పనిపాలు సేయనా! తుదకక
టా। యదవద నేకొ అనోములు। మొదలన్ నోచితి నొయ్యవ్వి ముఁ
డకయున్నే॥ 105

ఉ॥ హాయనుఁ జూడ వేమిబరు వాయనుబల్కవ దేలకూర్మిప్రో।
వాయను మోనమూనమురు వాయనునన్నలరింపకున్న(బ్రా।
వాయను నాయలంతవిన వాయను నర్మిలిముద్దొసంగ లే।
వాయను గానసీకునిర వాయను నా వెత(దీర్ప వాయనున్॥ 106

గీ॥ అన్న నిన్ను గన్న దదియొక్కటియ గాని। పెంచి గారవించి పెరిమ
(జేసి। గోముసోము(గాంచ నోమ నైతిని వాఁడె। గొంజనైన వెల
యుఁ గొంత మేలు॥ 107

సీ॥ పుట్టినప్పుడు నిన్ను(బొడగాంచి నిడుమన్ని వెలయుదువనిరి జోస్యు
లుకొమారి। పొత్తులనుండ నీపాలు పెంచి పేరు పెంపుల(గందువనిరి
పెద్దలుకొమార। మువ్వంటులటు పోకమున్నె నిన్గని కొలంబెలరిం
తువనిరి పాటులుకొమార। దో(గాడునాఁడె నీతులకింపు(జెలు
వెంచి గఱువయాదనిరి యందఱుఁ గొమార॥ అక్కటా వారిపలు
కులనైన(గొంత। పెనుపు(గనవైతి మనవైతిననదనైతి। నింకనే
మందునిఁకముందు నెటులమందు। నన్ను నీవంత నెట్లోర్తు(గన్నతం
డ్రి॥ 108

క॥ హా! నెల కెల్లఁ జేనిగ। నేనిను గాంతునని యుంటినిట్లాయెఁగటా।
తానొకటి వల(పదైవము। దానొక్కటి సేయుననుట దలకొనెని
జమై॥ 109

క॥ పట్టీపట్టము లేలన్। బుట్టియు నీవిట్టులడవి(బుట్టల(బడ్డుకున్। గుట్ట
ల్పబడ నీను నుటన్। గట్టి(డియలనలువ మెట్లు గా వ్రాసెనమో 110

మ॥ నెలఱాబంతిబవంతి మేలుమగఱానిద్దంపుఁగీల్బొత్తాఁగుటు।
వ్యాలఁగ్రాల్గంటులుజోలఁబాడఁగడుహాయిన్ గూర్కు నీవెట్లుమ।
వ్వాలుగోండ్రింపవఱళ్ళులార్వ వెఱపున్ బోకార్చియీకాఱుకో।
నలఁదెన్నుంటివదెట్లులోగ్నెనోడలన్నానీకు నేఁడీయెడన్॥ 111

ఉ॥ వానియదల్పులన్ బరువువాఱుచువచ్చి చెఱంగుఁబట్టియ।
మ్మానను గాల కౌశికుఁడు హోవడిఁగాఱియఁబెట్టి వేసవన్।
గానకు నేగి వేత్రికగుకట్టిలఁదెమ్మ నెనంటివయ్య నా।
తోనిపుడేల చెప్పవదితూలితొడీలితొ్రమాలిదోరితో॥ 112

సీ॥ పలుగుఱాలెక్కమంపిలనుండియీవింపుఁబలుగుఱాలెక్కమంపి
లితె నేఁడు। మనుతేంద్రదొరలమన్ననలందఁగలనీవుమనుతేంద్ర
దొరలమన్ననలుగంటె। వాలమ్ములొద్దఁజేపడఁబ్రోపుగనునీకువా
లమ్ములొద్దఁజేపడెనె నేఁడు। మరమునజముదాఁడిఁబొరయంగఁబె
నుపొందిమరమునజముదాఁడఁబొరసితిపుడు॥ వాఁగునడపులఁబెం
పునుబడయఁగల్గి। వాఁగునడపులఁబెంపునుబడసితిపుడు। కడిఁదిరా
కత్రితుడకు నెక్కరణినైనఁ। దనరెనని నేఁడు తనివొందిచని తె
తంద్రి॥ 113

సీ॥ నాయనాయన్ననన్డాయంగఁబరువెత్తి యొలమిముద్దిచ్చువా రెవ్వ
రింక। ఎటకేగితన్నఁగౌఁగిటకాగి యాడఁబోయితినంచుఁదెలుపు
వా రెవ్వరింక। గిలిగించిపఱచి చెక్కిళ్ళగుంటలుదేరనవ్వినవ్వించు
వా రెవ్వరింక। చుంచుమవ్వమనన్నజుణిఁగిదవ్వలకేగిమెలరార
క్కఁబలుకువా రెవ్వరింక॥ మొదుకొనర్పకుమనవినఁవోక్కుపలుక్కు। లె
లయసొగయింపఁజేయువా రెవ్వరింక। గురువువాఱుచు నావంత
కొంతయింక। నెలమిననుఁబలక్కరించువా రెవ్వరింక॥ 114

మ॥ అనితాఁబల్కుసుందరియింకనుసురేలా, బొందిపొందూడ్చటే।
యనువంచూనియటంతలోఁదలఁచిమున్నష్టంగనన్ గొన్నబాఁ।
పనిజూటాడినదానవాచుఁగొలకున్ బాలౌదుఁగానంచునెం।
చినెజిన్ బట్టికిముందొనర్పఁగలయాసేఁతల్ కరంబెన్నుచున్॥ 115

చ॥ కనలుచుఁ బేర్చియక్కలహకంఠి, కొమారునిచొప్పెఱింగిప్రే
పునఁదనురక్ష్మటంబిటకుఁబుచ్చెను, దామసమయ్యె, నింతలో।
మనిఁగినవీనికింకఁదగుమంబరపున్ బను లెల్లఁదీర్చ్చవేఁ।
జనఁదగునంచు లేచి వెతసైఁపమిఁజేడ్పడి వ్రాలి నేలపై॥ 116

గీ॥ పలవరించుచునొక్కఁతయలవరించు।కొనినదిటమునఁబూనిమూఁ
పునఁగొమారుఁ। బెట్టుకొని లేచియటఁగూఁతపట్టు నేలఁ। గనలుసా
దలుంటఁజూచియక్కడికినపుడు॥ 117

సీ॥ ఉరకహరిశ్చంద్రువరఁకులనలయించి చెందఁగాఁగ్రమ్ముకౌశికునిస
డియొ। చెలిచంద్రమతిచెందుచెట్టలఁగని వేల్పుముగుదలువడుజాలి
ముమ్మరంబొ। చెనసిలోహితునిమాకొనినతక్షకునింకఁజలపెట్టఁ
దవులుదోసంబుపెంపొ। పితహరిశ్చంద్రుని వెతనొంపఁదొడరినయ
లమిత్రినుఱకువకలిమినింపొ। నాఁగఁజీఁకటినిండనానడికిరేయి। న
డలుపడబడసట్టూర్పుగడలుకొనఁగ। వెతగరంచఁగఁగనుదోయిపెల్లు
గొనఁగ। దడవలనుదారఁనడవుచుఁదరలిమందు॥ 118

ఉ॥ త్రోపడిగాములొండొరులెదుర్కొనిపీన్గులఁదిన్నమత్తులై।
నేపుననార్చుజాపులవిదెల్లెడలంతిలఁబొంతబొత్తులన్।
గోపునదోఁడునక్కగుమికూఁతలుగ్రందిలఁబుత్తెలెందుఁదెం।
దేపలుగాఁజెలంగవెఱదీకొనుకాటనిదాసిగాసిమై॥ 119

గీ॥ ఆఁపుగొనురెండుచేతులమూఁపునుండి। డించియక్కనఁజేర్చితం

డ్రీయటంచు। మునుకుచునునుంగు మోమున మోముఁదార్చి। యా
లపించుచుఁబట్టి మేనలముకొనుచు॥ 120

సీ॥ అపరంజితూఁగుటుయ్యాలలోఁబవళింతగన్న మేనాయిదియన్న
తొల్లి। కప్పుజాలపాలురంగుఁగనఁబ్రోదిఁ బెంచినకూఁకటులా
యివికూర్మిదిఱుత।కడియంబులాలయనఁ గాఁగలించి మొగంబుని
విరినచేతులాయివికోమార। మఱియునందెలు గ్రాలఁబరువువాఱి
నదిట్టియడుగులాయివి నామనసుఁగుఁబట్టి। మేలిమిబవంతినగరుల
జోలవాడి। యేమదాముల పెనువున కెడసినేఁడు। చెన్నువిడికాటి
సౌదబ్రుంగనున్ననిన్నుఁ। గాంచియెట్లోర్తురాననుఁగన్నతండ్రి॥
121

గీ॥ అనికొమారునినేలపైనునిచిపనవి। కెలనియొలుకులఁగడకొఱవుల
నుదెచ్చి। చేర్చికుఱుప్రోగుగాఁ జేర్చిదిఱుతనుంచి। దిచ్చిడఁగఁజేతు
లాడకసేగిఁదోఁగి॥ 122

క॥ పట్టీనాకేటికినిటు। పుట్టితివొక పేదయింటఁబుట్టిననీవె। ప్పట్టునసై
నన్ సిరిఁజే। పట్టిసుగంబొదవఁబ్రతికిప్రబలింతువుగా॥ 123

గీ॥ కాలకౌశికుఁడేమనికసరినిన్నుఁ। గాటికనిచెనొయమ్మాటదాఁటకీ
వు। వేల్మికట్టెలకనివీడువెడలికడకుఁ। గాటికేవచ్చితివినేఁడుకన్న
తండ్రి॥ 124

మ॥ అనిచెకున్ జెయిఁజేర్చిమాటికిఁగొమారాయంచుఁబేరాడఁబే।
రొఁటనుచంతంతకుఁబొంగిపొర్లితెరలై క్రుయ్యింపఁగాఁదెగ్లువం.
తనుగన్దోయిఁదొరంగినీరురలివంతల్ గట్టఁగాఁబెరెలుం।
గుననేడ్చెన్ వినిజాలిగాములటగోల్గోలంచు వాపోవఁగన్॥ 125

సీ॥ ఆయేడ్పులిప్పుడటఁగాటికాపరియైనహరిశ్చంద్రుఁడాలకించి।
నివ్వెఱవడిచూచియెవ్వరీనడురేయినను గన్నుబ్రామివచ్చినదియి

టకు। మఱియునీయలుకుఁ దెఱఁగారయవెలందియొలుఁగుగాఁ
దోఁచెడిఁగలఁకదీఱఁ। జనిచూచివత్తుఁగాకనిలేచిమొలదట్టి వ్రేలు
గనీబునవాలుఁబోదివి॥ గుదియమూఁపుననిడికొని గుంటినుండి।
దుముకుసింగంబుగమకంబుదోఁపఁదనదు। తమగముననుండివడి
దూఁకితమకమునను। సొదలమంటలవెలుఁగునఁగదలిముందు॥ 126

సీ॥ కేలుకెందమ్ములఁగీలుకొల్పినమోము పాయలైదొరుఁగుకన్దోయినీ
రు। వాపోవఁగెంపారువాలుఁగన్నుంగవ విడినేలఁబడిపొర్లునిడు
దకురులు। చన్దోయిపైసుంతజాఱుపైఁటచెఱంగునోలయువేంద్రం
పునిట్టూర్పుసెగలుఁ। బగిలిబీఁటలువాఱినొగిలినకెమ్మోవియుదో
ఁపవెగచుడస్సుత్తికయును॥ నెఱియమాపుడుపుట్టంబునెవ్వఁబోర
ల। మవ్వ్రంబుంగిననెమ్మేనుదొరయఁగెలనఁ। జేర్పుసొదనిడ్డతనము
ద్దుబిడ్డఁగూర్చి। పలవరించెడుచెలిప్రోలనిలిచిమఱియు॥ 127

క॥ తనుఁగనుఁగొనిమదినివ్వెఱఁ। గునునళుకున్ నానగడలుకొనఁబైఁట
చెఱం। గునుజక్కనొత్తుకొనియాఁ। గనిజాలిన్ బలవుగరితఁగనియి
ట్లనియెన్॥ 128

ఉ॥ ఎవ్వతవీవు పేరు నెలవెయ్యదియానడురేయినొంటిమై।
నెవ్వగవచ్చితియ్యెడకు, నీపసిపాపఁడెవండు, వెండివీఁ।
డెవ్వహింద్రెళ్ళెదాఁచకవియెల్లనిజంబుగఁదేటతెల్లమిన్।
జవ్వనితెల్పునాకనినజాలిఁగరంచెడునెల్లుపెంపునన్॥ 129

క॥ అయ్యాయేమనినాతెఱఁ। గియ్యెడనెఱిఁగింతు సిరులకెడమైపడి -
నేనియ్యూరనొకఁపాఱుత। కొయ్యనవరవసుచుఁబన్నులొనరు
చుచుండన్॥ 130

శా॥ ఆలోఁ బాపనిపీనినాకొడుకు నేఁడాయింటి పాఱుండులో।
జాలిన్ బోకడవెట్టి వేల్మి దిమగున్ జన్దాడ్చి తెన్నుంచుఁడా।
వాలాయంబిడి కానకన్పఁజని వేవన్ బాముకాటంది,య।
య్యా,లా వే దెను బేఁరు బెంపులిఁక నేలా ప్రాఁతలిట్లుండఁగన్।131

ఉ॥ ఈ రెవరయ్య వేడ్కమెయి నెయ్యెడకో యసి వాఱువోవుచున్।
గూరిమిదోఁప నామ నెలుఁగున్ విని వచ్చినపున్నెపున్ నిరా।
బారులరో, తలంచి వెతఁబాపఁ గొమారుని వీనిమన్ననే।
తేరిన గాము పెద్దలరో, తెల్పరె నామది వంతఁ దీర్పరే॥ 132

చ॥ అలఁతులరే నొకారు తెఱఁగారయ, నాపటనికొఱ మారుమీ।
వలఁతితబంపుబల్మినో, యవారిగఁదోఁచిన కూర్మి కల్మినో,।
కెలయఁగనొన్న దేఱ బ్రతికింపరె, యొప్పరికింప కిప్పుడ।
ర్మ్యలిను దినింపరే, కనికరింపరె, నాకుయిలాలకింపరే॥ 133

చ॥ అనవుడు తేఁకువలుఱ వినుమా విరిబోఁడిరొసిక్కొమారునిన్।
మనువఁగబంపుగన్నరుసి మన్నియగాను, మొఱాలకించియు।
చ్చను జెలువారు కోరుఱ లనోసంగెడి క్రొన్నెలదారి గాను,న।
న్ననుఁగొనియిట్టులేటికి వగన్ మరటిల్లెదు నింపు వేఁదుతై॥ 134

చ॥ గొడగరిపీర బాహుఁడిదుకొల్వొనరించుచుఁ గాటిసుంకమున్।
బడయుమ, వీరదాసుఁడను వాఁడ, హెతారము మానికాటికా
సిడిసొదఁ బేర్పు.కాసిడక యేకిసురింపుచునీసబంబుఁజి।
— చ్చిడనిటఁ దెచ్చితే! పడఁతియెంతటి తెంపరిదానవారయన్॥ 135

చ॥ తెఱవపు గాననిన్విడి దిత్తిన్ మాటిమేరయి రేనిఁబూసియి।
ష్టుజుఁగలి వాలుఁబైఁబఱపిఁదుంపనె,మాటలిఁ కేల పెచ్చు, క్ర।

చ్చ ననిట వాతిపాతికనొసంగు మొసంగనిచో నబంబుతో।
మఱలుచునంగఁ జంద్రమతి మన్నియఁ గన్గొని వేఁడుకోలునన్॥ 136

ఉ॥ ఏనొక యయ్యయింటఁ బని కేర్పడి చెప్పినయూడిగంబులన్।
మానకొనర్పనప్పటికి మాడ్చెడు నాఁకలికింత యోరెమున్।
గానక యెన్నియో వెతలఁ గాంతు, నిఁకెవ్వ హిమాడఁ దెత్తు,న।
యయ్యా, నిఁక పేదరాల నెటులైనను మన్ననసన్నుఁ జూడరే॥ 137

క॥ అనిమఱిమఱి వాఁచారుచుఁ। దనయునఁ గుఁగొమారు సబముగడవు
చుమది నె। కొఱనువనటఁ దొంటిసిరిపద। వినినప్పటి లేమిఁ దలఁచి 138
వెగచుచు నెంతేన్॥

క॥ అసుగులకు మడుగులిడుచున్। బడిదీవుల తేంద్రుఁ గొల్వఁ బరువడిసి
రి-బెల్లడ రెడునొడయని బుడతకుఁ। గడకాసు నొసంగఁ గడకఁ గఱ 139
వయ్యోఁ గటా॥

మ॥ అలవున్ బేరిమి నేడు సంద్రములు మేరైసిఁటు మాఁ దెంపు మా।
న్నెలుగొల్వన్ దమసీసకంపు మగఱా నిద్దంపుఁ గ్రొందాలు ని।
గ్గులు నివ్వాళులు హజ్జదోయి కొసఁగన్ గొల్లైలలిన్ గ్రాలురా।
నెలపూఁ బట్టికి నేలచేరెడకటా నేఁ డింమ లేదయ్యనే!॥ 140

క॥ అని వెగడుపడుచు, నయ్యా,। కనికర మొకయింత నెడఁదఁ గడలుకొ
నన్ నా। న్ననిమన్నింప రెతడవ। య్యేను పొఱుతముదల మెలఁగ నేగఁ 141
గవలయున్॥

చ॥ అనవుడు నుజ్జవో యి యెవతకుఱటయిచ్చెలి, యెల్లురూపునే।
వినికనియున్నయట్లు సరవిన్ మదిఁ దోఁచెడి, నీ పెచందమో—
వినవిననా తెఱంగుఁ దలఁపించెడి, నింతటికొకఱ పోలికన్।
దనరెడు వారలెందఱో, కతన్ ననుబోలినవారలెందఱో॥ 142

మ॥ అని డెందంబున నుల్కి యవ్వెలఁది చాయన్ జూచి యావిత్తెఱం।
గున వేయేఁడులు పిన్న పైఁబొరలి యెల్లన్ బోవ వాపోవఁజొ।
చ్చిన వాఁడే స్త్రైణవచ్చునే, యుడిగి నీసేగిన్, వడిన్ గాటిమా।
డనిటన్ బెట్టుము, పాడియకుటిక లీడన్ జూప నే నెవ్వఁడన్॥ 143

క॥ పనుపరిని, వీరబాహుని। మనుపరినిగఁ గొలిచి యతని నున్ననని టనే।
ననుపరిగ నుంచుఁ దగవున్। బెనుపరి నా? మాడవదలి పెట్టఁగ నుతి
యున్॥ 144

మ॥ కొలమున్ బెంపు వెలార్చి, పేరును వడిన్ గూలార్చి, యీకొన్నయ।
ప్పులకున్ జట్టన కోర్చి, పట్టి వెలఁదిన్ బోకార్చి, నేఁడిట్టులీ।
ఱొలికిన్ గోసఁగిఁ గొల్చి, గాము తెవతో హూరాటఁ బోరాటవ।
ట్రిలు నా కెకుడి పాడియున్ నెనరు జోటీ యేటికీ చాటువల్॥ 145

మ॥ అడరన్ వీఁడిపు డేసు సంద్రములు హ్లాద్రై క్రొలు మాగానినే।
లెసు రాసింగపు ముద్దుపట్టి యని ఱాలిన్ బలుతీవట్టియె।
కుడు రాకర్మి వజీరు దే వెరివినీకున్ వీనికీ సుంకపున్।
గడ కాసున్ జెయిఁ జేర్ప లేమి తెఱఁగున్ గన్గోని జంబెట్లగున్॥ 146

మ॥ కొతుకిం కేటికి నీమ పేదటిమి నాకున్ బొత్తుగాదింక, గు।
బ్బెత, సుంకంబిడి నీకొమారుని సొదం జేర్పం దెఱంగెంచుమి।
వ్వితమొప్పన్ బలవింప నేవిడుతునే, వేమాడకున్ వాసినీ।
కుతికన్ గ్రాలెడు తాలి నేనినిట నాకున్ జేర్పు తావిచ్చెదన్॥ 147

గీ॥ అన్నుషు బిట్టులుయీలువుఁదనము జేసి। పెనిమిటికిఁ దకు నా తా
లిమినుకిఁ కేరి। కగుపడుదితండు నా చెల్వుఁడకటయొట్టి। సేగి కిర వమ్యొ
నని సొమ్మసిలి యెఱింగి॥ 148

గీ॥ ఓహరిశ్చంద్రనీపట్టిలోహితాస్యుఁ। గూర్మిఁగనుఁగొనుతొల్లి నీకు
ఱువుదోయి। నరతినిమరించి నేఁడిందు నాదమఱచి। కాటిసాదమీఁ
దఁగూరుకుగన్నవాని॥ 149

చ॥ అనితనలోనఁ దేరి తెరలైపయికుబ్బెడువంత పెల్లునన్।
గనుఁగవనీటిబొట్లురలఁగాఁ దురటిల్లుచుఁ గేలుఁ గ్రుచ్చి పే।
ర్చినసొగనుండి మొత్తితన చిన్నకొమారుసబంబు నాదటన్।
బెనిమిటియుంజవోయిపయిఁ బెట్టియొరంగి మొఱింగి యంతయున్॥ 150

క॥ చెలువునియునికిఁగనుంగొను। కొలఁదికి మది నెరియు నెగులుఁగ్రు
య్యొంపఁగనొం। జలిమైతొలుతటిరాసిరి। తలఁపునకున్ దట్టబి
ట్టుదల్లడపడుచున్॥ 151

సీ॥ మిసిఁగుజా మొకరాలనడరునీతమగంబుదీపిమానికపుగద్దియయెనీ
కు। ప్రీలికకాపికవిడిరాలుసిన్నెరుల్ వీచఁగానిడినసీవిరులెనీకు। క
నలుకార్స్పదలనుబొనలునీకొఱకచ్చులేలిన చేదివిటీలెనీకు। కొ
ఱవోవఁజేయునివ్వఱపుల యార్పులు తగుగాణకైతసందడులెనీ
కుఁ॥ గాంచనివ్వెఱగొల్పునీగాముతెవలు। కన్నుసన్నలమెలఁ
గు వేగరులెనీకుఁ। గరమునివ్వచ్చమెనుపునీకాటిమిట్ట। విరివిసిరుల
కునిరవైనవీడెనీకు॥ 152

సీ॥ పసుంగుగుమిమీఁద నెలరారునీవిందుఁబోనుంగు గమినేడఁబేరువడి
తె। నగరులలోనమన్ననలందునీవిందుడగరులలోనఁబెంపగలవిడి
తె। సామువట్టులబల్మిచేమించునీవిందుగాము పట్టులకల్మిఁగలిగితివి
తె। మంతులచదరూనిమలయు నీవీసోఁకుఅంతులెపదరానిఅవ్వ
గంటె॥ కలిమినేడుకడవ్లకివ్వాలిపిలాతి। వలఁతి తెవనుండికప్ప

ముల్ వడయు రాచ। మేటిస్త్రోపరిపై యీవు కాటి కాప। రిగ మెలం
గితె, హానల్వయగడు చెల్దు!॥ 153

ఉ॥ ఆమెలరాదుమై చెలువమా యురక్షించు ననంబు పేరుపెం।
పాయుడివో నిరాచబలమానవతొందని రాయసంబునిం।
పామెదిరింపరాని తిరువూనెఱ తేగపుఁదెంపు లెల్లన।
య్యా, యిపుడెంమవో యనని యంగప పెల్లు ననంగ లార్చ్వుడున్ 154

మ॥ కలయుంజూచి తలంకి యేఁడెఱుక దిక్కున్ మూలి హోనిక్కమో।
కలమోయియ్యది, యెనెవండ, నిట నేఁగాటన్ గదాయుండుట।
చెలియెవ్వర్తుక, వీఁడెవండనుచుఁ జేసేనెంచి చొప్పంతయున్।
దెలివిన్ గన్గొనసోలి కొంతవడికిన్ దేరొంచుఁ బేగాదమై॥ 155

గీ॥ కొడుకుపైప్రాలి పదఁపడి గ్రుద్దియెత్తి। కొంచునకున్నఁజెకున్
నఁగూర్చిఁ జేర్చి। మోముమోమునగదియించి ముద్దురించు। నడలు
నదొరంగు కన్నీరుజడిగొనంగ॥ 156

సీ॥ కొలమును నెగడింపఁగల మేటి కొడుకవై కలిగితివనుకొంటిఁగా కొ
మార। పెనుపొందరాచకల్మిని మేలుబంతివై క్రాలుచు వనుకొంటి
గాకొమార। ముదిమిఁ జిక్కిన నాఁడు మున్ను నా కాదటఁ జేకూర్తువ
నుకొంటిఁగా కొమార। మున్నెన్నఁడో మాకుఁ బున్నెంపుఁబదవికిఁ
గతమౌమవనుకొంటిఁగా కొమార। పుట్టుచెలువంబుఁ బోకార్చి
ప్రోదిముంచి। రాచపెంపూడ్చి పున్నెంపురహిఁ దొలంచి। పొదలు
నాకోర్కెలెల్లను బదటఁ బుచ్చి। యేపరింపఁగ నను బాసితే కొమా
ర॥ 157

మ॥ అనిమొంతేఁ బలవించి లోనెఱుక చొప్పాలోనఁ బాటిల్లఁగ।
గ్గొని యెల్లాముదినిస్లు మేద్పడితి, నాకున్ వీరబాహుల్గఁడు చె।
ప్పినకగ్గంబటియేది, నేనిపుడు వానిన్ జేయుతీరేది, యం।
చనరన్ జిఃకటిఃదెల్వి ప్రొస్తుబడిఃబాయన్ జేసి తానంతటన్॥ 158

చ॥ అనుఁగుఁగొమారుఁగూర్చి వెతనందు వెలందినిఁగాంచియీవితం।
బునమరటిల్లనేల, చనిపోయినవారునుమళ్ళివత్తురే।
యనయఁగమిత్తిచేఁదవులు టేరికిఁదప్ప దెఱుంగుమింతకున్।
మనుటమనుంగుటల్ జగమునన్ మెయిదాల్పులకెల్లసాజమా॥159

చ॥ చినిఁగినవల్లెపోఁదొలఁచిచెచ్చెర వేఱొకవల్లెఁదాల్చున।
ట్లనయముబొందిడించువడునప్పటికింకొకబొందిఁబొందు మేన్।
దనరెడునావి, యుండనుకఁదాఁగొనియుండ్చినమేనులెన్నియో।
యొనరెడి, నట్టిమార్పులనిదొకటినేఁటికిఁజూడఁగ్రొత్తలే॥160

సీ। చిగురింపఁబులుఁగులచేనొక్కఁబడుటయు, మొగడువేసినవాడి మొ
క్క చెడుట,। వెలరారునరవిరివిడిగి పెంపాఱుట, విచ్చినవిరిదూయ
వీడిపడుట,। కాచినపూఁబిందెగాలిచేరాలుట, కసుగాయచీడచేఁ
గమిలిపడుట,। దోరగిల్లినఁబుర్వుదొలిచినఁబ్రీలుట, పండైనఁబ్రేఁగుదె
బ్బలనుబడుట,। ప్రిమలమాఁగుటక్రుళ్ళుట మొదలుగాఁగఁ। గలుగు
దెసల తెఱంగునఁగడుపులోనఁ। గరుడుగట్టినదది మొదల్ పెరిఁగి
పుట్టి। ముదిమిఁబడుదాఁకబొందికిమూఁడుఁజేటు॥ 161

ఉ॥ ఎక్కడితల్లిదండ్రులో, మఱెక్కడివారొకొమాళ్ళు, సంతకై।
యక్కఱవచ్చి, కర్జమెనయన్ దమయంతట వారు వారలున్।
జక్కగనూళ్ళకున్ మఱలుచాడ్పున, బొల్లగునీజగంబునన్।
జక్కటిఁబుట్టుచున్ మగుడఁజచ్చుచునుందురు మేలమక్కవల్॥
162

సీ॥ మన్నీరుకరువలివిన్నింగలము లేను నెనసి దైవాఱెడియిల్లు మేను
ప్రామేసి చెద్దియు వెంబడిదీననావికొన్నాళ్ళుండితఱిదీఱునాఁటికెడ
లు। చెడెనేనిబొందియచెడుఁగాక యలయాపికెన్నండుఁజేటొ
కయింత లేదు।ఆపియుబొందియునరయ వేఱ్వేఱగుఁగాని యొక్క

టిమెప్పుగామతలఁప॥ కట్టియలలోనఁగ్రాలునింగలమునిగిడి। నో
లిమేనులనోలసెడుగాలిమాడిగఁ। నమ్మితూఁడులఁగలయాఁకస
మ్ముకరణి। నావిబొంముల వేర్పాటునరయవలయు॥ 163

ఉ॥ కానసతంబుగాకొగిఁబొకారెడియిచ్చొఱబొందికేట్టులే।
లా నెకులోం దెదింతజగమున్ వెడనట్టువసాలనాడఁగా।
నూనిన వేసపున్ జతనులొప్పఁగనుండిన రెండునాళ్ళనున్।
గాని తెఱంగులూడ్చితగుకర్జములన్ బొనరింపమేలగున్॥ 164

చ॥ కనుక వెడంగువై వెతనుగందకయూవిఁకపీసిమంబరం।
బునకయికాటిమాడఁదఱిఁబుచ్చకచేఁబడవేయుమూదటన్।
నినునిటనాపడంతియని నేవెఱగమోడినఁబాడిమే? నిజం।
బునవలవీరబాహునికి మోనమొనర్చినవాఁడనౌదుఁగా!॥ 165

క॥ కావునఁజననీపాలిత। వావిరినీవడిగివాతిపాలికఁగొనితె। న్వా
వఱకుమీనికగ్గికిఁ। దావీయఁగవలనువడదుతగవదియనుడున్ ॥166

చ॥ పెనిమిటిదెల్పుమేలెఱుకపేర్మికినికగ్పుఁగొల్వసేఁతకున్।
దనమదిమెచ్చి చంద్రమతితద్దయువంతనొకింతనూనివే।
గనుజనివేఁడ, రోఁగలహాకంఠిమొసంగునొకొట్టవచ్చునో,।
యనితలపోసిపోమగిడియప్తిలిపట్టిఁదొలంగనొచ్చుచున్॥ 167

గీ॥ కన్నకడుపుగానఁగానుపునటుడించి। పోవఁగాళ్ళరాకపొగిలిపొ
గిలి। కొంతవడికిదిటముగొనివానినటఁదన। మగనికొప్పగించిమ
ఱలుటయును॥ 168

క॥ అకటయిందను కెన్నిన। తకిటడియుపములుగనన్ వితానసెనని
పే। రక్కసమున్ వెకసమున్। గకసమున్ బడుచుగాధికా
న్నారేయిన్॥ 169

సీ॥ మొఱకు వెండ్రుకలును ముదురు మీసంబును, గఱకు నల్లని మేను జూఱు
కుఁదనము। మొలదిండు బలపంబు సెలకట్టె ములు బంతి కత్తి నోర
చ్చులుఁ గలుగు నొకఁడు। కన్నగానిఁ దబంపుఁ గలిమిమై రాఁబంచి
యోరియా రేయి నియ్యారి తేని। నగరున కరిగి కన్నము వేసి యొ
కడుటఁ జొచ్చి లోపలి పైఁడి మచ్చునంచుఁ। గ్రాలు బంగారు దూఁ
గుటుయ్యేల నిమర। వోవు రాపట్టిఁ జంపి యబ్బుడుత యొడలి। రవ
ణములఁ దెచ్చి వచ్చు చంద్రమతి యొడిని। వైచియచ్చాన పైరట్టు
వ్రాల్చుమనిన॥ 170

చ॥ గవఁకులఁ జొచ్చి, వాఁడపుడు క్రంతలనకుడుచు, గస్తువారినిన్।
దవళ్లి మొఱంగి, లోప్రహరి దాఁటి, బవంతికిలాఁగ వెట్టి, రా।
తెవదొరలించి, కన్నమునఁ దేఁకుచుఁ, దూఁటివటారుఁ జేరి, తే।
కువనను వెంచి, యంతిపురి కూటమునన్ నెలఱాల మచ్చునన్॥ 171

ఉ॥ పొంగఱతొట్లదాదికడఁ బొత్తులనిద్దురవోవు రాకొమా।
రుంగని డాసి, తాను నెనరున్ విడి, కుత్తుకఁ బట్టి యొత్తిము।
న్నింగొని, మేనఁ గ్రాల్నగల నేరిమి దొంగిలి, తూఁటి కన్నమం।
దుంగని పింపకన్నవరు దోరములంబడి దాఁటి చయ్యనన్॥ 172

గీ॥ గవనులను మించి లెంకలఁ గన్నుమఱపి। యరిగి యాప్రోలి తలపీటినం
టివచ్చు। చంద్రమతిఁ గాంచి నమ్మికసరవిఁ దోఁప। సరమఁ గొని ము
చ్చిరుచు నాపె చందమడిగి॥ 173

ఉ॥ జాలిఁ గరంగు వానిబలె సంతన దాఁనును గొంత యేడ్చి, యెం।
తోలయ కారిమాటతన మొప్పఁగఁ దానెచరించి, తల్లి, నీ।
చూలికి వాఠి పాతిక యుఁ జొప్పడదా? యిదిగొమ్మటంచు న।
య్యాలరి దొంగ, సొమ్ము వలదన్న నొడింబడవైవ నంత లోన్॥ 174

చ॥ తరుణమెఱింగి చన్నుడుపదాదిలి వేల్పు నిగుం డెనీరుగాఁ।
గరఁగనిసుంగు చందమునదిగన్గొని వాచఱచంగ నారొదన్।
బరువడి లేచి దేవెరికొమారుసబంబును జూచి నివ్వెఱన్।
దొరిగి కొమారయంచు వెతతో కర్పుట నొకర్పుట నేడ్వ నయ్యెడన్॥ 175

గీ॥ ఉలికిపడి తేఁకు హెగ్గడుల్ దెలుప నెఱిఁగి। యూరఁ గొలవోయిత
ని దేరియూరెకులను। బెలుచ రాఁబంచి బుడుతఁ జంపిన గరాసుఁ।(బ
ట్టి తెమ్మని కట్టడఁ బనుపవాంద్రుఁ॥ 176

క॥ నెలవరులై పొలపరులై। పొలయిక నెటు సంచు గొందుపొంతలను
టిపుం। తలఁగల నెలవుల నరయుచుఁ। దలపొలమున వల్లకాటి దరి
నొక చోటన్॥ 177

ఉ॥ అంతకుము న్నొలందివలడన్న నొడింబడవై చినట్టిసా।
మ్యంతయు నల్లకల్లరినయంబు గముచ్చ మెలర్పఁ జూపుచున్।
గ్రంతల వచ్చు నారెకులఁ గన్గొని రండి దెదొంగచి కెర్పన।
న్నెంతయు బేలువుచ్చి వడి నేగెడు పట్టుకొనుండు దీనినిన్॥ 178

క॥ అనిపిలిచి తలారులక। న్ననఁబోణిన్, దొడ్డఁగొన్న నగలన్ దాఁగ్ర।
న్ననవొప్పగించియుటఁ బ్రా। మినసందడిసురిఁగి కంచుమిం చైపఱ
చెన్॥ 179

చ॥ తలవరులా పయిన్ నిజము దబ్బునెఱుంగక కావలంబునన్।
మలుచన వచ్చి యేయలఁతిదోస మెఱుంగని యల్లక్రొత్తడిన్।
జెలిఁబెడ కేలు గట్టి కరిసించుచు వేఁబిడికిళ్ళ మోఁదుచున్।
సిలుగులు వెట్టుచున్ బెలుచ నెట్టుచు ముచ్చని చీరితిట్టుచున్॥ 180

గీ॥ ఇట్లు కావళ్ళ వారలాయించుఁబోణిఁ। బట్టుకొని గుంపు గుంపులై చు

ట్టుకొనుచు। విచ్చుకత్తులఁదోడ్కొని తెచ్చితమకుఁ। బెద్దయగుభిష
ణునిమ్రోలఁబెట్టినతఁడు॥ 181

చ॥ కనితనకోఱమీసములఁగ్రచ్చఱఁదీడుచు లేచి వాలు చేఁ।
గొనితలద్రుంతునంచుమదిఁగొంకక తాసమకట్టిదీమసం।
బుననడిదంబుఁబైఁబఱుపఁబోవుచు నేటికి ఈనిమ్రోలఁబె।
ట్టినఁగసిదీఱఁదాముదల తేవనిడుంగదయంచు నచ్చెలిన్॥ 182

క॥ పరుసనలాడుచుఁగొనిచని। యరుసుకడన్ నిలిపియిదిగొయరయు
ఁడునగరున్। బొరిఁజొచ్చి కొల్లఁగొనినె। త్తురుకంపున్ జంపినట్టి
తులువఁబిసాళిన్॥ 183

క॥ అనితారాజ్ఞగరాకొను। రుని పైనిడినట్టినగలఁబ్రోవుగనటఁబె।
ట్టినఁగడు పెరియఁగఁదాఁజెలిఁ। గనినికఁ బుబ్రుచ్చుటంచుఁగనర
నరెనయన్॥ 184

ఉ॥ కట్టెఁడిజంతయీనగలకై నెనరోసరఁదొట్లనున్న, లే।
బొట్టియ, నెత్రుకంపు, నెటిపొత్తులకున్న, నిసుంగు, ఁజంపితే।
పెట్టుకొనంగపొమ్మడుగఁబెట్టనె, యింతటికాకొమారుపైఁ।
బెట్టినసొత్తునాఁచికొనిబిడ్డనటంతటమానవైతివే॥ 185

క॥ ఎంతటికొలకొడిగట్టితి। వంతిపురింపాఁగుఁదొట్లనలరెడు నిసు
వున్। గొంతొత్తియుసురులార్చితి। వింతపుఁజేయెట్టులాడె నేయి
ప్పనికిన్॥ 186

క॥ మగవారికంబెమగువలు। తెగువన్ వెసనాఱురెట్లుదేరుమర్జి
చె। ప్పఁగ్గఁబెద్దలకడవింటిని। దగనీయెడనద్ది నేఁడు తారాజ్ఞిం
చెన్॥ 187

క॥ పొలసురోలా యెవ్వఁగ। జాలిన్ విడియిట్టి కడిఁది చందంబునకున్।
బాలైతివీవు పొడగన। గోలవు గావ్లజముని కొలవు పుడమిన్॥ 188

సీ॥ నినుఁగనుంగొనఁ గొలజుట్టుకొనునటంచుఁ। గినిసియా ఱేఁడు భీష
ణుఁగ నినిజంబుఁ। గానకాయింతి తలను "నెద్దినెనన్నఁ। గొట్టము
నఁగట్టుమన్నట్లు" కొట్టఁబనిచె॥ 189

చ॥ పెనిమిటి కాటికాఁపరిగఁ బెంపఱుటాపయి, దానునొకర్త బాఁ।
పనికొలువంది ద్రెళ్ళు తనపట్టికిఁ జిచ్చిడఁ గాటిసుంకమున్।
బనుపడకుంట, యాపఝుఁగ నారిలి తన్దలవగ్గు రాచోఱన్।
మునిమెనటంచు అట్టుని చిత్రుంపఁగడంగుట నెంచితానటన్॥ 190

సీ॥ పేర్చ్చు మంటలకును దోడుపిడుగనంగ। నలయు నాకింకసడి దొట్టె
నాయటంచుఁ। దలఁచి తలవంచుకొని లాఁతి తలఁపుసకిఱ। ప్రామ
వడియున్న యాచంద్రమతిఁ దలార్లు॥ 191

మ॥ వడిగద్దించుచుఁ బట్టిగోసడచి నొవ్వ న్నెట్టుచున్ ఱేనిక।
ట్టడఁ దెల్పం జనివీరబాహుకడఁ బెట్టన్ వాఁడు గిట్టించు మే।
వడిఁ గాటంగలవీరదాసుకడ కా వాల్గంటిఁ దోడ్తెంచుఁ బ్రా।
మిడిగట్టించుచుసూరెలన్ దలవరుల్ మిట్టాడఁ బోన త్తఱిన్॥ 192

క॥ బల్లిమఁడ్డైతానిఁకపై। నెల్లర విను గెంపు కొలపు శేలిక పొండిన్। జ
ల్లగనే లెడువైనము। తెల్లముగాఁ జలువకష్మ తెమ్మెరలాలసన్ 193

ఉ॥ ఎట్టిబవంతపున్ వెతలొయెన్నితి, నింతకు నీత్రిశంకురా।
పట్టినిజంబు వాయఁడిఁక, పట్టితలంపు, వసిష్ఠుపంతమే।
గట్టిగ నిల్వఁజొచ్చెనని గాధికొమారుఁడు విన్నఁబోయి చె।
ల్వట్టులఁ బాయునోయనఁగ నిండ్లను దేజుదొలంగెవివ్వియల్॥ 194

గీ॥ చంద్రమతికిని దొరహరిశ్చంద్రునకును। దొట్టిన వెతారమిమ్మాఁడిఱ
ఁదొలఁగుననఁగ। గుఱుతువోడకట్టెనోయనఁగొఱలునిరులు। దూ
లఁబోఁజొచ్చె వేవేగఁదూర్పునుండ॥ 195

క॥ ఇదిగో మేలఱనిచూడుఁడు। పొదలిహరిశ్చంద్రుడింకఁబుడమిన్ గ
డిమిన్। గమకొనఁగ నేలుననునుడి। కొమకకచాటెననఁగోళ్ళు
కోయనికూసెన్॥ 196

క॥ కడసుహరిశ్చంద్రుఁడుని। లఱడపంతము నెఱపి రాచగద్దియ నే.డీ।
వడువున నెకెఱడుననవా। పొడుపున్ గట్టెకెఱఁదమ్మిపూపొంము
వెసన్॥ 197

మ॥ అని నా చంద్రమతిన్ దలార్లుగుములై యవ్వీటి రాదారి నేఁ।
కటఁదోడ్కొఱంచటువోవమందిగుమి వేగన్ మూఁగి కన్గొంచునా।
కటరా పట్టివిసుంగుఁజంపెనఁటయీ ప్రొల్లంటి, యారొర, యెం।
తటివో సంబునకోగ్గఁజారెయని యాందన్ బోవ వెఱొండెడన్॥ 198

ఉ॥ గోరను నాకరానిసువుఁగూర్చివటారుసుగొల్లవెట్టియే।
నేరమెఱుంగనట్టిపుడు నేరిమిఁదాలిచినంగనా చిర్జైయై।
బేరజపుంబిగాచి, యడెపెల్పనవచ్చెడు, నారదానితీ।
రారయ మేఁకవన్నెపులిరా! యనికొందఱు వలఱనద్దరిన్॥ 199

ఉ॥ చేరినయన్నలకఱలటఁజెకుఱనముకుఱనఁగేలుఁజేర్చి, ముం।
దారెకులీడ్చఁదొట్రువడియంజికఁబగ్గపుఁగట్లఁజికిఱయే।
తేరెడు నా వెలందిఁగని తెంపరియకఱరో యొట్టిసేఁతకున్।
చేరి తెగించెనిప్పాలువ తెకఱలికత్తెయటంచు వెండియున్॥ 200

చ॥ బలిమియుఁజేవయున్ గలదు, పాయపుఁబైదలి, యొందొయేరి నేన్
గొలిచిదొ, వేఁడిదో, తుదకుఁగూలికినిల్చెయొ, లేక నాలుగిం।

డులకడబిచ్చమెత్తియొ, యెటో, తగుచొప్పునఁబొట్టవోసికో।
కొలువడిపిడియిట్టిపని కేటకిని చ్చెలిసొచ్చె వేఁచు త్రై॥ 201

గీ॥ పుట్టిబుద్ధియెఱిఁగియిట్టి తెకఱలికత్తె। నెంచుఁగనియువినియు నెఱుఁ
గమ్మ। పుడమి రాను రానుముందెట్టివింతలు। గొఱలునొక్కొఱయ
నఁగఁగొందఱంచు॥ 202

చ॥ కలుగ రెదొంగ లెంచు, మఱికన్నము వెట్టరె, దారిగొట్టరే,।
పొలయికసొత్తునాఁచికొనిపోరె, వటారుననున్నయువ్యెలన్।
గలయెఱుగంచుమున్నగలకైయిటు చంపిరె?యంచు నేఁడొ, తె।
కఱలివినఁబువ్వుఁబోఁణియఁట!కన్గొనరేయ దెకూళ్ళవచ్చెడిన్॥203

చ॥ ఎడ నెడ నేలపైఁగసటు హెచ్చఁగనిట్టిపిసాళ్ళిచేడియన్।
వొడముటఁజేసి కాదెజగముచ్చలుపైదలు లెంచు, వారి నె।
న్నఁడుముదినమ్మరాద నెడినానుడి మేటి లె,నమ్మచెల్లి! యె।
కఱడనగ రేఁడయి వ్వెలఁదిగద్దఱి చెల్గుమ దేడచూడఁగన్॥ 204

గీ॥ ఇన్నినాళ్ళవో లెనిఁకముందునోయమ్మ। చంటిబిడ్డలకుఱనంటమ
నకు। నాదమఱవికూరుకంటఁగఁదగదమ్మ। యనుచు నాడుకొనఁగ
నప్పుడవల॥ 205

చ॥ వలఁకు లెఱింగి, కోటలదవంత్రులదాఁటి, బవంతిమేడకున్।
గలచవుసాలలన్ దుమికి, కన్నముదోఁపిడిఁబోతుటీఁగకున్।
బొలయఁగరానిలోనగరుప్రుచ్చిలఁజొచ్చుటకొకఱచేడెకున్।
దలఁపఁదరంబె,యే మొయిదితర్దయువింతగనాకుఁదోఁచెడిన్॥206

క॥ అందినన్నఁబోఁణి నెఱా। చందముఁగన్గొనఁగనట్టిజగ తైెగువకుఁదా।
నొందినదనూటకరంబది। పొందనికతగాఁగమదికిఁబోడ మెడిమఱి
యున్॥ 207

చ॥ తఱుసలికన్నఁగాఁడెవఁడొ తప్పకయింతలొనర్ప నంతలో।
నెఱిఁగితలార్లు వెంటఁబడ, నెక్కడఁజిక్కక దూఱి, నప్పుడే।
కొఱకయివచ్చుచుండెనొ, నొగుల్వడనిక్కము, దీనిపైనగల్।
కుఱుకుగవైచి విషాఱఁగనిక్కొంకక వారలు దెచ్చిరిచ్చెలిన్॥ 208

క॥ ఎఱుఁగమెతలార్లగోహరి। నెఱి, ''దొంగలువడినయాఱు నెలల
కుఁగుకఱల్। మొఱిగె''ననికిఁ సిలిగి। యుఱికినట్రుముచ్చెందుఁబో
యెనో యటము న్నె॥ 209

ఉ॥ ఇంతకువారుతేనిపను పేమఱినన్ దలదీయునంచు, లో।
మంతనమూని, యొక్కతలమాసినదానినిదీనిదేర, దా।
వంతఁగలంగిలేనికొలవచ్చెనటంచెదచిక్కినిక్కమున్।
సంతనఁదెల్పనోడిన, వెసన్ దలద్రెవ్వఁగఁబంచె తేఁడునున్॥ 210

క॥ చెవులెకన్నులు తేంద్రకు, ఁజెప్పవిన్న। యదియనిజమనికడగట్ట
కానయిడుము। రంమఁగదతేంద్రుదొరతనంబవలబిస్తు। బ్రుంగు
దురటంద్రు పెద్దలుపుడమినెందు॥ 211

గీ॥ ఇంతకెమఁకలేనియీనాల్క వేయుతె। అంగులాడునిజమెఱుంగ
ఁగఁగలమె। నీరుపల్లమెఱుఁగునిజముదేవుఁడెఱుంగు।నను చుఁబలు
కుఁగొందఱంమఱియు। 212

సీ॥ ఎట్టిసేఁతకునోడిగట్టెనిచ్చెలిదీనిఁదునిమినఁగసిదీఱదనెడువారు।
నిజముపొల్లోయిదినిసుఁగుఁజకాఁడిన దనుమాటయనియాడుకొ
నెడువారు। ఔనేరెఱుంగుమరన్నెమ్ముఁబున్నెమ్ము తెలియువేల్పు-
నకంచుఁబల్కుకువారు। రాజింతదెలియక ట్రొల్లంటిపైనెట్టియాఱడి
ఁబెట్టు నేయనెడువారు। నగుచునటఁగ్రికీఱ ఱినిమూఁగియరయుప

జలు। గచ్చపొదపెచ్చు(గదలినకరణిసద్దు। హెచ్చు(దమతమయి
చ్చకువచ్చినట్టు। లాడుకొనుచుండిరప్పుడయ్యతివ(గొంచు॥ 213

చ॥ అరుగుచువీరబాహు(డును నారెకులుంగుమిగట్టి కాటికా(।
పరికడ(బెట్టి, యయ్యది నెపంబుననంతిపురిన్ మొఱంగినె।
త్తురుపసికందు రాకొమరు(దుంచె, దనీ(డది చేసిదిని, సూ।
నరి, తెగటార్చనీకడగొనన్ సెలవిచ్చిన(ద్రోయకానతిన్॥ 214

క॥ తోడికొనివచ్చితిమిదిగో। వడి(ద్రెంపుమటంచువీరబాహు(డువలు
కన్।బడ(తిన్ బోడగనితనప్రే। ముడియిల్లాలుగనెఱింగిమునుకొనె
డివెఱన్ 215

గీ॥ సేగిఱాపడికొండొకసేపునకును। సేకరించినమడియుకప్పి చిక్కి
(బట్టి। కత్తెమటబెట్టిదంపు(బగ్గంపు(గట్ల। సలిగగనుచంద్రమతి(గూ
ర్చిజాలివడుచు॥ 216

సీ॥ చిగురాకు తలిమంబు(జిన్నబుచ్చెడునీదునును గేలుగవ కెయిప్పె
నపుగంట్లు। నెత్తమ్మికూండ్లగున్నింపనినీమకైదండలకాయిట్టిదడ
పు(గట్లు। పూచమూరంబింతపొలయనోర్వనినీమనంజలకాయిట్టి
యరిదిత్రాళ్ళు। అలంతమోవ(బేరలయుఁజిగి మేనికాయిట్టికడి(
దిపగ్గంపుటురులు। అనయమునవళ్ళనెనిండ్లనంతఃపురిని। గలిమిమె
ల(గెడునీకెయీవెలుచపాటు। కటకటాయల్లతోనిజన్నిగట్టుద్రా
(త(। దరమెతప్పింప(బుడమినెవ్వరికినేని॥ 217

చ॥ అని, యనిఁదీయువాని, ననునారయరేయసివేఁడువాని, (జే।
వ్వనుబులునంటువాని, (గయివాలిడకేమఱువాని, (బ్రోవ(గా(।
బనుపడునేను, నే(డరయ(బైడలి, నందుననాతి, నే తెఱం।
గున(గోలనాకయిక్కడి(దికొంతమునన్ దెగటార్తునక్కటా॥ 218

ఉ॥ ఈకోమఁజంపినన్గొలయు, నేమొగమోటునఁజంపకున్ననో।
యాకట! నన్ను నేలుధణియానఁదొలంగినదోసమౌను, నే।
నీకడఁ, జేకొనంగవెరవెద్దియటంచెదనంతకంతకున్।
వేఁకరమొందికుందుతనపెన్మిటినచ్చెలిగాంచియిట్లనున్॥ 219

చ॥ అలుగుటయేటికింకదొరయానతిఁద్రోయకకర్జమూనఁగా।
సులువగుఁగాదె, యెందువినరో, తనునేలెడివానియానఁబోఁ।
దొలఁగుటలెంకకున్ గరముదోసమటంచనివాకొనంగ, మీ।
కెఱుఁగఁగరానిపాడిగలదేవినుపింప, వినుండువెండియున్॥ 220

ఉ॥ దోసమునాకరానవరుదొడ్డగొనన్ జనిరాకొమారునిన్।
మోసనడంచెనిప్పులువ్రముచ్చు, దగాది, పిసాళి, ఱాఁగయం।
చీసడమొందితిన్, మనుపికేటికి, నేఁటికిసామికట్టడన్।
జేసితెగింపు, మిట్టియెడఁజెల్మియుఁజుట్టఱికంబుఁజూతురే॥ 221

చ॥ అని, వినుపీదివేల్పులరుదందికనుంగొన, ఁదానొకింతయున్।
వెనుబడకర్మిలిన్దనముపెన్మిటియంజలవ్రాలిమ్రొక్కి ఁగ।
కుఁగనఁదనచీరెఁజక్కనిడుకొంచటనెత్తుకరళ్ళుగట్టినె।
క్రొక్కనుపాలిబండనెక్కియటఁగూర్చొనిచెల్వనినిల్పి తామదిన్॥ 222

గీ॥ వెలుఁగుమినుజోతపై జూడి ఁనిలిపియింకఁ। బుట్టుపుట్టులనీనిక ఁ
పున్వలంతి। యాహరిశ్చంద్రుఁడేచెల్వుఁడైచెలంగఁ। గనికరింపు
మునాకుఁబ్రామినుకుమనికి॥ 223

చ॥ అనిజతనంబుఁదెంపువెలయన్, గనియత్తఱివీరదాసుఁడెం।
దనదల, ఁబ్రాపుఁజేరిసునువారయువారలఁ, బ్రోవఁగల్గుని।
య్యానువరికేలునేఁడువిడనార్పఁగడంగెడి, నింకనెన్నియూ।
కొనలిడుగోరపుంగొలలసున్ననుబాల్పడఁజేయనున్నదో! 224

క॥ ఐనన్ వేసనామనుపరి। యానతినమువంగఁబాడియగు, నాకేలా।
పానలుఁబెఱతలఁపులు.నిటఁ। బూనెదఁగాకింకఁగర్జమునకనికడఁ
కన్॥ 225

చ॥ వలనుగనిల్చి తానుకయివాటమెఱిఁగిగనీబులోనియి।
ట్టలపుమెఱుంగుఁజాయలబెడంగుఁగటారిమరీన, ఁదీసి, పే।
రెలుఁగునతేనియాననటనెల్లరెఱుంగవినంగమున్నులున్।
గలయఁగఁజాటి,బోటిమెడఁగత్తిగుఱిన్దగనిల్పియూఁకువన్॥226

క॥వడిఁదీసికేలుకోలఁదెకి।నడిదముఁబైకెత్తివ్రేయనంకిం।చుడు, నెయ్యె
డనుండివచ్చెనోయ। య్యెడగాఢేయుఁడెడచొచ్చియెత్తినకేలున్
227

గీ॥ పట్టిక్రమ్మరించివాపిహరిశ్చంద్ర। యెట్టితెంపుఁజేయఁగట్టికొంటి।వ
కటకటికవాఁడునైనసీబెడిదంపుఁ। బనియొనర్పనిట్లుపాలువడునె!
228

క॥ రక్కసుఁడవుగాకీవొక। నిక్కపుమానిసివె! తలఁపనెలఁతలనిటు
లన్। జక్కాడనినువసిష్ఠుం। డెక్కటఁబనిచెనొకో! యిట్టివేరా
తగవుల్!॥ 229

శా॥ కంటున్ బూని, మరంబునం దెదిరి, బలాక్రాంతాళపున్ బేర్మిఁబై।
నంటన్ వచ్చుమునీంద్రుకుత్తుకలనెత్రాపోవఁగాఁద్రావి, యొ।
గ్గంటున్ గానననినీమపట్టియము, సేగిన్ జెందనిమ్మాడిక్రా।
ల్గంటిన్ ద్రుంపఁగనేఁడుపాలువడనేలాచేసెదీవీయెడన్॥ 230

క॥ అదిగాకిల్లాలును నెఱి। మొదలున్ బాడిసిరి కోర్కుముగుతులునా
ల్గీఁ। నుమ్మురైయిటననటనింపున్। బొదలించెమగరితాఁనూల్పుఁబోలు
నెసిన్!॥ 231

ఉ॥ రాచఱికంబువీడికొని, రట్టడిలాఁతులపెట్టుపోఁతలన్।
వాచరమొప్పఁజిక్కి, వెలిపంనికిబంటయి, ప్రాపుదక్కి, కా।
ణాచిగఁగాటిఁగాచి, మదినాననెటోవిడి, యంతఁబోక నేఁ।
డాఁచకయిట్టియాఁడుకొలకక్కటయీవొడిగట్టితేతుదిన్!॥ 232

క॥ తనయాలిఁజంపిపదఁపడిఁ, । గనఁగలిగిన మేలుమేలె, గరితకుఁగాదా।
వినువాఁకదాల్పుదత్తుని। నణఁచెను, నీకున్న తెలివియతనికి లేదే॥ 233

గీ॥ ఆలిఁదొఱఁగినపదఁపడినందఁగలుగు। నేలుబడియేలసిరులేల నేల
యేల। ఆలుగలిగినఁగాదె పెంపలవునెలవుఁ। గలిమిబలిమియుఁజె
లిమియుఁగలుగుటెల్ల 234

మ॥ తొలినామాటఁదొలంగి, రాచపదవిన్ దూలన్ జనన్ బుచ్చి, ఉ'
ర్వ్వలపాలైపడికానలన్ దిరిగి, నీవాల్గంటిఁబోనమ్మి. యీ।
యెలకంమున్ విడిరిత్తఁజంపుగొని. యిందీమాలనిన్ గొల్చి; పే।
న్గలకాఁపైకుదకిన్నిచాలకువిదన్ గూలార్పఁబాలైతివా!॥ 235

ఉ॥ ఇంతటికైననామపలుకించుకనీవిపుడాలకించి, యి।
య్యంతివలంతి, యేదొసఁగునేనినెఱుంగనిక్రొత్తడిన్, వితా।
పంతపుఁబూనికిఁజంపకుము, పట్టియముంచుగనీబునన్, జగా।
మంతుననీదుతొంటినెఱిమన్నెఱికంబిదెయిత్తునావుడున్॥ 236

చ॥ పకపకనవ్వియొంతబిసిబాగరి, యాఁ!దగవాడితీరలిం।
తకుమునుపెట్టినాయములుతద్దయుమీకడనెన్నివింటి, నం।
దొకటిగదాతలంపనిదియున్, మఱియేటికిఁగ్రొత్తగాఁగనా।
కిఁకనెఱిఁగించుటిందువినుఁడీకలపోఁడిమినేఁడుచెప్పెదన్॥ 237

క॥ మునుమింగుప్పునకీమా। లనికమ్ముడువోవుపట్టులను నేఁడాఁజె। ప్పి
నకిష్టమేదినైమెపన్। బనివినియొనరింపఁబ్రతినఁబలికితివినరే॥ 238

క॥ కావునఁబలికినచొప్పున। నే వెనుదీయకయ చేయుటేయదినాకున్।
దావలపుఁబాడియాఁనిఁక। వావిరి నాతోడమీకు వావా దేలా॥ 239

మ॥ ఒఱకంబైన, (గొలంబుగోల్పడిన, గోడు వ్వోష్టునన్ మూఁడినన్।
జెఱ్ఱయైనన్, జగమట్టె గెంటువడినన్, జేడ్పాటుమై గాము లే।
ద్రైఱఁదార్ఫ్యాన్న. దోసంగుఁజావోదవిబిద్దన్ మూలినన్, బేరుఁబెం।
పుఱిదిన్ రానియసంబుఁబోని, పలుకో హాతప్ప నే నెంతకున్॥
240

ఉ॥ పటికినింక మీకుఁబసి కెక్కనియీనుడులిట్టిపల్లుచు।
బోఁటులుసిల్వఁగాఁజనను. పొండు. చెయిన్ పిడువుండటంచు మో।
మోటమువీడి ఈఁడనుడు, మోనపుఁబెద్దదొలంగియౌరన।
ప్టేటనుబుట్టి హూలెననినంతకు నానుడిరిత్త వోయెఁగా!॥ 241

గీ॥ అను మప్రాన్నడియటనుండ నంతఁగడఁకఁ। జంద్రమతితలఁదెగవ్రే
యఁజాఁచి కేలు। వడిహరిశ్చంద్రుఁడు మెఱుంగుటడిద మెత్తి। వ్రే
యఁగమకింపనంతలో వెన్నుఁడపుడు॥ 242

సీ॥ ఇదిగదా తటిమెట్టి యుడుమ నేనినోకింత వాతప్పువోరయనివానిఁ
బ్రోవ। ఇదిగదా తరుణంబుమదిఁబెన్మిటియ వేల్పుగా నెంచిచెన్నా
రుగరితఁగావ। ఇదిగదా మెడ రెట్టి యుదిల నేఁగను బాయకోలిన
మ్మినడింగరీల నేల। ఇదిగదా పదనుపన్నిద మూని వెతగొల్పగాథే
యుఁడిడుకనుకట్టుఁదెలుప। ఇదిగదా ముజ్జగంబుల నేమిబిరుదు। లా
నికకఱటికముఁబాడిఁగానుపింప। (గలుగునదననియాపాలకడలి
నెడలి। వడిహుటాహుటినడల వెల్వడియెనపుడు॥ 243

మ॥ సిరికిన్ జెప్పఁడు, చిందముఁ గనఁడు, వాసిన్ జుట్టు వాలుంగొనం
డరయండొద్దబలంగముఁ, గరుడిదాయన్ జేరఁడొక్కింతయేఁ,।

గురులన్ దీర్చుకొనందు, సాల్వాడలఁ గీల్కొల్పందు, కేల్సాఁచుకోం।
చరితిన్ జంద్రమతిం ద్రిశంకుచో అనోయ్యన్ ద్రోవవిచ్చేయుచో॥ 244

ఉ॥ వెన్నుని వెంట, లచ్చిసిరి వెంటవటారుబలంగ మాపయిన్।
బ్రన్ననఁబక్కిఱేఁడు, నటవానిపయిన్ సుడివాలు నాబడిన్।
గ్రన్ననఁజిందమున్ మొదలుగాఁగలయత్తైలిదీవిపాళెమే।
పన్నినని వ్వేఁటన్ వెడలివచ్చెను వచ్చినఁజూచి గుంపులై॥ 245

చ॥ నలువయుమిత్తిగొంగ తొలినాఁడికమన్నెయునీటి కాన్పుసోఁ।
కులయొకిమీఁదునున్ మొసలిగుజ్జపు జేజెయు, జింకరౌతునున్।
గలుములబచ్చునున్ మొదలుగాఁగలముప్పదిమూఁడుకోట్ల వే।
ల్పులుగనియిట్టులెచ్చటికిఁ బోయెడు వెన్నుఁడటంచుఁదారునున్॥ 246

చ॥ వెనుబడఁగా వసిష్ఠుఁడును విష్ణుఁడుఁ గశ్యపుఁ డత్రిగౌతముం।
డును జమదగ్నియున్ గపిలుఁడున్ వరతంతువు గార్గిగాలవుం।
డును తృణబిందుడున్ భరతుఁడున్ బకదాల్భ్యుఁడు శక్తినారదుం।
డును చ్యవనుండునున్ దొలినుడుల్ నెఱిఁబాడుచు వెంటనంటఁగన్ 247

సీ॥ వెన్నంటితనకల్మి వెలఁదిగా వించెడునను వుకొల్వింతయునరయఁడ
పుడు। తముపీడిచ నెనంచుఁ దత్తఱంబున వచ్చు గరుడి కైదువలను
గాంచఁడపుడు। కళవళంబున మూఁగ కదలి తారెడు వేల్పుఁగము
పొకింతయు దండఁగానఁ డపుడు। తడఁబాటు మైఁ దొంటినుడులఁ బా
డుచు వెంటఁబరుగిడు తబుసులఁ బలుకఁడపుడు। తనరఁదను నమ్మినిజ
మానిమానెడి వారి। సిలుగుఁ బాపఁగఁ దన కెంత తలఁపు గలదొ। కా
నిపంటింపకకరి అగలిగియపుడు। క్రచ్చఱను తెప్పపాటున వచ్చె 248
వది॥

గీ॥ ఒండుకేల్దోయిఁబోలిబండనుండిచంద్ర। మతిఁదొలంగించియాడ
బమటియునొండు। కేలుదోయిహరిశ్చంద్రువాలునుడిపి। తనమ
నెఱరూపుననుబ్రమోలఁదనరఁబొలిచి॥ 249

గీ॥ సైఁచు మెచ్చితినినుహరిశ్చంద్రనీవు। నిజమునీ రేడుజగము లనిలిపి
తింక। నిన్నుబోలినరాచమన్నియలుగలరె। యనుచుఁగడకంటిచూ
పుజాలొల్కఁగఁగాంచి॥ 250

క॥ లలిడాయఁదీసికడుగా। దిలిమైమైనిమురనెలమిఁదెలిపిఁగనిమై।
పులకలు వొలయఁగఁజేఁడా। కలుముల చెలిమగని కెఱఁగికడువే
డ్కమెయిన్॥ 251

సీ॥ పెకేల్కొంశ్రుతబుసుమైఁబేర్చువిజ్ఞానంపు దంటలకందని దంటవీ
వు। పొనరుసీజగములఁబుట్టింపరెట్టింపగిట్టింపఁగాఁగలదిట్టవీవు। త
ఱిఁబేరనెడమునఁదలఁగకెయ్యెడనిండియును నెద్దియునునంటకుం
డువీవు। ప్రాఁబలుక్కొనలనేర్పడరోయఁగాఁగల్గువఱలుజగాజే
జెగఱువవీవు॥ జగములకుఁదొంటితాతవుజంటవీవు। క్రాలునన్నిం
టిప్రాపవుకాపవీవు। తోఁచుకనుకట్టుపాదవుతోదవీవు। వెలితిలే
కుండనిండినవెలుఁగవీవు॥ 252

సీ॥ గొనములందియు నందకెనసి వాకొనరాని నలువుమై వెలయువి
జ్ఞానమీవు। జగమంటియంటకజగమువైయదిగాకయన్నింటిలో
వెలినలరుదీవు। ఇట్టిదట్టిదటంచునెడఁదనొటఁదలంపనెన్నంగరా
నిపేరెఱుకవీవు। పనిరూపుపేళ్ళందియునులేకకొలఁదికందకనిండి
యున్నపెందలఁపవీవు। అలఁతికలఁతవివలఁతికివలఁతివీవు। ఉనికి
కెఱుకక్షనెలమికిమనికివీవు। డంబుజగమంతటికినిగతంబవీవు। స
డలునీగారొడముమించుసత్తువీవు॥ 253

సీ॥ పడెనూయిదొరవు లేర్పడియునునందలినలరునీరొకకోటి యైనకర
ణి। దివెపంజులారతిదివ్వటీలొప్పియునటజోతి యొకకోటియైనక
రణి। కడియంబుతీఁగెరాగడిబిళ్లలొప్పియునటఁబైఁడియొకకోటి
యైనకరణి। గురిగదుత్తపరంట్లునరయవేఱ్వేఱయ్యానందుమనో
కకోటియైనకరణి। తనరనిమ్మేను, వెండియద్దానిమీఁదఁ। బరఁగునెల
వరియును, వానిపైనఁబొలిచి। వఱలుతొంబదియాఱవవాఁడు, వే
ఱు। వేఱునైయుండియును, నంతవెలయుదీవు॥ 254

శా॥ ఆనీవిప్పుడుమమ్ముఁబ్రోవఁగనిప్రాయందమ్ముమైఁజుట్టువా।
ల్జానాచిందములొప్పఁగా, ఁదొలసిపేర్లన్ దాల్చి, మెమ్మేలుచె।
ల్వ్యానన్ బంగరుసేలయున్, మొసలివాయుంట్లొలిఁగీలొక్కల్పి,వి।
న్నాణెంపున్ సిరితోడవచ్చితిటకున్,మాపూన్కి నీడేర్పఁగన్॥ 255

క॥ అని తెలివికలిమి, వేడుక।కనునీర్వెల్లువలుగట్టఁగాఁజాఁగిలి,బ।త్తిని
మ్రొక్కి,నిలువ,నాలోఁ।గనిక్రొత్తడిచంద్రమతి,నిగారపుటెలమిన్ 256

గీ॥ వెలయఁదాఁమ్రొక్కె, యోవేల్పువేల్ప, నాదు। నగడువో, వెండి
తలిదండ్రులలరఁ, గాశి। మనిఁగినకొమారురాచూలిమనుపుమను 257
డు। తోనెయటవాఁడునిటలొహితుఁడునుమనిరి॥

ఉ॥ అప్పుడులచ్చి, చంద్రమతినారసిక్రొత్తడిబంతిలోజగా।
మెప్పునుగన్నదానవుసుమీ. యగడాను నె? నిన్ను, గాధిరా।
నెప్పరిచూలినీమగనినిక్క మెఱుంగఁదలంచి, లేనిపెం।
ద్రిప్పులఁబెట్టియోటువడె, నీనెఱయీలువుఁజేసిపైదలీ॥ 258

ఉ॥ ఎంతయువన్నెవాసినెనయించితివీవని తెల్ప, నంతలో।
వింతగఁగాశితేఁడుఁతనబిడ్డమనన్ గనుగొంచునివ్వెఱన్।

సంతసమంది, మందివలనన్ సిరిప్రోడవలంతిరాకచా।
ప్పంతయుటెంగి, తానుఁదనయర్మిలిదే వెరియున్ బరాబరిన్ 259

గీ॥ వెడలివెన్నునిపొడగాన్పుఁబడయవచ్చి। మ్రొక్కి, తమకూర్మిపట్టిని
మ్రొక్కఁజేసి। యొదిఁగినిలువ, హరిశ్చంద్రుఁడువిదతోడఁ। దె
చ్చిలోహితుమ్రొక్కించి తేరినిలిచె॥ 260

క॥ అత్తటినమ్యోడఁదనకున్। హత్తినజాపాటూకింతయడఁగినమది
లో। నత్తరమున్ దత్తరమున్। గుత్తగొనన్ గాధిచూలిగోల్పడిపూ
నిక్కన్॥ 261

ఉ॥ ఏటికివేల్పుతేనికడకేగితి, నేగితిఁబో, యతండునం।
దేటికినిక్కువంబుపలుకెత్తెనొ, యెత్తెనుబో, వసిష్ఠుఁడుం।
దేటికివీనినెక్కువగ నెంచెనొ, యెంచెనుబో, యెఱుంగకే।
నేటికినామికన్ బ్రతిన నెన్నితిఁగల్లరివీనిఁజేయఁగన్॥ 262

చ॥ మునుపొకతేఁడనయ్యు, నుడివోకగడించినయత్తబంపుబ।
ల్మినిఁగద, యెన్నికన్ నలువమించిచెలంగితి, నంతఁబోకతా।
నొనరిచినట్టివానికరుదొప్పఁగమాఱొనరింపఁగల్గి, పెం।
పనయముఁదేఱిబన్నరుసిమ్మెయసమొందితిముజ్జగంబులన్॥ 263

గీ॥ ఇంతటికిఁదలంప, నీతండునిక్కంబుఁ। బలుకకున్న నేమి, పలికె నే
మి,। దారినున్న పెంటఁదలమీఁద వైచుకొ। న్నట్టువట్టిగొడవఁగట్టి
కొంటి॥ 264

ఉ॥ ఏమిదివింత! తొల్తఁగలయీసుగొనంబులనెల్లఁబాసి, యెం।
తేమదిదిట్టమూని, తబమెక్కుడొనర్చి, వితావితాతలం।
పేమటి, నేఁటికొక్కపని కెక్కనిమాటకుఁబూనిజేల్లనై।
యేమటి, యేల, చెటలకునిట్లొడిగట్టి, నయుంబునాశనిన్!॥ 265

క॥ అనయము నెఱఁగుదువలు నే। "వినఁ బెద్దలతోడ వాదుఁ బెతరుల పొం
దుఁడ"। బనుపడదనిరిదియె తెలిఁగియుఁ। బనిమాలి వసిష్ఠుతోడఁ బద
రితి నేలా!॥ 266

సీ॥ ఒకనాఁడు వీనితండ్రికిఁ ద్రిశంకునకుఁగాఁ, దలఁకి వసిష్ఠు చేఁదబము
చెడితి। ఒక తేపఁ దొల్లి మేనకఁ డాసి వలపింపఁ, దగులంబు మైఁ జికిఱి
తబము చెడితి। ఒకమాఱు వేల్పు ఱేఁడోజఁ బంపిన రంభఁ దగఱాయి
వడఁ దిట్టి తబము చెడితి। ఒకతూఱి మున్ను కాటకమున గోదమేను గ
రికోనఁ బొల మెకిఱి తబము చెడితి॥ సరవి నిన్నియుఁ దెలిసియుఁ "జదు
వ వేయి। నున్నమది పోయె" ననఁదబం బెన్ను వెరవు। నిచ్చగొనక వసి
ష్ఠుతో మచ్చరించి। క్రుంగిలఁగ లేని వెతఁ దెచ్చుకొంటి మగుడ॥ 267

క॥ తడవుల నడియల మడువుల। నడవుల నిడుముల గడించినట్టితబంబుఁ
బొడవడఁగ దారవోయఁగఁ। గడగండ్లిటఁ దాపరించెఁగా! నాకక
టా!॥ 268

ఉ॥ ఇంతటికైన దేమి, మును పేనును ఱేఁడను, వీఁడు ఱేఁడు, నా।
కెంతయు వేడ్క గాదె యితఁ డిట్లు నిజంబు, బతంబుఁ బట్టి తా।
నెంతటి వంతలన్ గలఁగ కే నెలకొల్పుట, దీనరాకొలం।
బంతటి కెంతొ వన్నె నిడె, నట్టిఁడు మన్ననగంటయొప్పదే॥ 269

క॥ అనిమదిమనికి తమును విడి। మునుపల తెఱఁగంటి ఱేని మ్రోలను దా
నా। డినపగిది, బాస చెల్లిం। పను మును బడి, తబుసు లోడుఁగ బలిత
పు వేడ్కన్॥ 270

గీ॥ వచ్చియున్న హరిశ్చంద్రు మెచ్చి నాఁడు। నికఱమీ రేడుజగముల నిలిపి
తీవు। నిన్నుఁ బోలిన రాచమన్నియలు గలరె। యంచుఁ గూరిమిఁ దాఁ
గౌఁగలించి మఱియు॥ 271

క॥ ఈవింతదనుకఁ బొందిన। యావంతలకెల్లమేనయరయంగగతం।
బేవాక్రుచ్చెదనదివిను। మీవేల్పులుఁదబుసులందఱెఱుఁగఁగనిచ
టన్ 272

ఉ॥ మున్నొకనాఁడు నేనుమినుప్రోలికినేగఁగ, వేల్పురాయఁడం।
దున్నతబంపుటేంద్రుఁగనిమోలినిజంబువలంతియెవ్వఁడం।
చున్నయ మొప్పఁదెల్పుఁడన, ఁజూచివసిష్ఠుఁడునిన్నుఁజెప్ప, నే।
నన్నుడిద్రోచికల్లరియయంచునినున్గడుదూఱిపలికితిన్॥ 273

క॥ అంతటమాకిరువురకున్। గాంతాళముమచ్చరంబుగడలుకొనన్
వా। దెంతయుఁబెరివినఁజివరకుఁ। బంతంబులువడెనుబాసవాల్దొర
లరయన్॥ 274

ఉ॥ అంచుననీవునాయిడినయగ్గలపుంగడగండ్లకెల్లనో।
జందయివాఱఁజిక్కియు, నిజంబుఁదొఱంగకనిల్తువేని, నీ।
కందఱుమెచ్చ, నాతబమునందఱుపాలునొసంగి, మింటిప్రోల్।
పెందొరగద్దెపైఁదడవుబెట్టెదనంచటబాసచేసితిన్॥ 275

సీ॥ దాననిన్నినుమాడఁగానెలగను వేఁడి, యవలనేల్బడిఁబాపి, యప్పు
మోపి। కానపాలొనరించి, క్రొల్గంటినమ్మించి, కాలకౌశికునింటఁగా
సిపఱచి। నిన్నునమ్ముడువెట్టినిట్రపాల్పడఁజేసి, వీరబాహునియొద్ద
వెతలఁగుడిపి। నీబిడ్డఁజంపించి, నెలఁతరట్టందఁగఁగాశిరాజుకొమా
రుగంతుగొలిపి॥ సిలుగులొందించుపూనిక, నాచేతఁజేయఁ। గ
లుగు వెరవులనన్ని నేఁగొలిపినాఁడ,ఁ। గానియపినీమనిక్కంపుఁగ
లిమిబలిమి। నంచెలంచెలుగనుబటాపంచెలయ్యె॥ 276

చ॥ గొడవలుపెట్టనాయడిగికోలున, నిన్నెలఁగొన్నవీరబా।
హుఁడువెలివాఁడుగాఁడు, నిజమొప్పఁగఁబ్రొద్దుకొమారుఁడింక
ఁగ్రొ।

త్రాడియగు నీపడంతి వెతఁదార్పఁగఁ బానిసె రాలుగా వెలన్।
బడసిన కాలకౌశికుఁడు పాఱుఁడు గాఁడదె చాయపట్టిచూ॥ 277

సీ॥ ఇదిమసనంబుగా దెల్లకోర్కులు పండవలనైనజన్నంపువాడ గాని।
ఇవియెమ్ములెవలుగా వేపు తేజు ననివ్వాటిలఁ జేయు వేల్మికట్టియలు
గాని। ఇది పుఱ్ఱె నెనడుగా దిందు వేల్చఁగఁ గిత్తిఁ బోయఁగాఁగూ
ర్చిన నేయిగాని। ఇవి వెంట్రుకలుగావు తవఁజక్కటి నొనర్పఁ బొన
రఁ జేర్చిన తెల్లుపోఁచఁ గాని॥ ఇవ్వికలయఁ జూడు మేవంపుఁ బీనుం
గుఁ। బరులుగావు వేల్మిపసులుగాని। మఱియునివ్వి గావు కొఱవిద
య్యములు, ప్రాఁ। బలుకుఁ బలుకు నొజ్జబంతి గాని॥ 278

ఉ॥ కావున నామొనర్చు కనుకట్టిది, యింకఁగలంకుఁ బాసి నే।
నా, వినువీట నీకొసఁగ నాడినకైవడి దారవోసెదన్।
బ్రావుగ నాతబంబుఁ జెయిపట్టుము, నీదగు మేటిపట్టమున్।
జేవనుగట్టుకొమ్మిచట జేజెలెఱుంగఁగ నంగనర్మిలిన్॥ 279

చ॥ తడవిట నాల్గుసంద్రములు దాఁకఁ జెలంగెడి నేల నేలు పే।
రొడయఁడవై కరంబు ఱిదియున్ నెఱిపాడియు నిజ్జగంబునన్।
గడుకొననుండు మంతటఁ దగన్ బదునాలుగు మన్వులైన దాఁ।
కెడపక నిన్ను మిన్నాటికయేలిక రాసరిగద్దెనిల్పెదన్॥ 280

క॥ అనుడు హరిశ్చంద్రుఁడు గనుఁ। గొని, యోజడదారి, నీదుకూరిమిఁ
గాదే। పసుగొన నేనొక నిజమరి। గను వెలసితి, వన్నెవాసిఁ గాంచి
తిఁబుడమిన్॥ 281

ఉ॥ ఎంతటి మేలొ నాకు నెనయించితి వింతకుఁ బెక్కువేలయొం।
డ్లెంతయు నిల్కడన్ గడఁగి, యేర్చెడు వేసవిసావి వానలన్।
వంతలఁ దోఁగి, దప్పిఁబసివాడి, తబంబొనరించు జోగిరా।
బంతికి నేనిఁ గన్పడని వాఁడిటఁ దోఁచెను నీకతంబునన్॥ 282

ఉ॥ ఇట్టియ వారి పున్నెమున నే చెడునాకుఁ గలంకు లేల, నా।
పట్టిన తొంటి బాగెములు పండె, నిఁ కేటికి నీతబంబు, నీ।
పట్టము, మింటి ప్రోల్మనికి పట్టును, నామదిఁ బాయకీజగా।
దిట్టని వెన్నునిన్ గొలిచి తేరొఱనుటొక్క టెయెను గోరెదన్॥ 283

శా॥ అనినన్ జిర్నగవొప్ప వెన్నుఁడను, ఱేఁడా, నేఁడుఁ గాధేయు పం।
పును గావింపు, పదంపడిన్ బదవి పెంపున్ గల్గఁగా, నిన్ను నీ।
ననఁ బోణిన్ గడు గారవంపుఁ బెరిమన్ నామనిఱ్కిన్ జేర్తు, నం।
దను కన్ నీవిటఁ దొంటియట్లు కలిమిన్ దైవారు మన్నన్ వెసన్॥ 284

మ॥ విని, గాధేయుఁడు, వేడఱ్మైనచటము వ్వేల్పుల్ నిరాబార్లదీ।
వనలీ, నచ్చరలెల్ల పైవిరులు గుప్పన్, వేహరిశ్చంద్రుఁగూ।
ర్చి నెఱిన్ నికఱ్ముని ల్పితీవనుచు వాసిన్ బేర్మి నగ్గించి తాఁ।
దనపు న్నెంపుఁ దబంపు సామొసఁగి యంతన్ బూనిఱ్ నెగ్గింపఁగన్ 285

సీ॥ అప్పుడు వేల్పు ఱేఁడటకుఁ బొన్సనఁటుల మిను వాఁక నీరుఁ దేఁబనిచి
యొరిమఁ। జంద్రమతిన్ హరిశ్చంద్రు లోహితుఁ దావినలుగు లొంద
ననుర్చి జలక మార్చి। పసనిపసిండి దుప్పటములఁ గట్టించి చెన్ను మే
ల్నగలఁ గై సేయఁ జేసి। నెలత్రాల బెడఁగుఁ దిన్నియనొందు గావిం
చి వేలుపు గట్టుతో వియ్యమందు॥ వేయి విన్నానికముల పెన్వెలుఁగు
మీఱు। సుదిరి సింగంపు గద్దియను నిచి ప్రొద్దు। వంగసపుటొజ్జను వసి
ష్ఠుఁ బజ్జఁ బలిచి। యొడపకిఁ కమీఁది చెయ్యూఱునడుపు మనుడు॥ 286

చ॥ అలరులు సోనలై కురియ, నచ్చరలెల్లరు గొండ్లిసల్ప, వీ।
ణెలపయి వేల్పుగాణలొక నేర్పునఁ బాడఁగ, బేగ్లు మ్రోయ, ఁబే।
రెలుఁగున దొంటి మిన్కులురపిన్ జడదారులు వలఱ్, నప్పుడ।
బ్బలియు వెడంద నెన్ను దుటఁ బట్టియఁ గట్టె వసిష్ఠుఁ డర్మిలిన్॥ 287

క॥ వెన్నుఁడు, నల్వయు, గుబ్బలి। కన్నియ చెల్వుఁడును, దిసలకుం
గలవేల్పుల్,। ప్రన్ననిదీవన లిచ్చుచుఁ। జెన్నారఁగ జల్లి రప్పుడు సే
సలు నెలమిన్॥ 288

గీ॥ వేల్మిగుండంబులఁ గరంబు వెలుఁగు జోతు। లతిమివలకడగా మించి
తుఱఁగలించె। జగమదెంతయుఁ జల్లనై సంతసిల్లఁ। గమ్మవలితావి తె
మ్మెరల్ గలయవీచె॥ 289

గీ॥ ఓగిరపుబంతులును, బైఁడి తేగములును,। వలిప రెంటంపుఁ బెట్టులు,
వలపుగొలుపు। మేలుకలపంపుఁ బూఁతలు, బూలముడుఁపు। లు
ను, బదంపడి వీడెముల్ దిన రెనచట॥ 290

ఉ॥ అప్పుడు తేనెఁబాలక్కడలియల్లుఁడయోధ్యను నేగితప్పకే।
వెప్పటియట్లబల్మి సిరి నేల్బడి నిక్కపుఁ బాడి నుండుమం।
చొప్పుగఁ జెప్పి వీడ్కొలిపి యొయ్యన లచ్చియుఁ దానుఁ బక్కిరా।
నెప్పరి పైన నెక్కికొని నెట్టనఁ దాఁ దెలిదీవిఁ జేరినన్॥ 291

క॥ కడమ తెఱఁగంట్లు రుసులటు। విడితమతమ నెలవులకును వెడలుచు,
వాలో। వడినారదుండయోధ్యకుఁ। గడఁకన్ జనిసత్యకీర్తిఁ గాంచి
యతనితోన్॥ 292

గీ॥ లాలి హరిశ్చంద్రునికిఁ గుంపుఁ గలిమి, నతని। రాక యును దెల్పఁ బ్రెక్క
డరహిఁ జెలంగి। వీటనెల్లరు నాసుద్ది వినఁగఁ జాటఁ। బంచుటయు
వేడ్కనుప్పొంగి పజ లెలంగి॥ 293

సీ॥ కపురంపుటనఁటి కంబంబులముంగిళ్లఁ గన్నులపండువుగాఁ గనిలిపి।
దట్టంబుగా నెల్లపట్టుల నెత్తావిపదనీన నగరుధూపములు పెట్టి। తెల్లి
ముత్తియపుజాలరులమీఁ బచ్చతాఁగమిదోరణముల మేల్కట్లమర్చి
పలువోట్లఁ గురువేల్లపందిళ్ల నెలకొల్పి తళుకునున్గారిత్తి చిత్తరువులు

ని చి॥ నిగనిగ సెలంగఁ బన్నీట జగిలెలలికి। అరిదిజవ్వాది చేఁగలయం
పిఁజల్లి। యాణిపూసల ముగ్గులనమరఁదీర్చి। చెలువునిండారవీడు
గై సేయుటయును॥ 294

క॥ దొరలున్ బ్రెగ్గడలున్ దీ। ర్పరులున్ జెలులున్ బడాళ్ళు బందుగు
లున్ గై। సరులున్ గ్రిక్కిలు గాణలు। నరుదేరన్ సత్యకీర్తియప్పుడు
వేడ్కన్॥ 295

చ॥ అరదము లేనుఁగుల్, గుదిరలందలముల్, నడజోదుపౌజులున్,।
గరమొలయంగఁ దానెదురుగాఁజని, వచ్చుత్రిశంకుచూలికిన్।
దిరముగ మ్రొక్కి యంతఁదన తెచ్చిన మేలరదంబు పైనన।
య్యరుసుఁగొమారుఁ జంద్రమతినర్మిలిఁ గూర్చొనఁజేసి తానటన్॥
296

చ॥ చనవొకయింతయీఁబడసి సంతన వెన్బడి, గాధిపట్టిప।
న్పునఁదోలుతొల్త నేవమునఁ బ్రోలెడఁబాసిన నాఁటినుండి ఈఁ।
డనయముఁ బడ్డపాట్లు, మఱియాపయి నేరికిఁ గల్గనట్టి వె।
న్నునిపొడగాన్పు సుద్దిను దినాలొక్కనఁ గావిని సంతసించుచున్॥
297

మ॥ జగమున్ మార్పఁదబంపుబల్మిఁ గలవిశ్వామిత్రు పంతంబు మా।
లఁ గనికట్టుల వ్రాలియున్, నిజము నేలన్ గ్రాల నెక్కొల్పి, జా।
నుగఁ బేరెన్నిక మీఱి, యేరికినిఁ గన్గోరాని యవ్వెన్నునిం।
పుగ రాఁగాంచితి విట్టి నిన్గనఁగమాపున్నెంబదెంతో కదా॥ 298

క॥ అనుచాయాపం టెంబుల। వణితంబులఁ గోటికయేఱువలఁ గలపజ
మే। ళ్లనయముఁ బెగ్గడదెలుపన్। వినుచు హరిశ్చంద్రుఁడపుడు వేఁ
జను దేరన్॥ 299

చ॥ ఎడనెడఁ గల్గుమన్నియలు, నేలికలున్ మఱిమాఁడెపుం దొరల్।
కడువడివచ్చి మ్రొక్కి పొడగానుపు మన్ననలంది పెక్కుపా।
వడములొసంగి వెంటఁ గొలువన్ జదలంబులతోఁ గరంబు వే।
న్బడఁగనయోధ్యఁ దాఁదజెసెఁ బట్టమునన్ బజలప్డు వేడ్కమై॥ 300

సీ॥ ఎన్నాళ్ల కెన్నాళ్ల కీమనరాఱేనిఁ గన్నులపండువుగాఁగఁ గనుట।
ఎట్టిదెప్పరముల నేనినీమనఱేఁడు మాటదప్పఁడుకదా మఱచియైన।
ఇల్లాలనంగఁ నీయింతిగాకిఁక నేరిఁ జెప్ప నొప్పు జగాన మెప్పు వడయ
కలిమి లేముల నుబ్బుఁ గలఁకలం దకకంటెయెట్లు తాఁ జెల్వొని నెడయ
కుండె॥ ఈనిసుంగేది వెన్నునిమొలమి చూడిఁక। నెసఁగిమ నెనఁట
యింతటికితనినిక। మీవెలందుకయాలువుగా వెకతము। లనుచు
గొనియాడఁ బ్రోల్సొచ్చి యంతఱేఁడు॥ 301

సీ॥ చామరుల్ సుమిమీఱ సందడింపఁగ, మ్రోలఁ గైవారములు గ్రిక్కి
సములొనర్ప। బలువాయిదములు గ్రందిలఁ గాణలాలతి వీనులకిం
పసువింపఁ గూర్ప। వెలఁదులు సీవిరుల్ వీవ, మేడలనుండి యైదు
వల్ సేసలు నలరిచల్ల। లలి కెంపుటారతుల్ చెలులు నివాళింప, వ
డి వేగరులు బరాబరులు సేయ। వఱలఁ బాఱులు గూడి దీవనలొసం
గఁ। నెల్లరొక్కట జేజేలు నిడఁగ నగరు। నింపుమైఁ జొచ్చి పసిఁడి
సింగంపు గద్దెఁ। గలిమిమై ఱేఁడు పేరోలగమున నుండె॥ 302

సీ॥ నిజముఁ బాడి జగాన నిండార నెఱయంగ, మగలె వేల్పులు గాఁగ మ
నఁగఁ జెలులు। వడిదప్పక దనున వానలు గురియంగ, మెండుగాఁ
బంటలు పండుచుండ। పసులయందెల్లడఁ బాఁడి పెంపారంగ, హో
ళి నెన్నది సందియలరనొరిమ। తెఱఁగెన్నఁ బుడమిపైఁ దెఱఁగంటి
జగమిది సుమి యంచు వేల్పులు నూచిపొగడఁ॥ గలిమి బలిమియుఁ జె

లిమియు నెలమిమీఱ। సంతుమంతును నెంతేఁగొ అంతలేక। పుడమి
నంతయుఁ దేజునఁగడిమిఁ బెరుఁగ। వేలయేండ్లుహరిశ్చంద్రుఁ డేలు
చుండె॥ 303

మ॥ అని, తొల్లొఁతనుడిఁ గరంబెసఁగియుంపొ నాహరిశ్చంద్రు తే।
ని నెజాసుద్ధి, మృకండుసూను పెరిమెఁ నెర్పొప్పఁగాఁ బ్రొద్దుము।
న్మసికిఁ జెప్పినమాడిఁ, ఁగబ్బమెనయఁ నాఁ నెప్పు న్లిచ్చుపుఁ।
దెనుఁగుఁ మాటలఁగూర్చిసీకొసఁగితిఁ, బెన్నుండ! ఎఁ బ్రోవవే॥ 304

క॥ ఎవ్వరుదీనిఁ వ్రాసిన। నెవ్వరుచదువినను విన్న నెఁ డఁగలిమిఁ।
నివ్వటిల సంతుమంతుఁ। ద్రెవ్వని మనుగడను ... గూరెల
మిఁ॥ 305

సీ॥ కబ్బమియ్యది వ్రాయఁగాఁగొంత. నొకనాఁ ... లలోనఁబుదియ
బొట్టులు వెలుంగ। గావివల్వలు దాల్చి కాళ్ల బావలు మెట్టినసుఁ బ్రో
చునుడయవర్లనఁగనొకఁ। యరిదిమాఁ ... నాపనగుపడ నేఁ ముక్క
ఁదజిసె తానన్గొట్టఁదలఁకియేను। అటఁగొలంపవ్రేవ నలరుదద్దడ
మొకండరపిడాఁగినఁదానునరుగుదెంచి॥ అరితినా చేతియొకబ్బ
మందియులరి। యెూరినీచేతఁబొత్తమిఁకొండుమంతు। పరఁగఁజే
యింపవలెనంచుఁ బైనివలువ। కొంతనాకిచ్చిమఱిఁగె, ఁదలంతు
నతని॥ 306

సీ॥ వెలయఁ గ్రీస్తువుపుట్టి వేయు నెన్మిదినూటతొంబదాఱవయేటితోడ
నడిచి, క్రా లెడుకలినాల్గు వేలతొమ్మిదినూటతొంబదాఱవయేటిదొ
రసియపుడు। పరఁగుమన్మథపుష్యబహుళత్రయోదశి, నింగ్లీషుదొ
రతనంబెలయుచుండ। సరవివిక్టోరియాచక్రవర్తినియేలుబడి, ము
న్నుపెద్దనభట్టుమూర్తి॥ రామభద్రుఁడులోనగుప్రబలుకయితె॥ క

ఉవలకు నెల్ల నెలవయి క్రాలు కృష్ణ। దేవరాయల పెనుగొండ దినిఁ
బూని। వ్రాసితిఁ దెలుంగు బాస నేర్పరులు మెచ్చ॥ 307

క॥ ఎందాఁక బ్రొద్దుజాబిలు। లెందాఁకఁ బ్రాఁతమినుకు లెందాఁక
జగం। బెందాఁక జుక్కలుండునొ। యందాఁకీ కబ్బ మెందు నల
రున్ గాతన్॥ 308

క॥ కలిగిన యొప్పులఁ గడవిడి। కలగని తప్పులను రోయఁగను కఱటుల
చే। తుఁ నీకబ్బం బెన్నఁడు। మెలఁగమి కల వేల్పు వేల్పు మేటిన్ గొ
లుతున్॥ 309

——:o:——

మ॥ గొనయంపున్ బిగిమీటునన్ బయిపయిన్ గోలల్ వడిన్ బుచ్చి వెం।
ట నెకంటూనిన తొంటి వేల్పుఁ బెనుదంటల్ మంటలన్ గ్రక్కఁగాఁ।
డను దానన్ దెఱగంట్లమే లెలమి నింటన్ దేల్పఁగాఁ జేయు పా।
టను బంటింపని తొంటి వింటి బిడికింటన్ దాల్చు పెన్వేలుపా॥ 310

——:o:——

క॥ మిన్నైతాఁ బెద్దైయే। నై నెరసరియై మేఁకరియై పాఱుం డై। రానె
లయై గొల్లండై। మ్రాను నెలవరియ యిముంచ రౌతగు వేల్పా॥ 311

——:o:——

శుద్ధనిరోష్ఠ్యసీసము॥ చన్నీయదరిఁ జేరసాగిన రాకాసి చేడియఁ జెండిన
చిట్టికంద। అఱచేతఁ గడఁగి గట్టులఁ తిగఁ దాల్చి నెచ్చెలి కాంక్ష నేది
నచేగ కాఁడ। యేత్తైఱఁగా డెల్ల నేర్చరా నెరగలి నెడయ నడంచిన
యెకరటీఁడ। అని కేగఁ గడఁగని యలకజ్జ నెకొఱడి కంగిసకనిచిన
కఱతలాఁడ॥ కెరలి యెదిరిన తాటి టెక్కియ గలాసిఁ। గాఁడ
యంగఁ జేర్చిగి రైన రాజిఁ। దాల్చియంత నక్రీడి సంతసం దలంచి। తి
రిగినకడిం దిచెట్టల దిట్ట జెట్టి॥ 312

గద్య॥ ఇది శ్రీనీలకంఠేశ్వరాభిధ పరమేశ్వరవరప్రసాదసంభూతసకల కలాకుశలసులాలసుల పారావారకల్యాణనిధి మండలమండనాయమానోర్వీమండలాఖండసత్కీర్తివిభవమండితగుండయశ్రేష్ఠినామార్యకులసంజాత శ్రీసద్వైష్ణవసిద్ధాంతోద్ధారకాద్దంకితిరుమలతాతాచార్యవర్యశిష్య సుశిష్యవట్టివేల్లగోత్రోద్భవ అయ్యనకోటతి[illegible]గలశ్రేష్ఠితనూభవ ఆంగ్లేయ భైషజ్యకర్మచాతురీధౌరేయసరసకవితాసికాయపిద్వజ్జన విధేయపార్థసారథిశ్రేష్ఠినామధేయప్రణీతంబైనశుద్ధాంధ్రనిర్వచనకావ్యంబును సత్యవిజయనామాంకితంబునునగుహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబునందు సర్వంబును పంచమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

